

MİLLİ MÜCADELEDE SİMAV VE ÇEVRESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Erkan AÇIKGÖZ

Kütahya- 2016

T.C.
DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

MİLLİ MÜCADELEDE SİMAV VE ÇEVRESİ

Danışman:
Prof. Dr. Ali SARIKOYUNCU

Hazırlayan:
Erkan AÇIKGÖZ

Kütahya – 2016

Kabul ve Onay

Erkan Açıkgöz'ün hazırladığı “Milli Mücadelede Simav ve Çevresi” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2016

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Prof. Dr. Ali SARIKOYUNCU (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. Hacı Murat ARABACI		
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Y. METİNTAŞ		

Doç. Dr. Niyazi KURNAZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Milli Mücadelede Simav ve Çevresi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2016
Erkan AÇIKGÖZ

Özgeçmiş

Kütahya'nın Simav ilçesine bağlı Çitgöl Kasabası'nda dört çocuklu ailenin üçüncü çocuğu olarak dünyaya geldi. İlkokulu, Çitgöl İlköğretim Okulu'nda, ortaokulu Simav İmam Hatip Lisesi'nde, lise öğrenimini de Simav Cumhuriyet Lisesi'nde tamamladıktan sonra Pamukkale Üniversitesi Tarih bölümünü kazanıp lisansını burada tamamladı. 2014 yılında Dumlupınar Üniversitesi'nde Türkiye Cumhuriyeti Tarihi alanında Yüksek Lisans yapmaya hak kazandı. Daha önce Hisarbey İlkokulu ile Çitgöl İlkokulu'nda öğretmenlik yaptı. 2013 yılında Dumlupınar Üniversitesi Simav Meslek Yüksekokulu ile Simav Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerini vermeye başladı.

ÖZET

MİLLİ MÜCADELEDE SİMAV VE ÇEVRESİ

AÇIKGÖZ, Erkan

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali SARIKOYUNCU

Temmuz, 2016, 162 sayfa

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Simav, Ege Bölgesi'nin diğer bölgelerle kesişme noktasındadır. 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'in işgal edilmesiyle başlayan Yunan işgali ve mezalimi Batı Anadolu Bölgesi'nin birçok yerine yayılmış, bu yaşananlara tepki olarak da birçok yerde Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurulmaya başlamıştır. Bu yerlerden birisi de Simav olmuştur.

Simav'da 1 Kasım 1919 tarihinde Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. Birçok yerde olduğu gibi Simav'da da Kuva-yı Milliye karşıtları ortaya çıkmış ve onlarda faaliyetlerine başlamış, Çerkez Ethem'in Simav'a gelmesinden sonra onun çalışmaları neticesinde bu karşı hareket susturulmuştur.

Yunan işgaline uğrayan yerlerden birisi olan Simav farklı tarihlerde Yunan askerleri tarafından, 1 Eylül 1920, 22 Ağustos 1921 ve 12 Ekim 1921 tarihlerinde olmak üzere üç kez işgal edilmiştir. Halk işgale karşı çıkmıştır. Bu mücadelede bazıları canlarını verirken, yine birçok Simavlı da sürgüne gönderilmiştir.

Büyük Millet Meclisi'nin Yunan ordusuna karşı vermiş olduğu mücadelenin son safhasını oluşturan Büyük Taarruz ile Simav da 5 Eylül 1922 tarihinde işgalden kurtarılmıştır. Aynı şekilde Büyük Taarruz ile Simav çevresindeki yerleşim yerleri olan, Emet, Gediz ve Uşak'ta da Yunan işgali son bulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kuva-yı Milliye, Yunan, Mehmet Arif Efendi, Simav, Çerkez Ethem, İbrahim Ethem, Rasih Efendi, Mehmet Nuri Efendi, Yusuf Cemil Bey.

ABSTRACT

SIMAV AND ITS SURROUNDINGS IN THE NATIONAL STRUGGLE

AÇIKGÖZ, Erkan

Master's Thesis, History Department

Thesis Counselor: Prof. Dr. Ali SARIKOYUNCU

July, 2016, 162 pages

Simav has hosted many civilizations throughout history, and is located in the crossroads of Aegean region with other regions. The Greek invasion and atrocity, which started with the invasion of Izmir on May 15, 1919, spread to many other regions of Western Anatolia; and Countrywide Resistance Organizations were established in many areas as a reaction to this invasion. One of these areas was Simav.

After the Greek invasion spread in Anatolia, Simav was among the areas where resistance was started against the invasion, and a branch of Countrywide Resistance Organizations was established and started its activities in Simav on November 1, 1919. As it is the case in many other areas, there appeared opponents to Countrywide Resistance Organizations in Simav as well, and they also started their activities. After Çerkez Ethem arrived in Simav, this movement was suppressed with his struggles.

Simav was one of the many areas invaded by the Greek and was invaded three times on different dates, on September 1, 1920; on August 22, 1921; and on October 12, 1921. The people of Simav resisted against the invasion. Some people gave their lives in this struggle while some were sent to exile.

With the Great Offensive, which was the last stage of the National Struggle by the Great National Assembly against the Greek Army, Simav was saved from the Greek invasion on September 5, 1922. Similarly, Emet, Gediz and Uşak, which were the surrounding settlements of Simav, were also saved with the Great Offensive.

Key Words: National Forces, the Greek, Mehmet Arif Efendi, Simav, Çerkez Ethem, İbrahim Ethem, Rasih Efendi, Mehmet Nuri Efendi, Yusuf Cemil Bey.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM MONDROS MÜTAREKESİ SONRASI GELİŞMELER

1.1. MONDROS MÜTAREKESİ.....	15
1.1.1. Anadolu’da İşgallerin Başlaması.....	18
1.1.2. Paris Barış Konferansı	20
1.1.3. Yunan Megali İdeası.....	22
1.2. YUNAN İŞGALİNİN BAŞLAMASI	24
1.2.1. İzmir’in İşgali	24
1.2.2. İzmir’in İşgaline Tepkiler	28
1.2.3. Simav ve Çevresi Halkının Tepkileri	33
1.2.4. Yunan İşgalinin Yayılması	36
1.3. KUVA-YI MİLLİYE’NİN KURULMASI	40

İKİNCİ BÖLÜM İŞGAL VE MİLLİ MÜCADELE YILLARINDA HATIRALARDA SİMAV

2.1. SİMAV MÜDAFAA-İ HUKUK CEMİYETİNİN KURULMASI	44
2.2. YÖREDE KURULAN DİĞER MÜDAFAA-İ HUKUK CEMİYETLERİ ...	47
2.2.1. Gediz Müdafaa-İ Hukuk Cemiyeti	47
2.2.2. Emet Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti.....	48
2.2.3. Uşak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti.....	49
2.3. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE BİR SİMAVLI: YUSUF CEMİL ALTAY	51
2.4. SİMAV’DA KUVAYİ MİLLİYE’YE KARŞI BAZI TEPKİLER.....	54
2.5. KUVA-YI SEYYARE’NİN SİMAV’A GELİŞİ	57
2.5.1. Kuva-yı Milliye Karşıtlarının Cezalandırılması	59
2.5.2. Yerli Rumların Cezalandırılması.....	61

2.5.3. Simav'dan Sürgünler	64
2.5.4. Çerkez Ethem'in Simav'da Yaktığı Yerler.....	65
2.5.5. Çerkez Ethem'in Simav'daki Diğer Yaptıkları	67
2.5.6. Yunan Ordusu'na Taarruz	67
2.5.6.1. Demirci Muharebesi.....	67
2.5.6.2. Yunanlıların Tekrar Demirci'ye Taarruzu	69
2.5.6.3. Yunan Kuvvetleri'nin Simav Taarruzu	70
2.5.6.4. Yunan'ı Takip ve Hava Taarruzları	72
2.6. SİMAV'IN YUNAN TARAFINDAN İŞGALİ.....	73
2.6.1. Birinci Yunan İşgali.....	73
2.6.2. İkinci Yunan İşgali	74
2.6.3. Üçüncü Yunan İşgali	76
2.6.4. Yunan'ın Sürgün Olayları	81
2.7. YÖREDE MEYDANA GELEN DİĞER YUNAN MEZALİMLERİ.....	84
2.7.1. Gediz'de Yunan Mezalimi.....	84
2.7.2. Emet'te Yunan Mezalimi.....	86
2.7.3. Uşak'ta Yunan Mezalimi.....	87
2.8. BÖLGEDE İŞGAL DÖNEMİNDE FAALİYET GÖSTEREN DEMİRCİ KAYMAKAMI İBRAHİM ETHEM (AKINCI) BEY VE AKINCILAR MÜFREZELERİ	90
2.8.1. Düşmanla Mücadele Kararının Alınması	90
2.8.2. Akıncı Müfrezelerinin Düzenlenmesi ve Görev Bölgelerinin Belirlenmesi	91
2.8.3. Akıncı Müfrezeleri'nin Simav Bölgesindeki Faaliyetleri.....	91
2.9. SİMAV'IN DÜŞMAN İŞGALİNDEN KURTULMASI	93
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SİMAV'DA MİLLİ MÜCADELEYE KATILANLAR	
3.1. SİMAV KUVA-YI MİLLİYE ÜYELERİ	98
3.1.1. Hafız Rasih (Atalay) Efendi	98
3.1.2. Mehmet Nuri (Uz) Efendi.....	98
3.1.3. Alanyalı Sabri Bey.....	99
3.1.4. Hüseyin (Adev) Efendi	99
3.1.5. Culusçuların Hüseyin Efendi.....	99
3.1.6. Yağcıoğlu Abbas (Özkaya) Efendi	99
3.1.7. Şahbazoğlu Hacı Mustafa Efendi	100
3.1.8. Nasuhoğlu Şevket Bey.....	100
3.1.9. Nasuhoğlu Hulusi Bey	100
3.1.10. Hacıhamzaoglu Ahmet Efendi.....	101

3.1.11. Etrakların Ahmet Efendi.....	101
3.2. SİMAV'DAN MİLLİ MÜCADELE'DE ŞEHİT OLANLAR.....	101
3.3. SİMAV'DAN İSTİKLAL MADALYASI ALANLAR.....	104
3.4. SİMAVLI GAZİ VE ŞEHİTLERDEN BİRKAÇ ÖRNEK	107
3.4.1. Mustafa Ertem	107
3.4.2. Halil İbrahim Karahan	109
3.4.3. İsmail Arslan.....	109
3.4.4. Mehmet Rıfat Tombul	109
3.4.5. Karaoğlanların (Şehit) Yusuf Çavuş.....	109
3.4.6. Ali Kamar	111
3.5. SİMAV MÜFTÜSÜ MEHMET ARİF (EREN) EFENDİ.....	111
SONUÇ.....	113
EKLER.....	116
KAYNAKÇA	153
DİZİN	159

TABLÖLAR LİSTESİ**Sayfa**

Tablo 3.1: Kurtuluş Savaşında Simav'dan Tespit Edilen Şehit İsimleri..... 103

Tablo 3.2: Simav'da Tespit Edilen İstiklal Madalyası Alanların İsimleri 104

KISALTMALAR

a.g.b.	Adı Geçen Bölüm
a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
a.g.t.	Adı Geçen Tez
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AKDTYK	Atatürk, Kültür, Dil ve tarih Yüksek Kurumu
ATĞM	Ast teğmen
Bkz.	Bakınız
BŞÇVŞ	Baş Çavuş
Ed.	Editör
Vd.	Ve Diğerleri
C	Cilt
ha	Hektar
K.	Komutanı
KHGB	Köylere Hizmet Götürme Birliği
Km	Kilometre
m	Metre
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
s.	Sayfa
S.	Sayı
ss.	Sayfa Sayısı
ŞHT	Şehit
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TĞM	Teğmen
TTK	Türk Tarih Kurumu
Yay.	Yayınları
YZB	Yüzbaşı

TEZ METNİ

GİRİŞ

SİMAV ŞEHİRİNİN TANITIMI

1. SİMAV'IN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

1.1. Yeri ve Sınırları

Simav, Ege bölgesinin İç Batı Anadolu bölümünde Simav dağlarının eteğinde kuruluş olan, Kütahya'ya bağlı bir ilçedir. Kütahya il merkezine olan uzaklığı 140 km'dir. Simav, Kütahya ilinin yeryüzü şekilleri bakımından tipik bir bölgesidir. Simav, İç Anadolu karakterine sahip olmakla birlikte dağ ve ovaların yerleşimi bakımından tam bir Ege bölgesi görünümündedir. İç Anadolu eşiği Simav'dan başlamaktadır.¹

Coğrafi konumu, tarihi gelişimi ve sosyolojik yapısıyla Ege'nin çok tipik bir kentidir. Dört tarafının dağlarla çevrili oluşu, Batı Anadolu'yu içe, Marmara'yı Ege'ye bağlayan ikinci derecedeki yolların kavşağında yer alması Simav'a stratejik bir önem kazandırır.²

Yüzölçümü 1.557 km² olan Simav ilçesi doğuda Emet, Hisarcık, Gediz ve Şaphane ilçeleri ve Manisa ili, batıda gene Manisa ve Balıkesir illeri, kuzeyde gene Balıkesir ili ve Tavşanlı ilçesi ile çevrilidir.³ Yakın zamana kadar Gediz ilçesiyle de komşu olan Simav'ın, Şaphane ve Pazarlar'ın ilçe olmasından sonra Gediz'le sınırı kalmamıştır.⁴ Dağlık alanlarla kuşatılmış olan ilçe toprakları ilin en batı kesiminde yer alır.⁵

1.2. Yüzey Şekilleri

Simav, bölgede yer alan dört yükselti arasında bir çöküntü alanı oluşturur. Akdağ, Eğrigöz (Antik adı, Akrodos), Şaphane Dağları ve Simav Dağı'nın ortasında Simav Grabeni olarak adlandırılan çöküntü ovası, denizden 800 m. yüksekliktedir.⁶ İlçenin iç kesiminde yer alan ve bir çöküntü alanı olan düzlükler Simav Ovası adıyla

¹ Ayşegül Güneş, (2010), *Simav Ovası (Eski Simav Gölü-Simav) Ekolojik özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Kütahya: s.6.

² Cihat Pala ve Ertuğrul Erdoğan, (2007), *Doğası, Tarihi ve Folkloruyla Simav*, Simav Kaymakamlığı KHGB Yay., İzmir: s.16.

³ Kütahya Maddesi, (2004), *Ana Britannica*, Cilt:19, Ana Yayıncılık, İstanbul: s.422.

⁴ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.17.

⁵ Ana Britannica, a.g.b., s.422.

⁶ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s17.

anılır. Yüzölçümü 120 km² kadar olan ovanın denizden yüksekliği⁷ başlangıçta 850 metre, göl alanına gelindiğinde ise 780 metreye kadar düşer.⁸ Kuzeyde Akdağ, kuzeydoğuda Eğrigöz Dağı'nın güney uzantısı olan Katrancı Dağı, doğuda Şaphane Dağı, güneyde de Demirci-Simav Dağları'yla çevrilidir. Kabaca Simav Ovası batıdaki Bahtıllı çöküntüsünden basık bir şekilde ayrılır. Uzunluğu Çaysimav ile Kalkan kasabaları arasında 16 km olan ovanın güneydeki Simav Merkez bucağına bağlı Demirciköy Beldesi ile kuzeydeki Hamzabey boğazı arasında 9 km. kadardır. Ovanın orta kesimlerini oluşturan ve kalınlığı 150 m'yi bulan alüvyonlar kum, çakıl ve kilden oluşur.⁹

Simav'ın güneyini bir duvar gibi doğudan batıya kaplayan Simav Dağı, doğuda Gediz Vadisi'nden başlayarak batıda Sındırgı'ya değin uzanır. Gediz Vadisi, Murat Dağı ile Simav Dağı'nı birbirinden ayırır. Dağın kuzey yamaçları Simav ve Pazarlar ilçeleri, güney yamaçları ise Selendi ve Demirci ilçeleri içindedir. Demircililer sırtlarını güney eteklerini verdikleri bu dağa Demirci Dağı; Simavlılar da ilçenin sınırları içine giren bölümüne Simav Dağı derler. Dağın Antik Çağdaki adı ise Temnos'tur. Bu dağ yörenin en yüksek ikinci dağıdır. En yüksek tepeleri Simav ilçe sınırları içindedir.¹⁰

Simav'ın kuzeybatısında yer alan Akdağ, Alaçam Dağları'nın Simav'daki uzantısıdır. Güneyde Simav Grabeni ile Simav Dağı'ndan, doğuda Kocaçay Vadisi ile Katran Dağı'ndan ayrılır. Dağ karşidan tek bir kütle görünümündedir. Akdağ Simav çöküntü ovasından 1300 m. yüksekliktedir.¹¹

2181 m. yüksekliği ile yörenin en yüksek dağı olan Eğrigöz Dağı, Kütahya'nın Emet ilçesi sınırları içindedir. Bu dağın güney uzantılarını Katran ve Gölcük Dağları oluşturur. Katran Dağı Hamzabey Deresi ve Kocaçay Vadisi ile Akdağ'dan ayrılır. Daha güneye inince Simav çöküntü ovası ortaya çıkar.¹²

Gölcük Dağı, Katran Dağı ile hemen hemen bitişik durumdadır ve Eğrigöz Dağı'nın uzantısıdır. Eynal Kaplıcaları'ndan başlayarak Emet yönüne doğru yükselir. En yüksek tepesi 1513 metre civarındadır.¹³

⁷ Ana Britannica, a.g.b., s.422.

⁸ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.26.

⁹ Ana Britannica, a.g.b., s.423.

¹⁰ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.18.

¹¹ a.g.e., s.20.

¹² a.g.e., s.21.

¹³ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.21.

1.3. Akarsu ve Göller

Simav Gölü, Simav ilçesinin kuzeybatısında Simav Ovası'nda bulunan ve 2065 ha'lık bir alana sahip olan doğal bir göl özelliğindedir. Fakat göl arazisinin özellikle yaz aylarında bataklık özelliği göstermesinden dolayı zamanla sivrisinek ve sıtma yöre halkının sağlığını tehdit etmiş, bunun üzerine Simav Gölü 1961 yılında Devlet Su İşleri tarafından Boğazköy'de açılan bir kanalla kurutulmaya başlanmıştır. Gölün kurutulması 1982'de tamamlanmış ve kazılan arazi tarım arazisi olarak kullanılmak üzere Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Başkanlığı tarafından göl çevresinde bulunan 8 belde ve 3 köyde yaşayan çiftçilere kiralanmıştır.¹⁴

Simav'ın ilçe sınırları içindeki akarsular üç havzada toplanır. Bunların büyük bir çoğunluğu Simav çayı havzasında, kalanlar ise Kocaçay ve Gediz Nehri havzasındadır. Simav Çayı ve Kocaçay¹⁵ ile Simav suları Marmara'ya dökülür.¹⁶

Simav Çayı, Simav'ın doğusundaki Şaphane Dağı'nın batı eteklerinden çıkan Kayalidere, Gölcük Dağı'ndan çıkan Söğüt Deresi, Kocadere Kalkan yakınlarında birleşerek Kalkan Deresi'ni oluşturur. Kalkan Deresi daha batıda, Yeşilköy yakınlarından Basmacı ve Balaban derelerini de alarak Simav Ovası'na girer. Buradan Eynal Kaplıcaları'nın atık sularını, Hüsüm ve Naşa derelerini alarak eski göl alanına ulaşır. Gölün kurutulması sırasında açılan Boğazköy Kanalı, bu suların Simav Çayı vadisine dökülmesini sağlar. Vadiye giren sular daha sonra, Akdağ ve Simav Dağı'nın birçok dereciği bu suya karışır. Simav Çayı batıya doğru ilerlerken sol tarafından Çaysimav, Asar, Bereket derelerini; sağ tarafından da Başbüyük ve Karanlık Derelerini bünyesine katar. Çay, Yeniköy'den sonra il ve ilçe sınırlarını terk ederek Balıkesir hududuna girer. Susurluk Çayı adını alarak Marmara'ya dökülür. Simav Çayı'nın ilçe sınırları içindeki uzunluğu 40 km. kadardır. Yine aynı bölgedeki ortalama debisi ise 70 m³/s'dir.¹⁷

Hamzabey Deresi(Kocaçay), Hamzabey Köyü civarından çıkan bu dere, kuzeye doğru ilerleyerek hem Akdağ'dan hem de Katran Dağı'ndan birçok kol alır. Bunların en önemlileri Akdağ'dan Akdere, Katran Dağı'ndan Balıkadı Deresi'dir. Dere; kuzeye

¹⁴ Güneş, a.g.t., s.6.

¹⁵ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.23.

¹⁶ Yusuf Dönmez, (1981-1982), *Kütahya ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası*, Kütahya, Atatürk'ün Doğumunun 100.Yılına Armağan, Formül Matbaası, İstanbul: s.1.

¹⁷ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.23.

ilerledikçe sırasıyla Darıcı Deresi, Kızıldere, Yavu Deresi sularını toplar. Bundan sonra büyüyerek Kocaçay adını alır. Simav'ın Dağardı bölgesini geçtikten sonra Kütahya – Balıkesir sınırını oluşturur. Balıkesir-Kütahya-Bursa üçgeninde Emet Çayı'na karışır. Hamzabey Deresi'nin ilçe sınırları içindeki uzunluğu 45 km. kadardır. Yine bu bölgedeki debisi ise 30 m³/s.'dir.¹⁸

Selendi Çayı, Simav'ın güneydoğu suları Gediz Havzası'na dökülür. Simav'ın Kuşu Kasabası'nın bulunduğu bu bölgede Dömbüldek, Sarıcakaya, Alagüney dereleri Eskin Deresi'ni oluşturur. Bu dere daha sonra Selendi Deresi olarak Gediz Nehri'ne bağlanır.¹⁹

1.4. Yeraltı Zenginlikleri

Simav ilçesi yeraltı kaynakları açısından zengin sayılır.²⁰ Antimuan, demir, kurşun, çinko, krom, bakır, manganez, alunit, aplit, feldspat, kaolin, kükürt, manyezit, opal Simav yöresinde bulunan başlıca madenlerdir. Simav ayrıca kaplıca yönünden de zengin bir yöredir. Sondaj çalışmaları sonucunda elde edilen bulgular, Simav'ın zengin bir jeotermal enerji potansiyeline sahip olduğunu ve bunun başta konutların ısıtılmasında, ekolojik sera tarımında ve en önemlisi elektrik üretiminde kullanılabileceğini göstermektedir. Simav Ticaret Odası'nın önderliğinde kurulan bir anonim şirket, bölgedeki jeotermal enerjiden yararlanarak kuracağı çevrim santrali ile elektrik üretecektir.²¹

1.5. İklimi

Simav, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Eşiği'nde yer alır. İlçenin kuzey toprakları Marmara Bölgesi'nin içinde kalır. Konumunun da gösterdiği gibi yörede iklim Ege, Marmara ve iç Anadolu iklimlerinin ortak özelliklerini taşırsa da karasal özelliği daha ağır basmaktadır.

¹⁸ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.24.

¹⁹ Aynı yer.

²⁰ Ana Britannica, a.g.b., s.422.

²¹ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.31.

İlçe merkezi ve Simav Ovası, iklim bakımından kendine özgü nitelik taşır. 809 m. yi bulan yüksekliği, etrafının 2000 m.lik dağlarla çevrili oluşu; yağış rejimi, sıcaklık, nemlilik oranı, bulutluluk ve sis durumu yönünden ilçenin diğer yerlerine göre farklı görünümler meydana getirir.

Simav Dağları, yılın önemli bir bölümünde sisli ve bulutlu görünümünü sürdürür. Simav’da kapalı günler sayısı 65, bulutlu günler sayısı 183, sisli günler sayısı ise 15’tir. Bu durum, ovanın güneyinde, Simav Dağı eteklerinde daha çok gözlenir. Buna karşılık ovanın kuzeyinde, Gölcük Dağı ve Akdağ eteklerinde daha sıcak, daha kuru, daha açık bir iklim görmek mümkündür. Burada iklimin şekillenmesinde bakı ile sıcak su kaynaklarının (Eynal, Naşa, Çitgöl kaplıcaları) etkisi büyüktür. Nitekim depresyon alanı ile dağlık alanlar arasındaki sıcaklık farkı da 6 derece kadardır.

İlçenin Dağardı yöresi yayla ve dağlık olduğu için iklim daha sertçe geçer. Burada karın toprak üstünde kalma süresi, don ve buzlanma olayları daha çoktur.

Simav’ın batısında kalan Kırvadi Ovası’nda iklim daha da yumuşaktır. Boğazköy ve Bahtıllı arasındaki tepeler, Simav Ovası ile Kırvadi Ovası’nın iklimlerini birbirinden ayırır. Burada Ege Bölgesi’nin iklimi daha ağırlık taşır. Yine Simav Dağı’nın doğusunda kalan Yaykın Kanyonu’nda Ege iklimi görülür.

Simav ilçe merkezinin bulunduğu yer, dört bir tarafı dağ ve tepelerle çevrili çanak biçiminde bir alandır. Şehir, Simav Dağı’nın kuzey ucu eteklerinden ovaya doğru yayılmıştır. Simav Dağı, şehrin tepesinde dikilip durur. Bu yüzden şehir, güneyin ılık ve nemli rüzgârlarına kapalıdır. Yine Simav’ın bu konumu güneşin erken batmasına ve güneşten yararlanma süresinin kısa olmasına neden olmaktadır. Simav’da genellikle sert esen rüzgârlar ve fırtına çok az görülür. Zaman zaman Simav çöküntü ovasına dalan bu sert rüzgârlar, Simav’ı şöyle bir yalayıp geçer²²

2. SİMAV’IN TARİHÇESİ

2.1. Türk Hâkimiyetinden Önceki Dönemde Simav

3000 yıllık tarihe sahip olduğu tahmin edilen Simav’da ilk medeniyeti kuran milletin, Sümer medeniyetini yayan Etiler olduğu kaydedilmektedir. Sonra Frikyalıların

²² Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.47.

eline geçen Simav, Küçük Frikya şehirlerinden birisi olmuştur.²³ Bu günkü Simav eski Küçük Frikya şehirlerinden olan Ansır ve Sinaüs şehirlerinin harabeleri yakınlarında kurulmuştur. ²⁴ Angir, eski Simav, küçük bir şehir olup Kiliseköy(Boğazköy) yakınındadır. Sinaos, Simav Gölü kenarına yakın bir mevkide idi.²⁵

Simav çevresine tarih öncesi çağlardan beri yerleşildiği kuşkusuzdur. Hititlerin (M.Ö. 2000-1200) kesintilide olsa uzun zaman egemen olduğu çalışma alanımızda ilk devlet kuran Friglerdir. Bu nedenle en eski yer adları Frigce ve onlardan önce burada yaşayan yerli halkların dillerine, özellikle de Luwice'ye aittir. Hellenleşme döneminde Hellence, Romalılar zamanında da Latince yer adları kullanılmaya başlanmıştır.

Phrygia adlı kitabında Bilge Umar, bu konuda şu bilgileri vermektedir:“Synaos sözcüğünün eski Hellen dilinde herhangi bir anlamı yoktur. Adını yerli bir Anadolu dilinden gelme, asıl biçiminin Hellenleşme döneminde Hellen ağızına göre bozularak ve Synnaos(Ortak tapmaklı, yani diğer bir Tanrı ile aynı tapınakta tapkı gören Tanrı) sözcüğüne benzeterek Synaos biçimine girdiğini sanıyorum. Nitekim Güneybatı Phrygia'daki Anaua'nın adı böylece Sanaos olmuştur. Bu örnek konumuz bakımından özellikle ilginçtir; çünkü Anaua sözcüğü kent önündeki gölün(bugünkü adıyla Acıgöl) adıydı. Synaos; Simav'da bir göle pek yakındı. (Kurutulmuş olan Simav Gölü) Dolayısıyla Synaos kenti adının asıl biçiminde Anaua olması ve bunun da gerçekte gölle ilgili bulunması, güçlü görülen bir olasılıktır. Hatta Tokat'ın Reşadiye ilçesinde bulunan Zinav Gölü'nün adı da aynı sözcükle ilgili olmalıdır. Anaua sözcüğü besbelli Luwi dilinden gelmedir; -va(uwa) bitişi açıkça gösteriyor. Bu sözcük beklide göl anlamındaydı.”

Adı geçen Phrygia adlı eserini yazdıktan bir süre sonra Yeni Asır Gazetesi'nde yayınladığı “Ege'nin Mavisinden” adlı makalesinde; kent, kasaba ve köylerimizin isimlerinin nereden geldiğini anlatırken, Simav'dan da söz etmektedir. Simav adının Synaos'tan geldiğini de vurgulayan yazar, Synaos'un ilk şekli olduğunu ileri sürdüğü Anauwa sözcüğünün “göl” anlamına geldiği görüşünden kuşku duymakta ve yeni incelemelerine göre bu sözcüğün “çıkış yolu”, “tırmanış yolu” (beklide yamaçtaki yer) anlamına gelebileceğini ileri sürmektedir.

²³ Şevki Baykal, (1966), *Dünden Bugüne-Bugünden Yarına İşte Simav*, Çamlıca Matbaa Kütahya: s.2.

²⁴ Etem Ruhi Alper, (1956), *Yeşil Simav*, İzmit: s.1.

²⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, (1932), *Kütahya Şehri*, İstanbul: s.4.

Ayrıca yazar, Simav adı Synaos'tan, Synaos da Luwice Anauwa'dan geldiğini Anauwa'nın da "göl" ya da "tırmanış yolu", "yamaçtaki yer" anlamına geldiğini belirtmektedir. Anauwa, büyük bir olasılıkla MÖ.7. yüzyıldan sonra Hellenleşme döneminde değişime uğrayarak Synaos adını almıştır. Gerçekten de Simav'ın konumu her iki tanıma da uymaktadır. Simav hem bir dağ eteğinde, yamaçta hem de bir göl kenarındadır. Simav şehrinin kuruluş tarihi Hititler zamanına kadar götürülebilir.²⁶

2.1.1. Hititler/Etiler Dönemi

Bugün Hititler olarak adlandırılan kavmin en eski adı "Hattiler", yaşadıkları coğrafi alan ise (Anadolu) "Hatti Ülkesi" idi. Hititlerin/Etilerin Anadolu'ya geliş tarihleri kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte M.Ö. 3 bin yılın son çeyreğinde (MÖ.2750) Anadolu'da bulunduklarını, Mezopotamya kaynaklarından öğrenmekteyiz. M.Ö. 1650'li yıllarda ise Hititler Hattuša/Boğazköy merkezli, İmparatorluk olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁷

Batı Anadolu'da da zaman zaman kendini hissettiren Hitit varlığı konusunda bazı tabletlerin yanı sıra Karabel'deki ve Niobe-Spiylos'taki Hitit hiyeroglif yazıtları ile mühürleri, ayrıca heykelcikler, Fadıllı'daki(Demirci) yerleşim yerleri ve mağaralardaki kalıntılar başlıca kanıtları oluşturmaktadır.

Kuzeybatı Anadolu'daki Kütahya'nın batısında kalan topraklar Assuva Konfederasyonuna aitti. Assuva Hitit topraklarının dışında kalmasına karşın; buranın ticaret yollarının kesiştiği bölge olması ve Kütahya'da gümüş yataklarının bulunması Hitit saldırılarının zaman zaman buraya kadar uzamasına neden olmuştur.²⁸

2.1.2. Frigler Dönemi

Frigler, Milattan önce 1200-1100 arasında Anadolu'ya gelerek kuzeyde Bilecik ve Kastamonu'dan güneyde Isparta'ya batıda Manisa'dan doğuda Kayseri'ye denk uzanan topraklara yerleştiler. Yerli halklarla da kaynaşarak siyasal ve kültürel alanlarını Toroslara kadar genişlettiler.²⁹

²⁶ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.226.

²⁷ Ali Sarıkoyuncu ve Esra Sarıkoyuncu Değerli, (2009), *Milli Mücadelede Uluborlu (Şehit ve Gazileriyle)*, Kütahya: ss.13-14.

²⁸ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.228.

²⁹ Ali Sarıkoyuncu ve Esra Sarıkoyuncu Değerli, (2009), *Milli Mücadelede Uluborlu(Şehit ve Gazileriyle)*, Uluborlu Belediyesi Kültür Yayınları, Isparta: s.16.

Simav, Friglerce kutsal sayılan Küçük Frigya'nın batısında yer almaktaydı. Burası ulaşım ve ticaret yolu bakımından önemli bir bölgeydi. Nitekim Sart'tan Mezopotamya'ya kadar uzanan "Kral Yolu" Simav Dağı'nın güneyindeki Gediz Vadisi'nden geçiyordu. Bu yol, Frigya'nın zenginleşmesinde önemli bir rol oynamıştır.³⁰

2.1.3. Lidyalılar Dönemi

Milattan önce 690'da Frigya egemenliğinin son bulmasıyla birlikte kurulan Lidya devletinin egemenlik alanı günümüzde Isparta, Burdur, Denizli ve Uşak illeriyle Manisa topraklarının bir kısmını kapsamaktaydı. Hükümet merkezi ise, Manisa toprakları içinde ve Gediz nehrinin üzerinde bulunan Şart şehriydi. Bugün İzmir'in Tire ilçesine de adını veren Lidya Şahin Krallar sülalesinin atası Tirha soyundan Giges (Gigos) döneminde, servet, sanat, ihtişam, zevk son haddini bulmuştu.³¹

Simav'da Friglerden sonra MÖ.VII. yüzyılın ortalarında Lidyalıları görmekteyiz. Asıl Lidya, Gediz ve Küçük Menderes havzalarıydı. Demirci ve Simav dağları, Frigya ve Lidya arasında sınırdı. Lidya, güzel iklimi, biter toprakları, özellikle Paktalos'un (Sart Çayı) kumlarındaki altın tozları ve gelişen ticaretiyle zamanın en zengin devleti haline gelmişti. İran'da egemenlik gösteren Perslerin, MÖ.546 yılında Kral Kyros zamanında Lidyalıların başşehri Sart'ı almasıyla bu zengin devlet tarihe karıştı. Böylece Simav'da Pers egemenliğine geçti.³²

2.1.4. Persler Dönemi

Pers Devleti İran'da, Med Kralı Astyages'e karşı ayaklanan Kyros tarafından kuruldu.(MÖ. 550) Medlerin bütün mirasına sahip olan Kyros, M.Ö. 546 yılında Lidya Kralı Kroisos'u yenerek bu devleti yıktığı gibi, bütün Batı Anadolu'ya, bu arada Simav çevresine de egemen oldu. Bölgenin yönetimini Sart Satrabına (Genel vali) bırakarak İç Asya'ya yöneldi.

MÖ. 522 yılında bölgenin satrabı Oroites, Perslere karşı ayaklandıysa da uzun süre başarılı olamadı. Pers Kralı Darius, Oroites'i öldürerek bölgeyi Paflagonya ve Kapadokya ile birlikte içinde Simav'ın yer aldığı Frigya'yı merkezi Marmara kıyılarında bulunan Daskyleion satraplığına bağlandı. Zaman zaman İon kentlerinin Perslere karşı

³⁰ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.229.

³¹ Sarıkoyuncu ve Değerli, a.g.e., s.18.

³² Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.229.

ayaklanmaları ve Yunanlıların İon kentlerini desteklemeleri Pers-Yunan savaşlarının çıkmasına (MÖ.492-449) neden olduysa da sonuçta Persler MÖ. 386 yılından itibaren bölgeye kesin olarak hakim oldular.³³

2.1.5. Makedonyalılar Dönemi

Makedonyalılar, babası Filib'in yerine M.Ö. 336'da kral olan Büyük İskender yönetiminde M.Ö. 334'te Çanakkale Boğazı'nı geçerek Pers ordularını Biga Çayı civarında bozguna uğrattılar. Buradan Kütahya'ya, bütün Anadolu içlerine doğru harekete geçen İskender, Ege kıyısındaki kentleri birer birer ele geçirdi. Daha sonra güneye ilerleyen Mekadon askerleri, önce Likya'ya (Antalya'nın batısı) ardından da Pisidya (Göller Bölgesi)'ya girdi.³⁴

Büyük İskender'in ölümüyle (MÖ. 323) imparatorluk parçalanmış ve birçok komutanın iktidar mücadelesine sahne olmuştur. Bu dönemde yöremizde iz bırakan iki krallık vardır, bunlardan biri Bitinya Krallığı diğeri ise Bergama Krallığıdır. Bitinyalılar, en geniş sınırlarına MÖ. 197 yılında I. Prusias'ın Bergama Kralı II.Eumenes'i yenerek kavuştular. İşte bu yıllarda, içinde Simav'ın da bulunduğu Frigya Epiktetos bir süre de olsa Bitinya'da kalmıştır. Bu dönemde yöreye hakim olan krallıklardan birisi de Bergama Krallığı'dır. Bu krallığı MÖ.281 yılında Filetairos kurmuştur. Dolayısıyla Simav, MÖ.133 yılına değin bu krallığın egemenliğinde kalmış, daha sonra III. Attalos'un vasiyetiyle de Romalılara geçmiştir.³⁵

2.1.6. Romalılar Dönemi

Simav ve çevresi, MÖ.133 yılında Roma egemenliğine girmiştir. MÖ. 27 yılında Anadolu'da Asya eyaleti kurulunca Simav da bu eyaletin içinde yer almış oldu. MS. III. yüzyıldan Tunalı kavimler Roma'yı tehdit etmeye başladılar ve yöreye kadar sokularak yağmaladılar. MS. 286 yılında doğu ve batı olmak üzere ikili yönetime, 293 yılında da dörtlü yönetime geçildi. Anadolu Nikomedia(İzmit)'dan yönetildi.

Roma İmparatoru Büyük Theodosius, ölümünden önce imparatorluğu iki oğlu arasında paylaştırdı. Böylece Simav'da Doğu Roma İmparatorluğun'un bir parçası oluyordu. Simav ve köylerinde bu döneme ilgili çeşitli yazıt ve kabartmalar mevcuttur.

³³ a.g.e., s.230.

³⁴ Sarıkoyuncu ve Değerli, a.g.e., s.22.

³⁵ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.230.

Öreğler Köyü'nde bir evin temelinde bulunan ve Roma'ya giderek at yarışında birinci olan bir binicinin anısına dikilen yazıt da bu örneklerden biridir.³⁶

Roma'da MS.II ve III. yüzyıllarda Anadolu'nun 334 kentine sikke basma izni verilmişti. Synaus(Simav) ve Ancyra (Boğazköy'de bulunan antik kent) da bu şehirler arasındaydı. Synaus ve Ancyra'nın Roma imparatorluk döneminde uzunca bir süre sikke basmış olmaları, onların ekonomik güçlerinin ve önemlerinin kanıtıdır. Ayrıca bu sikkeler, o yöredeki inanışlar konusunda ip ucu vermektedir.³⁷

2.1.7. Bizans Dönemi

Bizans'ın en parlak dönemi, Justinianus Dönemidir.(527-565).Bizanslılar bu dönemde sanatta, ticarete ve ekonomide büyük gelişmeler gösterdiği görülmektedir. Bizans döneminde Bursa, ipek böceği yetiştiriciliğinin merkezi durumuna gelmiştir. Bu bölgeye yakın olmasından zamanla ipek böcekçiliği Simav bölgesine kadar gelişerek Simav'ın Dağardı çevresi dutlarla dolmuştur.³⁸

2.2. Türk Hakimiyeti Döneminde Simav

Simav'ın Türkler tarafından ne zaman alındığı konusunda kesin bilgilere ulaşılamamıştır. Kutalmışoğlu Süleymanşah (1045-1086), 1075 yılında Anadolu Selçuklu Devleti'ni kurduktan sonra kısa zamanda devletinin sınırlarını Ege kıyılarına kadar uzattı. 1084 yılında Anadolu'nun fethi büyük ölçüde tamamlanmış oluyordu. Simav ve çevresi bu dönemde Anadolu Selçuklularının eline geçmiş oldu. 1097 yılında Haçlı ordusunun İznik'i kuşatması sırasında durumdan yararlanan Bizans imparatoru ise Eskişehir-Antalya çizgisinin batısındaki bütün toprakları ele geçirdi. Böylece Simav ve çevresi de yeniden Bizans'ın eline geçmiş oldu.³⁹

Selçuklular Rumlardan kaybettikleri yerleri geri almak için harekete geçerek, 1113 yılında İznik ve bölgesini ele geçirerek, Bursa ve Ulubat bölgesinden sahilden Çanakkale Boğazı'na doğru ilerlemeye başladılar, bu durum karşısında Bizans İmparatoru seferberlik ilan etti. Fakat Türkler Bizans ordusunu perişan etti. Bu bozgunu haber alan imparator, Türkleri arkadan çevirmek için Eskişehir batısındaki dağlardan

³⁶ a.g.e., s.230

³⁷ a.g.e., s.231.

³⁸ a.g.e., s.231.

³⁹ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.233.

Kütahya istikametine ilerledi ve Akrokos mevkiindeki Türklere baskın yaptı. Sazlıklarda saklanan Türkleri esir ve katletti. Bu durumu haber alan Emir Mehmet Bey vardığı Edremit ve Kırkağaç bölgesinden ayrılarak Germe ve Simav yolundan geri döndü. Eskişehir’de yurt kurmuş Türkmenlerle birleşerek imparator ordusunu takibe koyuldu.⁴⁰

II.Kılıçarslan(1113-1192), 1182’de Bizans üzerine tekrar yürüyerek Kütahya ve Eskişehir’i tekrar geri aldı. Bu sırada Simav hala Bizans’ın elinde bulunuyordu.1204 yılından sonra Simav İznik İmparatorluğu sınırları içinde yer almıştır.⁴¹

Germiyanogulları, 1276 tarihlerinde Malatya tarafından göç ederek önce Ankara sonra Kütahya tarafına yerleşmişlerdir. Selçukluların zaafından istifade ederek bağımsızlık mücadelesine girişmişler ve bunun için on beş yıl uğraşmışlar, Yakup Bey(1300-1340) zamanında 1301-1302 yıllarında bağımsızlıklarına kavuşmuşlar ve Ankara, Kütahya, Karahisar, Kula, Simav, Ladik, Birgi, Keles’e kadar sınırlarını genişletmiş olup sınırı batıda Bizanslılara kadar devam ediyor.⁴² Ancak Bizanslılar Germiyanlılardan yönetiminde bulunan Simav’ı geri aldılar.⁴³ Yakup Bey’in ölümü üzerine yerine geçen oğlu Mehmet Bey Kula ile birlikte Simav’ı Bizanslılardan tekrar geri almıştır.⁴⁴

1361’de Mehmet Bey’in ölümü üzerine yerine oğlu Süleymanşah geçmiştir. Süleymanşah yaşadığı Karamanoğulları tehlikesi karşısında Osmanogulları ile dost olma gereğini duymuştur.⁴⁵ Osmanogulları ile anlaşarak kızı Devletşah Hatun’u I. Murad(1326-1389)’ın oğlu Yıldırım Beyazıt(1360-1403)’a vermiştir. Çeyiz olarak da Kütahya ile beraber Simav, Emet, Tavşanlı ilçelerini Osmanlılara bırakmıştır.⁴⁶ Süleyman Şah 1387 tarihinde vefat etmiştir. Bu tarihten sonra Germiyan tahtına çıkan II. Yakup Bey Yıldırım Beyazıt’ın Rumeli’nde bulunmasından istifade ederek kardeşine çeyiz verilerek Osmanlı’ya geçen yerleri geri almaya başladı ve bunların bir kısmını geri

⁴⁰ Osman Turan, (1993), *Selçuklular Zamanında Türkiye-Siyasi Tarih Alp Arslan’dan Osman Gazi’ye (1071-1318)*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul: ss.154-155.

⁴¹ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.233.

⁴² Uzunçarşılı, a.g.e., s.33

⁴³ Uzunçarşılı, a.g.e., s.34.

⁴⁴ Alper, a.g.e., ss.2-3.

⁴⁵ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.234.

⁴⁶ Alper, a.g.e., s.3.

aldı. Rumeli’de durumu düzelterek Anadolu’ya geçen Yıldırım Beyazıt, II. Yakup Bey’i İpsala kalesine hapis ederek Germiyan Beyliği’ni kendi topraklarına katmıştır.⁴⁷

Yakup Bey on iki yıl bu kalede yattıktan sonra, 1392-1396 yılları arasında doğu Anadolu’yu ve Irak’ı zapt ederek Karabağ’da kışlamakta olan Timur’a dert yanmak istemiş ve bir kolayını bularak kaleden kaçmıştır. Meşhur Ankara Savaşı’nda Beyazıt Timur’a yenilince, Timur Simav dahil bütün Germiyan topraklarını Yakup Bey’e geri vermiştir. Yakup Bey Ankara Savaşı’ndan sonra şehzadeler arasındaki kavgada kardeşinin oğlu Mehmet Çelebi’ye destek verdiğinden, Karamanlılar 1411 de kuvvetli bir ordu ile Germiyan memleketlerinin hepsini zapt ettilerse de Mehmet Çelebi kardeşlerini yendikten sonra Karamanlılar üzerine yürüdü ve Simav dahil Germiyan memleketinin hepsini geri alarak Yakup Bey’e verdi.

2.2.1. Osmanlılar Dönemi

Yakup Bey ölümünden bir yıl önce, II.Murat (1404-1451)’ın yanına, Edirne’ye kadar giderek⁴⁸, vefatından sonra memleketinin Osmanlı topraklarına katılmasının vasiyet etti.⁴⁹ Böylece Simav, 1428’de yeniden Osmanlı toprağı oldu.⁵⁰

Simav ile ilgili en eski istatistik bilgilere II. Beyazıt(1477-1512) Döneminde (1481-1512) tapu tahrir defterlerinde rastlanmaktadır.⁵¹ II. Beyazıt döneminde yapılan ve Simav Nahiyesi’ni de kapsayan bölgeyle alakalı ilk tahrir defteri olan 45 numaralı tapu tahrir defterinde Nahiye-i Simav “mahalle-i aşağı”, “mahalle-i yukarı” ve “mahalle-i orta” olmak üzere üç mahalleden oluşmakta ve Simav Nahiyesi’ne bağlı 71 köy, 13 mezra bulunmaktadır. Diğer taraftan 45 numaralı tapu tahrir defterinde Simav Nahiyesi ile alakalı olan bölümün ilerleyen sayfalarında “ Nahiye-i Avdan Tabi-i Kaza-i Simav ” şeklinde kayıtlıdır. Simav, daha sonraki tarihlerde yapılmış olan 49, 438 ve 47 numaralı tahrir defterlerinde de aynı şekilde “Nahiye-i Simav” olarak geçmektedir.⁵²

⁴⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., ss.53-54.

⁴⁸ Alper, a.g.e., s.3.

⁴⁹ Uzunçarşılı, a.g.e., s.59.

⁵⁰ Baykal, a.g.e., s.2.

⁵¹ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.235.

⁵² Fatih Dalgacı, *45 Numaralı Tapu Tahrir Defterine Göre Simav Nahiyesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya: ss.24-25.

1611-1682 yılları arasında yaşayan Evliya Çelebi, Simav'a da gelerek şehrin XVII. Yüzyıldaki durumunu ayrıntılı bir şekilde yazmıştır.⁵³

Evliya Çelebi, Kütahya'dan Paşa Sancağı olarak bahsetmekte ve 24 kadılık olduğunu belirtir. Belirtilen yirmi dört kadılıktan biri de Simav'dır.⁵⁴ Evliya Çelebi Simav'a geldiği dönemde Simav'ın, hakimi serbest zeamet sahibidir. Şeyhülislamı, nakibi, kethüdayeri, serdarı ve ayanı vardır. Şehrin dört mahallesi vardır diye bahsetmekte ve Simav'ın o dönemdeki kaplıcalarından da bahsetmektedir. Simav Göl'ü yakınındaki iki kaleden de bahseder. Bunlardan biri Yenicehisar diğeri de Delicehisar kalesidir. Şeyh İlahi Simavi Hazretleri'nin doğduğu yer bu şehirdir.⁵⁵ Abdullah-ı İlahi, Simav'ın yetiştirdiği, olgunluğu ve bilgeliği ile tanınan ender kişilerden biridir. Türkçe olarak yazdığı "Meslek üt Talibin ve'l Vasilin" adlı kitabında Simav'da doğduğunu şu dizelerle anlatır:

"İlah'ye bu ilahi yük Simav'dayken yüklendi

Her türlü yükten beri olur, tekkede oturan gerçi.

(İlah'ye(Abdullah'a) bu tanrısal yük Simav'dayken yüklendi.

Aslında tekkede oturan(kişi), her türlü yükten kurtulmuş olur.)"⁵⁶

⁵³ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.237.

⁵⁴ Evliya Çelebi, (1992), *Seyahatname*, İstanbul: s.163.

⁵⁵ Evliya Çelebi Seyahatnamesi, (2011), *Hac Kitabı*, İstanbul: s.48.

⁵⁶ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.236.

BİRİNCİ BÖLÜM

MONDROS MÜTAREKESİ SONRASI GELİŞMELER

1.1. MONDROS MÜTAREKESİ

1918 yılı Osmanlı Devleti için içeride ve dışarıda önemli bir yıl olmuştur. Osmanlı padişahı V. Sultan Reşat⁵⁷ 3 Temmuz 1918 tarihinde hayatını kaybetmiş. Vefat eden padişahın yerine VI. Mehmet Vahdettin 4 Temmuz 1918 günü Osmanlı padişahı oldu. Enver Paşa Başkumandan vekilliğinden, Başkomutanlık Kurmay Başkanlığı'na getirildi. Padişah değişikliğinden sonra hükümet değiştirilmeyerek Talat Paşa Hükümetiyle devam edildi. Padişah değişikliğinin yaşandığı bu sıralarda savaş Osmanlı Devleti ve müttefiklerinin aleyhine dönmüştü.⁵⁸ Cephelerden gelen haberler pek parlak değildi. İngilizlerin Eylül 1918 tarihinde Filistin'den başlattıkları askeri hareket kısa sürede geniş alana yayıldı Halep ve Bağdat'ın düşmesiyle Osmanlı Devleti'nin güney sınırı Musul'a kadar geriledi. Güneyde bunlar yaşanırken Bulgaristan'ın 26 Eylül tarihinde yenilip mütareke istemesiyle Osmanlı Devleti'nin kuzey batı sınırı da savunmasız kaldı. 29 Eylül tarihinde Bulgaristan'ın mütarekeyi imzalamasıyla İtilaf devletleri Trakya'ya asker yığarak Osmanlı Devleti'nin müttefikleriyle bağlantısını kopardılar. Bulgar Cephesi'nin açılmasıyla Trakya üzerinden İstanbul'un işgal edilmesi tehlikesi ortaya çıktı. Bu arada Talat Paşa Hükümeti istifa ederek yerine 14 Ekim 1918 tarihinde İzzet Paşa Hükümeti kuruldu.⁵⁹ Yeni kurulan hükümet savaşta düşülen zor durumdan dolayı barış arayışına girdi. Nihayetinde İngiltere temsilcisi Amiral Calthrope ile Osmanlı Devleti temsilcisi Bahriye Nazırı Rauf Bey başkanlıklarında yapılan görüşmeler sonunda 30 Ekim 1918 günü Mondros Mütarekesi imzalandı.⁶⁰ Mütarekenin maddeleri şu şekildedir;

1. Çanakkale ve Karadeniz Boğazları açılacak ve Karadeniz'e geçiş serbestliği sağlanacak; Çanakkale ve Karadeniz Boğazlarındaki kaleler, kontrol noktaları Müttefikler tarafından işgal edilecek.

⁵⁷ Sultan V. Mehmet Reşat, Halk tarafından "Sultan Reşat" olarak anılan V. Mehmet, 1844 yılında doğmuştur. Sultan Abdülmecid'in oğlu olup 31 Mart Vakası'ndan sonra II. Abdülhahid tahtan indirilerek yerine Osmanlı padişahı yapılmıştır. Sultan V. Mehmet Reşad döneminde Balkan Savaşları ve ardından yapılan I. Dünya Savaşı ile salgın hastalıklar, açlık ve yoksulluklar yaşanmıştır. Sultan V. Mehmet Reşad, 3 Temmuz 1918 tarihinde vefat etmiş ve Eyüp'teki türbesine defnedilmiştir. <http://www.millisaraylar.gov.tr/portalmain/Sultans.aspx?KisiId=6> (18.05.2016).

⁵⁸ Selahattin Tansel,(1991), *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, C.I, MEB Yay., İstanbul: ss.1-8.

⁵⁹ Ali Sarıkoyuncu (vd.), (2009), *Atatürk ilkeleri ve İnkılâp Tarihi*, Gazi Kitabevi, 1. Baskı, Ankara: ss.66-68.

⁶⁰ Ergün Aybars,(2003), *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*, Ercan Kitabevi, İzmir: s.79.

2. Türk sularındaki tüm mayın tarlalarının, torpido kovanlarının ve öteki engellerin yerlerinin gösterilmesi ve bunların taranması ya da kaldırılması için, istemde bulunulunca, yardım edilecek.

3. Karadeniz'deki mayınlara ilişkin eldeki tüm bilgilerin verilmesi.

4. Müttefik savaş tutsakları ve gözaltında bulundurulmuş ya da tutsak olan Ermenilerin tümünün İstanbul'da toplanarak, hiç bir koşula bağlı olmaksızın, Müttefiklere teslim edilmesi.

5. Sınırların denetlenmesi ve iç güvenliğin sağlanması için gerekli olan askeri birlikler dışında, Türk Ordusunun gecikmeksizin terhis edilmesi (Birliklerin insan gücü ve konusu, daha sonra, Müttefiklerce, Türk Hükümetine danışılarak, saptanacaktır).

6. Türk karasularında ya da Türkiye'nin işgalindeki sularda bulunan tüm savaş gemilerinin teslim edilmesi; Türk karasularında kolluk ya da benzeri amaçlar için gerekli görülebilecek belirli küçük gemiler dışında, anılan gemilerin gösterilecek Türk limanında ya da limanlarında gözaltına alınması.

7. Müttefiklerin, kendi güvenliklerini tehdit edecek herhangi bir durum ortaya çıkarsa, herhangi bir stratejik noktayı işgal etme hakkı bulunması.

8. Su sırada Türk işgali altında olan tüm limanların ve barınakların Müttefik gemilerince özgürce kullanılması ve düşman tarafından kullanılmasının önlenmesi, özdeş koşullar, ticaret ve Ordunun terhisi amaçları için Türk sularında bulunan Türk ticaret gemilerine de uygulanacaktır.

9. Tüm Türk limanlarında ve tersanelerinde her türlü gemi onarımı kolaylıklarından yararlanılması.

10. Toros tünel sisteminin Müttefiklerce işgali.

11. Kuzey – Batı İran'daki Türk Birliklerinin gecikmeksizin savaş öncesi sınırların gerisine çekilmeleri için daha önce verilmiş bulunan buyruk yerine getirilecektir.

Kafkasların [Trans - Caucasia, Maverai Kafkas] bir bölgesinin Türk Birliklerince boşaltılması daha önce buyrulmuş bulunmaktadır; bu bölgenin geri kalan

bölümünün boşaltılmasına, oradaki durum Müttefiklerce incelendikten sonra, gerek görülürse, girişilecektir.

12. Türk makamlarının haberleşmeleri dışında, tüm telsiz telgraf ve kablo istasyonlarının Müttefiklerce denetim altına alınması.

13. Denizciliğe, askerliğe ve ticarete ilişkin her türlü gereçlerin yok edilmesinin önlenmesi.

14. Ülkenin gereksinimleri karşılandıktan sonra, Müttefiklere Türk kaynaklarından kömür, akaryakıt ve deniz gereçleri satın alma kolaylıkları gösterilmesi.

Bu nesnelerden hiçbirini ihraç edilmeyecektir.

15. Kafkasya demiryollarının su sırada Türk denetimi altında bulunan bölümlerini de kapsamak üzere, tüm demiryollarında, halkın gereksinimleri gereği gibi göz önünde tutulmak koşuluyla, Müttefik makamlarının bunları tümüyle diledikleri gibi kullanabilmeleri amacıyla, Müttefik Denetleme görevlilerinin yerleştirilmesi.

Bu hüküm Batum'un Müttefiklerce işgalini de kapsar. Türkiye, Bakü'nün Müttefiklerce işgaline hiçbir biçimde karşı çıkmayacaktır.

16. Hicaz'da, Asir'de, Yemen'de, Suriye'de ve Irak'ta tüm garnizonların en yakın Müttefik komutanına teslim olmaları ve 5. Maddede öngörülen düzenin korunması için gerekenler dışında, tüm Birliklerin Kilikya'dan çekilmesi.

17. Trablus ve Bingazi'deki tüm Türk Subaylarının en yakın İtalyan garnizonuna teslim olmaları. Bunlar teslim olma buyruğuna uymazlarsa, Türkiye, bu Subaylara ikmal gönderilmesini ve kendileriyle haberleşmenin kesilmesini sağlamayı yükümlenir.

18. Mısırata'yı da kapsamak üzere, Trablus ve Bingazi'de işgal edilen tüm limanların en yakın Müttefik garnizonuna teslimi.

19. Denizci, asker ve sivil tüm Almanların ve Avusturyalıların bir ay içinde Türk ülkelerinden çıkartılması; uzak bölgelerdekilerin de olanaklı en erken bir tarihte çıkartılması.

20. Besinci Madde uyarınca terhis edilecek Türk Ordusunun, taşıtlarıyla birlikte, araç ve gereçlerinin, silahlarının ve cephanesinin kullanılış biçimi konusunda verilebilecek buyrukların yerine getirilmesi.

21. Müttefiklerin çıkarlarını korumak için Türk Donatım (İaşe) Bakanlığına bir Müttefik temsilcinin atanması. Bu temsilciye işbu amacın gerektirdiği tüm bilgilerin verilmesi.

22. Türk tutsaklarının Müttefik Devletler buyruğunda tutulması. Askerlik çağı dışındaki Türk sivil tutsakların salıverilmesi konusu göz önünde tutulacaktır.

23. Türkiye bakımından Merkez Devletleri (Almanya, Avusturya) ile tüm ilişkilerin kesilmesi zorunluluğu.

24. Altı Ermeni ilinde (Vilayat-ı sitte) karışıklık çıkarsa, Müttefikler bu illerin herhangi bir bölümünü işgal etme hakkını ellerinde tutarlar.

25. Müttefiklerle Türkiye arasında düşmanca eylemler 31 Ekim 1918 Perşembe günü, yerel saatle öğleden başlamak üzere, duracaktır.⁶¹

Mondros Mütarekesi Osmanlı Devleti'ni tamamen teslim olmuş duruma getirmişti. Bütün silah ve cephaneleri, ulaşım yollarıyla haberleşme araçları, limanları ve tersaneleri itilaf devletlerinin kontrolüne geçiyordu. Özellikle Mütarekenin 7. maddesi itilaf devletlerinin Osmanlı topraklarının herhangi bir yerini kendi güvenliklerini bahane ederek işgal etmelerine fırsat tanıyordu. Mütareke ile Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurmak için zemin hazırlanıyor ayrıca itilaf devletlerinin yapacağı işgallere bu anlaşma ile yardımcı olunacağı belirtiliyordu.⁶² Anlaşma maddeleri Osmanlı Devleti'ni kendisini savunamaz bir duruma düşürdüğü gibi, itilaf devletleri kendilerinin yaratabilecekleri bazı uydurma bahanelerle güvenliklerinin bozulduğunu ileri sürerek ülkenin stratejik önemi olan bölgeleri kolayca işgal edebilme hakkını elde etmiş oluyorlardı.⁶³

1.1.1. Anadolu'da İşgallerin Başlaması

Osmanlı Devleti'nde Mondros Mütarekesi'ni imzalamasının ardından, bu anlaşma Osmanlı Mebusan Meclisinde büyük üzüntüyle karşılanırken, kamuoyunda panik ortamı oluşmaması ve tepkilerin ortaya çıkmaması amacıyla Sadrazam ve mütarekeyi imzalamış olan heyetin başkanı Rauf (Orbay) Bey tarafından gazetelere

⁶¹ İsmail Soysal, (2000), *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları (1920-1945)*, C.I, TTK Yay., Ankara: ss.12-14.

⁶² Aybars, a.g.e., s.80.

⁶³ Sıtkı Aydın, (1993), *Güneybatı Anadolu'da Kuva-yı Milliye Harekatı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: s.12.

verilen beyanatlarla anlaşma için bir iyimserlik havası verilmeye çalışılmıştır.⁶⁴ Bu anlaşmayı kendisi ve Osmanlı Devleti açısından bir başarı olarak gören Rauf Bey, İstanbul’da gazetelere verdiği beyanatlardaki “ Mütarekeyi imzaya giderken bugünkü gibi sevinçli döneceğimi tahmin etmiyordum. İngilizler çok açık kalpli ve samimi hareket ettiler. Bu mütareke ile devletimizin istiklali, saltanatımızın hukuku tümüyle kurtarılmıştır. Bu mütareke galip ile mağlup arasında yapılmış bir mütareke değil; savaş halinden çıkmak isteyen denk iki devletin aralarındaki düşmanlığı durdurmaları gibi bir şeydir.” cümleleriyle gerçeklerden uzak olduğunu ortaya koymaktaydı.⁶⁵ Ayrıca Rauf Bey, İstanbul gazetelerine verdiği beyanatta şunları da söylüyordu, “Sizi temin ederim ki, İstanbul’umuza tek bir düşman askeri çıkmayacaktır.”⁶⁶

Sadrazam İzzet Paşa anlaşmadan dolayı Rauf Bey’i kutlamış. Ayrıca bu mütareke sayesinde İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında bir dostluk kurulacağına da inanmaktaydı. Hatta 2 Kasım tarihinde valilere gönderdiği telgraflarda başarıdan söz etmekteydi. Ancak mütarekenin asıl geçerli olan İngilizce metni ile Türkçe metni farklılık göstermekte örneğin 24. Madde de Türkçe Metninde “Vilayat-ı sitte” yazarken İngilizce metninde “Six Armenian vilayeti” denmektedir. Bu durum Doğu illerinde Ermeni Devleti kurulmak istendiğinin açık göstergesidir.⁶⁷ 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi, Osmanlı Devleti’nin üzerinde bulunduğu topraklarda Türklerin yaşama hakkının bulunmadığı temeline dayanmaktaydı. Yüzyıllardan beri süregelen “Şark Meselesi”, emperyalist güçlere göre Mondros Mütarekesiyle çözümüne ulaşmış, Türklerin Balkanlardan, Anadolu’dan atılıp Orta Asya’nın bozkırlarına sürmenin vaktinin geldiği kanısına varılmıştır. Bu mütareke ile Türkler, artık tarihinin dönüm noktalarından birisi üzerinde bulunuyorlardı.⁶⁸ Mondros Mütarekesinden kısa bir süre sonra anlaşma maddeleri uygulamaya geçmeye başlamıştır. İtilaf Devletlerinin Donanması 13 Kasım’da İstanbul’a gelmiştir. Müttefik yüksek komiserleri İstanbul’a yerleşmişlerdir. Bir taraftan da, İngiliz Kuvvetleri mütareke anlaşmasının 1. Maddesini yürürlüğe koyarak, Çanakkale bölgesindeki mevzileri işgal etmişler ve mütarekenin 7. maddesine dayanılarak, 1 Kasım 1918’de, buradaki komutanların direnmesine rağmen Musul bölgesine girmeye

⁶⁴ Fatma Acun(Ed.), (2010), *Atatürk ve Türk İnkılâp Tarihi*, Siyasal Kitabevi, 11. Baskı, Ankara: s.100.

⁶⁵ Aybars, a.g.e., s.80.

⁶⁶ Zeki Sarıhan, (1996), *Kurtuluş Savaşı Günlüğü I*, Ankara: s.1.

⁶⁷ Aybars, a.g.e., s.81.

⁶⁸ Zeki Arıkan, (1996), Büyük Taarruz Öncesi Türkiye’nin Durumu, *X. Milli Egemenlik Sempozyumu*, 7 Mayıs, Afyon: s.21.

çalışmışlardı. Müttefik Donanması'nın İstanbul'a gelmesi ve Boğazlardaki istihkamların bu devletlerin eline geçmesi artık İstanbul Hükümeti'nin memleketi koruyabilmesini imkansız hale getirmiş. Bu gelişmeler neticesinde Irak ve Suriye cephesinde Osmanlı direnişi kırılmıştır. Müttefikler Mondros Mütarekesi'ne koydukları Mezopotamya, Kilikya vs. gibi eski coğrafya deyimlerinin sınırlarının belli olmamasından istifade ederek bu bölgenin kuzey sınırını devamlı kuzeye doğru iterek daha geniş alandaki Türk topraklarını işgal etmeye başlamışlardı. Osmanlı Orduları 1918 yılında Kafkaslardaki Bakü şehrine kadar ilerlemiş ve buraları Osmanlı topraklarına katmış oldukları. Ayrıca Kars, Ardahan ve Batum şehirlerinde yapılan plebisitte bu bölge halkı Osmanlı'ya katılmayı kabul ettiği halde Mütareke hükümlerinin 11.maddesi gereği Osmanlı kuvvetleri bu bölgeden çekilmek zorunda kalmışlardı.⁶⁹

Uzun yıllardan beri savaşlardan yorulmuş olan Osmanlı toplumunda Mütareke sonrasında başlayan İngiliz, Fransız, ve İtalyan birliklerinin gerçekleştirdikleri işgaller herhangi bir tepki uyandırmamıştı. Başta padişah olmak üzere Osmanlı Devleti'nde pek çok aydın İngiltere ile olan tarihi yakınlığa dikkat çekerek İngiltere ile iyi ilişkiler kurulmasının faydalı olacağı düşüncesine sahiptiler. Benzer şekilde ABD'de de özellikle İstanbul'daki Osmanlı aydınları için siyasi bir ortak olarak görülmekteydi. Buna karşılık başta Mustafa Kemal olmak üzere diğer bir kesim ise kayıtsız şartsız bağımsızlık fikrini savunmaktaysa da bu sesler henüz çok zayıftı.⁷⁰ Zaten Mondros Mütarekesine ilk tepkiler hükümetten değil bu uygulamaların muhatabı durumunda olan cephedeki komutanlardan gelecektir.⁷¹

1.1.2. Paris Barış Konferansı

O güne kadar görülmemiş olan, milyonlarca insanın ölümüne ve sefaletine yol açan I. Dünya Savaşı'nın sonunda galip olan devletlerin kendi istekleri doğrultusunda dünyanın geleceği için karar almak amacıyla 18 Ocak 1919 tarihinde Paris'te Barış Konferansını topladılar. Barış konferansına müttefik, daha az müttefik, ortak gibi sınıflandırmalara ayrılmış, itilaf devletleriyle savaşmış ya da onlara savaş ilan etmiş 32

⁶⁹ Mehmet Gönübol ve Cem Sar, (1996), *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)*, Siyasal Kitabevi, 9.Baskı, Ankara: s.5.

⁷⁰ Levent Ürer, (2005), *Mondros'tan Mudanya Mütarekesi'ne Türk Dış Politikası*, Altın Kitaplar Yayınevi, 1.Baskı, İstanbul: s.17

⁷¹ Acun, a.g.e., s.100.

ülke temsilcileri katıldı. Konferansa İtalya, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa ve Japonya hakim idi. Bu beş devletin başbakan ve dışişleri bakanlarından meydana gelen onlar konseyi kuruldu. Her ne kadar beş ülkeden oluşan bir konsey olsa da bu konseye hakim olanlar İngiltere ve Fransa olmuştur.⁷² Bunlar Avrupa'nın hatta dünyanın haritasını yeniden çizecek olan kişilerdi. Konferanstaki gelişmeleri takip etmek amacıyla 500 civarında gazetecide Paris'e gelmiştir. Konferans bütün dünyada özellikle bağımsızlığını kazanmayı bekleyen milletler tarafından merakla takip edilmekte, kendileri için çıkacak kararları sabırsızlıkla beklemekte idiler. Bu sabırsızla bekleyenler içerisinde Osmanlı idaresi altında yaşayan Rum, Ermeni, Arap ve Kürtlerde bulunmaktaydı.⁷³

Osmanlı Devleti ile alakalı meseleler bu konferansın en önemli konuları arasında idi. Birinci Dünya Savaşı sırasında itilaf devletleri Osmanlı topraklarını paylaşmakla alakalı yaptıkları gizli anlaşmaların yanı sıra, Osmanlı toprakları içinde yer alan Rum, Ermeni, Arap ve Kürtlerin isteklerini ele almışlardır. Ele alınan konular içinde en önemli konuyu Yunanistan'a verilecek topraklarla ilgili konu teşkil etmiştir. İngiltere 1915 yılında Yunanistan'a Birinci Dünya Savaşı'na katılması durumunda Batı Anadolu'da önemli topraklar vereceğini bildirmişti. 1917 yılında İngiltere ve Fransa Türk düşmanı olan Venizelos'un başbakan olmasını ve Yunanistan'ın da savaşa girmesini sağlamış, karşılığında da Yunanistan'a Batı Anadolu'yu ve İzmir'i vaad etmişlerdi. İngilizler Venizelos'a çok güveniyorlar değer veriyorlardı. Paris Barış Konferansı'nda Venizelos bu fırsattan yararlanarak İzmir ve çevresinde tarihsel olarak ve nüfuz çokluğu olarak hak iddia ederek bu toprakların kendilerine verilmesini istedi. Ancak daha önce yapmış oldukları gizli anlaşmalardan St. Jean de Marianne anlaşması ile İngiltere ve Fransa'nın bu toprakları kendilerine verdiğini söyleyerek aynı topraklar üzerinde İtalya hak iddia ediyordu. Ancak Rusya tarafından da onaylanması gereken gizli anlaşmanın Rusya'nın Birinci Dünya Savaşı'ndan çekilmiş olması nedeniyle Rusya tarafından onaylanmış olmamasını, Rusya tarafından da onaylanması gerektiği hatırlatan İngiltere İtalya'nın bu isteğini ciddiye almıyordu. Yunanistan'ın talepleri arasında İzmir'den başka on iki adalarda bulunmaktaydı. Bu durum İtalya ile Yunanistan'ın burada da çıkar çatışması yaşamasına da neden olmuştur. İtalya'nın Doğu Akdeniz ve Batı Anadolu'ya yerleşip güçlenmesini kendi çıkarları için tehlikeli bulan İngiltere, Fransa ve ABD Yunanistan'ın

⁷² Fahir Armaoğlu, (1983), *20. Yüzyıl Siyasi Tarih*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara: s.145.

⁷³ Tansel, a.g.e., s.155.

yanında yer almışlardır.⁷⁴ Kurulduğu tarihten itibaren büyük devletler tarafından hep desteklenen hep büyüyen Yunanistan Paris Barış Konferansı'nda da desteklenmiştir. Bu durumun farkında olan Venizelos Anadolu topraklarından pay isteyerek Yunanistan'ı daha da genişletmeyi planlamış ve Anadolu topraklarından istediği toprak parçası 125000 kilometre kareyi geçmekteydi. Venizelos da bunu gerçekleştirmek için Akdeniz'deki çıkarları Yunan çıkarlarıyla çatışmayan dünyada söz sahibi olan İngiltere yaslanmakta olduğunu bilmektedir.⁷⁵ Bir taraftan Türk düşmanlığı, bir taraftan Yunanistan'a ve Venizelos'a duyulan hayranlık Büyük Yunan Devleti kurulmasına destek verilmesini sağlamıştır.⁷⁶

1.1.3. Yunan Megali İdeası

Yunancada "Büyük Fikir", "Büyük Ülkü" anlamlarına gelen Megali İdea kelimesi, 1789 tarihinden itibaren peşinde koştuklar emperyalist Yunan hedeflerini ortaya koymaktadır.⁷⁷ 19. yüzyılın başlarından itibaren Yunanlılar, Megali İdea'dan hareketle Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumdan da istifade ederek 1821 yılında Osmanlı Devleti'ne karşı örgütlü bir şekilde bağımsızlık hareketine girişmişlerdir. Yunanlıların bu süreçte hem örgütlenme hem de ayaklanmalarına büyük devletler de büyük destek sağlamışlardır. Yunan ayaklanmasının devam ettiği sıralarda Osmanlı Devleti savaşlarla da uğraşmaktaydı. Navarin'de Osmanlı Donanması, İngiliz, Fransız ve Rus Donanmaları tarafından yakılmıştı. Hemen ardından da Osmanlı Rus Savaşı patlak vermiş ve Savaş sonucunda imzalanan Edirne Antlaşması neticesinde Yunanistan bağımsızlık için gerekli siyasi ortamı yakalamıştı. 1830 yılında İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanan Londra Protokolü Yunanistan'ın bağımsızlık kazanmasını sağlamıştır. Büyük devletlerin desteğini alan bağımsız Yunanistan artık bu destekle Megali İdeayı gerçekleştirmek için çalışmaya başlayacaktır.⁷⁸ Megali İdea ilk ortaya atıldığında Bağımsız Büyük Yunanistan'ın kurulması Yunanlılık adıyla bir "Kültür İmparatorluğu'nun" kurulması hedeflenmiştir. Yunanlıların bu Megali İdeasının amacı, Konstantinopolis(İstanbul) merkezli Yunan-Bizans İmparatorluğu'nu canlandırmak ve Doğu Roma İmparatorluğu

⁷⁴ Aybars, a.g.e., s.99.

⁷⁵ Tansel, a.g.e., s.156.

⁷⁶ Türk İstiklal Harbi I, (1999), *Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı*, Genel Kurmay Yayınevi, Ankara: s. 275.

⁷⁷ Oğuz Kaleli, (2008), "Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea", *Atatürk Yolu*, Sayı 41, Ankara: ss.105-123.

⁷⁸ Abdurrahman Bozkurt,(2011), "Yunanistan'ın İstanbul'u İşgal Planı (1922)", *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, İstanbul: ss.133-153.

topraklarını Yunan Krallığına katma düşüncesidir. Megali İdea hedeflerini doğrultusunda örgütlenmeye de giden Yunanlılar bu amaçla Etniki Eteryia Cemiyetini kurmuşlar daha sonra adını Filiki Eteryia olarak değiştirmişlerdir.⁷⁹

Megali İdea'da hedeflerine göre Yunanistan'ın sınırları şu şekilde idi; doğuda Anadolu ortaları, Kırım'ı da içine alan, Karadeniz'in kuzey kısımlarından Karpat Dağları ile Tuna Nehri'ne kadar olan kısım. Batı ve güney sınırları ise Adriyatik Denizinden Akdeniz'e kadar uzanıyordu. Megali İdea hedeflerine ulaşılırken izlenecek yolda belirlenmişti. Önce bağımsız bir Yunanistan kurulacak ve arkasından İyonya Adaları alınacak, Teselya ve Epiri ele geçirilecekti. Arkasından da Girit Adası, On İki Adalar ve Kıbrıs Adası alınacak. Daha sonra Anadolu'ya girilip İstanbul dahil olmak üzere Sakarya'ya kadar olan kısım zapt edilerek Karadeniz kıyılarına kadar ulaşıp Pontus Rum Devleti kurulmuş olacaktı.⁸⁰

Yunanistan'ın II. Meşrutiyet ve Balkan Savaşlarından sonra Megali İdea hedefleri doğrultusunda elde ettiği kazançlar Yunanlıların bu hedefteki umutlarını artırmıştır. Balkan Savaşlarından hemen sonra başlayan I. Dünya Savaşı da Yunanlılar açısından önemli bir fırsat olarak görülmeye başlanmıştır. Ancak Yunanistan'da bu savaşa girilip girilmemesi noktasında görüş farklılıkları ortaya çıkmıştır. Kral ve taraftarları savaşa girilmemesini savunurken, Başbakan Venizelos tarihi emellerin gerçekleşmesi için bu savaşın fırsat olduğu bundan dolayı savaşa girilmesi gerektiğini savunmaktaydı.⁸¹ Kral Konstantin "Küçük Fakat Saygın Yunanistan" fikrini savunurken, Başbakan Venizelos Osmanlı Devleti'ni paylaşmak isteyen İtilaf devletleri için Yunanistan'ın coğrafi konumunun önemli olduğunu ve Yunanistan'ın bunu fırsata çevirerek diğer devletlerle birlikte Osmanlı topraklarından pay alabileceğini düşünüyordu. Hatta savaşa girdiğinde sonucunda Osmanlı Devleti'nden toprak alacağından o kadar emindir ki, daha Yunanistan sınırları içine katılmamış olan Kavala, Drama ve Serez bölgelerini Bulgaristan'a bırakılmasını bile kabul etmiştir.⁸² Nihayetinde Başbakan Venizelos'un isteği gerçekleşerek Yunanistan 11 Haziran 1917 tarihinde İtilaf

⁷⁹ Kaleli, a.g.m., s.108.

⁸⁰ Sarıkoyuncu ve Değerli, a.g.e., ss.81-82.

⁸¹ Bozkurt, a.g.m., s.134.

⁸² Damla Demiröz, (2005), "Megali İdea'dan Ankara Antlaşmasına (1930) Eleftherios Venizelos", *Atatürk Yolu Dergisi*, S.35-36, Ankara: ss.291-312.

Devletleri'nin yanında savaşa girmiştir. Artık Yunanistan'da Şark Meselesi'nin çözümünde aktif olarak rol alanlardan birisi olmuştur.⁸³

1.2. YUNAN İŞGALİNİN BAŞLAMASI

1.2.1. İzmir'in İşgali

Yunan Megali İdeası içerisinde yer alan İzmir'de, Mondros Mütarekesinden sonra, Yunanlılar yoğun bir propagandaya girişmişlerdir. Bir yandan İzmir ve çevresine yeni göçlerle Rumlar yerleştirerek Rum nüfusunu buralarda artırmaya çalışıyorlar. Bir yandan da Yunanistan'dan askeri eşya ve malzeme taşımaktaydılar. Amaçları buralarda nüfus olarak çoğunluğu sağlayıp nüfus iddialarına zemin hazırlamaktır.⁸⁴ Bir yandan da Paris Barış Konferansı'nda bulunan Venizelos Rumlar'a katliam yapıldığını iddia ederek İzmir'in işgalini hızlandırmak istemekteydi. Birinci Dünya Savaşı'na girmesi karşılığında İzmir'in Yunanlılara verilmesini kararlaştırıldığını öğrenen İtalya bu durum karşısında barış görüşmelerinden ayrılmıştır. İtalya hükümeti bu esnada İzmir'i işgal etme hazırlıklarına başlamıştı. İngiltere ve Fransa İtalya'nın İzmir'i işgal etmesini engellemek için hızlı hareket etmesi gerekmekteydi.⁸⁵ 24 Nisan 1919 tarihinde İtalyanların konferansı terk etmelerini fırsat bilen İngiltere ABD ve Fransa İzmir'e Yunanlıların çıkmasını uygun buldular Lloyd George 5 Mayıs günü bir açıklama yapmıştır. Bu açıklamada İtalyanların doğuda yapmış olduğu faaliyetlerin kuşku verici olduğunu, Batı Anadolu'yu her an ele geçirebileceklerini belirtmiş, ayrıca İzmir'de Rumların öldürüldüğünü bu sebeple Yunanlıların İzmir'i işgal etmesine izin verilmesi gerektiğini bunun da İtalyanların konferansa dönmeden çözülmesi gerektiğini belirtmiştir. Rumları korumak için Yunanistan'ın 2-3 tümen asker çıkarmasına izin verilerek Lloyd George, Clemenceau ve Wilson'un onaylarıyla 6 Mayıs günü Yunanlıların İzmir'i işgal edebileceği kararına varmışlardır.⁸⁶

Ocak 1919 tarihinden itibaren İzmir'in Yunanlılara verileceği haberleri İzmir basınında bile yer almaya başlamıştı. Aydın'a komutan olarak atanmış olan Nurettin Paşa

⁸³ Sarıkoyuncu ve Değerli, a.g.e., s.84.

⁸⁴ Aybars, a.g.e., s.121.

⁸⁵ Fahri Belen, (1983), *Türk Kurtuluş Savaşı- Askeri, Siyasi ve Sosyal Yönleriyle*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara: s.56.

⁸⁶ Aybars, a.g.e., ss.122-123; Salahi R. Sonyel, (1995), *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, C. I, TTK yay., Ankara: s. 52.

Mondros Mütarekesi'nden sonra karargahını İzmir'e taşımıştı. 27 Ocak 1919 tarihinde de İzmir valiliğine atanmıştı. Nurettin Paşa Yunan tehlikesi karşısında milli örgütlerin kurulmasının gerekli görmekteydi. İzmir'in Rumlarca işgali karşısında engel olarak görülen Nurettin paşa Osmanlı hükümeti tarafından 22 Mart tarihinde görevinden alınmıştır. Türk Ocağı da 13 Mart 1919 tarihinde İzmir tiyatrosunda bir toplantı düzenlemiş ve toplantıdan sonra itilaf devletlerine "İzmir'de yabancı hakimiyetini kabul etmeyeceklerini" bildirmişlerdir. Ayrıca 17 Mart 1919 tarihinde düzenledikleri kongre sonunda Müdafaa-i Hukukçular da büyük devletlere birer muhtıra verilemesine karar vermişler ve padişahla görüşmek üzere de bir heyet göndermişlerdir. Padişah bu heyeti kabul etmiş ve İzmir'e geleceğini vaad etmişse de İzmir'e bir nasihat heyeti göndermiş ve Türklere sükûnet çağrısında bulunmuştur. Bu gelişme Yunanlıları daha da cesaretlendirmiştir.⁸⁷

Bir yandan Paris'te, Barış Konferansı'ı devam ederken İtalyanlar, 11 Mayıs'tan itibaren, Anadolu Kıyılarını işgal etmeye başlamışlardır.⁸⁸ Bunun üzerine 14 Mayıs tarihinde, Amiral Calthorpe'un başkanlığında Fransa, İtalya, ABD ve Yunan filo komutanları toplanarak İzmir'in işgalini görüşmüşlerdir. Aynı gün öğleden sonra İtilaf devletleri tarafından İzmir istihkâmlarının işgal edilmesi kararlaştırılmış. Buna göre, Karaburun ve Uzunada İngilizler, Urla ve Foça Fransızlar, Yenikale istihkâmlarının da Yunanlılar tarafından işgal edilmesi, ayrıca 1. Yunan Tümeni'nin 15 Mayıs sabahı erken saatlerde İzmir'e çıkarılması kararlaştırılmıştır.⁸⁹ 14 Mayıs günü İzmir Valisi İzzet Bey'e⁹⁰, 17. Kolordu Komutanı Ali Nadir Paşa'ya⁹¹ ve Sadrazam Damat Ferit Paşa'ya

⁸⁷ Aybars, a.g.e., ss.121-122.

⁸⁸ Sina Akşin, (1986), *Paris Barış Konferansı'nın Yunanlıları İzmir'e Çıkarma Kararı*, Üçüncü Askeri Tarih Semineri, Ankara: s.180.

⁸⁹ Türk İstiklal Harbi, C.II, *Kısım I*, s. 35.

⁹⁰ Ahmed İzzet Bey, "1871 yılında İstanbul'da doğdu. Üsküdar Rüştüyesi'ni bitirdi. 1885 yılında Bab-ı Ali Tercüme Odası'na girdi. 1909 yılında Hariciye Nazırlığı'nda müdürlük görevine yükseldi[2]. Ağustos 1912-Mayıs 1913 tarihleri arasında Van valiliği yaptı. Kasım 1918-Mart 1919 tarihleri arasında Evkaf nazırlığı görevini yürüttü. Mart 1919 tarihinde Aydın Valisi oldu. 15 Mayıs 1919 günü İzmir'in işgali sırasında valilik görevinde bulunuyordu. İşgal döneminde Yunanlarla işbirliği yaptığı için hainlikle suçlandı. 1920 yılının Ocak ayında görev başında kalp krizinden öldü." https://tr.wikipedia.org/wiki/Kambur_Ahmed_%C4%B0zzet_Bey (18.05.2016).

⁹¹ Ali Nadir Paşa (1867 - 1924) , "1885 yılında Harp Okulu'nu, 1888 yılında da Harp Akademisi'ni bitirdi. 1913 yılında Ferik rütbesiyle emekli oldu. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra savaş suçlularını ve Ermeni Tehciri sorumlularını yakalamak için kurulan Hayret Paşa başkanlığındaki Divan-ı Harb'de üyelik yaptı. 1919 yılında İzmir'in Yunanlar tarafından işgali öncesi Ege'deki 17. Kolordu Komutanlığı'na atandı. İşgal sırasında hiçbir direniş göstermediği halde işgalciler tarafından tutuklandı. İşgal sırasında Yunan bayrağını öptüğü gerekçesiyle büyük tepki gördü. Daha sonra 1920 yılında kurulan Kuva-yi İnzibatiye'nin komutanları arasında yer aldı. Türk Kurtuluş Savaşı'ndan sonra vatan haini ilan edilerek Yüzellilikler

verilen notayla, İzmir ve çevresinin Mondros Mütarekesi'nin 7. Maddesine dayanarak öğleden sonra işgal edileceği bildirilmiştir. Ali Nadir Paşa gelen talimatla birliklerine, silahlarının teslim edilmesini, İtilaf Devletleri'nin işgaline karşı konulmamasını emretmiştir. Calthorpe İzmir Valisi ile yaptığı gayri resmi görüşmede müttefikler ne kararı alırlarsa alsınlar halkı sakinleştirmek için elinden geleni yapmasını istemiş ve bu konuda söz almış. Hatta Vali İzzet Bey, işgal gününe ait, 15 Mayıs tarihli gazetelerde halkı sakinleştirici haberler yayımlatmıştır.⁹²

İzmir Valisi İzzet Bey bir yandan işgal öncesinde İzmir'in işgal edileceğini yalanlamaktaydı. Bir yandan da İzmir işgalinin Yunanlılar tarafından değil, İngilizler tarafından yapılması istemiyle İngilizlere başvurmuş ancak bir sonuç elde edememiştir. 14 Mayıs gecesi İzmir aydınları tarafından işgale karşı miting yapılmışsa da bir sonuç elde edilememiş İtilaf devletlerinin koruyuculuğu altında 15 Mayıs günü yüzyıllardan beri Türk yurdu olan İzmir'e asker çıkararak işgali başlatmışlardır. İzmir Rumları Kordon'da gelen Yunan askerlerini büyük bir sevgi ve coşkuyla karşılamışlardı. Başpiskopos Hrisostomos karaya çıkan Yunan askerlerini kutsamaktaydı. Rumlarca yapılan bu karşılamalar altında saat 9.00'da Yunan askerleri karaya çıkmış. Saat 10.00'da yine yerli Rumların gösterileri arasında Yunan askerleri şehri işgal etmek üzere harekete geçmişlerdir. Askeri Otel'in önüne geldiklerinde bir Türk tarafından ateş açılmış, fakat hemen öldürülmüştür. Başka bir Türk genci de Yunan bayrağı taşıyan askeri vurmuştur. Bu olay sonrasında Yunan askerleri çevreyi yayım ateşine tutmuşlardır. Bu yayım ateşi silahları alınmış, karşılarına silahlı bir kuvvetle çıkma ihtimali dahi bulunmayan, kıışladaki Türk askerlerine karşı da yarım saat sürmüştür. Kıışladaki Türk askerleri teslim olmuşsa da Yunanlılar ateş açmaya bir süre daha devam etmişleridir. Bu sırada otuz civarında Türk subayı şehit edilmiş çok sayıda çevreden toplanıp esir alınan Türkler de esir gemisine götürülmüşlerdir. İzmir'in işgali sırasında saldırganlıkların çoğunluğunun İzmirli yerli Rumlar tarafından gerçekleştirilmiş olması yabancı gözlemciler tarafından gözlemlenmekteydi. Türk askerleri subayları Yunanlılar tarafından dipçiklenerek şehit ediliyor, üzerlerindeki kıymetli eşyaları da zorla alınıyordu. Daha işgal başlamadan işgale boyun eğmiş olan Ali Nadir Paşa Yunanlılar tarafından yerlerde sürüklenerek

listesine alındı. Bununla birlikte vatandaşlıktan ve Türkiye'den çıkarıldı. 1924 yılında Mısır'da vefat etti.” https://tr.wikipedia.org/wiki/Ali_Nadir_Pa%C5%9Fa (18.05.2016).

⁹² Günver Güneş, (2007), “İzmir'in İşgali ve Aydın'daki Yankıları”, *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, Yıl.5, S.9, Ankara: ss.23-57.

tekmeleniyordu. Türk askerleri zorla “Zito Venizelos” diye bağırmaları isteniyor ve ağır hakaretlere uğruyordu. Bağırmayı reddeden askerler süngülenerek öldürülüyordu. Bunlardan birisi de Albay Fethi Bey⁹³ olmuştur. Yunan askerleri tarafından süngülenerek şehit edilmiştir. İzmir’in her yerinde yağma, öldürme ve tecavüz olayları başlamıştı. Türklere ait iş yerleri ve evler yağmalanıyor, karşı koyan Türkler ise öldürülüyordu.⁹⁴

İngilizlerin işgali altında bulunan postanedeki telgrafçılar ölümü göze alarak bazı merkezlere İzmir’in işgal edildiğini, burada büyük zulüm ve katliam yapıldığını belirterek yardım isteğinde bulunan telgraf göndermişlerdir.⁹⁵

İzmir’deki durum hakkında kurulan İzmir Heyet-i Tahkikiye üyelerinden Kaymakam Arif Bey raporunda şunları belirtmiştir: “İzmir’in 15 Mayıs’ta Yunan askerleri tarafından işgali, gerek Yunan askeri ve gerekse yerli Rumlar tarafından Müslümanlara karşı yapılan zulüm ve işkenceler hiçbir memleketin düşman tarafından işgali sırasında ne görülmüş ne de duyulmuştur. Hayatını savaşlarda geçirmiş askerlerin bile İzmir’deki yapılanları gördüklerinde dehşete kapılmışlar. İzmir rıhtımı üzerinde İtilaf donanması ve yüzlerce Avrupalının gözleri önünde Albay Fethi Bey ve 11. Kolordu Baştabibi Kaymakam Şakir Bey gibi önemli insanların sırf kendi keyifleri için Yunan asker ve subayları tarafından yaralanıp öldürülmüşlerdir ve sokak aralarında yapılanları sizler tahmin ediniz.”⁹⁶

İzmir’in işgali basında da yer bulmuştur. İşgal yabancı gazetelerce dünya kamuoyuna duyurulmuştur. Fransızların önde gelen gazeteleri başlıklarına, “Türkiye’nin

⁹³ “İstanbul doğumlu olan Süleyman Fethi Bey, Pangaltı Harbiye Mektebi ve Harp Akademisini bitirmiştir. 1900 yılında kurmay yüzbaşı olmuş, Selanik ve Hicaz’da tümende görev almıştır. 1915 yılında kurmay Albay rütbesine yükselmiştir. Birinci Dünya Savaşı’nda Doğu Cephesinde görev almıştır. 1917 yılının kış aylarında romatizma hastalığı geçirmiş elleri ve ayakları kısmi felç olmuştur. 1918’de İzmir 4. Kolordu Asker Alma Heyeti Başkanlığına getirilmiştir. Ayrıca 8. Kolordu Komutanlığına vekalet etmiştir. 15 Mayıs 1919 günü İzmir İşgal edilmiş. Aynı gün Süleyman Fethi Bey’de diğer Tütük subaylarıyla beraber işgalci Yunanlılar tarafından tutuklanmıştır. Yunanlılar tutukladıkları subaylara sırayla “Zito Venizelos(Yaşasın Venizelos)” diye bağırmalarını emrediyordu. Sıra Süleyman Fethi Bey’e geldiğinde birkaç kez emredilmesine rağmen duymazdan gelerek “Zito Venizelos” diye bağırمامış. Yunan subayı onun omzundaki albaylık aporetini sökmek istediğinde elini şiddetle iterek: “Onu sen takmadın ki sen sökesin” diye bağirmiştir. Bunun üzerine Yunan subayının emriyle süngülenmeye başlamış ve aldığı çok sayıda süngü darbesiyle yere yığılmıştır. Ağır yaralanan Fethi Bey hastaneye kaldırılmış ve 23 Mayıs 1919 günü şehit olmuştur. Emir Sultan mezarlığına defnedilmiştir. Daha sonraki yıllarda kemikleri buradan alınarak Narlıdere’deki Askeri Şehitliğe taşınmıştır. Mezar taşları da Agora Açık Hava Müzesi’ne götürülmüştür.”(Mehmet Demirci, Şehit Fethi Bey Kimdir?, *Yeni Asır*, 20.08.2012, s.6.)

⁹⁴ Aybars, a.g.e., s.123.

⁹⁵ Güneş, a.g.m., s.28.

⁹⁶ Ferit Kaplan, (2007), *Yunan İşgalinin Kütahya ve Çevresindeki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya: ss.13-14.

parçalanışı”, “Hasta adamın cenaze töreni”, “Türk İmparatorluğu ömrünü doldurdu” şeklinde haberler taşımıştır. Artık bundan sonra işgal edilen topraklarda Fransa’nın çıkarları doğrultusunda nasıl hareket etmesi gerektiği tartışılıyordu. Amerikan gazetelerindeki haberlerde ise İzmir’in işgalinden sonra Anadolu’da küçük bir bölgenin Türklere bırakıldığından bahsediliyor. Ayrıca Amerikan mandasından da bahsediliyordu. Yunan propagandası neticesinde işgalin ilk günü zamanlı yapılan işgal ile artık İzmir’de asayişin sağlandığı ve artık Rumların katliamdan kurtarıldığı haberleri yaptırılıyordu. Bazı gazeteler de ise” nankör ve samimiyetten uzak Ermeni ve Rumlar için cesur ve namuslu Türklerin haklarının çiğnendiğinden İzmir’de Türklerin katledildiği” haberlerini yapmaktaydı. Yunanlıların İzmir ve çevresinde yaptıkları katliamlar kısa süre sonra anlaşılınca İngiltere parlamentosunda da bu durum eleştirilmesine neden olmuştur.⁹⁷ Yapılan katliamlar nedeniyle bazı milletvekilleri parlamentoda İngiliz dışişleri bakanına bu konu hakkında çok sayıda sorular yöneltmişlerdir.⁹⁸

İşgalin ilk günü yaşanan olaylar sonucu ortaya çıkan tepkiler nedeniyle Venizelos İzmir’e eski arkadaşı Stergiadis’i vali olarak atadı. Stergiadis işgale karşı direniş olmaması amacıyla bazı girişimlerde bulundu. 15-16 Mayıs olaylarının sorumlularının askeri mahkemece cezalandırılmasının sağlayarak zarar görenlere tazminat ödeneceğini açıkladı. Türklere karşı kışkırtıcı hareketlerde bulunulmamasını açıkladı. Alt kademelerdeki Türk memurlarının yerlerine dokunulmamıştır. İşgalin daha ilk günlerinde Yunanlıların baskı ve zulümleri sonucu 80000 Türk yurtlarını terk etmişler ve bu sayı her gecen gün artarak devam etmiştir. Göç etmiş olan vatandaşların tekrar yurtlarına dönmesi için İngilizlere başvurulup izin istenilmiştir. Ancak İngilizler buna ön şart olarak, Birinci Dünya Savaşı sırasında göç ettirilmiş olan 200-300 bin civarında Rum’un geri döndürülmesini, koymuşlardır. Bu Rumlar ve Yunanistan’dan getirilenler göç etmiş olan Türklerin yerlerine yerleştirilmeye başlanmışlardır.⁹⁹

1.2.2. İzmir’in İşgaline Tepkiler

İzmir’in işgalini ve yaşanan zulmü yurdun diğer yerlerine İzmir Redd-i İlhak Cemiyeti tarafından çekilen telgrafla duyurulmuştu. Çekilen telgraf etkisini kısa sürede

⁹⁷ Aybars, a.g.e., s.124.

⁹⁸ Sonyel, a.g.e., s.53.

⁹⁹ Aybars, a.g.e., s.125.

göstermeye başlamıştı.¹⁰⁰ İzmir'in işgal edilmesi büyük küçük herkeste üzüntü oluşturmuştu. Yunanlıların İzmir'de yaptıkları taşkınlıklar, azgınlıklar ve işledikleri cinayetler Türk milletinin heyecan ve nefretini artırmış, intikam alma duygularını kamçılıyordu. Anadolu'da İzmir'in işgalinin duyulduğu yerlerde o andan itibaren bir hareketlilik başlamış birçok yerde mitingler yapılmış ve itilaf devletleri temsilciliklerine protesto telgrafları gönderilmeye başlanılmıştır.¹⁰¹ İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi ve protestolar hükümeti zor duruma düşürmeye başlamış. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin 17 Mayıs tarihinde istifa etmesine neden olmuştur. Ancak hükümeti kurma görevi tekrar kendisine verilmiştir.¹⁰²

Mustafa Kemal Paşa İzmir'in işgalini Havza'dan yayınladığı bildiriyle protestoların daha da şiddetli olmasını istemiştir. Ayrıca İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından ABD temsilciliğine verilen bildiriyle Wilson prensiplerine uyulması istenilmiştir.¹⁰³

Bayramiç, Seydişehir, Tavas, Kastamonu ve Denizli'de de protesto mitingleri yapılmıştır. Denizli'de İzmir'in işgal haberinin alınmasıyla bu durum hemen Müftü Ahmet Hulusi Efendi'ye haber edilmiştir.¹⁰⁴

İzmir'in işgalini haber alır almaz Denizli Mutasarrıfı Faik Bey bu durumu Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi ile birlikte Askerlik Şubesi Başkanını, Belediye Başkanını ve eşraftan bazı kişileri de çağırarak gelen İzmir'den gelen telgrafi okuyarak bu işgalden haberdar etmiştir. Bu durum karşısında bu toplantıda Denizli'de bir miting düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu görevi de Müftü Ahmet Hulusi Efendi üstlenmiştir. İşgalin başladığı 15 Mayıs 1919 günü sabahın erken saatlerinden itibaren Müftü Ahmet Hulusi Efendi yapılacak olan mitingi Denizlilere duyurmak için tellallar tutmuş ve halkı Müftülük binasının önünde toplanmaya davet etmiştir. Ayrıca cami imamlarına da haber göndererek sabah namazından sonra cemaatle birlikte miting yerine gelmelerini

¹⁰⁰ İlhan Tekeli ve Selim İlkin,(1989), *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyeti-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*, AKDİTYK Yay., Ankara: s.79.

¹⁰¹ Tansel, a.g.e., s.242.

¹⁰² Tansel, a.g.e., s.222.

¹⁰³ Belen, a.g.e., s.58.

¹⁰⁴ Tekeli ve İlkin, a.g.e., s.79.

istemiştir. Böylelikle Denizli halkı 15 Mayıs 1919 sabahının ilk saatlerinde Bayramyerinde toplanmıştır.¹⁰⁵

Kalabalığın toplanmasından sonra Müftü Ahmet Hulusi Efendi, Müftülük binasının yakınında bulunan Ulu Camii'ne giderek buradaki "Sancak-ı Şerif'i alarak "tekbirler" ve "salat-u selamlar" arasında caminin etrafında bulunan kalabalığın önüne geçerek kalabalıkla birlikte Bayramyerine gelmiştir. Burada toplanmış olan kalabalığa Müftü Ahmet Hulusi Efendi yaptığı konuşmasında: " *Muhterem Denizlililer... Bugün sabahın erken saatlerinde İzmir Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. bu tecavüze karşı hareketsiz kalmak, din ve devlete karşı ihanettir... Cihat tam manasıyla teşekkül etmiş dini farize olarak karşımızdadır... Yunan'ın Türk beldelerini ele geçirmesinin ne manaya geldiğini İzmir'de şu birkaç saat içinde işlenen cinayetler gösteriyor. Silahınız olmayabilir, topsuz tüfeksiz, saban taşlarıyla da düşmanın karşısına çıkacağız... Bu uğurda canını verenler şehit, kalanlar gazidir. Bu mutlak cihad-ı mukaddestir. Sizlere vatanımızı düşmana teslim etmenin çaresiz olduğunu söyleyenler düşman esareti altında olanlardır. Meşru olan münhasıran vatan müdafaası ve istiklal uğruna cihattır... Müftünüz olarak Cihad-ı Mukaddes Fetvası'nı ilan ediyorum. Elinizde silahınız olmasa dahi üçer taş alarak düşman üzerine atmak suretiyle mutlaka fiili müdahalede bulununuz..."* diyerek halkı düşmana karşı mücadeleye çağırarak bu konuda fetvada vermiştir. Bu konuşmanın etkisi kısa sürede Denizli etrafında da kendisini göstermeye başlamıştır.¹⁰⁶

16 Mayıs günü Tavas'ta yapılan mitingde de heyecanlı konuşmalar olmuştur. Yine aynı gün Erzurum'da da İzmir'in işgali üzerine büyük bir toplantı yapılmıştır. Toplantı sonunda buradan da Hükümete telgraf çekilmiştir. Ayrıca padişaha ve yabancı devletlerin temsilciliklerine de çekilen telgraflarla İzmir'in işgali sert bir dille protesto edilmiştir.¹⁰⁷ İstanbul'daki İngiltere, ABD, Fransa ve İtalya'nın temsilcilerine çekilen telgraflar, Erzurum Albayrak Gazetesi Müdürü Süleyman Necati, Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Heyeti katibi M. Cevat, Erzurum belediye başkanı Zahir ve belediye meclis üyesi

¹⁰⁵ Ali Sarıkoyuncu,(2002), *Milli Mücadelede Din Adamları-II*, Diyanet İşleri Başkanlığı, 4. Baskı, Ankara: s.78.

¹⁰⁶ a.g.e., ss.79-80.

¹⁰⁷ Tansel, a.g.e., s.243.

ile dava vekili tarafından gönderilmiştir. Hükümete çekilen telgrafla, Yunanlıların yaptıklarına karşı, kesin ve etkili tedbirlerin alınması istenilmiştir.¹⁰⁸

17 Mayıs tarihinde Çal müftüsü halkı gerekli yardımı yapmaya davet etmiştir. Aydın'da yapılan mitingde de ateşli konuşmalar yapılmıştır.¹⁰⁹ Aydın ve Havalisi Reddi İlhak Heyet-i Milliyesi tarafından yapılan bu mitingin sonunda, biran evvel milli bağımsızlığımızı korumak için silahlı örgütlerin kurulması gerektiği bildirmek için, yöneticilere ve yurdun dört bir yanına telgraflar çekilmesi kararlaştırılmıştır.¹¹⁰

İzmir'in işgalinden sonra Yunanlıların yaptıkları zulümlere Anadolu'da yaşayan gayri Müslim halk da tepki göstermiştir. İşgalden sonra Kütahya'da yapılan mitinge Müslüman olmayan halkın katılması buna örnektir.¹¹¹ Balıkesir'de 16 Mayıs günü kentin ileri gelenleri tarafından İzmir'in işgali sonrasında yapılması gerekenlerin konuşulduğu bir toplantı düzenlenmiş. Bu toplantıya Hristiyan cemaatin temsilcileri de katılmıştır. Bu toplantı sonucunda protesto etmek gerekirse savunmaya karar vermek üzere yedi kişilik bir heyet oluşturulmuştur. Ancak toplantıya katılan Hristiyan cemaati temsilcileri, Kütahya'daki gayri Müslimlerin aksine, protestoya ve savunmaya katılmayacaklarını bildirmişlerdir.¹¹²

Ödemiş'te 16 Mayıs günü direniş taraftarlarınca bir toplantı yapılmak istenilmiş ancak netice elde edilememiştir. Ertesi günü akşam Ticaret Odasında bir araya gelen direniş yanlıları yeni yollar arayışına girmişlerdir. Kuşadası'ndaki İtalyan Karargahına giderek, Aydın'ın işgal edilmemesi konusunda garantisini hatırlatıp direniş için silah ve cephane talebinde bulunmayı, kararlaştırmışlardır. Bu amaçla Kuşadası'na görüşmeye de gidilmişse de bir netice elde edilememiştir. 17 Mayıs tarihinde Muğla'da da işgali protesto için, kasaba ve köylerden gelenlerin de katılımıyla, bir miting düzenlenmiştir. Bu mitingde sadece İzmir'in işgali kınanmamış, ayrıca Fethiye, Marmaris ve Bodrum'un İtalyanlar tarafından işgali de protesto edilmiştir. Burada, Müdafaa-i Vatan Muğla Kuva-

¹⁰⁸ Yücel Özkaya,(1988), "Milli Mücadele Sırasında Yararlı ve Zararlı Dernekler", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S. 10, Ankara: s.67.

¹⁰⁹ Tansel, a.g.e., s.243.

¹¹⁰ Tekeli ve İlkin, a.g.e., s.80.

¹¹¹ Tansel, a.g.e., s.243.

¹¹² Tekeli ve İlkin, a.g.e., s.80.

yı Milliyesi Serden Geçtiler Cemiyeti, kurulmuş ve milis kaydına başlanılmıştır. Ayrıca İstanbul Hükümetine telgraf çekilmesi kararlaştırılmıştır.¹¹³

Yunan işgali sürerken bir yandan da yurdun birçok yerinde protestolar, mitingler devam etmekteydi. Bunlara örneklerden biriside Giresun’da yapılan toplantıdır. Ayrıca İstanbul’a Babaeski, Gördes, Burdur, Ezine, Ödemiş, Bursa, Kalecik, Keskin, Konya, Beyşehir, Kastamonu, Nevşehir Reddi İlhak Heyetleri tarafından da telgraflar gönderilmiştir.¹¹⁴ Bahsettiğimiz yerler dışından da İzmir’in işgalini protesto eden, mallarıyla, canlarıyla fedakârlıklara katlanılacağını bildiren, yüzlerce telgraf İstanbul’a gönderilmiştir. Bunlardan bazılarına cevapta verilmiştir. Erzurum’dan gelen telgrafa cevaben; “Siyasi teşebbüslerde bulunmaktayız. Sabrederek sonuçları bekleyiniz.” denilmiştir. İstanbul silahsız yapılacak mitinglere de izin vermiştir. Hükümet işgale uğrayan yerlerde açıktan olmasa da halkın silahlanmasını olumlu karşılamıştır, bu tür girişimde bulunanları cezalandırmamıştır. Ancak Reddi İlhak Cemiyetlerinin halkı silahlanmaya ve İzmir’e doğru harekete geçmeye teşvik eden telgrafları karşısında, bu durumun ortaya çıkaracağı kargaşayı bahane ederek itilaf devletlerinin tüm yurdun işgaline ve İstanbul’un kaybedilmesine neden olacağı kaygısıyla postanelere bir genelge gönderilmiştir. 16 Haziran 1919 tarihli genelge ile Reddi İlhak cemiyetleri tarafından verilecek olan telgrafların gönderilmemesi istenilmiştir.¹¹⁵ Balıkesir’den İstanbul’a Reddi İlhak Cemiyeti adına giden gruba yaptıkları görüşmede Dâhiliye Nazırı Ali Kemal Bey, “ Biz size ayaklanmayı engelleyecek emirler veririz çünkü baskı altındayız. Siz bize dahi isyan ediniz. Milli müdafaa bir milletin en kutsal hakkıdır.” demiştir.¹¹⁶

Resmen olmasa da fiilen işgale uğramış olan İstanbul’un yeri, İzmir’in işgaline karşı yapılan mitingler ve toplantılar arasında, ayrıdır. Limanlara demirlemiş düşman donanmasının toplarının namlularını şehre çevirmiş olmasına, İstanbul sokaklarında dolaşan müttefik askerlerine aldırış edilmeden İstanbul halkı tarafından İzmir’in işgaline tepkiler ortaya konulmaya başlandı. Toplantılar ve mitingler düzenlendi, okullar, işyerleri

¹¹³ a.g.e., s.82.

¹¹⁴ a.g.e., s.81.

¹¹⁵ Tansel, a.g.e., ss.244-245.

¹¹⁶ Tekeli ve İlkin, a.g.e., s.82.

ve eğlence yerleri üç gün kapatıldı.¹¹⁷ 19 Mayıs'ta Fatih'te, 20 Mayıs'ta Üsküdar'da, 22 Mayıs'ta Kadıköy'de, 23 Mayıs günü de Sultanahmet'te mitingler yapıldı.¹¹⁸

Fatih'te yapılan mitinge elli bin kişi katılmıştı. Mitingdeki bütün Türk bayrakları siyah renkle kaplanmıştı. Kalabalık ara sıra tekbir getiriyor bunun dışında bir ses çıkmıyordu. Siyah kıyafetler giymiş olan bir kadın, Halide Edip (Adivar) Hanım, kalabalığın karşısına çıkarak duygu yüklü bir konuşma yapmıştır. Konuşmasında; “ *Türk ve Müslüman bugün en karanlık gününü yaşıyor. Gece, karanlık bir gece, fakat her insanın hayatında sabahı olmayan bir gece yoktur. Bugün elimizde top tüfek yok. Fakat ondan büyük, ondan kudretli bir silahımız var, hak ve Allah.*” şeklinde cümlelere yer vermiştir.¹¹⁹

Halide Edip Hanım'dan başka konuşmacılarda söz almışlardır. Mitingin sonunda miting heyeti tarafından padişaha sunulan yazıda, bütün milletin padişahın etrafında toplandığı bildirilmiş. Türk Milleti'nin en kıymetli vatan parçasından mahrum etmek isteyen büyük devletlerin haksız kararının kınandığı bildirilmiş. Milletin var olmak için canını vermeye hazır olduğu ve bunun için verilecek emri bekledikleri bildirilmiştir. İstanbul'da yapılan diğer mitinglere de büyük katılımlar olmuştur. 23 Mayıs günü Sultanahmet'te yapılan mitinge iki yüz bin kişinin katıldığı tahmin edilmektedir. Bu miting o güne kadar yapılanların en kalabalığı olmuştur. Burada yapılan mitingde de Halide Edip Hanım bir konuşma yapmış ve toplanmış olan kalabalık bu konuşma sırasında gerekirse canını vereceğine dair yemin etmiştir.¹²⁰

1.2.3. Simav ve Çevresi Halkının Tepkileri

İzmir'in işgali Simav, Kütahya ve Uşak'tan çekilen telgraflarla da protesto edilmiştir. İzmir'in işgali sonrasında 19 Mayıs 1919 tarihinde Simav'dan Sadrazamlık makamına telgraf çekilmiştir. Bu telgrafta özetle: “*Gönderdiğimiz yazının çeşitli büyük devletlerin temsilciliklerine de gönderilmesini temenni ederiz. Yüzde sekseni Müslüman olan İzmir'imizin Yunan askerleri tarafından işgali haberi bir ok acısı gibi kalbimize saplandı. İzmir ki Osmanlı'nın önemli bir parçası ve ticaretinin ruhudur. Onun bizden*

¹¹⁷ Tansel, a.g.e., s.245.

¹¹⁸ Tekeli ve İlkin, a.g.e., s.85.

¹¹⁹ Tansel, a.g.e., s.246.

¹²⁰ a.g.e., s.247-249

koparılması hayat damarımızı kesmek değil midir? Bir grup hırslı adamın devlete musallat olması milleti zorla Cihan Harbine sürüklediği zavallı Türk milyonlarca evladından ayrılması ile yanmış ve mütareke imzalanana kadar çeşitli haksızlıklar ve işkenceler ile ezilmişliği ortada iken revamıdır ki hıyanette hem fikirmiş gibi anavatandan bir parça olan bir şehri ayrı tutsunlar? ...Hassas Fransızlar bilsinler ki bütün Aydın, Tire Alsas Loren değildir. Yüzlerce seneden beri büyük çoğunluğuna hâkim olan Türklerin idaresi sırf istila ile hareket eden Yunan askerlerine bırakılmış olması yüzünden olan faciayı İtilaf Devletleri temsilcilerinin dikkatine arz etmek isteriz. Ey akvam-ı âliyeyi temsil eden âli cenab, kemal-i şükranla kabul ve ümit ettiği icra-yı adalet için ele aldığımız neşriyatın mürekkebi henüz kurumadı. Hırslara kurban ederek haksız yere kaybolan bu insan kafa yapısını artık durdurunuz, kurutunuz.” denilmiştir. Bu telgrafın altına imza koyan Simavlı yurtseverlerin isimleri ise, Belediye Başkanı Ahmet Hamdi Bey, Müftü Mehmet Arif Efendi, İtilaf Şube Başkanı İbrahim Efendi, Alaiyelizade Abdullah Efendi, Halilağazade Süleyman Efendi, Müderris Rasim Efendi, Yağcızade Abbas Efendi, Durakzade Halil İbrahim Efendi, Şehriyazade Mustafa Efendi, Nasuhoğullarından Halil İbrahim Efendi, Hafız Hulusi Efendi, Mustafa Sıdkı Efendi, İsmail ve Hüseyin Efendilerdir.¹²¹

Öte yandan Kütahya ve Uşak'ta da İzmir'in işgali protesto edilmiştir. Bu konuda Kütahya'dan sadrazamlık makamına ve Dahiliye Nezaretine ayrı ayrı tarihlerde üç adet protesto telgrafi çekilmiştir. İlk protesto telgrafi 16 Mayıs 1919 tarihinde, Belediye Başkanı Ali, Hürriyet ve İtilaf Fırkası Başkanı Rasih ve Belde Müftüsü Fevzi¹²² imzasıyla Sadaret Makamına çekilmiştir. Bu telgrafta: *“İzmir hakkında alınan haberler Kütahya ahalisi arasında pek derin üzüntü oluşturmuştur. Çoğunluğu Müslüman olan İzmir'in küçük bir azınlığın emelleri doğrultusunda Yunanistan'a ilhakı, Wilson Prensiplerine karşı pek açık bir tecavüz teşkil etmiştir. İzmir'in bütün Anadolu'yu olduğu gibi Kütahya'yı da önemli bir limandan mahrum bırakacak ve ruhsuz bir ceset haline sokacaktır. Milyonlarca insanı hayat hakkını kısıtlayacak bu haksız muamelenin giderilmesini Kütahya ahalisi hürriyet ve adaletin ve her millete ait hakk-ı istiklalin*

¹²¹ Haluk Selvi, (2007), *İzmir'in İşgali ve Protesto Telgrafları*, Değişim Yayınları, İstanbul ss. 380-381.

¹²² Fevzi Efendi hakkında fazla bilgi olmamakla birlikte. “Sarı Hacı Efendizade” olarak tanınmakta olup 1910 yılında Kütahya Müftüsü olmuştur. Milli Mücadele'nin başlamasıyla milli hareketin yanında yer almış, Müdafaa-i Hukuk çalışmalarına katılmıştır. Ayrıca Ankara Fetvası'na imza koyan Müftüler arasında yer almıştır. Fevzi Efendi Kütahya Müftüsü iken 1922 yılında vefat etmiştir.

Sarıkoyuncu, a.g.e., s.123.

müdafî'i sıfatıyla harp etmiş olan İtilaf Devletleri'nin hiss-i hakkaniyetinden ümit ederiz.” denilmektedir.¹²³

17 Mayıs 1919 tarihinde de Kütahya Mutasarrıfı Fevzi Bey imzasıyla Dahiliye Nezareti'ne çekilen telgrafta, *“İzmir'in Yunan askeri tarafından işgali Kütahya halkı üzerinde büyük bir üzüntüye sebep olmuştur ve muhaliflerden oluşan bir grup bugün belediye binasında bir toplantı düzenleyerek İngiltere, Fransa, İtalya devletleri temsilcilerine telgraf çekmek üzere bir heyet görevlendirildiği”* belirtildikten sonra şunlar ifade edilmektedir: *“Bu heyet tarafından temsilciliklere gönderilen telgrafta senelerden beri birbirini takip eden musibet ve felaketlerden sonra tek bir faydalı amaçla barış sağlamak için Kütahya ahalisinin de Wilson Prensiplerine göre yapılacak olan sulh oluşması beklenirken haksız bir şekilde İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaline fırsat verilmesi bu ümidi sarsmıştır. Çoğunluğu Müslüman olan ve Anadolu'nun hayatı olan İzmir'in Yunanlıların elinde bulunması Anadolu'yu da ekonomik olarak esir duruma düşürecektir. Bu hukuki ve ekonomik saldırı karşısında Anadolu halkı asla kayıtsız kalmayacak Cihan Harbinden sonra başlayan yeni devrede sakin bir durum ortaya çıksa da bu işgalin ardından hakkını aramak için mücadeleye mecbur bırakılırsa bundan sonraki sorumluluk kendilerine aittir. Kütahya halkı bilhassa Yunanistan'a esir olarak yaşamaktansa haysiyeti ve milli varlığı için hiç tereddüt etmeden ölmeyi tercih ettiklerini bildirmiştir”*.¹²⁴

19 Mayıs 1919 tarihinde Kütahya'dan Sadrazamlık makamına çekilen diğer bir telgrafta da; Anadolu'nun ekonomik ruhu olan ve iktisaden olduğu gibi ırken de Türkiye'den ayrılması hiçbir şekilde düşünilemeyen İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaline bırakıldığı haberini alınca Müslüman ve gayri Müslim halkın tamamı büyük bir üzüntüye kapılmış ve üzüntülerinden iş yapmayı bırakarak dükkânlarını kapattıkları ifade edildikten sonra telgraf şu cümlelerle son bulmaktadır: *“Milletimizin can damarı demek olan İzmir hakkında Wilson Prensiplerinin maddeleri dikkate alınmayarak haksızca işgaline izin verildiğini gözyaşlarımızı dökerek arz ile kesb-i farh eyleriz.”*¹²⁵ Bu telgrafın altına imza koyanlar ise Hürriyet ve İtilaf Şubesi Başkanı Rasih Bey, Kütahya Belde Müftüsü Fevzi Efendi, Belediye Reisi Ali Bey, Hacı Alizade Raif Efendi, Dava Vekili

¹²³ A.g.e., s.378.

¹²⁴ A.g.e., ss.378-379.

¹²⁵ A.g.e., s.380.

Vasfi Efendi, Dizdarzade Mehmet Kamil Efendi, Papazoğlu Niyaku, Karamanoğlu Adnan, Meldonyan Agob Daksiyon ve Siconadis Anetas adlı Kütahya'nın önde gelen isimleri ile gayri Müslim Kütahyalılar olmuştur.¹²⁶

İzmir'in işgali Uşak'ta da üzüntüyle karşılanmış ve protesto edilmiştir. Halk 25 Mayıs 1919 tarihinde Sadrazamlık makamına gönderdiği telgrafı ile de dile getirilmiştir. Bu telgrafta Uşak halkının üzüntüsü ve istekleri şöyle ifade edilmiştir: “Üç günden beri Yunanistan Hükümeti tarafından İzmir ve havalisinin nagehanı işgalinden ve Müslüman İzmirliilerin uğradığı haksız muameleler fevkalade üzüntüye sebep olmuştur.

1) İzmir ve çevresi tarihen ve ırken Türk ve İslam muhiti olması, miktarca İslam ve Türk unsurların çoğunlukta olması hakk-ı mu'adalet noktasından olduğu gibi uhud ve hukuk-ı düvel esasatı ve Wilson Prensiplerine göre işgali kabul edilemezve bu durumu bütün kuvvet-i kalbimizle protesto ederiz.

2) Bu coğrafyadaki birliğimizi, buradaki huzur ve aşayişi bozacağı muhakkak olan bu haksız işgalin süratle kaldırılmasını istirham eyleriz.

3) Eğer isteklerimiz dikkate alınmayacak ve bu durumu kabule zorlanacaksa Paris Barış Konferansı'nın vereceği karara kadar asayişin sağlanması ve bu güzel memleketimizin harap edilmesine meydan verilmemesini önemle temenni ederiz.

4) Cümlemizi tatmin edecek müjdeleri sabırsızlıkla bekleriz ve sükun dahilinde içtima etmiş olan halkımızın adilane icraat fiiliyatına intizaren bu protestoyu takdim eyleriz ferman”¹²⁷ Bu telgrafın altına imza koyan Uşaklıların isimleri ise, Hürriyet ve İtilaf Fırkası Başkanı Mustafa Asım, Belediye Başkanı Ahmet, Eşraftan Hacı Ömer, Fabrikatör İsmail ve Esnaftan Reis Fevzi şeklindedir¹²⁸

1.2.4. Yunan İşgalinin Yayılması

İzmir'in işgalinden sonra Yunanlılar işgal alanını genişletmek için bahane arayışına girmiştir. Batı Anadolu'yu işgal etmek için, buralarda asayiş sağlaması, firar eden iki bin Türk askeri ve yüz elli süvarinin yöredeki silahlı Türklerle birleşmesi

¹²⁶ A.g.e., s.380.

¹²⁷ A.g.e., ss. 381-382.

¹²⁸ A.g.e., s.382.

nedeniyle Rumları korumak, bahanelerini ortaya atmışlar. Bu sebeplerden dolayı işgalin “Küçük Asya’nın” içlerine genişletilmesi gerektiğini söylemeye başlamışlardır.¹²⁹

İşgalin yaklaştığının hissedildiği Manisa’da halk ikiye bölünmüştü. Bir bölüm Mutasarrıf Hüsnü Bey’le birlikte İzmir Valisi İzzet Bey’in işgal öncesi yaptığı gibi işgalin geçici olduğunu direnilmemesi gerektiğini savunuyordu. Müftü Alim Efendi ve belediye başkanı Bahri (Saritepe) Bey¹³⁰ ve çevresindekiler ise direnişten yana tavır alıyorlardı. Şehrin işgal edileceği söylentileri artınca birçok ailede Manisa’dan ayrılmaya başlamıştı. Mutasarrıf Hüsnü Bey’de şehrin ileri gelenlerini toplantıya çağırarak İngiliz temsilcisi ve Kuşadası metropolitinden aldığı bilgileri aktararak direniş havasının azalmasını sağlıyordu.¹³¹ Hüsnü Bey şehirde ve ilçelerde yayınladığı bildiriyle de direnişin olmaması için çaba sarf etmiştir. Yunanlılar 25 Mayıs günü Manisa’yı işgal ederek burada 48000 tüfek ile 88 top ele geçirmişlerdir. Direnişle karşılaşmamalarından Manisa’da yönetimi ele geçirmeleri kolay olmuştur.¹³² Mutasarrıf Hüsnü Bey yapmış olduğu girişimler Yunan’a karşı bir direniş olmamasında etkili olmuştur. Hüsnü Bey Yunan taraftarı olmasından dolayı halk tarafından Hüsnüyadis diye anılmaya başlamıştır.¹³³

İşgal komutanı Yarbay Konstantinos Çakales Manisa’nın dışında Mutasarrıf Hüsnü Bey ve şehri ileri gelenlerinin bazıları tarafından karşılanmıştı. İşgal komutanı yayımladığı beyanname ile şehri asayişin sağlanması amacıyla müttefiklerin kararı doğrultusunda işgal ettiklerini, Türk polis ve jandarmasının görevine devam edeceğini söylemiş. Din ve mezhep ayrımı yapmaksızın bütün halkın ırz, mal ve canının güven altında olduğunu ifade etmiştir. Ancak işgalden sonra zulüm kendisini hemen göstermeye başlamış. Manisa’da camiler eğlence yerlerine meyhanelere çevrilmeye başlanmış,

¹²⁹ Aybars, a.g.e., s.127.

¹³⁰ “1875 yılında İzmir’de doğmuştur. Lise eğitimini tamamladıktan sonra Manisa Belediyesi’nde göreve başlamıştır. Bahri Bey Mudanya ve Milas’ta kaymakamlık görevleri de yapmıştır. Yunan İşgalinin başladığı tarihte Manisa Belediye Başkanlığı yapan Bahri Bey Manisa Reddi İlhak ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin kurucuları arasında yer almıştır. TBMM 1923 yılında yenilenen seçimleri neticesinde 2. Dönem Erzurum Milletvekili olarak meclise girmiştir. Kurtuluş Savaşı yıllarında göstermiş olduğu yararlılıklardan dolayı Mecidi Nişanı, Muharebe Madalyası ve Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası’da almıştır. Bahri Saritepe Bey 19 Kasım 1935 tarihinde Manisa’da vefat etmiştir.” <http://www.manisa.bel.tr/icerik/1/bahri-saritepenin-adi-genclik-merkezine-verildi.html>.(12.05.2016))

¹³¹ Tekeli ve İlkin, a.g.e., s.90.

¹³² Aybars, a.g.e., s.127.

¹³³ Tansel, a.g.e., s.206.

sokakta yürüyen Türklerin fesleri yırtılmış hatta silah arama bahanesiyle kadınların üzerleri yoklanmaya başlanmıştır.¹³⁴

Çetelerin faaliyetleri de halkın moral gücünü kırmaktaydı. Yunanlılar tarafından desteklenen çeteler halka zulümler yapmaktaydı. Çetelerin faaliyetleri halkın tepkisine ve korkusuna neden olmaktaydı. Bu zulümlerden dolayı Aydın kamuoyunda Yunan'ın davet edilmesi açık bir şekilde konuşulmaya başlamıştı. Sayıları az olmakla beraber mücadele yanlıları da bulunmaktaydı.¹³⁵

Venizelos içinde Aydın bölgesi, Menderes Ovası önemliydi. Çünkü Yunanistan'dan getireceği 300000 Yunan göçmenini yerleştirmek için bu bölgeyi düşünmekteydi. Bu amaçla Kuşadası'nda ki İtalyanlardan önce Aydın'ı ele geçirmek istemekteydi. Ancak Müttefikler Selçuk'un güneyine geçmemek şartını koymuşlardı. Venizelos Aydın'da asayişin bozulduğu, burada durumun kötüye gittiğini söyleyerek ve sahte belgeler ortaya koyarak İngiliz temsilcisinin onayını almıştır.¹³⁶ İngiliz temsilci Albay Fitzmaurice'nin izniyle 27 Mayıs günü Aydın'da Yunan işgaline uğramıştır. Yunanlılar işgal sırasında burada bir direnişle karşılaşmamışlardır. Aydın'da da iki grup ortaya çıkmıştı ve burada şehrin savunulmamasını isteyenler hâkim durumdaydı. Yunan'a karşı direnişe girişmek İzmir'de olduğu gibi Müslüman ahaliye zarar vereceğini söylüyorlardı. Yerli Rumlarda bu propagandayı destekliyorlardı. Yapılan propagandalar o kadar çok tesir etmişti ki 57. Tümen Komutanı tarafından halka dağıtılmak istenilen silahlar kabul görmemişti. Aydın şehri de böylelikle rahat bir şekilde işgal edilmişti.¹³⁷

İşgalden sonra kurtuluş yanlıları Çine'ye çekilerek direniş hazırlıklarına başlamışlardır. Aydın'ın işgalinden sonra da bu bölgede ilerlemeye devam eden Yunanlılar 4 Haziran günü Nazilli'yi işgal etmişlerdir. Bu gelişme üzerine Yörük Ali Efe'de Kuva-yı Milliye'ye katılmıştır. 57. tümen kuvvetleri ile Söke'den ve Denizli'den gelen kuvvetler karşısında büyük kayıplar veren Yunan birlikleri Aydın'a dönmüşlerdir. Bu olay Yunanlıların durumu etkilemiş. Daha şaşkınlığı üzerlerinden atamadan 28 Haziran günü az sayıdaki Kuva-yı Milliye'nin taarruzunda Yunanlılara karşı elde edilen başarı sonucunda Yunanlılar Aydın'ı boşaltmak zorunda kalmışlardır. Ancak Yunanlılar

¹³⁴ a.g.e., s.207.

¹³⁵ Tekeli ve İlkin, a.g.e., s.90.

¹³⁶ Belen, a.g.e., s.62.

¹³⁷ Tansel, a.g.e., ss.207-208.

getirdikleri takviye kuvvetlerle tekrar ileri harekâta geçerek Aydın'ı 3 Temmuz tarihinde ikinci kez işgal etmişlerdir. Bu tarihten sonra Aydın bölgesinde Milli Kuvvetler ile Yunanlılar arasında mücadele yoğunlaşmıştır.¹³⁸

Venizelos, Aydın gibi Ayvalık'ın işgaline de önem vermektedir. Ayvalık Rumların çoğunlukta yaşadığı bir şehirdir. Burada yaşayan Rumlar İzmir'in işgal edilmesinden sonra Ayvalık'ında işgal edilmesi yönündeki beklentileri artmış. Bunun için faaliyetlere de başlamışlardır.¹³⁹ Rumların yaptıkları hazırlıklardan burasının da Yunanlılar tarafından işgal edileceği tahmin eden 172. Alay komutanı Ali (Çetinkaya) Bey depolardaki silah ve mühimmatları gerilerdeki güvenli yerlere taşıtarak bazı tedbirleri uygulamaya koymaya başlamıştır.¹⁴⁰ İzmir'in işgali Ayvalık'ta da büyük bir tepkinin olmasına neden olmuştu. Müderris Şükrü Efendi başkanlığında bir Redd-i İlhak Cemiyeti de kurulmuştur. Cemiyet işgale karşı bir takım çalışmalara başlamıştır.¹⁴¹

26 Mayıs 1919 günü İzmir'deki 8. Girit Alayından iki piyade bölüğü ile bir jandarma takımı Ayvalık'a gönderilmiştir.¹⁴² Ayvalık kıyılarına 26 Mayıs günü bir İngiliz ve bir Yunan gemisi demirlemişti. Kıyılarında gelen savaş gemilerinin görünmesiyle şehirde olaylar çıkmaya başlamıştır. Gelişmeler üzerine İngiliz gemi komutanı Kaymakam Osman Nuri Bey ile Alay komutanı Ali Bey'i gemiye çağırmıştır. Daveti kaymakam Ali Bey kabul etmiş ve gemiye gitmiştir. Yapılan görüşmede, Yunan gemisi ile beraber gelmediğini bu durumun rastlantı olduğunu belirtmiş. Asayişin sağlanmasından konuşulmuş ve Türk memurların görevlerinin başından ayrılmamaları istenilmiştir. Mütareke hükümlerine aykırı olarak gelen Yunan gemilerinin burayı terk etmeleri için emir verdiğini belirtmiştir. Aynı gün akşamüzeri Yunan gemisi limanı terk etmiştir.¹⁴³ Buradaki İngiliz komutanın işgale izin vermediği İzmir'e bildirildikten sonra İzmir'deki İngiliz temsilciliğinden gerekli izinler alınmış. Ayvalık'ta Ali Bey'in direneceği de anlaşılmış olduğundan çıkartma yapacak Yunan birliklerine iki piyade, bir makineli tüfek bölüğü ve 11. Dağ Topçu taburundan bir top takımı eklenmiştir. 27 Mayıs 1919 günü Yunan kuvvetleri Ayvalık'a takviye edilmiş daha güçlü bir orduyla gitmiştir.

¹³⁸ Aybars, a.g.e., s.128.

¹³⁹ Tekeli ve İlkin, a.g.e., s.98.

¹⁴⁰ Tansel, a.g.e., s.264.

¹⁴¹ Aybars, a.g.e., s.128-129.

¹⁴² Tekeli ve İlkin, a.g.e., s.98.

¹⁴³ Tansel, a.g.e., s.265.

Ayvalık'taki İngiliz gemisi İzmir'e çağırılmış ve Yunanlılar işgal için serbest bırakılmışlardır.¹⁴⁴

İki savaş gemisi ve iki nakliye gemisiyle gelen yunanlılar İngiliz temsilcisi vasıtasıyla, Ayvalık'ı işgal edeceklerini bu nedenle Türk askerlerinin burayı terk etmelerini, mülkiye memurlarının yerlerinde kalabileceğini Kaymakam Osman Nuri Bey'e iletmişlerdir. Verilen cevapta hükümetten emir almadan isteklerini yerine getirmeyeceğini söylemiş. Durum hükümete de haber edilmiştir. Sadrazam Damat Ferit Paşa'da İç İşleri Bakanı vasıtasıyla Balıkesir Mutasarrıflığı, Ayvalık Kaymakamlığı ve diğer ilgili kaymakamlıklara Yunan askerinin karaya çıkarılmaması, gerekirse karşı durulmasını emretmiştir. 28/29 Mayıs 1919 sabahı Yunan birliklerinin çıkartma yapmak istemesi üzerine verilen emir gereği Yunan kuvvetlerine ateş açılmıştır. Bu durum sadece askeri değil politik açıdan da önem kazanıyordu. Çünkü ordu hükümetin emri ile silah kullanmış ve mütarekeyi bozmuş oluyordu. Gelişme hükümet tarafından değerlendirilip yapılanın doğru olduğuna karar verilmiştir. Hatta ilerlemelere karşı durulması da istenilmiştir. Ancak yapılan direnişe rağmen Yunanlılar 29 Mayıs 1919 günü Ayvalık'ı işgal etmiştir. Fakat bir kilometre ilerledikten sonra Ayvalık'ın hemen dışındaki zeytinliklerde mevzi almış olan Türk kuvvetlerinin direnişi karşısında durmak zorunda kalmışlardır. Fakat Ayvalık Çeşmesi protokolü ile Ayvalık'ın Yunanlılar tarafından işgali Osmanlı Devleti tarafından adeta kabul edilmiştir.¹⁴⁵

1.3. KUVA-YI MİLLİYE'NİN KURULMASI

30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesinin imzalanmasından sonra Osmanlı orduları terhis edilmişti. Tümenlerin ve alaylardaki askerler birkaç yüz kişiye inmişti. Mevcut ordunun asker sayısı da firarlar nedeniyle devamlı azalmaktaydı. Yunanlıların işgalleri başladığında onlara karşı duracak olan 56. 57. ve 61. Tümenlerin sayıları birkaç yüz askerden oluştuğundan direnmede zayıf kalmışlardı.¹⁴⁶ Yunan işgalinin Ege'nin içlerine doğru yayılmaya başlaması karşısında İstanbul Hükümeti sessiz kalmaktaydı. Ancak, Anadolu'da ve Trakya'da birbirinden bağımsız kongre yönetimleri

¹⁴⁴ Tekeli ve İlkin, a.g.e., s99.

¹⁴⁵ Tansel, a.g.e., ss.265-268.

¹⁴⁶ Aybars, a.g.e., s.131.

oluşmaya başlamıştır. Kısa süre içinde de Yunan işgaline karşı bölgesel direnişler ortaya çıkmıştır.¹⁴⁷

Askeri birliklerin komutanlarının yanı sıra vatanı müdafaa yanlısı vatandaşların ve daha önceden eşkıyalık yapan bazı efelerin adamlarıyla birlikte Yunan'a karşı direnme hareketine katıldılar hatta bazı yerlerde duruma hakim de oldular. Asker, halk ve efelerden oluşan bu direniş hareketi ortak bir amaç etrafında toplanmıştı, o da vatan savunmasıydı. Vatanı savunmak için kurulmuş olan bu kuvvet hareketine "Kuva-yı Milliye" adı verildi.¹⁴⁸ Türk Milleti Kuva-yı Milliye, Kuva-yı Milliye Komutanı, Umum Çetele kumandanı gibi kavramlara o tarihlerde pek yabancı değildi. Ruslarla yapılan 1877-1878 harbi ve 1897 Yunan Harbinde de Türk milis kuvvetleri kurulmuştu. Bu sefer Yunan'ın vatanını işgal ettiğini duyan Türk Milleti kendisinden biraz daha iyi düşünebilen birisinin arkasına katılmıştır. Bu liderler bazen asker, bazen aydın bir kişi bazen de okuması yazması olmayan eşkıyalıkla uğraşmış bir kişi olmuştur.¹⁴⁹ Kurulan direniş örgütlerinin para, yiyecek, silah gibi bütün masrafları da halktan sağlanmaktaydı.¹⁵⁰

Ege vadileri boyunca ilerleyen Yunan işgali direniş cephelerinin oluşmasına neden olmuştu. Yunan işgaline karşı oluşan tepkilerin yönlendirilip birden direnişe yönlendirilmesi tek başına yeterli değildi. Direnişin uzun soluklu hale getirilmesi gerekli idi. Bunun içinde cephe gerisinde bütün ihtiyaçların toplanması ve sevkiyatını sağlayacak bir düzenin kurulması gerekiyordu. Ayrıca direnişe karşı duranlarında susturulması için bir baskıya ihtiyaç vardı. Bu amaçla da bir örgütlenmenin kurulması gerekiyordu. Bu örgütlenmelerin kurulması ve halktan toplanacak taleplerin meşru bir zemine oturtulması amacıyla kongreler toplanmaya başlamıştır.¹⁵¹

Direnış karşıtları da kendi faaliyetlerini sürdürmekteydiler. Bunlardan bazıları kasabalara Yunan bayrağı asmışlardır. Şehirlerine işgalci devletleri davet etmişlerdir. Batı Anadolu Bölgesinde uzun süre Kuva-yı Milliyecilerle padişahçılar arasında mücadeleler devam etmiştir. Ancak Yunan'ın işgal ettiği yerlerde yaptıkları zulüm ve işkenceleri gören halk Kuva-yı Milliye'den yana olmaya başlamıştır. Kuva-yı Milliye işgaller genişledikçe halkın desteğini daha çok almaya başlamıştır. Yunanla işbirliği

¹⁴⁷ Ürer, a.g.e., s.18.

¹⁴⁸ Aybars, a.g.e., s.131.

¹⁴⁹ Tansel, a.g.e., s.271.

¹⁵⁰ Aybars, a.g.e., s.132.

¹⁵¹ Tekeli ve İlkin a.g.e., ss.169-170.

yapan bozguncular, padişah yanlıları ve milli kuvvetlere katılmayanlar sert bir şekilde cezalandırılmaya başlanılmıştır.¹⁵² Egede, temmuz ve ağustos aylarında yapılmış olan konferanslarda Kuva-yı Milliye'nin güçlenmesinde önemli rol oynamıştır. Kongrelerde personel tedariki, para desteğinin sağlanması, yiyecek, giyecek, silah ve cephane ihtiyaçlarının giderilmesi için çaba sarf edilmiş Kuva-yı Milliye'nin teşkilatlanması sağlanarak güçlü bir teşkilat yapısına kavuşmasına çalışılmıştır.¹⁵³

¹⁵² Aybars, a.g.e., s.132.

¹⁵³ *Türk İstiklal Harbi*, C.2, Kısım 2, s.170.

İKİNCİ BÖLÜM

İŞGAL VE MİLLİ MÜCADELE YILLARINDA HATIRALARDA SİMAV

2.1. SİMAV MÜDAFAA-İ HUKUK CEMİYETİNİN KURULMASI

15 Mayıs 1919 günü İzmir'i işgal eden Yunanlılar İzmir'den Anadolu'nun içlerine doğru ilerleme başlamıştı. Yunan Ordusu karşısında hemen hiç kuvvetle karşılaşmadığından rahat bir şekilde Alaşehir'e doğru ilerlemekteydi. Bu sıralarda Salihli ve Alaşehir'de kurulmuş olan Milli Kuvvetler, Yunan kuvvetlerini Ahmetli ve Bozdağ'da durdurmuşlardı. Milli Cephe kurulmuş, bu arada Eşme'de de Milli Hareket başlamış, ancak Uşak'ta hala hareket yoktu.¹⁵⁴

İzmir'in işgal zamanlarında Nadir Paşa'nın 17. Kolordusu'ndan ayrılan subaylardan Selanikli Kaymakam Fuat Bey ve Yüzbaşı Hakkı Bey Uşak'a gelerek Uşak'ı Redd-i İlhak Cemiyeti'ne sokmak için çalışmalar yapmışlardır. Fuat Bey, Mevki Kumandanı idi. Bu isimlere Sökeli Hilmi Bey'de katılarak, gizli bir cemiyet kurmuşlardı. Kurulan gizli cemiyetin çalışması ve haberleşmesi üzerine, Salihli cephesinden ayrılan bir bölük, yolda Eşme'den de takviye alarak 17 Temmuz 1919 günü ikindi vakti, Uşak'a hâkim oldu. Böylelikle Uşak da milli harekete katılarak büyük tehlikenin de önü alınmış oldu.¹⁵⁵

Uşak'ta kurulan teşkilat Temmuz ayının sonlarına doğru Gediz ile Simav'ın da bu teşkilata katılması kararlaştırılmıştır. Bu amaçla bir miktar kuvvetle harekete geçilerek önce Gediz, hemen ardından da Simav milli mücadele bölgesine dâhil edildi. Bu iki kasabayı işgal eden kuvvetin kumandanı Yüzbaşı İsmail Hakkı Beydi. Hilmi Bey Kuva-yı Milliye Mevki Kumandanı sıfatıyla Gediz'de kaldı ve Kako Mehmet ve Sadık Efendi gibi hamiyetli kişileri de yanına aldı. İsmail Hakkı, Gediz'i Kuva-yı Milliye'ye kattıktan sonra, aynı gece Simav'a geldi. Simav'ı da milli sınıra kattı ve Uşak'a döndü. Simav hareketinde, Kemal Bey, yararlık gösterdi. Simav'da Kuva-yı Milliye Mevki Kumandanlığı görevini aldı.¹⁵⁶

Simav ve çevresinin Kuva-yı Milliye'ye katılmasından sonra Uşak, Simav, Gediz, Akhisar ve Alaşehir'den oluşturulan atlı çetelerle 350 kişilik bir müfreze kuruldu. İsmail Hakkı Bey'in komutasına verilen bu müfreze 20 Eylül 1919 günü Kütahya'ya girdi.¹⁵⁷ Burada iki amaçları bulunmaktaydı biri Kütahya'da Kuva-yı Milliye teşkilatını

¹⁵⁴ Mehmet Ersin, (2013), *Kurtuluş Savaşı'nda Uşak Anıları*, 3. Baskı, Meta Yayınları, İzmir: s.19.

¹⁵⁵ a.g.e., s.20.

¹⁵⁶ a.g.e., s.21.

¹⁵⁷ Yurt Ansiklopedisi, (1982-1983), *Kütahya Maddesi*, C.VII, Anadolu Yayıncılık, İstanbul: s.5306.

kurmak¹⁵⁸ diğeri ise Kütahya’da bulunan 87000 sandık cephaneyi İngilizlerin İzmit’e götürmelerini engellemekti. Müfrezelerin Kütahya’ya gelmesiyle burada bulunan İngiliz birlikleri Eskişehir’e çekildi. İsmail Hakkı Bey İngilizlerin tekrar Kütahya’ya girmelerini önlemek ve bu cephanenin dışarıya çıkarılmasını engellemek amacıyla Kütahya ile Eskişehir arasındaki demiryolu üzerinde bulunan Alanyurt Köprüsü’nü havaya uçuruldu. Böylece artık bölgenin kontrolü artık Kuva-yı Milliye’nin eline geçmiş oldu.¹⁵⁹

Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin kurulmasında başrolü oynayan kişi de İsmail Hakkı Bey’dir.¹⁶⁰ Memleketin önde gelenleri belediyeye çağrıldı. Seksen bir atlıya kumanda eden İsmail Hakkı Bey, belediye salonuna toplanmış 65 kişiye maksadını anlatarak: “ Vatan savunması için 8000 lira, 200 atlı isterim,” dedi. Dört yıllık büyük harpten sonra bu miktar Simav için çok ve tedariki güç görüldüğü için halktan kimse buna evet ya da hayır diyemedi. Salonu büyük bir sessizlik kapladı. Komutanın bu sessizlik karşısında sinirlendiği anlaşıyordu. Bu sırada eytam müdürü söz aldı:“ Kumandan Bey, 200 silahının emrinize verilmesi kolay, fakat 8000 lira hakkında görüşmek üzere müsaadenizi rica edebilir miyiz?”

Derin sessizliği yırtan bu küçük görüşme derhal durumu değiştirdi. Kumandan lazım gelen müsaade ve cevapları verdi ve cebinden ufak bir kitap çıkardı: Bu, reddi ilhak yasasıdır, dedi. Orada bulunan memleket halkına okudu. Bu yasaya göre Simav’dan da bir heyet seçilmesi lazım geliyordu. Derhal seçim yapıldı Vaiz Rasih (Atalay) Efendi birinci reisliğe, Eytam müdürü Mehmet Nuri (Uz) Efendi, ikinci reisliğe, Banka memuru Hüseyin veznedarlığa, Nasuh oğullarından Şevket Bey, Alaiyeli Abdullah, Yağcı oğlu Abbas, Hacı Hamza oğlu Ahmed, Şahbaz oğlu Mustafa, Nasuh oğullarından Hafız Hulusi, Edev oğlu Hüseyin, Belediye reisi Ahmed üyeliklere seçildiler.

İsmail Hakkı Bey bu seçilenleri birer birer tanıdıktan ve isimleri de defterine yazdıktan sonra hemen teşkilata başlanılmasını ve yapılan işler hakkında merkeze malumat verilmesini istedi. Bırakacağı bir mevki kumandanı ile efradın iase ve ibatesine dikkat olunmasını, işi acele olduğu için hemen geri dönmesi gerektiğini söyledikten sonra Kako Mehmet adında bir mevki kumandanı ile 19 efrad bıraktı. İşte bu suretle Simav’da da Reddi İlhak adında bir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kuruldu. Seçilen heyet vasıtasıyla

¹⁵⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., s.180.

¹⁵⁹ *Yurt Ansiklopedisi*, a.g.b., s.5306.

¹⁶⁰ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.254.

işe başlanmış oldu. Çok geçmeden Simav'ın merkezi Uşak olduğu ve cemiyetin adının da Kuva-yı Milliye'ye çevrildiği bildirildi.¹⁶¹

Mehmet Nuri (Uz) Efendi, Hayat'uz Beti adlı hatırasında, Cemiyetin kurulmasından şu şekilde bahsetmektedir, 1.11.1919 günü Simav davranma işine atılarak kurul seçildi, ödevlendi. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adını alan kurula ulema kişiden biri birinci reis olması tüzük ile belli edilmiş olmakla ikinci reislik seçim oyuyla ayrılıp bana verilmiştir. Baskı altında seçilen kurul üyeleri sessiz dinler iken olunan teklifleri kabul ettiğim için cemiyet beni soğuk karşıladığını fakat ses çıkaramadıklarını seziyor, öfke önlediğimi anlatamazken bir ses gürledi. Bu ne duygusuzluk burada seksen kimse var fakat bir ses ile konuşurken hınç artıyor dilinizi kısmayın, söylenene kızmayın yetkimi kullandırmayın işimizin önemi var kurul ikinci reisi yetkimi sizlere germeseydi...

Şar hanayında kırk, şarsaray avlusu yüz elli silahlı ile kuşatılmış. Kesin dileklerin cevapsızlığı öfke uyandırır.

Dileklerin ikisini kabul, birinin halkın verişine bırakılması rica sözleri idi. Memnun olarak bana teşekkür, cemiyete teessürle yukarıdaki sözleri içli ve sert olarak söyleyip yirmi dokuz silahlıyı kurul emrine verip gitti. Teklif ettiği dilekler:

- 1- İki yüz silah, yeter mermi.
- 2- İki yüz talimli gençler.
- 3- Sekiz bin lira yardım.

Müdafaa-i Hukuk Kurulu ulusal işlere el saldı. İnzibatı eline alıp “öteberi olurları” önleme bahanesiyle haklı sıktı. Köyler basılarak üzüntü arttığı için tiksindim. Mevki amirinin yetkisini büzme çaresini suçlunun mahkemeye verilme yolunda bulup önlemeye çalıştım.¹⁶² Mehmet Nuri Efendi “Renksiz Kitabım” adını verdiği günlük notlarında ise 14.11.1919 tarihli gün notlarında ise Kuva-yı Milliye ikinci reisliğine seçildiğini ve heyet üyelerinin durumu tam kavrayamadığından tereddütte kaldıklarını yalnız bir arkadaşla bu işi becerdiklerini belirtmektedir. Burada herhangi bir isim belirtmemiştir.¹⁶³

¹⁶¹ Alper, a.g.e., s.7.

¹⁶² Mehmet Nuri Uz, *Hayat'uz Beti*, Yayınlanmamış Hatırası, ss.34-36.

¹⁶³ Mehmet Nuri Uz, *Renksiz Kitabım*, Yayınlanmamış Hatırası, s.5.

Simav’da kurulan cemiyet birçok olumlu işler yapmışsa da bu cemiyeti kötölemek için 12 Haziran 1920 günü Emet ve Gediz taraflarından Kuva-yı Milliye Cemiyeti adına silahlı bir grup Simav’ın Gireman köyünü basarak köye zarar vererek iki kişiyi öldürmüş bazı kişileri de yaralamışlar ayrıca yağma olayı da gerçekleştirmişlerdir. Bu kişiler kendilerine Kuva-yı Milliye süsü vermişler amaçları ise bu cemiyete zarar vermektir. Bu olay kısa sürede etrafta duyulmaya başlamış ve cemiyete tepkiler başlamıştır.¹⁶⁴ Bu tarihlerde Simav’da çok sayıda değişik çete ve başı bozuklar vardı. Kuva-yı Milliye’den görünüp Kuva-yı Milliye elemanlarını, bu çetelere hedef gösteren ihanet içinde olan ileri gelenlerin de varlığı bilinmekte idi.¹⁶⁵ Kuva-yı Milliye içinde yer alıp bu teşkilata zarar veren iki çeteci çeşme başında buğday yıkayan bir kadının boynundaki altını çekip almışlardır. Bu olay halk tarafından bir tepkinin oluşmasına neden olmuş ve bu iki kişi Hacıhafızoğlu Hanı’nda Süleyman Sami’nin samanlığına hapsedilmiştir. Akşam yemeği vaktinde ise samanlığın sahibi tarafından samanların arkasındaki delikten çıkararak kaçmaları sağlanmıştır. Kaçarak Şaphane’ye giden bu iki kişi olayları değiştirerek anlatmış. Bu olayda Simav eşrafı ile Kuva-yı Milliye’nin arasındaki güvensizliğin artmasına neden olmuştur.¹⁶⁶

2.2. YÖREDE KURULAN DİĞER MÜDAFAA-İ HUKUK CEMİYETLERİ

2.2.1. Gediz Müdafaa-İ Hukuk Cemiyeti

Binbaşı İsmail Hakkı Bey beraberinde gelen müfrezelerle birlikte Gediz’de Kuva-yı Milliye teşkilatını oluşturarak Hilmi Bey Kuva-yı Milliye Mevki Komutanı olarak burada bırakıldı. Gediz’de artık 1919 Temmuz ayının sonlarına doğru Kuva-yı Milliye sınırlarına katılmış oldu. Hilmi Bey’de Ağustos 1919 sonlarına doğru Gediz’in eski kadılarından Zahit Molla’ya Gediz’deki Kuva-yı Milliye yetkilerini devrederek tekrar Uşak’a dönmüştür.¹⁶⁷

Eski Uşak Müftüsü olan ve Uşak Reddi İlhak Cemiyeti’ni kuran İbrahim (Tahtakılıç) Bey, Ağustos ayının sonlarına doğru Uşak’tan Gediz’e gelerek, Gediz Belediye başkanı Alanyalızade Hacı Mehmet Bey, Müftü Süleyman Şakir Efendi, Tabur

¹⁶⁴ Alper, a.g.e., s.7.

¹⁶⁵ Sami Boz’un, 20.02.2016 Tarihinde Verdiği Notu. Bkz. Ek: 5.

¹⁶⁶ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.261.

¹⁶⁷ Ersin, a.g.e., s.21.

Komutanı Turgutlulu Zühtü Zahit Bey, Yardımcısı Haydar (Yeşil İmam) Bey başta olmak üzere ilçenin ileri gelenlerinin katılımıyla yapılan toplantı sonucunda Gediz Reddi İlhak Cemiyetini kurmuşlardır. Bu Cemiyet Uşak Reddi İlhak Cemiyetine bağlı olarak faaliyet göstermiştir. Gediz Reddi İlhak Cemiyeti'nin Başkanlığına Ali (Özden) Bey, üyeliklerine ise, Hacı Ali (Saraoğlu) Bey, Sadık (Atay) Bey, Emin (Beşli) Bey ve Hasan (Dalyanoğlu) Bey seçilmişlerdir.¹⁶⁸

Gediz Reddi İlhak Cemiyeti Sivas Kongresi'nden sonra İsmail Hakkı Bey tarafından adı Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine çevrilmiştir. Cemiyet, Gediz'de meydana gelmesi muhtemel bir Yunan işgaline karşı önlemler almış, cephelerden firar edenlere karşı ve Yunan yanlısı olarak çalışanlara karşı mücadele etmiştir.¹⁶⁹ Yunan'ın Gediz'i işgalinden sonra, Gediz'deki Müdafaa-i Hukuk taraftarlarından bazıları tutuklanarak işkencelere maruz kalmış. Kimisi de Yunanistan'a sürgün edilmişlerdir. Ayrıca Yunanlılar tarafından Gedizli Yunus Hoca idam edilmiştir.¹⁷⁰

2.2.2. Emet Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti

İzmir'in işgali haberi Ragıp Nurettin Bey tarafından Reddi İlhak adına telgrafla Emet'te bulunan Doktor Fazıl Bey'e bildirmiştir. Doktor Fazıl Bey haberi alır almaz ayrıntıları öğrenmek için gözleri yaşlı bir şekilde koşarak telgrafhaneye gitmiştir. Doktor Fazıl'ın telaşla koştuğunu gören Emet halkı da arkasından giderek telgrafhanenin önünde toplanmıştır. Halkın toplandığını gören Doktor Fazıl Bey dışarı çıkarak burayı hınca hınç dolduran Emetlilere heyecanlı bir sesle İzmir'in işgalini bildirmiştir. Halkta bu haberi aldıktan sonra yine heyecanla bir ağızdan "Selaten Tüncina"¹⁷¹ duasını okumuşlardır. Telgrafhanenin önünde toplanan Emet Halkı burada Doktor Fazıl Bey ile birlikte memleketin savunması için mücadeleye yemin etmişlerdir.¹⁷² Hemen orada Doktor Fazıl Bey'in başkanlığında Emetlilerin birçoğunun da üyesi olduğu, Emet Müdafaa-i Vatan

¹⁶⁸ Mehmet Pınar, (2012), *Gediz Ansiklopedisi*, Gediz Belediyesi Kültür Yayınları, Gediz: s.479.

¹⁶⁹ a.g.e., s.479.

¹⁷⁰ a.g.e., s.499.

¹⁷¹ Salaten Tüncina Duası (Salat-ı münciye): Tehlikeli ve sıkıntılı zamanlarda bu duayı okuyan kimse hem dünya hem de ahiretin sıkıntılarından kurtulur. Bütün kaza ve musibetlere karşı bu salaten tuncina duasını okumaya devam eden, düşmanların, hasetçilerin şerlerinden ve vesveselerinden korunur. <http://www.blog.namazsitesi.com/salaten-tuncina-duasi.html> (05.06.2016)

¹⁷² Ahmet Öztürk, (2013?), *Milli Mücadele'de Zor Yıllar (1919-1922) Kütahya ve Havalisi*, Egemen Yayınları, 1. Baskı, Tavanlı: s.47.

Cemiyeti’ni de kurmuşlardır. Bu cemiyet İzmir’in işgalinden sonra Ege’de kurulan ilk cemiyet olmuştur.¹⁷³

Doktor Fazıl Bey silahlı müfrezeler de kurarak bölgede asayişin sağlanmasına da katkı sağlamıştır. Eşkiya faaliyetlerini bitirmiş, daha önce toplanamayan vergilerin toplanmasına yardım etmiş ve asayişi sağlamıştır. Doktor Fazıl Bey bir yandan da bu müfrezeler için para, cephane, silah ve cephede savaşabilecek asker toplamaya çalışmaktaydı. Bu amaçlarına daha kolay ulaşabilmek içinde, Emet Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, heyet kararıyla Kütahya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’ne bağlanmıştır.¹⁷⁴

2.2.3. Uşak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti

İzmir’in işgal edilmesi ve ardından Yunan işgalinin Ege’nin içlerine doğru yayılmaya başlaması Uşak’ta da bazı gelişmelerin oluşmasına neden olmuştur. Uşak’ın eski müftüsü İbrahim (Tahtakılıç) Bey¹⁷⁵, Müftü Hafız Ali Rıza Efendi¹⁷⁶ ve Uşak’ın Küçük bir aydın grubu Türk Ocağı’nda toplanarak genişlemekte olan Yunan işgali karşısında ne yapılması gerektiğini görüşmüşlerdir.¹⁷⁷ Ayrıca o günlerde Uşak’ta Sökeli

¹⁷³ a.g.e., s.48.

¹⁷⁴ a.g.e., ss.54-55.

¹⁷⁵ 1871’de Uşak’da doğan İbrahim (Tahtakılıç) Bey. Uşak ve İstanbul’da medrese eğitimi görmüştür. Uşak müftülüğü de yapan İbrahim Bey 1912’de Kütahya mebusu olarak Meclis-i Mebusan’a seçilmiştir. Mondros Mütarekesi’nden sonra Yunan İşgallerinin başlamasından sonra Uşak Reddi İlhak Cemiyeti’ne katılmıştır. 16-25 Ağustos 1919’da toplanan Alaşehir Kongresi’nin ikinci başkanlığını yapmıştır. Yunan işgaline karşı oluşturulan Salihli ve Bozdoğan cephelerini yürütmüştür. 1920’de Niğde mutasarrıfı olmuştur. 1927’de TBMM’ye Kütahya milletvekili olarak seçildi ve 1937’de Uşak’da vefat etti. [http://www.frmartuklu.org/konu/%C4%B0brahim-tahtak%C4%B1%C4%B1%C3%A7-kimdir-%C4%B0brahim-tahtak%C4%B1%C4%B1%C3%A7-biyografisi.211256/\(05.06.2016\)](http://www.frmartuklu.org/konu/%C4%B0brahim-tahtak%C4%B1%C4%B1%C3%A7-kimdir-%C4%B0brahim-tahtak%C4%B1%C4%B1%C3%A7-biyografisi.211256/(05.06.2016))

¹⁷⁶ Ali Rıza (Bodur) Efendi, 1874 yılında Uşak’ın Cuma Mahallesinde doğdu. Babası Helvacı Hacı İmamzade Yusuf Efendi’dir. İlk öğrenimini mahalle mektebinde ve burada Kur’an-ı Kerim’i ezber yaparak tamamladıktan sonra Uşak Boduroğlu Medresesi’ne kaydolmuştur. Burada Manzurzade Ali Efendi’nin derslerine devam ederek 1898 yılında müderrislik icazeti almıştır. 1900 yılında Medrese Muallimliğine başlayan Ali Rıza Efendi 15 Ekim 1910 yılında Uşak Müftülüğüne atanmıştır. Milli Mücadele’nin başlamasıyla Ulusal direniş hareketine katılmış ve Uşak Reddi İlhak Cemiyeti’nin kuruluşunda yer almıştır. Milli Mücadele lehinde çalışmalar yapmasından dolayı Kütahya Mutasarrıflığı’nın 30 Mart 1919 tarih ve 8434/126 sayılı emriyle kaymakamlık tarafından müftülük görevinden alınmıştır Ancak halkın kendisini istemesi üzerine 6 Mayıs 1920 tarihinde tekrar müftülük görevine “Uşak Müftü Vekili” olarak getirilmiştir. Ardından Ankara Fetvasına imza koymuştur. Uşak’ın 29 Ağustos 1920 tarihinde işgal edilmesinden sonra işgal dışında kalan Bulgaz Köyü’ne giderek burada 7-8 ay kadar müftülük görevini yürüttükten sonra buranın da işgale uğramasından sonra Sandıklı’ya gitmiş ve 19 Mayıs 1921 tarihinde Afyon Müftülüğü’ne vekâleten atanmıştır. 1 Eylül 1922’de Uşak’ın işgalden kurtulmasından sonra 2 Ekim 1922 tarihinde Ankara Hükümeti tarafından tekrar Uşak Müftülüğü’ne atanmıştır. Uşak Müftülüğü görevini devam ettirirken 4 Şubat 1929 tarihinde vefat etmiştir. Ali, Sarıkoyuncu, (2002), *Milli Mücadelede Din Adamları-II*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara: ss.245-248.

¹⁷⁷ Sadiye Tutsak, (1995), “Milli Mücadele’de Uşak”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.10, S.1, İzmir: ss.289-311.

Hilmi adında bir ihtiyat subayı İzmir'in işgalinden sonra Reddi İlhak Cemiyeti'ne katılmış ve cemiyet üyeleriyle haberleşme içerisine girmiştir. İşgallerin başlamasının ardından Uşak'ın bu karşı bir harekete girmemesini hem tehlikeli hem de ayıp gören Hilmi Bey ve bazı arkadaşları harekete geçmişlerdir. İzmir'in işgali zamanında Nadir Paşa'nın 17. Kolordusu'ndan ayrılan subaylardan Selanikli Kaymakam Fuat Bey, Yüzbaşı Hakkı Bey Uşak'a gelmişlerdir. Bu zatlarla birlikte Sökeli Hilmi Bey, Uşak'ı Reddi İlhak Cemiyeti'ne sokmak için gizli bir cemiyet kurmuşlardır. Kurulan cemiyetin üyeleri, Bacakoğlu Mustafa, Hamzaoğlu Ali, Kaymakam Vehbi Bey'in oğlu Kemal, Menzil Ambar Müdürü Kolağası Şükrü, Uşak Jandarma Kumandanı Yüzbaşı İsmet, Sökeli Hilmi Bey'lerden oluşmuştur.¹⁷⁸

1 Haziran 1919 tarihinde Ödemiş'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi Alaşehir'deki Kuva-yı Milliye teşkilatını sarmış ve burada Mevkii Kumandanı olan Süleyman Sururi Bey Alaşehir'den ayrılarak Uşak'a gelmiştir. Süleyman Sururi Bey'in Uşak'a gelmesinden sonra cemiyetin adı Müdafaa-i Hukuk Heyeti Milliyesi olarak değiştirilmiştir.¹⁷⁹ Süleyman Sururi Bey'in Uşak'a gelmesinden rahatsız olan Kaymakam ve belediye başkanı faaliyetlerini engellemek için bazı önlemler almıştır. Hatta Süleyman Sururi Bey'i tutuklatmıştır. Ancak Uşak Jandarma Kumandanı Yüzbaşı İsmet Bey'in yardımıyla birkaç gün sonra kurtulmuştur. Kaymakam Ahmet Tevfik Bey, Kuva-yı Milliye'nin Uşak'a girmesini engellemeye çalışmışsa da buna engel olamamıştır.¹⁸⁰ Cemiyetin çalışmaları neticesinde Salihli Cephesi'nden bir bölük Uşak'a doğru yola çıkmış Eşme'den de takviye alarak yüz, yüz on kişiden oluşan Kuva-yı Milliye müfrezesi 17 Temmuz 1919 günü ikinci vakti Uşak'a girmiştir.¹⁸¹

Müdafaa-i Hukuk Heyeti Milliyesi'nde yer almayan İbrahim (Tahtakılıç) Bey, Kuva-yı Milliyecilerin Uşak'ta halka zulüm edeceğinden zarar vereceğinden endişe ederek Hilmi Bey ile yaptığı görüşmede: *"Oğlum, bunlarla meşgul olmamız lazımdır. Halka bir zarar gelmesin, idarelerini ele almak ister"* demiş ve bu endişesinin önüne geçmek amacıyla 30 Temmuz 1919 tarihinde Uşak Reddi İlhak Cemiyeti'ni kurmuştur. Cemiyet Başkanı İbrahim (Tahtakılıç) Bey, Gediz delegesi Mehmet Fuat, Demirci delegesi Mazhar Nurullah, Kula delegesi Raşit, Alaşehir delegesi Nazmi ve Salihli delegesi

¹⁷⁸ Ersin, a.g.e., s.20.

¹⁷⁹ Tutsak, a.g.m., s.290.

¹⁸⁰ a.g.m., s.291.

¹⁸¹ Ersin, a.g.e., s.20.

Abdullah Salim Bey olmuştur. Bu cemiyet sayesinde Kuva-yı Milliye zarar vermediği gibi Uşaklı Kuva-yı Milliye'ye büyük destek vermiştir.¹⁸² Uşak Yunan tarafından işgal edilinceye kadar bu cemiyet birçok yararlılıklar göstermiştir. Halkı sıkmadan para toplanmış ve bu paralar Kuva-yı Milliye ve Kuva-yı Seyyare'ye gönderilmiştir. Farklı tarihlerde gönderilen paraların toplamı da iki milyon lirayı bulmuştur. Ayrıca halkın da desteğini almak için cami kürsülerinde ve meydanlarda konuşmalar ve vaazlar verilirdi. Bu milli Mücadele lehinde konuşmalar yapmak için İbrahim (Tahtakılıç) tarafından Besim (Atalay) Bey¹⁸³ görevlendirilmiştir.¹⁸⁴ Sivas Kongresi'nde bütün cemiyetlerin Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adı altında toplanmış olmasına rağmen Uşak'taki cemiyet Hareket-i Milliye Reddi İlhak Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi adını uzun süre taşımıştır. Uşak Müdafaa-i Hukuk Heyeti Merkeziye adına ilk kez 24 Ocak 1920 tarihinde rastlanmıştır. Bu cemiyet 22 Haziran 1920'de başlayan Yunan taarruzundan sonra 26 Haziran 1920 tarihinde faaliyetlerine son vermiştir.¹⁸⁵

2.3. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE BİR SİMAVLI: YUSUF CEMİL ALTAY

16 Mart 1920 tarihinde İngiliz, Fransız ve İtalyan Ordusu tarafından İstanbul fiilen işgal edildi. Üyelerinin çoğunluğunu Anadolu'daki Milli Mücadele'yi destekleyenlerden oluşan Mebusan Meclisi'ni kapattı. Mustafa Kemal'in yakın arkadaşlarından bir bölümü, Rauf(Orbay) Bey başta olmak üzere, birçok Milli Mücadele yanlısı üye ve vatansever İngilizler tarafından Malta Adası'na sürgün edip burada hapsetti. Mebusların bir bölümü de zor durumlar altında Anadolu'ya kaçarak Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne katıldı.¹⁸⁶

¹⁸² Tutsak, a.g.m., s.293.

¹⁸³ Besim (Atalay) Bey, 1882 yılında Demirci Mehmet Çavuş'un oğlu olarak Uşak'ta doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini Uşak'ta tamamladıktan sonra 11 yıl medrese öğrenimi aldıktan sonra 1910 yılında Konya Öğretmen Okulu'na Fenni Terbiye ve El işleri Öğretmeni olarak atanmıştır. Daha sonra 1912- 1919 tarihleri arasında sırasıyla Trabzon, Ankara, İstanbul, Konya, Maraş, İçel ve Niğde'de eğitim işleriyle meşgul olmuştur. Milli Mücadele'nin başlamasıyla Milli Mücadele'de görev almış ve Silifke'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasına katkı sağlamış ardından memleketi Uşak'a gelerek Milli Mücadele'yi destekleyen eylemlerde katılmıştır. 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasıyla Kütahya Milletvekili olarak meclise katıldı. II., III. ve IV. dönemlerde Aksaray, V., VI., ve VII. Dönemlerde de tekrar Kütahya Milletvekili olarak 1946 yılına kadar mecliste görev aldı. Fahri Çoker, (1994), *Türk Parlamento Tarihi*, C.III., Ankara: ss.697-698.

¹⁸⁴ Ersin, a.g.e., s.22.

¹⁸⁵ Tutsak, a.g.m., s.296.

¹⁸⁶ Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, (1990), *İlk Meclis ve Milli Mücadele'de Anadolu*, İstanbul: ss.9-10.

16 Mart olayından sonra Ankara’da Heyet-i Temsiliye toplandı. Alınan kararlar millet namına olağanüstü yetkilere sahip bir Milli Meclis’in Ankara’da toplanmasına karar verildi. Bu karar 19 Mart 1920’de vilayetlere, müstakil livalara ve Kolordu Komutanlıklarına tebliğ edilmiştir.¹⁸⁷

Genelgede her livada beş üye seçilerek, 15 gün içinde Ankara’da bulunmaları istendiğinden hemen çalışmalara başlanarak seçimler yapıldı. Yapılan seçimler sonucunda Kütahya’dan Besim (Atalay) Bey, Cevdet İzrab (Barlas) Bey, Şeyh Seyfi (Aydın) Efendi, Haydar Bey ve Yusuf Cemil (Altay) Bey Birinci Dönem Büyük Millet Meclisi milletvekili seçildiler. İstanbul Mebusan Meclisi’nden gelen Mehmet Ragıp (Soysal) Efendi’nin de Ankara’daki meclise katılmasıyla Kütahya Ankara’da altı vekille temsile başladı.¹⁸⁸

Birinci Büyük Millet Meclisine Simavlı bir kişi olarak milletvekili seçilmiş olan Yusuf Cemil Bey, 1868 yılında İzmir’in Bergama ilçesinde doğdu. Babası Halil Kamil Efendi Bergama naibi idi. Mahalle mektebinde ilk öğrenimini tamamlamış. Ardından bir süre medreseye devam etmiş, Arapça ve dini bilgiler öğrenmeye çalışmıştır.¹⁸⁹ 14-15 yaşlarında babası hemen bir yıl sonra da annesi vefat etmiştir. Ailesinden kendisine büyük servet kalmasına rağmen eniştesi tarafından aşar mültezimcilerine kefil yapılmış, aşarcılar iflas edince mallarının tamamı satılmıştır. Artık akrabalarına ve memleketine küsen Yusuf Cemil Bey 18 yaşlarında gönüllü olarak askere yazılmıştır. Medrese eğitimi almış okuma yazma bilen, eğitilmiş bir kişi olmasından dolayı Simav Redif Taburu yazıcı başçavuşu olarak görevine başlamıştır. Simav Redif Taburuyla önce Yemen isyanını bastırmak için Yemen’e gitmiş daha sonra 1897 Yunan Harbi’ne katılmıştır. Savaştan sonra Simav’a döndüğünde askerlik görevinden istifa etmiş. Simav’a yerleşerek burada ticaretle uğraşmaya başlamıştır. 1901 yılında İsmail Çavuş’un kızı Emine hanımla evlendi.¹⁹⁰

Bir yandan ticaretle uğraşırken okumayı da çok sevdiğinden, yeni çıkan kitap, dergiler ile günlük gazeteleri satın alarak kendisini devamlı geliştirirdi. Simavlı halk onu çok sevmeye başlamış onun dükkanında toplanarak günlük konular hakkında yaptığı

¹⁸⁷ Ali Fuat Cebesoy, (2000), *Milli Mücadele Hatıraları*, Temel Yayınları, İstanbul: s.353.

¹⁸⁸ Yurt Ansiklopedisi, a.g.b., s.5311.

¹⁸⁹ Fahri Çoker, (1994), *Türk Parlamento Tarihi*, C.III., TBMM Vakfı Yayınları, Ankara: s.707.

¹⁹⁰ Muhasin Özata’nın yayınlanmamış notu. Bkz. Ek:1.

sohbetleri dinlerlerdi. Simav’da İttihat Terakki Fırkası ve Donanma Cemiyeti’ne üye olmuş ve Simav’daki faaliyetlerinde de etkin rol oynamıştır. Simav’ın ileri gelenlerinden biri haline gelen Yusuf Cemil Bey Maarif Encümeni Başkanlığı görevine getirilmiştir. Birçok konuda danışılan biri haline gelmiştir.

18 Kasım 1918 günü çıkan büyük Simav yangında yeni yaptırdığı evi ve dükkanı yanan Yusuf Cemil Bey bütün birikimini ve işini kaybetmişti. Simavlılar tarafından çok sevilen biri olduğundan 1914 yılında Hüdavendigar Sancağı genel meclis üyeliğine seçtiler. Bir yıl sonra Kütahya’nın müstakil sancak olmasıyla oraya geçti. Mecliste de aktif olarak çalışan Yusuf Cemil Bey Simav’a birçok hizmetin gelmesini sağlamıştır. Simav’da o zamana kadar açık dere konumundan olan yeri encümenden ödenek çıkartarak kuruttu ve Taşköprü Caddesini yaptırdı. Simav’a ve köylerine okullar açılmasını sağladı. Fatih ve Yunus Bey Okulu bunlara örnektir.¹⁹¹ 1914 ile 1920 yılları arasında bazen ara vermiş olsa da meclisteki Simav üyeliğini korumuş daima encümenlikte kalmıştır.¹⁹²

Yusuf Cemil Bey yapılan seçimler sonucunda Kütahya’dan oy almamasına karşın Uşak, Gediz ve Simav’dan aldığı 108 oyla milletvekili seçilmiştir.¹⁹³ Ankara’ya doğru yola çıkacakken bazı kişilerin Ankara’ya gitmelerini engelleme girişimleriyle karşılaşmıştır. Ankara’nın yapacaklarına inanmayanlar, Ankara’nın yenilmeye mahkum olduğunu düşünenlerin engelleme girişimleri sırasında “*gitmeyin eğer giderseniz eninde sonunda idam edileceksiniz*”, şeklinde konuşmalarıyla karşılaşmışlardır. Ancak bu sözler onu vazgeçirmemiş. Vatanın kurtuluşu, milletin istiklali için mücadeleye kararlı olduğundan, Esir olmaktansa, “*ya istiklal, ya ölüm*” parolasına kendisini adadığını belirterek yola çıkmıştır.¹⁹⁴ Yazmasını da çok seven Yusuf Cemil Bey Kurtuluş Savaşı günlerinde yazdığı şiirlerinde karamsarlık içinde olan kişilerin aksine düşmanın yenilip bağımsızlığın kazanılacağına olan inancını kesin dille belirtmiştir.¹⁹⁵ Mecliste birçok görev almış, Maliye, Mali Kanunlar, Dışişleri ve Dilekçe komisyonlarında çalışmıştır. 1. Toplantı yılında Meclis Tasarı Komisyonu katipliğini yapmıştır. Meclis kürsüsünde 87

¹⁹¹ Musahin Özata’nın Yayınlanmamış Notu.

¹⁹² Mustafa Yeşil, (1954), *Kütahya Mebusu Simavlı Cemil Bey’in Manzum Bir Mektubu*, Kütahya Vilayet Matbaası, Kütahya: s.1.

¹⁹³ Yusuf Cemil Bey’in Yayınlanmamış Günlüğünden, 2 Nisan 1920 tarihli notu.

¹⁹⁴ Yusuf Cemil Bey’in Yayınlanmamış Günlüğünden, 11 Nisan 1920 tarihli notu.

¹⁹⁵ Muhasin Özata’nın Yayınlanmamış Notu.

kez söz almıştır. Bunların 5'i gizli oturumlarda olmuştur. 19 soru önergesi vermiş. Birçok kanun teklifi de önermiştir. Bunlardan Harcırah Kararnamesine göre verilmekte olan harcırahlardan yüzde kırk indirim yapılması kanun teklifi 2 Ağustos 1920'de 9 sayılı kanun olarak kabul edilmiştir.¹⁹⁶

Mecliste çok konuşan takrirler, kanun teklifleri veren biri olduğundan arkadaşları tarafından ebüttekarir(takrir babası) lakabı takılmıştır. Verdiği öneriler kabul olmayınca bu durumlara çok içerleyen Yusuf Cemil Bey ikinci grubun içerisinde yer almıştır. İkinci mecliste tekrardan milletvekili olarak yer alamamıştır.¹⁹⁷ Memlekete birçok hizmetleri olan, Sabahat, Suavi ve Muhasin adlarında iki erkek bir kız çocuğu olan Yusuf Cemil Bey, Ankara'da 9 Mart 1924 tarihinde kalp krizi sonucu vefat etti.¹⁹⁸ Cebeci Asri Mezarlığında toprağa verildi.¹⁹⁹

2.4. SİMAV'DA KUVAYİ MİLLİYE'YE KARŞI BAZI TEPKİLER

22 Haziran 1920'de saldırı hareketine başlamış olan Yunan ordusu Anadolu'nun içlerine doğru ilerlemeye başlamıştı. Akhisar, Gördes ve Demirci'de işgal edildikten sonra Yunan ordusunun bir kolu Simav-Gediz istikametine yönelmişti.²⁰⁰ Yunan askerleri Simav yakınına kadar yaklaşıncaya, Simav'dan bazı kişiler Halife Ordusu adıyla Yunan bölüklerine öncülük ederek Simav'ı bastı.²⁰¹ Simav'ı basanlar silahlı kişilerden oluşmakta ve başlarında da Hisarbeyli Şalgamoğlu İsmail bulunmaktaydı. Amaçları, Simav'ı Kuva-yı Milliye'nin etkisinden kurtarmaktı.²⁰² 19.07.1920 günü ikindi vakti at nalları sesleri duyuldu sıralı binekli tabur nizamı almış sivil silahlı bir kıta şeklinde başlarında Hisar Köy efesiyle yürüyüşle geldiler. Gelmelerinin amacının Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni dağıtmak olduğu kısa sürede anlaşıldı. Cemiyet üyeleri takip altına alındı. Cemiyetin ikinci başkanı Mehmet Nuri (Uz) Efendi'nin evinin dört yönü bekçi ile kuşatıldı.²⁰³ Kuva-yı Milliye'ye karşı olanların hedefinde olan kişiler arasında Mırt Mustafa (Temizer) ve mevki kumandanı Yüzbaşı Kemal Bey'de vardı. Mırt Mustafa

¹⁹⁶ Çoker, a.g.e., s.708.

¹⁹⁷ Muhasin Özata'nın Yayınlanmamış Notu.

¹⁹⁸ Yeşil, a.g.e., s.1.

¹⁹⁹ Çoker, a.g.e., s.708.

²⁰⁰ Yurt Ansiklopedisi, a.g.b.,s.5306.

²⁰¹ Uz, Hayat'uz Beti, s.38.

²⁰² Alper, a.g.e., s.8.

²⁰³ Uz, a.g.e., s.39.

Kuva-yı Milliye karşıtları tarafından vur emrine tabi idi. Birkaç sefer kurulan pusulardan kurtulabilmeyi başarmıştır. Yüzbaşı Kemal Bey Simav'a teşkilatın durumunu incelemek için geldiğinde pusuya düşürülmek istenilmiştir. Zor durumda kalan Kemal Bey kaçmaya karar vermiş ve Mırt Mustafa yardımıyla hendeklerde gizlenerek Emet üzerinden Kütahya'ya gitmiştir.²⁰⁴ Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri muhalifler tarafından belediyeye çağrıldı ve Kütahya Mevki komutanına iletilmek üzere sert bir dille yazılmış olan telgraf yazısının altına imza atmaları istendi. Mehmet Nuri (Uz) Efendi daha önce kullanmadığı imza şekliyle bunun altına imza attığını belirtmekte ve diğer isteklerinde de yardımcı olmasını isteklerine olur cevabı vererek sıvıştığını belirtmektedir.²⁰⁵ Simav Kaymakamlığının yazışmaları da bu muhalifler tarafından kontrol altına alınmıştır.²⁰⁶

İnüstü'nü(bugünkü devlet hastanesinin bulunduğu yer) karargâh haline getirdiler. Kuva-yı Milliye için toplanan henüz gönderilmeyen koyun ve keçilere el koyup kendileri yemeye başlamışlardır. Eli silah tutan gençleri de gönüllü olsun olmasın silahlandırmışlardır.²⁰⁷ Simav'ın girişine karargâh kurmuş olan Kuva-yı Milliye muhalifleri olası bir çatışmaya karşı önlemlerini almışlardı. Bu sıralarda Çerkez Ethem Kütahya'da bulunuyordu ve Demirci'deki Yunan ordusunun Ayvalık Tümeni'ne saldırı hazırlığı içindeydi ve Simav'da bu Çerkez Ethem'in bu amaçla ilerleyeceği yol üzerinde bulunmaktaydı.²⁰⁸

²⁰⁴ Sami Boz'un Notu.

²⁰⁵ Uz,a.g.e., s.40

²⁰⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., s.186.

²⁰⁷ Uz, a.g.e.,s.39.

²⁰⁸ Yurt Ansiklopedisi, a.g.b., s.5306.

24 Temmuz 1920 günü akşam üzeri ilçe kaymakamı, jandarma komutanı ve Kuva-yı Milliye temsilcilerinin de bulunduğu gizli bir toplantı gerçekleştirilmiş, isyanı bastırmak için Kuva-yı Seyyare'nin yola çıktığı öğrenilmiştir.²⁰⁹ Emet Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Doktor Fazıl Bey²¹⁰ 27 Temmuz 1920 günü Kütahya'ya gönderdiği telgrafta, Yunan'a karşı Simav'ı koruyacaklarını şimdiye kadar Simav'a gelenlerden hayır görmediklerini bildirmiştir. Ayrıca muhaliflerin yüz kişilik kadar kuvvetlerinin olduğunu ve Hisarbey'de bulunan Yunan askerleriyle irtibatlı olduklarının Yunanlıların bir adet otomatik silahının da ellerinde olduğunu düşünmekte olduğunu belirtmiştir. Bu arada isyancıların ise Necati zade Süleyman ve Hisarbeyli Şalgamoğlu İbrahim, İsmail olduğunu kendi imzalarıyla gönderdikleri anlaşıldığı²¹¹, isyanın elebaşlarının Simav eşrafından olduklarını, sayılarının birkaç kişiyle sınırlı olduğunu, memleketlerini savunma yanlısı olan yurtsever Simav halkıyla ilgisinin bulunmadığını belirtmiştir.²¹² Simav'daki bu olumsuz gelişme üzerine Kuva-yı Milliye harekete geçmiştir.

²⁰⁹ Uz,a.g.e., ss.40-41.

²¹⁰ "Dr. Fazıl (Doğan) Bey, 1892 yılında Midilli'de doğmuştur. İlk ve Orta öğrenimini burada tamamladıktan sonra İstanbul'da "Tıbbiye-i Şahane-i Mülkiye(Tıp Fakültesi)'ni" tamamlamıştır. Fazıl Bey, 1912 yılında kurulan Türk Ocağı'nın temelini atan 190 Tıbbiyeliden birisi olmuştur. Ayrıca, Türk Ocağı'nın 1949 yılında ikinci defa açılışında da fiilen görev almıştır. I. Dünya Savaşı'nda Nusaybin'e çekilen kıtalarda görevliken Mütareke neticesinde terhis olmuş ve İstanbul'a gelmiştir. Burada ülkenin durumunun kötü olduğunu görünce arkadaşlarıyla köylere dağılıp buralarda halk için hizmet etmeyi kararlaştırmışlardır. Bunun ardından Emet'e gelen Fazıl Bey kısa sürede halkın sevdiği bir kişi haline gelmiştir. 15 Mayıs 1919 günü "Reddi İlhak" adına gelen telgrafla İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği haberiyle aynı gün Fazıl Bey'in öncülüğünde Emetliler "Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'ni" kurmuşlardır. Fazıl Bey Emet'te bulunduğu üç yıla yakın süre içinde doktorluk yanında Kuva-yı Milliye adına da önemli çalışmalarda bulunmuştur. Bölgede bulunan çeteler ve dağdaki eşkiyaları kimini ikna zor kullanma yoluyla toplayarak "Emet Milli Müfrezesi'ni" kurmuştur. Bu müfreze ile Emet, Simav, Gediz, Demirci ve Gördes bölgelerinde önemli görevler yapmıştır. Kuva-yı Seyyare'nin Kütahya'ya gelmesinden sonra bu Müfreze Kuva-yı Seyyare'ye bağlanmıştır. Çerkez Ethem isyanından sonra Ankara Hükümeti tarafından kendisinden merkezde faydalanmak amacıyla Fazıl Bey Ankara'ya çağırılmıştır. Milli Mücadele'nin kazanılmasından sonra Ayvalık'a yerleşmiş ve burada doktorluk çalışmalarına devam etmiştir. II. Dünya Savaşı yıllarında Yüzbaşı rütbesiyle orduya çağırılmış savaş sonuna kadar Uludağ'da bulunan sağlık evinde doktorluk hizmeti vermiştir. Doktor Fazıl(Doğan) Bey 1951 yılında vefat etmiştir." www.ecdad.org.tr/tr/milli-direnis.ppsx (18.05.2016).

²¹¹ Uzunçarşılı, a.g.e.,s.186.

²¹² Recep Albayrak, (2004), *Ethem Bey'in Sürgün Yılları ve Simav Olayları(1919-1948)*, Berikan Yayınevi, Ankara: s.80.

2.5. KUVA-YI SEYYARE'NİN SİMAV'A GELİŞİ

Temmuz 1920 başlarında Kuva-yı Seyyare kuvvetlerinin Genelkurmay'ın emriyle Batı Cephesi'nin güney kısmına sevki başladığı sırada, Kuva-yı Seyyare²¹³ Komutanı Çerkez Ethem²¹⁴ İnönü'de cephe komutanıyla bir görüşme yapmıştı. Bu sırada Buldan ve Demirci istikametinde ilerleyen Yunan kuvvetlerine karşı taarruza geçmesi emrini aldı. Bu emir üzerine Çerkez Ethem Kütahya'ya gelerek, Kütahya'da hapisneden fiziki yapıları kuvvetli 400 civarında mahkûm ile halktan katılan 150 kadar gönüllüyü silahlandırmıştır.²¹⁵

Simav'da muhalif hareketin meydana getirdiği gelişmelerden Kütahya'da bulunduğu sırada gelen telgraftan haberdar olan Çerkez Ethem, emrindeki bütün gönüllülerini toplayarak Kütahya'dan Simav'a doğru harekete geçti.²¹⁶ 27 Temmuz günü

²¹³ Çerkez Ethem, kuvvetleriyle Salihli Cephesi'nde Yunan Birliklerine karşı önemli başarılar elde etmiş kısa sürede ünlenmiştir. Emrindeki askerlerin sayısı hızla artmış ve Kütahya çevresine hakim duruma gelmiştir. Ankara Hükümeti tarafından "Kuva-yı Seyyare" komutanlığı oluşturulup Çerkez Ethem'de kumandanı olmuştur. 1920 yılı başlarında batı Anadolu'nun en güçlü kuvveti Kuva-yı Seyyare olmuştur. Bölgede Yunan'a karşı verilen savaşların yanı sıra Kuva-yı Seyyare 1920 yılının Şubat ve Mayıs ayları arasında Marmara ve Ege'de birçok isyanı bastırmıştır. Haziran ayında Çapanoğulları isyanını bastırmak için Ankara'ya çağırılmıştır. Buradan Yozgat'a geçerek kısa sürede Yozgat isyanını bastırıp Ankara'ya dönmüştür. Kütahya bölgesinde Kuva-yı Seyyare'nin Yunanla mücadelesi devam ederken, Ankara Hükümeti atık mücadelenin düzenli bir orduyla devam etmesine karar vermiştir. Ancak Çerkez Ethem Kuva-yı Seyyare'yi dağıtmayı kabul etmemiştir. Yapılan görüşmelerden sonuç alınamayınca M. Kemal 27 Aralık 1920 tarihinde Garp Cephesi Komutanlığı'na verdiği emirle Kuva-yı Seyyare'nin dağıtılmasını istemiştir. Yaklaşık bir ay süren mücadelenin ardından Kuva-yı Seyyare dağıtılmış ve bu birliklerin önemli bir kısmı da Türk Ordusu'na katılmıştır. Nuran Kılavuz, (2011), Kahramanlıktan Vatan Hainliğine, Çerkez Ethem, Kuvve-i Seyyare'nin Teşkili ve Tasfiyesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.21, Sayı:1, ss. 274-275.

²¹⁴ Çerkez Ethem, Kafkaslardan göç edip Bandırma'ya yerleşen bir Adıge ailesine mensuptur. 1886 yılında Emre Köyü'nde doğmuştur. Varlıklı bir ailenin beş oğlundan en küçüğüdür. Babası Ali Bey II. Meşrutiyet'in ilanından İttihat Terakki'nin Dr. Nazım Bey'in Yakup Ağa takma adıyla kurduğu gizli örgüte girmiştir. Çerkez Ethem'in en küçük ağabeyi ile üçüncü Rumlarla girdiği savaşlarda şehit olmuş, diğer iki abisi Reşit Bey ve Tevfik Bey Harbiye'den mezun olmuşlardır. Çerkez Ethem'de ağabeyleri subay olma isteğindedir ancak ailesi en küçük çocuklarını yanlarından ayırmak istemedikleri için izin vermezler. Çerkez Ethem 19 yaşına geldiğinde kaçarak İstanbul'a gelir. Burada Bakırköy Süvari Küçük Zabıt mektebini bitirdikten sonra suvari kıta komutanı olarak Bulgar Cephesinde savaştı. Burada yaralandı kıdem zammı ile madalya aldı. Birinci Dünya Savaşında İran- Afganistan üzerinden Turan Yolu açma harekâtına katıldı. Daha sonra Rauf (Orbay)Bey'in emrine girdi. 1918 yılında Irak hareketi sırasında yaralanarak Bandırma'ya döndü. İzmir'in işgalinin ardından girdiği cesaret ve gerilla savaşlarıyla adını duyurmuştur. Salihli Cephesi'ndeki başarısından dolayı BMM tarafından kendisine "Milli Kahraman" unvanı verilmiştir. Düzenli Ordu'nun kurulması sırasında Ankara Hükümeti ile ters düşmüş ardından Yunan'a sığınarak İzmir'e gitmiştir. Çerkez Ethem, 21 Eylül 1948 tarihinde Amman'da vefat etmiş. Cenazesi Vadi-i Sır'daki Kafkas Kabristanı'na defnedilmiştir. Albayrak, a.g.e., ss.22-24, s.292.

²¹⁵ Türk İstiklal Harbi, (1991), *Batı Cephesi, II. Cilt 2. Kısım*, Genel Kurmay Yayınevi, Ankara: ss.413-414.

²¹⁶ Yurt Ansiklopedisi, a.g.b., s.5306.

Kütahya'dan Şaphane'deki Fazıl Bey'e çekilen telgrafta Çerkez Ethem'in büyük bir kuvvetle Simav'a doğru yola çıktığı bildirilmiştir.²¹⁷

Çerkez Ethem'in kuvvetleri, 4500 atlı ve yayadan kurulu Kuva-yı Seyyare'den oluşmaktadır. Kuva-yı Seyyare içinde 550 kişilik sonradan katiller taburu olarak da adlandırılan cezalılar taburu ve 14 makineli tüfek ve 4 dağ topu da bulunmaktaydı. Çerkez Ethem kuvvetlerinin Simav'a yaklaştığı sırada Simav'daki muhalif hareketin Yunanlıları Simav'a davet ettiği öğrenildi.²¹⁸ Yunan'ı Simav'a davet eden heyet Hisar'da bulunan Ramazan topunu alarak Müftü Mehmet Arif (Eren) Efendi'nin evine gelerek, Yunan'ı karşılamaya gidelim derler, Mehmet Arif Efendi: "*Yunan'ı karşılamaya giderseniz dininizi kaybedersiniz, memleket için kötü olur. Müslüman Hristiyan'ı karşılamaya gitmez*" der. Mehmet Arif Efendi'yi dinlemezler ve Yunanı karşılamaya giderler. Ramazan topunu İnüstü'ne kurarlar. Mahallelerde Yunanlılar için ekmek toplarlar.²¹⁹ Bu gelişme üzerine Kuva-yı Seyyare'nin iki müfrezesi Simav'ın çevresini tutmakta olan isyancılar üzerine taarruz ederek bunları kısa sürede dağıtmayı başarmış. Bu arada muhalifler, Edek Tepesi'ne karargâh kuran Kuva-yı Seyyare'ye karşı cephe olarak kurulmuş olan İnüstü'nden ramazan topu atışları yapılarak toplarının olduğu havası vererek bir korku oluşturulmak istenmiştir. Karşıyaka Tepesi'ne çıkan Kuva-yı Seyyare kuvvetleri buradan makineli tüfekle Simav'ı ateş altına alır. Simav çayının hakim kısımlarını elde tutan Yunan postaları da buradan atılmıştır.²²⁰

Çerkez Ethem akşam karanlığında silahlı bir baskınla Simav'a girmiş aralıksız devam eden silah seslerinden, daha önceden Çerkez Ethem'in Simav'a geleceğinden haberdar olan, Simavlı Kuva-yı Milliye üyelerinden Mehmet Nuri (Uz) Efendi sevinçle kalkıp diğer Simavlılar gibi dışarı çıkmıştır. Sokaklar insanla doluydu fakat karanlıktan kimse birbirini tanıyamıyordu.²²¹ Asilerle girilen çatışmalarda çok sayıda asi öldürülmüş, Çerkez Ethem'in askerlerinden de 4 şehit 5 yaralı verilmiştir.²²² Gün ağarınca iki asker tarafından Mehmet Nuri Efendi evinden alınarak Çerkez Ethem'in yanına götürüldü.²²³ Diğer Kuva-yı Milliye taraftarları evlerinden birer birer alınıp Çerkez

²¹⁷ Uzunçarşılı, a.g.e., s.187.

²¹⁸ Türk İstiklal Harbi, a.g.e., s.414.

²¹⁹ Azmi Eren'in 27.02.1999 Tarihli Notu. Bkz. Ek: 4.

²²⁰ Türk İstiklal Harbi, a.g.e., s.414.-Albayrak, a.g.e., s.80.

²²¹ Uz, a.g.e.,s.41.

²²² Türk İstiklal Harbi, a.g.e., s.414.

²²³ Uz, a.g.e.,s.41.

Ethem'in yanına götürülmüştür.²²⁴ Çerkez Ethem Hacı Hafızoğlu Hanında mahalli hükümeti topladı. Burada önce Müftü Hacı Mehmet Arif Efendi ile görüştü. Bu görüşme sırasında Şeyhülislam Dürrizade'nin verdiği fetvaya karşılık Ankara Müftüsü Rıfat (Börekçi) Efendinin hazırladığı Anadolu Fetvasının altına diğer müftülerle birlikte imza attığı için teşekkür eder ve hayır duasını alır,²²⁵ elini öper. Mehmet Arif Efendi'ye Yunan'ı Simav'a davet edenler önce size gelmişler. Siz onlara "*Müslüman Hristiyan'ı karşılamaya gitmez*" diyerek karşı çıkmışsınız. Bu kişilerin isimlerini verir misiniz dediğinde, Mehmet Arif Efendi, çok zaman geçti deyip, o kişileri asılmaktan kurtarmıştır. Müftü Mehmet Arif Efendi, bu durumu; "*Ömrümde ilk kez yalan söyledim eğer yalan söylemeseydim hepsini asacaklardı*", sözleriyle dile getirmiştir.²²⁶

2.5.1. Kuva-yı Milliye Karşıtlarının Cezalandırılması

Kuva-yı Seyyare Simav yakınlarına geldiğinde amacı Demirci'de bulunan Yunan kuvvetlerine ani baskın yapmaktır. Simav'daki asiler yolunu kesmiş durumdaydı. Daha öncede isyanları bastırmış olan Çerkez Ethem Müslüman kanı dökmek istemiyor burada olacak çatışma Yunan Ordusu'nun Kuva-yı Seyyare'den haberdar olmasına neden olacak aynı zamanda bu çatışmalar Çerkez Ethem'e zaman kaybettirecekti. Bunu düşünen Çerkez Ethem bir nasihat heyeti kurarak silahsız olarak asilerle görüşmek üzere Simav'a gönderdi. Eğer istemezlerse Simav'a bile girmeyeceğini sadece Demirci istikametine ilerleyeceklerini kendilerine bildirilmesini istedi. Hayır, cevabını alan Çerkez Ethem hücumu geçerek bir saatte asileri dağıtmış ve Simav'a girmiştir.²²⁷ Çerkez Ethem'in Simav'a girmesiyle, Kuva-yı Milliye aleyhine çalışanlardan bir kısmı uzak köylere kaçmıştı.²²⁸ Bunlardan Eşref Ağa Delhadır Köyü'ne, oğlu Süleyman Sami'de İzmir'e gitmiştir.²²⁹

Çatışma sırasında bu olayları tertip ettiği söylenen Şalgamoğlu lakaplı Mehmet Ağa top atışı sonucu öldürülmüş²³⁰ ayrıca ilk çatışma sırasında Şalgamoğullarından

²²⁴ Alper, a.g.e.,7.

²²⁵ Albayrak, a.g.e., s.64.

²²⁶ Azmi Eren'in 27.02.1999 Tarihli Notu.

²²⁷ Albayrak, a.g.e., s.84-85.

²²⁸ Sami Boz'un Notları.

²²⁹ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.261.

²³⁰ Albayrak, a.g.e., s.86.

Yusuf Ağa, Kürt Ali Ağa, Hüseyin Ağa ve Mahmut Ağa öldürülmüştür. Ayrıca çatışma sırasında öldürülenler arasında Karabekir'in Halit(Ateş) Ağa'da bulunmaktaydı.²³¹

Yunan'ı Simav'a davet edenlerin isimlerini Çerkez Ethem tespit ettirmiştir. Bunların başında, Tabakhane Mahallesi Muhtarı Evliyazade Hacı Abdullah Efendi, Alakeselioğlu Hasan Ağa, Hokkanların(Okkanların) Ali gelmekteydi. Adı geçenler Simav Rumlarının ileri gelenlerini, Hisarbey'deki Yunan ileri karakoluna göndererek burada Yunan komutanıyla görüşme yapmışlar. Yunan'ı Simav'a davet etmişlerdi. Çerkez Ethem Yunan'ı Simav'a davet eden bu kişilerden Evliyazade Abdullah Efendi'nin evine iki asker gönderir. Sağlık bilgisi de bulunan Abdullah Efendi'den askerlerin içinde hastalananlar olduğu ve bunları tedavi etmesi ricasında bulunulur. Evinin çatı arasında saklanmakta olan Abdullah Efendi buradan çıkarak Çerkez Ethem'in yanına gider. Evliyazade Hacı Abdullah Efendi, Çerkez Ethem tarafından evlerinden getirtilen Alakeselioğlu Hasan Ağa ve Hokkanların(Okkanların) Ali ile birlikte Park kahvesinin karşısındaki çınarlara asılır. Hokkanların Ali'nin ipinin iki kez kopması üzerine kurşunlanarak öldürülür.²³²

Çerkez Ethem aleyhinde imza toplayan ve halkı Kuva-yı Seyyare'ye karşı ayaklandırmaya çalışan kişilerden Kınıklioğlu Süleyman vurularak öldürülmüş, Binbaşılının Hafız Ethem de Cevizarası mevkiinde kısıtılarak, tabanca ile öldürülmüştür. Aynı suçtan dolayı Yavrum Tahir Ağa asılarak öldürülmüştür. Simavlı isyancıların kurduğu cemiyetin başkanlığını yapan Şalgamoğlu İsmel/İsmail Ağa'da bugünkü Değirmenciler Mahallesi başlarında vurulur. Kuva-yı Seyyare'nin koyunlarını çaldığı gerekçesiyle Yörük Halil'de asılmıştır. Kuva-yı Seyyare'nin Kaymaların Halil İbrahim'i tutuklamasını engellediği gerekçesiyle de Telek Ahmet'te öldürülmüştür.²³³

Kahveci Akif (Göl) ile Topal Hakkı (Şahbazoğlu) Karakür Mahallesi'nde Akbaldır mevkisinde Çerkez Ethem'in askerleriyle çatışmaya girmiş. Bu çatışma esnasında Topal Hakkı bacağından yaralanmış ve kürlerin arasına yığılmıştır. Daha sonra Çerkez Ethem'in kendisini cezalandırmasından korkarak öldü süsü vermek için tabut içinde kaçırılmıştır. Yara almadan kurtulan Kahveci Akif ise bir süre gizlenmiştir.²³⁴

²³¹ Albayrak, a.g.e., ss.67-68.

²³² Albayrak, a.g.e., ss.65-66.

²³³ Albayrak, a.g.e., ss.67-68.

²³⁴ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.266.

Çerkez Ethem Topal Hakkı'nın gizlendiğini fark etmiş ve öldürülmesini istemiştir. Topal Hakkı'yı öldürülmekten, dostu olan Çerkez Ethem'in Sır Katibi Eczacı Mehmet Bey (Kuva-yı Seyyare Kurmay Başkanı Açıfit Mehmet Sami Bey) kurtarmıştır.²³⁵

Suçu olamayan kişilerden de asılan kurşuna dizilen ve sürgüne gönderilenler de olmuştur. Kuva-yı Milliye üyesi olmasına rağmen Mehmet Nuri (Uz) Efendi'de bu durumdan dolayı hükümet binasına çağrıldığında kendisinin de aynı akıbetin beklediğini düşünerek tedirgin olan kişilerdendir.²³⁶ Sepetoğlu Hafız İbrahim peşinde olan Kuva-yı Seyyare evini gözetim altına almıştır. Hafız İbrahim evinden çıktığı sıra Kuva-yı Seyyare askerlerinin kendisini beklediğini görünce eve geri dönmüştür. Bu sırada bekleyen askerler ateşe başlamıştır. Dışarıdaki durumu öğrenmek için evin kapısını araladığı sırada biraz ötede nöbet tutan asker tarafından 18 yaşındaki Kaykıların Hafız Mehmet bacağından yaralanmıştır. Yarası iyileşmeyen Hafız Mehmet Kurban Bayramı arifesinde hayatını kaybetmiştir. Kozanların İkbâl Hanım'ın çocuk eğiticisi Madam Avanti'de kaza kurşunu ile hayatını kaybetmiştir.²³⁷

2.5.2. Yerli Rumların Cezalandırılması

İstiklal Savaşı'na kadar Anadolu'daki Rum azınlık ile Türkler dostça bir ortamda huzur içinde bir arada yaşamaktaydı. Rumların huzur içinde yaşadıkları Anadolu şehirlerinden birisi de Simav'dı.²³⁸ 1908 yılı Hüdavendigar Salname-i Resmisi'ne göre Simav'ın toplam nüfusu 39816'dır. Bu sayının 187'sini Rumlar 2'sini de Ermeniler oluşturmaktadır. Muhasin Özata'da Simav'da 25-30 kadar Rum ailenin yaşadığından bahsetmiştir.²³⁹ Rumlar genellikle Kuyu Mahallesi ve Dere Mahallesi'nde oturmaktaydı. Varlıklı kesimleri ise Hisarardı Mahallesi'nde oturmaktaydı. Genellikle ticaretle uğraşmaktaydı ve pek çok sanat dalıyla da ilgilidiler.²⁴⁰ Simav'da bazı ailelere de bu sanatlardan öğretmişlerdir. Örneğin yerli Rumlardan ayakkabıcılığı öğrenen Simavlılarda

²³⁵ Albayrak, a.g.e., s.80.

²³⁶ Uz, a.g.e., s.47.

²³⁷ Albayrak, a.g.e., s.67.

²³⁸ Albayrak, a.g.e., s.69.

²³⁹ Albayrak, a.g.e., ss.75-76.

²⁴⁰ Albayrak, a.g.e., s.70.

bulunmaktadır.²⁴¹ “Han Yıkığı” şimdiki Nasuhağa Camii’nin kapısının karşı tarafında kalan yerde Filadelfia Metropolitliği’ne bağlı bir Ortodoks Kilisesi de bulunmaktadır.²⁴²

Çerkez Ethem Simav olaylarını bastırıp Simav’a girince cezalandırdıkları kişiler içinde Simavlı Rumlarda vardı. Yunan’ı Simav’a davet etmeye gidenlerin içinde Rumların olduğundan da bahsetmiştik. Hristiyan erkekleri evlerinde ve sokaklarda öldürülüyor, kadınları ise hapsedilmişlerdir. Evlerinden toplanan Hristiyanlar erkekleri öldürülürken kadınları da korkudan sığınacak yer arıyorlardı. Bu sırada her eve giren çetelerin Mehmet Nuri (Uz) Efendi’nin evine girmeden geri döndüklerini gören Hristiyan kadın ve çocukları evin kapısı açıldığında bu eve dolmuşlardır. Kurul işleriyle uğraşan Mehmet Nuri Efendi öğle yemeği için evine geldiğinde evin içinin Hristiyan kadın ve çocuklarla dolu olduğunu görmüştür. Daha merdivenin basamaklarından çıkmadan üç asker tarafından tutuklanarak komutanlarının yanına götürülür. Buradan da komutanlarının emriyle kışlanın ilerisinde bulunan tarlalara götürülür. Yolda götürülürken tutsak alınan bir Rum askerler tarafından alınandan vurulmuştur.²⁴³ Mehmet Nuri Efendi’de Hristiyan sanılarak hendeğe atılmış silah doğrultulup vurulmaya hazırlanıldığı anda asker adın ne diye sorunca Hristiyan olmadığı anlaşıldı ve hendekten alınarak eve götürüldü. Mehmet Nuri Efendi eve götürülürken, sokakların Rum ölüleriyle dolu olduğu ve ev önünde bir Rum’un daha vurulduğunu görmüş bu sırada da başka bir Rum’un da Bahçearası’na götürüldüğüne tanıklık etmiştir. Eve geldiğinde mallarının yağmalandığı atının ve bazı eşyalarının götürüldüğünü görmüş, Kuva-yı Milliye mensubu olduğu öğrenilince eşyaları geri verilmek istenilmiş ancak atı bulunamamıştır.²⁴⁴

Bu konuyla ilgili Recep Albayrak, “*Ethem Bey’in Sürgün Yılları ve Simav Olayları(1919-1948)*” adlı eserinde Herkül Millas’ın “*Göç*” eserinin 252-253. sayfalarından şunları aktarmaktadır:²⁴⁵

Simav’dan Yunanistan’a göçmüş olan Madam Eleni Pavlidu’nun tanıklığı, Nea Elvetia, 10.01.1963:

²⁴¹ Kamil Muştı ile 18.11.2015 Tarihinde Yapılan Görüşmeden.

²⁴² Albayrak, a.g.e., s.70.

²⁴³ Uz, a.g.e., s.43.

²⁴⁴ Uz, a.g.e., s.44.

²⁴⁵ Albayrak, a.g.e., ss.76-78.

Simav'ın Türkleri sakın, kendi hallerinde insanlardı; iyi geçiniyor, kardeş gibi yaşıyorduk. Ah, o(...) eli kanlı çeteleri var ya bu kötülüğü onlar yaptı. Sana her şeyi anlatacağım.

1920 ortalarına doğru Yunan ordusu bulunduğumuz yere yaklaşmış, Türk Köyü Demirci(ilçesi)'yi ele geçirmiş, Simav'a doğru ilerliyordu. Neredeyse bir saatlik yoldaydı.

Simavlı Türkler(...) karşıtıydı. Hem kendilerine hem bizlere kötü davranan çetecilerden nefret ediyorlardı. Simav'ın Türk ve Rumlardan oluşan bir komisyon Yunan Ordusu'nu karşılamaya gitti. Simav çeteler tarafından ele geçirilip katliamlar olmadan önce Yunan Ordusu'nun Simav'ı almasını istediler. Komisyondaki üç Türk Kaymakamlık Konağı'ndan, yani yönetimindendi.

Kötü kaderimiz... Yunan Ordusu'nun subayları teklifimizi reddetti. Simav'a girmek için emir almadıklarını söylediler.

Çeteciler, ispiyoncuları sayesinde Yunanlı subaylarla konuşmaya giden komisyonu öğrendi. Çeteciler kısa süre içinde Simav'a girdi. Yunanlılarla birlikte hareket edenleri ve Rumları öldürmeye başladılar. Hemen hemen 50 erkek çatışmada öldüler. Bunlardan 17si bizim soyumuzdandı. İki de kadın ölenler arasındaydı: Bir anneyle kızı. Kadının kucağında bebek de vardı.

Çeteciler yörenin ileri gelen varlıklı Türklerinden bazılarını da(...) hisleri yüzünden öldürdüler.

Biz kadın ve çocukları trenlere doldurdular, Ankara'ya, Keskinmaden'e sürgüne yolladılar.

İki buçuk yıl kadar Keskinmaden'de sürgünde kaldık. Yörenin Rumları bizlere çok iyi davrandılar, Tanrı onlardan razı olsun! Temizlenmemize yardım ettiler, yiyecek, giyecek verdiler. Papa-Eftim'in de bize bir sürü yardımı oldu.

Günün birinde Türkler bize: "Dedeleriniz sizi çağırıyor, Yunanistan'a gitmek istiyor musunuz?" dediler.

Kadınlardan bazıları(hiç erkek yoktu, hepsi öldürülmüştü) gidip Papa-Eftim'e akıl sorduk. O da, "Ben cemaatimle beraber kalacağım. Ama siz gidin." dedi.

Paramız yoktu, yola nasıl çıkardık? Papa-Eftim, kilisenin yardımını aldı, para toplayıp bizi İstanbul'a giden trene bindirdi. Poli(İstanbul)'de, Fener'de patrikhanenin bize sağladığı okullarda kaldık. Daha sonra Galata'ya gittik. Orada da okulda barındık.

Sonunda Yunanistan'a geldik. Sparti'de dört ay kaldık. Aç, işsizdik. Patra'ya gittik. Birkaç aile Patra'ya yerleşti. Daha sonra Lavrion'a geldik. Darmadağın olduk. Biz Atina'ya yerleştik.

Çerkez Ethem’de 29 Temmuz 1920 raporunda Simav’daki olaylarda 50 kişinin öldürüldüğünü 50 kişinin esir alındığını askerlerinden dört kişinin şehit düştüğünü beş kişinin de yaralandığını bildirmiştir.²⁴⁶

2.5.3. Simav’dan Sürgünler

Simav’da isyana karışan kişiler ya kurşuna dizilerek ya da asılarak öldürülmüş, bir kısmı da kaçıp kurtulmuştu. Kaçıp kurtulan kişilerin eşleri ve çocukları Kütahya’ya sürülmüştü. Eşref Ağaların Çerkez Nazife, gelini Yaşar Hanım ve oğulları Asım ile Ferit ve, Küçük Hacı Mehmet’in Dudu ve Habibe isimli iki eşi, Kuro Zennure, Kaymakam Yağcızade Hafız Kamil Efendi’nin karısı, Hacı Hafızoğlu İsmet Hanım, Buldanlıların Huriye Hanım, Kelçavuşların Cemile Hanım, Çapkınların Cemile Hanım, Şahbazoğlu Üfret(Rıfat), Abbas Efendi’nin Kamil, Hacı Ali oğlu Hakkı ve diğer kadın ve erkeklerle 30 civarında kişidirler.²⁴⁷ Hafız Hulusi(Nasuhoglu) Efendi’de Çerkez Ethem tarafından Yozgat’a sürgün edilmiştir. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Üyesi olan Hafız Hulusi Efendi yapılan girişimler neticesinde affedilmiştir.²⁴⁸

Sürgün olarak Kütahya’ya giderlerken Süleyman Sami’nin ailesi Hacılar Köyü’ne gelmişler ve geceyi orada geçirmişler. Geldiklerinde sürgün oldukları için kimse yemek vermemiş Süleyman Sami’nin kızı orada bulunan köylülere ilahi söyleyince köylü evlerinden bir şeyler getirerek karınlarını doyurmalarına yardımcı olmuştur.²⁴⁹ Kütahya’ya Her gün ihanet, isyan ve kaçak durumunda bulunanlar için idam kararı uygulanmaktaydı. Nezarethane ile idam için kurulan darağaçlarının olduğu yer yakındı. Nezarethanede bulunan Simav’dan sürgün edilen bu kişiler sabaha karşı idam edilenlerin feryatlarını işitiyor. Kendilerinin de aynı akıbeti beklediğini düşünerek, ellerinde Kur’an, dua, niyaz, tövbe ile sıranın kendilerine gelmesini bekliyorlardı. Adı geçen kadınlar eşleri yakalanıncaya kadar onların yerine sürgüne gönderilmişlerdi.²⁵⁰ Çeşitli yerlere sürgün edilenlerin Kütahya’ya iadeleri üzerine bu kişilerden Eşref Ağa’nın eşi Nazife Hanım ve

²⁴⁶ Reşat Özalp, (1984), *Simav Camileri ve Hayratı İmar Derneği*, Yenigün Matbaası, Ankara: s.14.

²⁴⁷ Albayrak, a.g.e., s.101.

²⁴⁸ Yusuf Cemil Altay’ın Yayınlanmamış Günlüğü.

²⁴⁹ Zekiye Önder ile 14.11.2015 Tarihinde Yapılan Görüşmeden.

²⁵⁰ Albayrak, a.g.e., s.101.

gelini Yaşar Hanım Kütahya Milletvekili seçilen Yusuf Cemil (Altay) Bey'in Kütahya'da ki evinde misafir olmuşlardır.²⁵¹

Kuva-yı Seyyare tarafından idam edilmeyen isyancıların büyük bir kısmı Ankara'nın Keskin ilçesine sürgün edilmişlerdir. Uşak'tan trenle Ankara gönderilmek üzere Çerkez Ethem'in görevlendirdiği askerlerle yola çıkan Rumlar Gediz'in Abide yakınlarına vardığı zaman askerlerden birinin kadınlara sarkıntılık yaptığını bildirerek Uşak'ta Kuva-yı Milliye yetkililerine şikayetçi olurlar. Şikayeti dinleyen yetkili durumu anlatan bir mektup yazarak mektubu da suçu işleyen askeri de, Çerkez Ethem'e gönderir. Yapılan tahkikat sonucu suçlu olduğu anlaşılan İzzet Çavuş Nasuhağa Camii yakınında Piyade Fırka Kumandanı Derviş Bey'in emri ile öldürülerek cezalandırılmıştır.²⁵²

Simav'dan sürülen yaklaşık kırk civarında hane halkı Keskin'e yerleşmiştir. Simavlı Kütahya Milletvekili Yusuf Cemil (Altay) Bey, Meclisin Kayseri'ye taşınması gündeme geldiği zamanlarda Kütahya'dan Ankara'ya gelen ailesiyle Keskin'de kiralık olarak bulduğu Rum evine yerleşmiştir. Burada Simav'dan sürülen Rumların yardımlarını görmüşlerdir. Rumca dahi bilmeyen Türkleşmiş olan bu Rumlar vatan hasretlerini Simav'dan gelmiş olan bu misafirleriyle ilgilenererek gidermeye çalışmışlardır. Gözyaşları dökerek ve gönülden yardımda bulunarak vatan hasretlerini gelen misafirleriyle gidermeye çalışmışlardır.²⁵³ Mübadele başlayınca Keskin'e yerleşmiş olan bu Rumlar İstanbul üzerinden Atina'ya gönderilmişlerdir.²⁵⁴

2.5.4. Çerkez Ethem'in Simav'da Yaktığı Yerler

Çerkez Ethem Simav'a girmeden önce silahsız öncü birliklerini göndermiş Yunan birliklerini takip için geçeceğini söylemişti. Ancak verilen cevap olumsuz olmuştu. Yunan Ordusu üzerine gitmek için kullanacağı güzergâhta Çitgöl bulunmaktaydı. Diğer kullanacağı yol ise ya dağlık yollardı ya da Simav Gölü'nün kuzey batısını dolaşmaktı.²⁵⁵ Demirci'deki Yunan kuvvetleriye mücadeleye gitmek için en mantıklı yol Çitgöl'den geçip Simav Gölü'nün kıyısından ilerlemek olduğundan bu istikametten gidildi. Daha önce ikna için gelen askerlere Çitgöl'den birkaç kişi köyün

²⁵¹ Yusuf Cemil Altay'ın Yayınlanmamış Günlüğünden.

²⁵² Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.266-Albayrak,a.g.e., s.70.

²⁵³ Yusuf Cemil Altay'ın Yayınlanmamış Günlüğünden.

²⁵⁴ Albayrak, a.g.e., s.70.

²⁵⁵ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.265.

girişinde ateş açmışlar ve geri dönmelerini izin vermeyeceklerini söylemişlerdir. Bu durum karşısında köy yakılarak Çitgöl'den geçilme kararı alınır. Çerkez Ethem'in kardeşi Tevfik Bey tarafından yakma emri verilir. Burada karşı duranlardan dört kişi öldürülür.²⁵⁶

Simav'daki muhaliflerle çatışmalar devam ederken Tevfik Bey bu yolu geçerek Simav Ovası'nın batısındaki hakim noktaları ele geçirerek Yunan ileri karakolları ile çatışmaya başlamıştı.²⁵⁷ Çitgöl gibi yakılan yerlerden birisi de Hisarbey Köyü olmuştur. Çerkez Ethem Simav'a girmek istediğinde karşı çıkıp silahlı çatışmaya giren Şalgamlar Hisarbey köyünden gelmişler ve Simav'da örgütlenmişlerdi. Çerkez Ethem bunları Simav'a girerken çıkan çatışmada ve sonrasında cezalandırarak öldürmüştü. Çerkez Ethem Hisarbey'e geçerek burada Şalgamların, Kuva-yı Milliye'ye karşı çıkanların evlerini yakmıştı. Hisarbey artık yanmış harap olmuş, eski iyi halinden eser kalmamıştı. Aşar toplayan bu köyden olan kişiler bunu zorbalık haline getirmişlerdi. Bu tarzdaki olaylardan dolayı civar köylerde yaşayan insanlar Hisarbey'e karşı tavırlı hale gelmişlerdi. Hisarbey'e karşı olan köylerden biri de Efir Köyü idi. Hisarbey'in Kuva-yı Seyyare tarafından yakılmasından sonra köyün yandığını gören yakın köylerden Efir köyü halkı bu duruma sevinmişler ve seyretmek için civara çıkmışlardı. Bu köy halkından birisi de, *"benden öşürle birlikte çuvallarımı da almışlardı. Bari karşıdan ısınayım"* dediği de anlatılmaktadır.²⁵⁸

Çerkez Ethem Simav'a girdiğinde Müftü Mehmet Arif Efendi ve Kuva-yı Milliye ileri gelenlerini toplayarak bir kurul oluşturmuştu. Bu sırada askerlerine evlerde, kadın çocuk, ihtiyar kalmasın emrini vermişti. Bu emirden evlerin yakılacağını anlayan kurul üyeleri bunu engelleme için çabalamışlardı. Bunlardan Mehmet Nuri Efendi, Simav isyan etmedi. Birkaç soysuz yüzünden isyana katılmayan masumların evlerinin dükkanlarının yakılması haksız olur, merhamet edin beyim, diye bu durumu engellemeye çalışmıştır. Girişimler amacına ulaşmış Çerkez Ethem geri gelsinler emrini göndermiştir. Böylece Simav'ın tamamının yakılması önlemiştir.²⁵⁹ Bu arada bağırarak bunu yapmamasını ihtar eden Telgrafçı Hafız Hulusi Efendi'de Çerkez Ethem tarafından

²⁵⁶ Albayrak, a.g.e., s.78.

²⁵⁷ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.265.

²⁵⁸ İbrahim Ethem Akıncı,(2009), *Demirci Akıncıları*, TTK Yay., 3. Baskı, Ankara: s.17.

²⁵⁹ Uz, a.g.e., s.42.

sürgüne gönderilmiştir.²⁶⁰İsyana yardım edenlerin evleri, Simav, Çitgöl ve Hisarbey’de yakılmış. Geriye kalan ev ve eşyaları Rumlardan alınan malların arasına atılmıştır.²⁶¹

2.5.5. Çerkez Ethem’in Simav’daki Diğer Yaptıkları

Çerkez Ethem bizzat karargahıyla Simav’a girerek bir tetkik heyeti kurmuştur. Ethem Bey’in başarıları karşısında Simavlılar kendisinden memnun kaldıklarını bildirerek mazeret bildirmişlerdir. Bazı kişiler dışında diğer kişiler affedilerek mahalli yöneticileri toplayıp üç saat burada kaldıktan sonra karargahıyla buradan ayrılmıştır.²⁶² Yunan ordusu yaklaştığı için karargah Öreğler Köyü ovasında idi. Çerkez Ethem Simav Heyetinden ilk olarak 2400 hayvana yetecek kadar yem saman tedariki, ekmek ve ölüler için kefen istemiştir. Han önüne kurulan komisyon saman, arpa toplamakla uğraşıyordu. Simav’da evlerdeki gençler buraya toplanıyordu. Kollarına beyaz şerit bağlanarak köylere gönderilerek kaçaklar aranıyordu. Bu gençler daha sonra Çerkez Ethem’in ordusu içerisinde yer alarak Yunanla yapacağı savaşlarda da yararlılık göstereceklerdir. Ayrıca Simav’da verginin toplanması için komisyon oluşturuldu. Kaçanların yakılmayan ve kaçırılmayan eşyaları burada toplanmaya başlandı.²⁶³

Simav ile Hisarbey arasında 30 Temmuz 1920’ye kadar geçen süre içinde coğrafi keşif amaçlı küçük taarruzlar yapılmıştır. Geçen süre içerisinde Simav’daki duruma da hakim olan Çerkez Ethem emrindeki kuvvetlerle ertesi günü taarruza geçmiş ve hiçbir engelle karşılaşmadan Demirci istikametinde ilerlemeye başlamıştır.²⁶⁴

2.5.6. Yunan Ordusu’na Taarruz

2.5.6.1. Demirci Muharebesi

Simav’dan hareket eden Kuva-yı Seyyare ordusu 31 Temmuz 1920 sabahı saat 04.45’de topçu ve makinalı tüfekli askerlerin desteğiyle Akdere köyünün iki tarafında bulunan Yunan birliklerine taarruza başladı. Bir piyade taburu, iki topçu ve yüz elli kadar süvariden oluştuğu tahmin edilen Yunan kuvvetleriyle gün boyu, öğle saatlerinde

²⁶⁰ Albayrak, a.g.e., s.68.

²⁶¹ Uz, a.g.e., s.45.

²⁶² Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.266.

²⁶³ Uz, a.g.e., ss.41-48.

²⁶⁴ *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e., s.414.

yavaşlamış olsada, akşam karanlığına kadar muharebe devam etti. Bu tarihte Kuva-yı Seyyare birlikleri 15 şehit ile 30 yaralı vermişti.²⁶⁵ Demirci harbi sırasında yaralanan askerler Simav'a gönderiliyordu. Kütahya'da İsmail Hakkı Bey tarafından yaralı askerler için bir seyyar hastane tesis edilerek Doktor İdris Nezihi Bey'de başhekim olarak tayin edilmiştir. Ayrıca yaralı askerlerin taşınması içinde bir araç temin edilmiştir.²⁶⁶

Çerkez Ethem 1 Ağustos 1920 sabahı başlayacak olan taarruz için bazı tedbirler aldı. Katiller taburunu ileri hatlara gönderdi. Garp Cephe komutanlığı ve 12. Kolordu Komutanlıklarıyla görüşmeler yapıldı. Düşmanın Kula'dan buraya asker kaydırması yapma ihtimalinin yüksek olmasından dolayı bunu engellemek için Kula istikametine ve İnay Cephesi'nden düşman tarafına kuvvetli müfrezeler sevkini rica edildi. Bunun üzerine 23. Tümen'e Eşme ve Kula istikametlerine birer akıncı müfrezeleri göndermesi emri verildi ve 1 Ağustos sabahı hareket edileceği bildirildi. 1 Ağustos sabahı taarruz tekrar başladı. Yunanlılar inatla direnmeye devam etmekteydiler hatta aldıkları takviye kuvvetlerle taarruza bile geçmek istemişlerdi. Ancak Kuva-yı Seyyare'nin topçu atışı karşısında duraklamak zorunda kaldılar. Bu arada Çerkez Ethem hemen hemen bütün birlikleriyle tekrar taarruza geçti ve birlikler düşman mevzilerine doğru ilerlemeye başladı. Bu saldırı karşısında düşman mevzileri terk ederek çekilmeye başladı. Bir süre takip edilen düşmana büyük kayıplar verdirildi. İki gün süren kanlı savaşların sonunda Çerkez Ethem kuvvetleri artık Demirci'ye girmişlerdi.²⁶⁷

Düşman ordusunun tekrar duruma hakim olması için Yeniköy-Simav yolu üzerinden Demirci Dağı'nı ve Simav Dağı'nı ele geçirmesi gerekiyordu. Bunu yapabilme imkanı olmayan düşman ordusu Borlu'ya çekilmek zorunda kaldı.²⁶⁸ Demirci'de düşmana büyük bir darbe indiren Çerkez Ethem Yunan ordusuna fazlaca kayıp verdirmiştir. 20 kadar esirle büyük ganimette elde etmiştir.²⁶⁹

Demirci ele geçirildikten sonra Çerkez Ethem tarafından nahiye müdürlerine gönderilen bir bildiriyle cephanenin taşınması ve hayvan ihtiyaçlarının karşılanması için köylerden durumlarına göre birer ikişer hayvan gönderilmesi emredilmiştir.²⁷⁰ Elde

²⁶⁵ *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e, s.414.

²⁶⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., s.189.

²⁶⁷ *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e., s.415.

²⁶⁸ Albayrak, a.g.e., s.100.

²⁶⁹ Yusuf Cemil Altay, 1 Ağustos 1920 Tarihli Günlüğü.

²⁷⁰ Uzunçarşılı, a.g.e., s.188.

edilen ganimetler otuz öküz arabasıyla Kütahya'ya gönderilmiştir.²⁷¹ Ethem Bey bir yandan da İsmail Hakkı Bey'i kuvvetleri toplayıp Simav bölgesine hareket etmesini istiyordu. Ancak, İsmail Hakkı Bey eksikliklerin giderilememesinden dolayı hareket edemediğini en kısa sürede eksiklikleri tamamlayarak harekete geçeceklerini Ethem Bey'e bildirmiştir. İsmail Hakkı Bey hazırlıklarına hızla devam ederken Ertuğrul Grubu Komutanlığına bir telgraf çekerek bin beş yüz kişilik bir alayın toplandığını, birkaç gün içinde Simav istikametine harekete geçeceklerini bildirmiştir. Ancak bu askerler için yeterli miktarda silah hala temin edilemediğinden harekete geçilememiştir.²⁷²

2.5.6.2. Yunanlıların Tekrar Demirci'ye Taarruzu

Yunanlılar 2 Ağustos 1920 akşamına kadar, ayvalık Tümeninin büyük kısmını Borlu'da, 32. Alayı'nı Gördes ve Sındırgı çevresinde, bir muharebe alayını Borlu'nun 24 km doğusundaki Çalıklı köyünde, 9. Girit alayını ise Gördes'te toplayarak yeni bir savaş düzeni aldılar.²⁷³ Cephede bu gelişmeler olurken Kütahya'dan gelen telgrafta ise askerler için silah eksikliğinin hala tamamlanamadığından dolayı yola çıkılamadığı birkaç gün içinde eksiklikler tamamlanarak yola çıkılacağı bildirilmiştir. Bu tarihte Kütahya'dan Simav'a Doktor İdris Nezihi Bey'in emrindeki elli yataklı seyyar hastane ile Hayrullah Çavuş ve Emin Kaptanın emrindeki elli kişilik süvari müfrezesi yola çıkabilmiştir.²⁷⁴

3 Ağustos 1920 sabahı Yunan'ın Ayvalık Tümeni'nin keşif kolu pusuya düşürülmüşse de Yunanlılar 4 Ağustos 1920 sabahı Çalıklı köyü ile Borlu'dan iki koldan ayrı saldırıya geçmişlerdir. Yunan Ayvalık Tümeni'in öncü kuvvetleri saat 10.30 civarında Çiftlik köyünün güneyine geldi. Burada mola verdikleri sırada Çiftlik köyünün güney sırtlarını tutmakta olan Türk müfreze piyadelerinin ve makineli tüfeklerinin ani ateşlerine maruz kalmışlar. Yunan Ayvalık Tümeni'i Hazırlıksız yakalandıkları bu saldırı karşısında geriye kaçmaya dağılmaya başlamışlar. Bu karışıklık ve dağınıklığa başlarındaki subaylar hatta tümen komutanlarının müdahaleleriyle önlenemedi. Bu dağınıklığın önlenmesinden sonra Yunanlılar Ayvalık Tümeni ve destek için gelen 31. Alayla birlikte Çiftlik Köyü'nün güney sırtlarını tutmakta olan Kuva-yı Seyyare birliklerine, topçularının da desteğiyle taarruz etti. Yoğun ateş altında kalan burada ki

²⁷¹ *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e., s.415.

²⁷² Uzunçarşılı, a.g.e., s.189.

²⁷³ *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e., s.415.

²⁷⁴ Uzunçarşılı, a.g.e., s.191.

askerlerimiz karşı koymaya çalıştılsa da geri çekilmek zorunda kaldılar. Bu çatışmalarda Yunan kuvvetlerinin 25 askeri yaralandı ve iki askerleri de öldürüldü. Yaralanan askerlerin içinde tümen komutanlarından Albay Otoneos'da bulunmaktaydı. Kuva-yı Seyyare'nin çekilmesi üzerine Yunan Ayvalık Tümeni saat 18.00'de Demirci'ye girdi. 31. Alayı ise Demirci'nin kuzey batısında emniyet tertibatı aldı.²⁷⁵

2.5.6.3. Yunan Kuvvetleri'nin Simav Taarruzu

Demirci'yi işgal eden Yunan kuvvetleri ardından 6 Ağustos 1920 günü 31. Alay'dan bir taburla Hisarbey'i, 9. Girit Alay'ı vasıtasıyla Simav'ın batı hududunda bulunan Yeniköy'ü işgal ettiler. Yunan Kuvvetleri artık Simav'ı işgal etmek için hazırlıklara başlamışlardı. Simav Dağı Kuva-yı Seyyare kuvvetlerince tutulduğu bilindiği için öncelikle buraya saldırmayı planlamışlardı.²⁷⁶ Simav ve Demirci Dağlarında savaş başlamıştı. Bu mücadeleler esnasında Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti de cepheye takviye askerler toplamak ve iâşe tedariki sağlamak için geceli gündüzlü çalışarak bu görevi gerine getirmişlerdir. Bu sıra Salihli ve Demirci'de Yunan'dan kaçan halkta Simav'a göç etmeye başlamıştı.²⁷⁷

6 Ağustos 1920 günü Kütahya Milli Alayın 1. Taburu Hulusi Efendi komutasında Simav'a doğru yola çıkmıştı. Bu taburda 600 asker bulunmaktaydı. Bunların 530'u silahlandırılmış idi.²⁷⁸ Çerkez Ethem, 1. Taburun hareketinden sonra'da İsmail hakkı Bey'i cepheye davet eden şu telgrafı yazmıştı:²⁷⁹

²⁷⁵ *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e., ss.416-417.

²⁷⁶ *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e., s.417.

²⁷⁷ Uz, a.g.e., s.50.

²⁷⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., s.193.

²⁷⁹ Aynı yer.

Kütahya'da İsmail Hakkı Bey'e

Simav

İkinci taburun esliha noksanlarının Gediz ve Simav'da ikmali mümkündür; Diğer taburların gayri müsellağ olarak gelmesi ve sizinde hemen hareketiniz ehemmiyetle lazım olmağla tesrii hareketiniz tavsiye olunur. Kütahya'dan ayrılmak neden bu kadar güç geldiğini anlamıyorum. Yunanlılardan alınan ve Gediz'e sevk olunan makinalı tüfekle, otomatikleri kullanacak zabıt ve efrat teşekkül eden taburlarında yoksa hemen gönderilmesini Ali Fuat Paşa'ya yazınız ve o suretle hareket edin. Zaman geçtikçe telafisi gayri mümkün vaziyetler karşısında kalınacaktır. Maddeten ve manen mesulsunuz arkadaş.

9 Ağustos 336(1920)

Kuvayı Seyyare K. Ethem

Simav Dağında çatışmalar devam etmekteydi. 14 Ağustos 1920 sabahı saat 5.00'te hareket eden Yunan ordusuna ait 32. Alay ve bir topçu taburu saat 9.00 civarında Simav Dağı ile Demirci Dağı arasındaki boyun noktasını ele geçirdi. Muharebe grubundan ayrılan bir kol Kuva-yı Seyyare kuvvetlerinin sağ kanadını tehdit etmek amacıyla Hisarbey istikametine yöneldi. Simav Dağı yönünde ilerlemekte olan Yunan kuvvetleri ise saat 10.00 sıralarında Çerkez Ethem'in mevzilerin önüne sürdüğü milli müfrezelerle karşılaştılar. Yunan kuvvetlerinin üstün ateş desteği karşısında direnmeye çalışmışlar ancak geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Kuva-yı Seyyare kuvvetleri Simav Dağı'nın hakim noktalarındaki mevzileri de terk etmek zorunda kaldılar ve bu hakim noktalar Yunan kuvvetlerinin eline geçti.²⁸⁰ Yunan'ın Simav'a girme ihtimali ortaya çıkınca Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne ait bütün kayıtlar yakılıp yok edilerek cemiyetin bazı üyeleri Gediz'e gitmişlerdi. Herkes düşman korkusuyla göç etme kaygısına düşmüştü.²⁸¹ Diğer taraftan düşmanın sol kolu da ileri harekate devam etmekteydi. 9. Girit Alayından bir tabur ve bir bataryanın katıldığı bu hareketle güçlü atış güçleriyle Hisarbey-Bahtıllı hattını büyük bir özveriyle savunan ordumuzu geri çekilmeye mecbur bıraktılar. Buradaki kuvvetlerimiz Hisarbey'in 4 km kadar kuzeyine çekilmek zorunda kaldılar. 1. Yunan Kolordusu, istila amacıyla yaptığı ileri harekatta çok dağıldığından geri çekilerek toplanma emri verdi. Demirci'de sadece 32. Alayı bırakarak geri çekildiler.

²⁸⁰ *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e., s.417.

²⁸¹ Uz, a.g.e., s.50.

Yunanlıların çekildiğini sezen birliklerimiz demirci istikametinde keşif faaliyetlerine başladılar.²⁸²

2.5.6.4. Yunan'ı Takip ve Hava Taarruzları

20 Ağustos 1920 günü Uşak'tan kalkan iki Türk uçağı Simav semalarında keşif yapmaya başladılar. Yapılan uçuşlarda düşmana ait herhangi bir iz bulunamamıştır. Batı istikametine doğru uzanan vadide alçak uçuş yapmalarına rağmen yine de ize rastlanmamıştır. Keşif için istenilen yeri fazlasıyla geçmiş düşmanın gizlenme ihtimali olan yerler makineli tüfekle tarandıktan sonra geri dönmeye başlamıştır. Bir süre sonra Yenice köyü(Keleşyenice Köyü) semalarına geldiğinde çadırli bir ordugah görülmesi üzerine pilotumuz Vecihi Hürkuş boz renkli olmalarından dolayı üzerlerine bomba atmıştır. Daha sonra Uşak'a geri dönmüştür. Uşak'a dönmelerinden bir saat geçmeden Kuva-yı Seyyare komutanlığından bir telgraf gelmiştir. Bu telgrafta, iki düşman uçağının Simav vadisini uzun süre dolaştıktan sonra bir gün önce düşmandan elde edilen bir alaylık ordugah çadırının üzerine iki bomba atıldığını, ancak ölen olmadığını belirtmiş. Ayrıca bu harekete uçaklarımız tarafından karşılık verilmesi istenilmiştir.²⁸³

Vecihi Hürkuş bu telgraftan haberdar olunca kendisinde soğuk bir duş tesiri yapmıştır. Kuva-yı Seyyare Komutanlığı'nın istediği vazife kendisi yerine getirmek istediğini filo komutanına teklif etmiştir. Bunun iki nedeni vardı birincisi bu yanlışlığını telafi etmek, diğeri ise daha önce gittiği için mıntıkeyi iyi bilmesi. Aynı gün saat 18.00'de Uşak'tan harekete geçerek öğleden önce boşa giden bombaları telafi etmek amacıyla 40 dakika sonra Demirci üzerine vardı. Demirci'nin güneyinde bir fırka karargâhını ve kuzeydoğusunda da dinlenmekte olan bir alay kuvvetini tespit etti. Bu durumlarından istifade ederek düşman kuvvetlerine saldırıya geçerek üzerlerine peş peşe isabetli iki bomba bıraktı. Bu ani saldırı yunan kuvvetlerinin dağılmasına neden olmuştu. Bir topçu tarafından kendisine atış yapılmak istenilmiş. Bu durum pilotumuza ateş açılan yeri tespit etmesini sağlamış ve karşılık verilmiş. Ardından ileri mevzilerine de kumanda merkezleri ve önemli noktalarına saldırı gerçekleştirerek başarılı bir şekilde yerine geri dönmüştür.²⁸⁴Saat 10.15'te Kuva-yı Seyyare'nin Demirci'deki Yunan birliklerine iki bin

²⁸² *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e., s.418.

²⁸³ Vecihi Hürkuş, (2014), *Bir Teyyarecinin Anıları*, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul: s.70.

²⁸⁴ Hürkuş, a.g.e., s.71.

kişilik orduya başlattığı yarma hareketına Simav yönünden gelen Vecihi Hürkuş'un kullandığı uçak büyük bir katkı sağlamıştır.²⁸⁵

Kuva-yı Seyyare Kumandanlığından gelen telgrafta ise şunlar yazmaktadır:²⁸⁶

Geç vakit Demirci mıntıkasında uçan bir teyyaremiz, yere sürtünürcesine, düşmana bomba ve makineli tüfek ateşi ile hücum ederek, birçok noktalarda toplananları dağıtmış ve aynı zamanda kıtalarımız maneviyatı üzerinde büyük bir tesir bırakmıştır.

21 Ağustos 1920 sabahı bu sefer iki uçağımız yine Demirci'deki hedefleri havadan ateş altına alarak mermileri bitinceye kadar bunu sürdürmüşler. Hücumu geçen Kuva-yı Seyyare'nin önündeki birliklerin dağılıp kaçmalarını sağlamışlardır.²⁸⁷ 20-22 Ağustos 1920 günleri Demirci'deki Yunan kuvvetleri ile birliklerimizin karşılıklı taarruzları ile geçmişse de burası Yunanlılardan geri alınamamıştır. Yunanlılara ikisi subay on yedi ölü ile üçü subay doksan sekiz yaralı verdirilmiştir.²⁸⁸

2.6. SİMAV'IN YUNAN TARAFINDAN İŞGALİ

2.6.1. Birinci Yunan İşgali

Yunanlılar 26 Ağustos 1920 tarihinde başlamayı düşündükleri bir taarruz planı vardı. Bu plana göre, Simav'a taarruz edilerek ardından Gediz ve Uşak'a ulaşmaktı.²⁸⁹ Simav'ın işgal edilme durumunun ortaya çıkmasından sonra hükümet kağı arabaları ayarlayıp hükümet işleriyle uğraşan kişilerin Simav'dan ayrılmak için hazırlanmalarını istemiştir. 30/31 Ağustos 1920 tarihinde gece yarısı maliye, banka, müdafaa-i hukuk kasalarındaki paralar alındı. Mehmet Nuri Efendi evinin önünde bekleyen hükümet tarafından gönderilen kağı arabasına bir yatak, yorgan eşi ve çocuklarından bazılarını alarak, dokuz, on ve on beş yaşındaki kızlarını yaşlı anasına bırakıp, "*baba bizi bırakıp nereye gidiyorsunuz*", sözlerini duymamış gibi yaparak yola çıkmışlardır. Önce Gediz arkasından Kütahya'da konaklayarak buradan Simav heyeti Konya'ya gönderilmiştir. Konya'dan Simav'a Aralık ayı başlarında dönmüşlerdir.²⁹⁰

²⁸⁵ Hulusi Kaymaklı, (1997) , *Havacılık Tarihinde Türkler 2*, Ankara, s.51.

²⁸⁶ Hürkuş, a.g.e., s.71.

²⁸⁷ a.g.e., s.72.

²⁸⁸ *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e., s.418.

²⁸⁹ a.g.e., s.419.

²⁹⁰ Uz, a.g.e., ss.50-59.

Artık durumun iyice sıkıştığı zamanda beklenilen olmuş ve Yunan ordusu 1 Eylül 1920 günü Simav'a gelmiştir.²⁹¹ Ancak Simav'a girmemişler şehrin kıyısında bir gece kalarak gitmişlerdir.²⁹² Bu tarih Genelkurmay kayıtlarına Simav'ın birinci işgali olarak geçmiştir.²⁹³

Yunan işgali tehlikesi ortaya çıktığında memurların Konya'ya gitmesini fırsat bilen bazı çeteler otorite boşluğundan faydalanarak halka zorbalığa başlamıştı. Bu olayların önüne geçilmesi için Konya'ya gidenlerin dönmesinden sonra Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti hemen görevinin başına dönmesi istenilmiş ve hemen göreve başlamışlardır. Bir yandan bu soğuk kış günlerinde, Yunan yanlıları da rahat durmamışlar. Uşak'ta ki düşmana sığınarak Simav'ın durumu hakkında bilgiler sunmuşlar. Simav hakkında olumsuz bir hava oluşturmaya çalışmışlardır. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti köylere gönderdikleri kişilerle Kuva-yı Milliye için yardım toplamaya devam ediyordu. Silahlı Kuva-yı Milliye grupları bazı geceler Simav'a geliyor. Yunan yanlılarına fark edilmemek için kurul üyeleri bunları geceleri ağırlıyor, artık geceler uykusuz geçiyordu.²⁹⁴ Toplanma yerlerinden biri o günlerde Simav'ın dışında kalan Bozoklu Süleyman Ağa'nın bardakçı evidir. Bu ev hem şehrin dışında olması, hem de eniştesinin evi olmasından dolayı seçilmiştir. Bazı geceler buraya gelinerek Kütahya'dan getirilen ve Simav'da toplanan paralarla Demirci istikametine götürülürdü. Bu ev Milli Mücadele'nin Simav'daki lojistik merkezlerinden biri haline gelmişti.²⁹⁵

2.6.2. İkinci Yunan İşgali

Bahar aylarının gelmesiyle Yunan'ın işgal alanını hızla genişlettiği Simav'da da duyulmaya başlamıştır. Simav halkı da her an işgali bekler halde idi. İşgal tehlikesinden dolayı bazı kişiler göç hazırlıklarına başlamıştı. Bir yandan düşmanın silahlı Müslüman öncüleri uzak köyleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin tahsildar ve işyarlarını kovmaya başladılar. Artık can, mal, namus korkusu arttı. Halk kendini korumak için arayış içine girdi. Dik duruş gösteren yurtseverler suçlu sayılmaya başlandı. Bu durumda halkın dik

²⁹¹ Uzunçarşılı, a.g.e., s.198.

²⁹² Uz, a.g.e., s.59.

²⁹³ Albayrak, a.g.e., s.108.

²⁹⁴ Uz, a.g.e., ss.60-62.

²⁹⁵ Sami Boz'un Notları.

duruş göstermelerini engellemiştir. Bazı kişiler, bu durum yarınlar için fayda değil, diyerek nasihatte bulunmaya çalışmıştır.²⁹⁶

11 Temmuz 1921 günü Yunan Ordusu'nun bir koldan Gördes'e doğru, Bir koldan da Bursa üzerinden Tavşanlı'ya doğru yaklaştığı haberleri alınınca, Simav, Gördes, Emet ve Demirci'nin kuşatılıp alınmak istenildiği anlaşılmıştır.²⁹⁷ Simav kaymakamı işgalin an meselesi olmasından dolayı orduya katılmak üzere Simav'dan ayrılmıştır.²⁹⁸

İlk işgal döneminde Simav'dan ayrılmış olan Müdafaa-i Hukuk üyeleri halkın yalnız bırakılmasından dolayı halkın soyulduğunu geldiklerinde öğrenmişlerdi. Bunların yaşanmasını önlemek için bu sefer Simav'dan göç etmemişlerdir.²⁹⁹

Yunan Ordusu'nun hızla Sakarya'ya doğru ilerlerken gerisinde Simav, Demirci, Gördes gibi üç kazanın kalması kendileri için büyük bir tehlike demektir. Çünkü burada toplanan kuvvetler kendisini devamlı tehdit edecekti. Bu tehlikeyi ortadan kaldırmak kendi güvenliğini sağlamak amacıyla bu bölgeyi işgal etmek için Salihli, Sındırgı, Akhisar ve Kula'dan güçlü kuvvetlerle ileri harekate başladı.³⁰⁰ 22 Ağustos 1921 günü Simav Yunan Ordusu tarafından ansızın işgal edildi. Artık her tarafı sessizlik almıştı. Kapılar duvar, evler mezar olmuştu. Yunan Komutanı şehrin önde gelenlerini hükümet konağı olarak kullanılan Hacı Hafizoğlu Hanı'na çağırdı.³⁰¹ Çağrılan otuzu aşkın kişi içinde Mehmet Nuri Efendi'de bulunmaktaydı. İşgal kumandanı Pipsos burada yaptığı konuşmada avutucu sözlerle konuşma yapmış. Karşı durmamalarını işgali kabullenmelerini istemiştir. Bu konuşma ilan haline getirilerek duvarlara Pipsos'un imzasıyla asıldı, herkes sevindi. Yunan komutanı Pipsos, 22 Eylül 1921 sabahı "*yine geleceğim*" sözüyle Simav'ı terk etti. Böylece kısa süren işgal dönemi sona erdi. Ancak Yunan taraftarlığı yapan iki kişi de Yunan komutanın yanında asker olarak Uşak'a kaçtı. Bunların kaçmalarına rağmen susmayarak korkulu yayınlar yaymaya devam ettiler. Kendilerinden olanlarla birlikte vatanseverleri rahatsız etmeye devam ettiler.³⁰²

²⁹⁶ Uz, a.g.e., ss.60-62.

²⁹⁷ Teoman Ergül, (1991), *Kurtuluş Savaşında Manisa(1919-1922)*, Manisa Kültür Sanat Kurumu Yayını, İzmir: s.259.

²⁹⁸ Akıncı, a.g.e., s.67.

²⁹⁹ Uz, a.g.e., s.62.

³⁰⁰ Akıncı, a.g.e., s.61.

³⁰¹ Alper, a.g.e., s.21.

³⁰² Uz, a.g.e., ss.64-65.

İşgal sona ermesine rağmen Simav'da Kaymakam ve jandarma komutanı bulunmamaktaydı. Bu durum üzerine Ankara Hükümeti tarafından Demirci kaymakamı olarak atanmış olan İbrahim Ethem (Akıncı) Bey³⁰³ Simav'a yazı yazarak hükümsüz kalmanın dünyanın en vahim durumu olduğunu, anarşi doğuracağını belirtmiştir. Etrafın düşmanla çevrili olduğunu belirterek hemen içlerinden kaymakam, belediye başkanı ve Müdafaa-i Hukuk başkanı seçip göreve başlamasını istemiştir. Bu yazıyı götürmek ve işleri takip etmesi için Parti Pehlivan ile Halil Efe müfrezelerini görevlendirmiştir. Halk tarafından Nasuhoğlu Şevket Bey kaymakam tayin edilmiştir. Ayrıca belediye başkanı ve Müdafaa-i Hukuk reisi de seçilerek görevlerine başlamışlardır. Düşman işgali içinde Demirci merkezli Demirci, Gördes ve Simav'ı kapsayan bir Türk Sancağı oluşturuldu.³⁰⁴ Simav'ın işgalden kurtulmasından iki gün sonra Simav'a gelen Parti Pehlivan işlerini tamamladıktan sonra baskına uğrama ihtimalinden dolayı hemen geri dönmüştür.³⁰⁵

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri halkı bu propagandaya kanmaması için uğraşırken bir yandan da dağda silahlı çetecilik yapanların halka yaptığı zorbalıklarla mücadele etmek zorunda kalıyorlardı. Bu çeteler faydadan çok zarar vermekteydi. Kurul üyeleri halktan gelen şikayetleri dinleyip, çeteler tarafından oluşturulan zararlar kurul tarafından karşılanmaya çalışılarak halkı hoşnut etmeye çalışmışlardır.³⁰⁶

2.6.3. Üçüncü Yunan İşgali

Demirci'nin işgale uğraması an meselesi iken İbrahim Ethem Bey Yunan'ın eline geçmemesi için aldığı evrak ve silahlarla, yanına aldığı kişilerle şehri terk ederek Simav'a doğru yol almaya başlamışlardır. Boğazköy'den geçerken bazı eşyalar burada Hacı İbrahim Ağa'ya bırakılmıştır. Simav'a gelinmiş han önünde eşraftan birkaç kişi ile

³⁰³ İbrahim Ethem Akıncı, 1 Mart 1889 tarihinde Selanik'in, Menlik, Biçe köyünde doğmuştur. İlk öğrenimini Alason'da, Serez'de de Rüştüye'yi tamamladıktan sonra İstanbul'da Hukuk Fakültesine başlayarak buradan diplomasını almıştır. Üç sene Selanik'te Rumeli Gazetesi'nde muhabirlik yapmış, Balkan Savaşlarında da Ostroma kolordusunda gazete muhabirliğinde bulunmuştur. 31 Mart vakasında gönüllü olarak XVIII. nişancı taburuyla Hareket Ordusu içerisinde İstanbul'a girmiştir. Balkan Harbinden sonra ailesiyle Balıkesir'in Kocapınar Köyü'ne göç ederek yerleşmiştir. Balıkesir'de Samli ve Düvertepe'de nahiye Müdürlükleri yapmıştır. İzmir'in işgalinden sonra Balıkesir Kuva-yı Milliyesinde görev almıştır. 25 Kasım 1920 tarihinde Ankara Hükümeti tarafından Demirci Kaymakam'ı olarak atanmış 13 ay düşman işgali içinde Akıncı Müfrezeleri komutanı olarak çalışmış işgalin sona ermesiyle Demirci Kaymakamlığı görevine dönmüştür. Daha sonra Yozgat, Siirt, Balıkesir, Malatya, Samsun ve Muğla valilikleri yapmıştır. 1949 yılında emekliliğe ayrılan İbrahim Ethem Akıncı 11 Mayıs 1950 tarihinde vefat etmiştir. Mezarı Sındırgı'dadır. http://www.demirci.gov.tr/default_B0.aspx?id=247 (18.05.2016)

³⁰⁴ Akıncı, a.g.e., s.84.

³⁰⁵ Alper, a.g.e., s.26.

³⁰⁶ Uz, a.g.e., s.65.

oturarak müfreze komutanlarından malumat alıp noksanlar tamamlanmaya çalışılmıştır. Simav'da maliyeden efrada birer maaş alınmıştır. Simav'dan da birçok kişi akıncılara katılmak için gönüllü olduklarını belirtmişlerdir. Ancak kaymakamlığa getirilen Nasuhoğlu Şevket Bey ve Kuvayı Milliye taraftarlarına güvenmekle birlikte, daha önce yaşananlar sebebiyle Çerkez Ethem'i Simav'a sokulmak istenmemesi ve Yunan'ın Simav'a davetinden dolayı halkın katılma talebine pek sıcak bakmıyordu. Simav'da Yunan işgalinden kaçıp orduya katılmak isteyen Emet kaymakamı Besim Bey'de İbrahim Ethem Bey'e katılmıştır.³⁰⁷

Simav'da Han önünde bu gelişmeler olurken jandarma karakoluna dayak yemiş kafası yarılmış bir adam gelmiştir. İbrahim Ethem Bey'de karakola çağrılmıştı. Bu adam köyünde Yunan askerleri tarafından dövülmüş kaçarak Simav'a gelmişti. Şevket Bey durumun doğruluğundan emindi ancak İbrahim Ethem Bey bunun bir tuzak olabileceğinden kuşkuluydu. Yanındaki efrada “*at başına*” emrini vermiş, durumun doğrulunu anlamak için Halil Efe'yi keşfe gitmesi için görevlendirmiştir. Yarım saat sonra gelen Halil Efe Yunan'ın Ayvalı'da olduğunu bildirdi. Artık herkesi bir panik ve heyecan sarmıştı. Ahali ile efrat vedalaşıyordu. Büyük bir kalabalık toplanmış bir kısmı bu duruma ağlıyordu.³⁰⁸ Şevket Bey'de İbrahim Ethem Bey'e gelmek istediğini bildirmiştir. Ancak bazı vatanperverlerle kalarak düşmana fazla zulüm ve saldırı fırsatı verdirmezsiniz vatana bu şekilde hizmet etmiş olursunuz diyerek İbrahim Ethem Bey tarafından ikna edilmiştir. İbrahim Ethem Bey yola çıkmadan at üstünde bir konuşma yaparak kalanlara: “*Düşmanla işbirliği ortaklık yapmayın, birbirinizi kollayın, işgal geçicidir, düşmandan korkmayınız, daima bu civarda gezeceğiz. Eğer memlekette fena bir vaziyet ihdas edilirse kasabaya bir gece baskını ile inip yakmamız mümkündür*” demiştir.³⁰⁹

İbrahim Ethem Bey güneş batmak üzereyken kalabalık bir müfrezeyle yola çıkmıştı. Şehri müfrezeler ağır ağır terk ederken kalabalık Simav halkı “*Allah'a ısmarladık, uğurlar olsun, Allah yolunuzu açık etsin*” sesleriyle hüznle matemle uğurluyordu. Müfreze içerisinde beyaz sarıklı, kırmızı fesli, hacı sarıklı, başı mendilli, keçe külahlı değişik kıyafetler göze çarpıyordu. İbrahim Ethem Bey bu durumu Nuh'un

³⁰⁷ Akıncı, a.g.e., s.102-103.

³⁰⁸ Akıncı, a.g.e., s.103.

³⁰⁹ a.g.e., s.104.

gemisine benzetiyordu. Müfrezelerin içinde kalabalık şekilde Simavlılar bulunmaktaydı. Simav ovasını geçen müfrezeler önce Keleşyeniçe'de alet, savaş malzemesi ve telefon bırakarak oradan Boğazköy'e geçmişler, burada da Hacı İbrahim Ağa'ya otuza yakın silah teslim edilmiştir.³¹⁰

Ekim 1921 yılı sonlarına doğru Çarşamba günü sabah sekizde düşman bölükleri önlerinde daha önce Pipsos'la Uşak'a kaçan iki kişi atlar üstünde Simav'ı işgal etmişlerdir. At üstünde Yunan ordusuyla şehre gelenlerin biri Yunan tarafından Kaymakam diğeri de Belediye başkanı olarak atanmışlardır.³¹¹ Hafız Kamil Efendi kaymakamlık makamına, Hacı Arif Efendi de Belediye başkanlığına getirildi.³¹² At sırtında Simav'a giren Hafız Kamil ve Hacı Arif Efendiler İtilafçıların³¹³ alkışlarıyla karşılanmış. Hafız Kamil Efendinin baldızı Servet Hanım ile bacanağı Süleyman Sami ve yakın akrabaları evlerine işgalcilerin bayrağını asmışlardır.³¹⁴ Eşraftan bazı kişiler saat 10.30'da kaymakamlıkta toplantıya çağırılmışlardır. Toplantıda konuşan işgal komutanı: *"Yine geldik. Ben Türkleri severim, çünkü onların iyiliğini ailemi koruduklarında anladım. Bu iyiliğe karşılık vermek isterim. Şuan siz haklı olarak kaygılısınız. Başımdan geçtiği için bilirim. Fakat etrafta dolaşan çetelere yardım etmek bize itaat eylememegi ve askeri işlerimizi bozan her hali sezince görevimi yaparım. Silahı olan silahını bize teslim etsin, etmezse suçtur."* dedi. Yeni kaymakam ve belediye başkanı kendi teşkilatlarını kurarken mücadele karşıtlarını toplamaya başladı. Evlerde işgal edilmeye başlanmıştı. İlk işgale uğrayan ev Kuva-yı Milliye ikinci reisliğini yapan Mehmet Nuri Efendi'nin evi olmuştur. Ayrıca Kuva-yı Milliyecilerin peşine adam takılıp takip ettirilmişlerdir.³¹⁵ Belediye başkanı ve Kaymakam olarak atanan kişiler Hürriyet ve

³¹⁰ Akıncı, a.g.e., ss.104-105.

³¹¹ Uz, a.g.e., s.66.

³¹² Albayrak, a.g.e., s.166.

³¹³ Hürriyet ve İtilaf Fırkası, "İkinci Meşrutiyet döneminde iktidardaki İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı kurulmuş olan en önemli muhalefet partisidir. 1911-1913 arasındaki ilk etkinlik dönemi, 23 Ocak 1913'te İttihat ve Terakki'nin Bâb-ı Âli Baskını ile hükümeti ele geçirmesiyle sona erdi. Mondros Mütarekesi'nden sonra Ocak 1919'da yeniden kurulan parti, ertesi yıl başlarında etkinliğini kaybetti. Partinin belli başlı liderleri Damat Ferit Paşa, Gümüşcineli İsmail Bey, "Filozof" Rıza Tevfik (Bölükbaşı), Refik Halit Karay, Ali Kemal, Lütfi Fikri (Düşünsel), Rıza Nur'dur. Birinci dönemde Kâmil Paşa hükümeti (29 Ekim 1912 - 23 Ocak 1913), ikinci dönemde ilk Damat Ferit Paşa hükümetleri (4 Mart - 30 Eylül 1919), parti hükümeti olmamakla birlikte, Hürriyet ve İtilaf Partisinin desteğine sahip olmuşlardır." https://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCrriyet_ve_%C4%B0tilaf_F%C4%B1rkas%C4%B1 (18.05.2016).

³¹⁴ Albayrak, a.g.e., s.202.

³¹⁵ Uz, a.g.e., s.67.

İtilaf Fırkası'nın öncülerinden idiler. İttihatçılar tarafında tebdile uğramışlardı ve artık intikam için uğraşmaya başlamışlardı.³¹⁶

Halktan silah binek hayvanı ve etlik hayvan istenme başlamıştı. Halk içinde Yunan destekçisi olan kişilerin propagandaları halkı Yunan'a ısındırmaya yönelikti halktan malzeme toplansa da halk Yunan'ı dostça benimsemeye başlamıştı. Halk içinden bazı kişiler düşman kumandanı Pipsos'a giderek Mehmet Nuri Efendi hakkında şikâyetlerde bulunmuşlardır. Pipsos Kuva-yı Milliye ikinci reisi Mehmet Nuri Efendi ile karşılaştığında yalnız kaldıkları bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmada Pipsos Mehmet Nuri Efendi'ye, sende;

-400 silah ve çok miktarda mermi olduğunu, bu sayıda gizli adamın olduğunu,

-Gümüşlü at eğrinin olduğunu,

-Çetelerle ilgili ve etraftan yardım aldığını,

-İşgal durumunu Ankara'ya bildirdiğini,

-Azlık sayıda olduğumuz anda bizi basarak yok edeceğini, ayrı ayrı kişiler bildirdiler. Biz bu haberleri inceledik haber getirenleri sorguya çektik. Hiçbirinin doğru olmadığını anladık, deyip. Mehmet Nuri Efendi'yi pencereye yanaştırıp minareyi göstererek, *“sen bunun gibi yüksek onlar alçak. Ne olsa biz düşmanız, yalancıyı hiçbir millet sevmez. Fakat bizce senin kabahatin, dik duruşla ümit veren, açık, canlı sözlerle halkı oyalayıp serinlik yaymandır. Belki ben değişirim başka biri gelir. Benim yaptığımı yapmaz seni haksız üzer, biraz sakın duruver”* deyip elini sıkıp Mehmet Nuri Efendi'yi uğurladı.³¹⁷

Yunan ordusunun Simav'a gelişiyile Çerkez Ethem'in elinden kurtulabilen birkaç yerli Rum'da tekrar Simav'a gelmişti. Kaymakam ve belediye başkanından aldıkları imtiyazla bunlarda halka zulme başlamışlardı. Alacaklarını dört beş misliyle almaya başlamışlardı. Yerli halktan bazılarıyla birlikte Rumlarda şunda tüfek, bunda at var, para var, cephane var gibi sözlerle Yunan komutanına bazı isimleri hedef yapmak

³¹⁶ Albayrak, a.g.e., s.166.

³¹⁷ Uz, a.g.e., ss.68-70.

istemişlerdi. Ancak bunları Pipsos doğruluğunu araştırarak hareket ettiği için bu sözlere itibar etmemişti.³¹⁸

Yunan askerleri Mehmet Nuri Efendi'nin evini 16 Kasım 1921 günü boşaltmışlar, Mehmet Nuri Efendi'de evine dönmüştü. Gün geçtikçe halka yapılan baskı zulüm artıyordu. Silah arama bahanesiyle evler basılarak halka işkence yapılıyor, her gün dayak ve hapis olayları yaşanıyor. Mehmet Nuri Efendi, 12 Aralık 1921 gecesi saat ikide evden çıkması istenildi, evini tekrar boşaltmak zorunda kaldı. Yunanlılar artık bu evi mahkeme salonu olarak kullanmaya başlamışlardı.

Kuva-yı Milliye mensuplarının peşine asker takılıp takip ettirilmesi dayanılmaz hal almaya başlamıştı. 3 Şubat 1922 tarihinde Mehmet Nuri Efendi kızının nişan töreninde bile takip ettirildiğini görünce kaymakamı aramaya başlar makamında bulamasa da çarşıda bir dükkânda kendi yandaşlarıyla beraber otururken denk getirir. “*O gözetçini çek benden*” deyince. Kaymakam habersizce “*Ne gözetçisi?*” der. Mehmet Nuri Efendi, “*Bu bulut havadan sıyrılınca yakıcı güneş altında gölgelik sığınak ararsın bulamazsın.*” deyip oradan ayrılır. Ertesi günü artık peşindeki asker alınmıştır.³¹⁹

28 Nisan 1922 akşamı Yunan askeri bir fener alayı düzenlemiş. Halkında bu alaya zorla katmışlar ve saatlerce sokaklarda dolaştırmışlardır.³²⁰ Elinde mumlarla Müslüman kalabalık önlerinde kaymakam ve belediye başkanıyla Yunan ordusuyla sokakları dolaştıktan sonra kilise duası yapılmış ayin sona ermiştir. Müslümanlar ayrılmadan üzerlerine vaftiz suyu dökülmüş öyle ayrılmışlardır.³²¹ O gün Yunan subaylarıyla alaya önderlik eden belediye başkanı ve kaymakam için aforoz ayini yapıldığı dilden dile fısıltı olarak dolaşmaya başlamıştır.³²²

Simav işgal kumandanı Pipsos değişmiş yerine yeni bir komutan gönderilmiştir. Seçimsiz olarak atanmış olan kaymakam ve belediye başkanını tekrar görevlendirmiştir. Ayrıca bir kişi de yazı işlerine getirilmiştir. Simav'daki asker miktarı artırılmış ve komşu ilçelerde suçlu olarak gördüklerini Simav'a getirip burada sorguya çekmişlerdir. Camiler hapishaneye döndürülmüştü. Getirilen Kuva-yı Milliyeciler camilere dolduruluyordu.

³¹⁸ Alper, a.g.e., s.27.

³¹⁹ Uz, a.g.e., ss.73-74.

³²⁰ Alper, a.g.e., s.28.

³²¹ Uz, a.g.e., s.75.

³²² Alper, a.g.e., s.28.

Yunan askerleri içinde iki yerli Rum halkı soymaya başlamıştır. Burada alacağını yirmi misli alır kimse ses çıkaramazdı.³²³ Yunan işgali köylere kadar yayılmıştı. Köylerden sabahları yumurtalar toplanır, tavukları alınır. Köy sığır sürüsünün içinden gözüne kestirdiklerini hemen oracıkta keserek köylüyü mağdur ederlerdi. Ancak kimse karşı duramazdı. Çarşı var, para da var ancak yiyecek bir şey bulunmuyordu. 1922 yılı Ramazan ayı sahur ve iftarları hüznüyle geçiyordu.³²⁴

2.6.4. Yunan'ın Sürgün Olayları

25 Ocak 1923 tarihinde Lozan Barış Konferansındaki İsmet İnönü'ye, Ankara Hükümeti Başbakanı Hüseyin Rauf imzasıyla gönderilen telgrafa göre Simav'dan 100 kişi Yunan'a esir düşmüştür.³²⁵

Simav Kuva-yı Milliye üyeleri Mayıs 1922 günü tek tek toplanarak karargah olarak kullanılan hana götürülmüşlerdir. Hepsi ayrı ayrı odalara hapsedilmişlerdir.³²⁶ Kuva-yı Milliye'nin ikinci başkanlığını yapan Mehmet Nuri Efendi'de 24 Mayıs 1922 Ramazan ayının 12. günü çarşıdan evine dönerken Yunanlı bir asker tarafından handaki subayın yanına götürülüp, han içinde bir odaya hapsedilmiştir. İftar vakti gelmiş ancak orucunu açamamıştır. Karanlık çöktükten sonra başka odaya alınmış. Ardından ikinci üçüncü ve dördüncü odaya da birileri getirilip kapatılmıştır. Ailesi iftar için bir şeyler göndermişse de verilmemiştir.³²⁷

Esir alınan kişiler Kuva-yı Milliye birinci reisi Rasih Bey, ikinci reis Mehmet Nuri Efendi, üye Nasuhoğlu Şevket Bey ve gençlerden Alaiyeli Sabri Beylerdir.³²⁸ Esir alınan bu isimler akşam saat 10 sıralarında bir odaya toplandı. Yunan subay cebinden bir kâğıt çıkarttı. Bu kâğıdı vurulan bir müfrezenin üzerinden çıktığını söyleyip, Rasih Bey'e gösterip imzanın kendisine ait olup olmadığını sordu. Rasih Efendi bakıp imzanın kendisinin olduğunu söyledi. Kâğıtta Rasih Efendi, Mehmet Nuri, Şevket ve Sabri Beylerin üzerinde hazırdır yazmakta olduğunu söyleyip, kâğıtta yazan silah ve bombaların, 400 sandık cephanenin nerede olduğunu soran Yunan subayına Rasih Efendi,

³²³ Uz, a.g.e., s.75.

³²⁴ Uz,a.g.e., s.80.

³²⁵ Bilal N. Şimşir, (1990), *Lozan Telgrafları*, C.I, TTK Yayınları, Ankara: s.438.

³²⁶ Alper, a.g.e., s.28.

³²⁷ Uz, a.g.e., ss.81-82.

³²⁸ Alper, a.g.e., s.28.

cephaneler çetelere dağıtıldı kalmadı diye cevap verdi. Ayrıca bizim böyle imzalı kâğıdımız yok diye cevap verir. Esir alınan isimler tekrar odalarına götürülürler.³²⁹ Yunanlılar sordukları uydurma yalanları bahane ederek işkenceye başladılar.³³⁰

Gece yarısı Yunan askerinin eşliğinde eli kamçılı olarak gelen Ermeni tarafından hapis olunan Kuva-yı Milliye üyeleri üzerlerindeki elbiseleri çıkartılarak kamçıyla işkence edilmeye başlanmıştır. İşkence yapılan dört odanın üçünden feryat sesleri gelirken Mehmet Nuri Efendi işkenceler karşısında kendisini sıkışmış, hiç ses çıkartmamıştır. Bu gece yapılan işkence sadece kamçılarla sınırlı kalmamış ayrıca koltuk altlarına kaynamış sudan çıkartılan yumurta konularak işkenceye devam edilmiştir. İşkencelerden sonra geceyi yarı baygın bir şekilde geçirmişlerdir. Ertesi günü, Mehmet Nuri Efendi evinin önüne getirilmiş, kayınbabasının evinde tavan arasına kadar silah araması yapılmıştır. Bu sırada kaymakam ve belediye başkanı gelerek Mehmet Nuri Efendi'ye 500 lira silah bedeli verip kurtulması teklifinde bulunmuşlardır. Nuri Efendi cevaben; “*Size güvenim hiç yok. Bin silahım olsa bile biri değil canımı veririm. Düşmana yardımcı olmam.*” demiştir. Evinden tekrar tutuklu kaldığı hana götürülmüştür. Buradan da diğer Müdafaa-i Hukuk üyeleriyle birlikte, acılardan yarı baygın olduklarından kollarının arasına girilip götürülerek, arabaya bindirilip sürgün için yola çıkarılmışlardır. Gediz istikametinden Uşak’a götürülmüşlerdir. Geceyi burada geçirdikten sonra ertesi sabahı istasyona götürülüp trene bindirilmişlerdir. Mehmet Nuri Efendi istasyonun kalabalığından bahsederken, “*kalabalığın içinde ezilmeden vagona binmemiz talihin yardımı oldu*” şeklinde ifade eder. Uşak’tan Manisa’ya getirilmişler ve burada dört gün kalmışlardır.³³¹

Manisa’dan trenle İzmir’e getirilmişlerdir. Burada tel örgülerle çevrili çadırlar içinde tutsak hayatına başlamışlardır. Mehmet Nuri Efendi’nin, Simav’da yapılan işkencede sırtındaki yaralar artık gömleğine yapışmış ve kurumuştur. Tenini sıkıp acıtan yaralar nedeniyle kamptaki doktora gitmiş. Tedavi için sırtını açan Yunan doktoru bile görünce şaşırarak “*hangi duygusuz el yaptı bunu?*” diye tepki vermiştir. Doktor tarafından yapılan tedaviden sonra, bir haftadan beri çektiği acılar üzerine, rahat bir uyku uyuyabilmiştir. Ramazan Bayramının ilk gününü de buradaki çadırlarda geçirmişlerdir.

³²⁹ Uz, a.g.e., s.84.

³³⁰ Alper, a.g.e., s.21.

³³¹ Uz, a.g.e., ss.84-90.

Bayramın ilk günü sabahı baklava yemişlerdir. Ancak bu manzara İzmir'deki yerli Rumların zoruna gitmiştir. Mehmet Nuri Efendi, çadırları çeviren tellerin etrafına gelen Rum kadınlarının “*Domalan*³³² *yyin*” dediklerini ifade etmektedir. Simav Kuva-yı Milliye Heyeti üyeleri İzmir'deki bu kamptan on iki günün sonunda alınarak elleri kelepçelenerek diğer esirlerle birlikte, ikişerli sıra halinde yolda yürümeye başlamışlardır. Bu sırada Rumların öfke ve alaylı konuşmalarına maruz kalmışlardır. Yürüyüşün sonunda deniz kenarında bir depoya konulmuşlardır. Bir gece burada kaldıktan sonra sabah gemiye bindirilmişlerdir.³³³

Dört Kuva-yı Milliye üyesi Girit Hanya'ya sürgün edilmişlerdir. Sürgüne gönderilenler sadece Kuva-yı Milliye üyeleri değildi. Nalbant Haytaoğlu Çakır Ahmet(Dinç) Ağa ve Muradınlarlı Durmuş(Kayaalp) Ağa'da Girit Hanya'ya Sürgün edilmiştir. Ayrıca tespit edilmiş olan diğer sürgün edilenler de şunlardır: Akıncı kuvvetleri içinde yer alan Yusuf Çavuş'un, annesi Nazife Hanım Napoli'ye, kardeşleri Rıza (Polat) Atina'ya, Şükriye Hanım Korfu'ya, Zehra Hanım Dikili'ye sürgün edilmiştir. Şemsettin ebesi Hoca Hanım ev ev gezerek Simav halkını silahlı mücadeleye davet etmekten dolayı Atina'ya sürgün edilmiştir.³³⁴

Milli kuvvetlere silah çeken ve işgal sırasında Yunanlıları karşılamaya gidenler düşman işgali sıralarında evlerinde ve işlerinde rahat etmişlerdir. Düşman işgali sona erdikten sonra da herkesin birbirini Yunancılıkla suçlamasının önüne geçmek için hainlerin elebaşları dışındakiler af edilmişlerdir. Bu karardan Simav'dakiler de faydalanmışlardır. Hainler serbest kalmışlar, fakat sürgün edilen Kuva-yı Milliyeciler barış antlaşmasını beklemek zorunda kalmışlardır.³³⁵

³³² Domalan, toprak içinde yetişen patatesi andıran bir mantar çeşididir. Kızgınlık ifadesi olarak kullanılır.

³³³ Uz, a.g.e., ss.103-107.

³³⁴ Albayrak, a.g.e., ss.185-186.

³³⁵ Yusuf Cemil Altay'ın 2/3/4 Kanunisani Tarihli Yayınlanmamış Günlüğü.

2.7. YÖREDE MEYDANA GELEN DİĞER YUNAN MEZALİMLERİ

2.7.1. Gediz’de Yunan Mezalimi

Gediz, 5 Eylül 1920, 28 Ekim 1920, 7 Kasım 1920 ve 12 Temmuz 1921 tarihlerinde olmak üzere dört kez Yunan işgaline uğramıştır.³³⁶ 1 Eylül 1922 tarihinde Yunan işgalinden kurtarılmış olan Gediz bu tarihe kadar Yunanlılar tarafından çeşitli tarihlerde birçok kez işgal edilmiştir. Bu işgaller sırasında Yunanlılar tarafından Üsküdarlı Cemil, Gediz Kaymakamı yapılmıştır. İşgal komutanı Papavasil kaymakam ile birlikte Gediz’de halka zulümler etmişlerdir.³³⁷

Gediz’de, 5 Eylül 1920 tarihinde ilk işgalin yaşandığında Yunan işgal komutanı Kondilis’di. İşgalin başlamasıyla Yunan kuvvetleri resmi dairelere el koymuştur. Ayrıca Gediz’e hakim tepelere de üs kurmuşlardır. Bu işgal halkta büyük kaygıya ve gerilime sebep olmuştur. Korkudan halk evlerine saklanmışlardır. Özellikle kadınlar evlerinden hiç çıkmamışlardır, çıkanlarda yüzlerine çamur ve is karaları sürerek Yunan tacizlerinden korunmaya çalışmıştır. Yunan askerleri köyleri gezmeye başlayarak halkın elindeki silahları toplamaya başlamıştır. Halk silahlarının Yunan eline geçmemesi için bunları toprağa gömmüştür.³³⁸

Yunanlılar Gediz’de Kuva-yı Milliye adına çalışan isimleri yerli işbirlikçilerinin yardımlarıyla tutuklamalar yapmıştır. Ayrıca kimileri sürgüne gönderilmiş, kimileri de şehit edilmiştir. Şemselioğlu Mehmet, Dimyatın Mehmet, Ilıcasulu Kara Ali, Gaipilerli Deli Hüseyin Yunanlılar tarafından tutuklanarak Atina’ya sürgün edilmiştir. Bu sürgün olayları halkı tedirgin etmeye başlamıştır. Bu arada işgal güçleri Kuva-yı Milliyecilere karşı Gediz’de operasyonlara başlamış 60 civarında Gedizli yurtsever tutuklanarak Debboy’da hapsedilmişlerdir. Bu durumu protesto eden Belediye Başkanı Hacı Mehmet Bey’de tutuklanmıştır. Bu olaydan sonra halk o gece Debboy’un önünde toplanıp beklemeye başlamıştır. Bu sırada tutukluların bulunduğu yerde kimin çıkardığı belli olmayan bir yangın başlamış, tutuklular bu durum karşısında kapıları kırarak kaçıp

³³⁶ Bünyamin Kocaoğlu, (2008), *Kurtuluştan Kuruluşa Batı Anadolu’da TBMM Yardımları*, 1. Baskı, Değişim Yayınları, İstanbul: s.28.

³³⁷ Kaplan, a.g.t., s.70.

³³⁸ Pınar, a.g.e., s.482.

kalabalığın arasına karışmıştır. Olayların büyümesinden korkan Yunan askeri, tutuluların peşine düşmemiştir.³³⁹

Belediye Başkanı Hacı Mehmet Bey’de birkaç gün tutuklu kaldıktan sonra serbest bırakılmıştır. Gediz’de oluşan gergin havayı yumuşatmak isteyen Yunan komutanı, Müftü Halil Kemal Bey’i çağırarak Cuma günü işgalin kabullenilmesine ve halkın sakin olmasına yönelik bir hutbe okumasını istemiştir. Ancak Cuma günü Gazanfer Ağa Camii’nde Cuma Hutbesi’nde Müftü Halil Kemal Efendi, “*Ey Cemaat-i Müslimin, Yunan Komutanı benim size işgali tanıyın ve komutanlıkça konulan kurallara uyun dememi istedi. Yunanlılar adına hutbe okumaktansa ölmeyi tercih ederim... Onlara itaat etmek Allah ve Resulüne isyan etmektir. İsyân geçicidir, Allah’ın yardımıyla zafer yine bize nasip olacaktır.*” Şeklinde konuşma yapmıştır. Bu konuşma üzerine Yunanlılar tarafından Cuma namazı çıkışında tutuklanarak Atina’ya sürgüne gönderilmiştir. Ayrıca Uşak’ta kurulmuş olan Yunan Divan-ı Harbinde çok sayıda kişi Yunan askerlerine karşı geldikleri için casusluk suçlamasından dolayı idam edilmişlerdir. Bunlardan biriside yukarıda da belirtildiği üzere Gedizli Yunus Hoca olmuştur.³⁴⁰

Yunanlılar işgal günlerinde birçok yerde olduğu gibi Gediz’de de birçok zulümde bulunmuştur. Gediz çevresinde 60 civarında köy Yunanlılar tarafından yakılmıştır. Karaköy muhtarı Milli Mücadele yanlısı olduğu için ayağından asılarak yakılmıştır. Camilere Yunan bayrağı asmışlar ve Camilerde ezan okunmasını, girilmesini ve namaz kılınmasını yasaklamışlardır. Gedizli genç kız ve erkekleri esir alarak vatan müdafaasını engellemeye çalışmışlardır. Cephede savaşırken Yunanlılar Gedizli 15-17 yaşlarındaki kızları yanlarında bulundurmışlardır. Halkın yetiştirdiği hayvanları da ellerinden alınmış bu rakamın da 10 binin üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Yunanlılar kaçarken de rahat durmamış, halkın elinden vasıtalarını ve hayvanlarını ellerinden almıştır. Gediz’den kaçarken Hükümet Konağı, karakol ve hapishane ateşe verilmiş, halkın bağ ve bahçeleri yağmalanmıştır. Gediz Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Halil Bey’i esir almışlar birçok genci de öldürmüşlerdir. Dört Gedizli kadını da yerlerde sürüklemişler, namuslarını kirletmişler ve yanlarında götürmüşlerdir.³⁴¹

³³⁹ A.g.e., s.498.

³⁴⁰ A.g.e., ss.498-499

³⁴¹ Kaplan, a.g.t., ss.70-71.

2.7.2. Emet'te Yunan Mezalimi

Emet 17 Temmuz 1921 tarihinde Yunan işgaline uğramıştır. 3 Eylül 1922 tarihinde işgalden kurtulmuştur. Bu işgal günlerinde Emetliler birçok Yunan mezalimine maruz kalmıştır.³⁴² Emet'in ilk işgalinden itibaren Yunanlılar Emetlilere dayanılmaz baskılara başlamışlar, halk evlerine kapanmıştır. Yunan askerleri Emetlilerin ilçe dışına çıkmalarını yasaklamışlardır. Halkın yaklaşmakta olan kış için hazırladığı erzaklarına el koymuşlardır. Emet'te Yunan zulmü günden güne artmıştır.³⁴³

Emet'i işgal eden Yunanlılar angarya işlerinde çalıştırmak için halktan kişiler toplamışlardır. Çamlık Köyü'nden Nuri Recep ile Ömer Hasan da bu amaçla çalıştırılmaya götürülmüşlerdir. Ancak bu kişiler işe çıkmadıkları gerekçesiyle Yunan komutanı tarafından dövülmeye başlanmış, bu esnada Recep Nuri adındaki köylü hayatını kaybetmiştir.³⁴⁴ Yunanlılar Emet'te işgal ettikleri köy ve kasabalardaki ihtiyar heyetlerine yazısız kâğıtlara mühür bastırmıştır. Çünkü bu köylerde halkın elindeki hayvanları ve erzakları alınmış bu kâğıtlar daha sonra doldurulup bedeli ödenmiş yağma yapılmamış gibi gösterilmek istenilmiştir. Yunanlılar birçok köy ve mahallede halkı dövmüşler işkenceler etmişleridir. Halkın elinden neyi varsa almışlar hatta hayvanları için hazırladıkları kuru otlara kadar toplamışlardır.³⁴⁵ Yunanlılar taleplerinde o kadar ileri gitmişler ki, eşraftan önce para, sonra etlik hayvan, en sonunda kadın istemeye başlamışlardır.³⁴⁶

19 Nisan 1922 günü 10-12 kişilik Yunan askeri Emet'te bulunan birliklerine erzak için Demirsaz Köyü'ne gitmişlerdir. Bu durumu gören Sülyeliler bu Yunan askerlerine baskın için plan yaparlar, ancak Demiröz Köyü muhtarı daha sonra Yunanlıların köylerine zarar vermemesi için baskının köyün dışında yapılmasını ister. Bunun üzerine ertesi günü köyden ayrılan Yunanlılara pusu kurulur ve Yunanlıların 6 tanesi orada öldürülür iki tanesi yaralı olarak Emet'e kaçmayı başarır. Bu olaydan sonra Yunan Kuvvetleri Demiröz muhtarı ile iki azasını Emet'e getirerek onlara büyük

³⁴² A.g.t, s.68.

³⁴³ Öztürk, a.g.e., ss.104-105.

³⁴⁴ Kaplan, a.g.t., s.68.

³⁴⁵ A.g.t., s.69.

³⁴⁶ Ömer Faruk Dinçel, (2007), *Milli Mücadelede Tavşanlı ve Emet*, 1. Baskı, Uyum Ajans, Tavşanlı: s.54.

işkenceler yapmaya başlar. Büyük eziyetlere dayanamazlar ve bunu kendilerinin yapmadıklarını Sülyelilerin yapabileceklerini söylerler.³⁴⁷

Bunun üzerine Yunan işgal komutanı Emet Belediye Başkanı Terlemez Hasan'ı yanına çağırıp 40 askeri olduğu bunlar için 40 kadın istediğini, kadınların Sülyeli olmasını, kendisine de Sülye'nin en güzel kızının getirilmesini, istediğini belirtmiştir. Böylelikle Sülyelilere baskının cezasını vermek istemektedir. Bu durumu haber alan Sülyeliler toplanarak Emet'e gelirler. Yapılan planla Yunanlılara Hükümet Konağında eğlence tertip edilir ve Yunanlılar sarhoş olup sızmışlardır. Belli bir süre sonra da çalgıcılar da bir fırsatını bulup binayı terk ederler. Dışarıda bekleyen Sülyeliler de gazyağı ile binayı ateşe verirler. Dışarı kaçmaya çalışan Yunan askerleri de teker teker vurulurlar. Bu baskında komutanla birlikte 40 Yunan askeri öldürülmüştür.³⁴⁸

Yunanlılar bu olaydan sonra artık Emet'te zulümlerini iyice artırmıştır. Bu vahşetlere dayanamayacak duruma gelen Emetliler artık dağlara kaçmaya başlamışlardır. Köyler yakılmaya çoğu kadın ve çocuk masum halk ateşe atılarak öldürülmeye başlanılmıştır. 8 bin civarında halk dağlarda yaşamak zorunda kalmıştır. Emet'te 14 köy Yunanlılar tarafından kısmen yakılmıştır. Bunlara 200 haneli Sülye ve 45 haneli Çalca köyü örnektir. Yunanlılar tarafından yağma edilen çok miktarda zahire ve etlik hayvanda Yunan kuvvetleri tarafından Kütahya ve Eskişehir'e gönderilmiştir.³⁴⁹

2.7.3. Uşak'ta Yunan Mezalimi

Yunanlılar tarafından 29 Ağustos 1920 tarihinde işgal edilen Uşak 1 Eylül 1922 tarihinde bu işgalden kurtarılmıştır. İşgal süresince Uşak'ta Yunanlılar tarafından halka akla gelmeyecek işkenceler yapılmıştır. Buranın Yunan Ordusunu geçiş güzergâhında olması da bu işkencelerin artmasında etkili olmuştur.³⁵⁰

İşgalin Uşak'ta da başlaması Uşaklıları derinden üzmüştür. Yunan Askerleriyle karşılaşmak istemeyen halk evlerine kapanmıştır. Yerli Rumlar ise işgalin başlamasına sevinmişlerdir. Yunanlılar Uşak'ta ve köylerde evleri yağmalamaya başlamışlardır birçoğunun evini de yakmışlardır. Birçok kişi de esir edilmiş ve ağır işkencelere maruz

³⁴⁷ Öztürk, a.g.e., ss.106-107.

³⁴⁸ A.g.e., ss.107-108.

³⁴⁹ Kaplan, a.g.t., s.69.

³⁵⁰ A.g.t., s.72.

kalmışlardır. İşgal sırasında birçok kişi de suçu ya da mahkeme kararı olmaksızın Yunan askerleri tarafından öldürülmüştür.³⁵¹

Uşak'ı İşgal eden Yunanlılar bir yandan da şehre yerleşmek için birçok evi işgal ederek buraları resmi daire, karargâh, askeri hastane ve lojman olarak kullanmaya başlamışlardır. Subayları için ayrı ayrı evler tahsis edilirken erleri de camilere ve okullara yerleştirmişlerdir. Uşak'taki dükkânlar ve eczaneler meyhaneye çevrilmiş, camiiler ve medreseler de mühimmat deposu ve hapishaneye çevrilmiştir.³⁵² Kahvehaneleri de meyhaneye çeviren Yunanlılar Müslüman kadınlara sarkıntılıklar yapmışlardır, beş Yunan askeri birkaç kadını zorla oynatmak istemiş köylüler karşı çıkınca çıkan olaylarda üç Yunan askeri öldürülmüştür. Bunun üzerine Yunan askerleri köyü yakmış ve Yunan askerlerini öldürenleri dipçik ve süngüleyerek öldürmüşler diğer erkekleri de bilinmeyen yerlere sürgün etmişlerdir.³⁵³

Yunanlılar Uşak'ın işgali sırasında esir ettikleri altı Türk askerini süngüleyerek şehit etmişler ve şehit ettikleri askerin beşinin cesedini de yakmışlardır. Uşak halkından Sadri Mehmetoğullarından Kadri Ali isimli kişi, geceyi evinin önündeki ahırda geçirdiği için, bundan haberi olmadığını söylemesine rağmen, Yunanlı bir firariyi gece evinde tuttuğu suçlamasıyla Yunanlılar tarafından idam edilmiştir. Yine Uşak sakinlerinden Vahhab Ali isminde bir kişide dövülerek öldürülmüştür. Ovacık Köyü'nde de halkın üzerine ateş açılarak 45-50 yaşlarında dört erkeği öldürmüşleridir.³⁵⁴

Kadınlara yapılan saldırılar bunlarla sınırlı değildi. Yunan işgali sırasında tarlada çalışan Yörüklerden iki kişinin gözlerini oymuşlar ve yanlarında bulunan kadınlardan birini süngüleyerek ve bacaklarını vücudundan ayırarak öldürmüşler diğer kadını da yanlarında götürmüşlerdir. İslamköy'de de annesi ve babasıyla tarlada çalışan 14 yaşındaki bir kıza da 25 kişilik bir Yunan müfrezesi ailesinin gözleri önünde tecavüz etmişler sonra da anne ve babasıyla birlikte süngüleyerek öldürmüşlerdir.³⁵⁵ 12. Fırka tarafından Yunanlılar tarafından bazı köylerde yapılan mezalimler rapor edilmiştir. Bu rapora göre Çarık Köyü'nde 6 genç kıza tecavüz edilmiş, köyün 6 erkeği öldürülmüş ardından köy yakılmış ve köyden 60 kağı arabası da Yunanlılar tarafından

³⁵¹ Tutsak, a.g.m., s.303.

³⁵² A.g.m., ss.304-305.

³⁵³ Kaplan, a.g.t., s.72.

³⁵⁴ Kaplan, a.g.t., ss.72-73.

³⁵⁵ Kaplan, a.g.t., s.73.

götürülmüştür. Kediye Köyü'nde de 10 yaşındaki çocuktan 40 yaşındaki kadına kadar 14 tecavüz olayı yaşanmış, iki kişi ağır yaralanmış, 6 kişi öldürülmüş, köyden 4 erkeği de beraberlerinde götürmüşler, bu köyde kısmen yakılmıştır. Ayrıca eşraftan 180 lira alınmış, köyden çok miktarda hayvana da el konulmuştur.³⁵⁶

Yunanlılar Uşak'ta halkın kendilerine karşı koymalarının önüne geçmek istediklerini yaptırmak için bazı önlemler almışlardır. Halkı kendilerine karşı ayaklandırabilecek etkili kişileri Atina ve Hanya'ya sürgün etmişlerdir. Bu sayısında üç yüz civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca akşamları herkesin evinin önüne fener asması zorunlu tutulmuş. Asmayanlar da cezalandırılmıştır. Yunanlılar bazen de evin önündeki feneri alıp “*Neden fener asmadınız*” diye ev halkını azarladığı da olmuştur. İşgal sonuna kadar uygulanan yasaklardan birisi de yatsı ezanından sonra sokağa çıkma yasağı olmuştur.³⁵⁷

Yunanlılar Büyük Taarruz'dan sonra kaçarken de Uşak'ta vahşet ortaya koymuştur. Uşak'ta Yunan mevki komutanının emriyle önce şehir tamamen yağmalanmış. Uşak'ta tecavüzler ve öldürme olayları yaşanmaya başlamıştır. Uşak dört tarafından Yunan askerleri tarafından ateşe verilmiştir. Uşak'ta toplam 8132 hane, 689 dükkân ile 119 camii ve mescit yakılmıştır. Uşak'ta 13488 kişi şehit edilmiş. 3210 kişi de kaçarken yanlarında götürülmüştür. Çok sayıda kişide yangınlar neticesinde hayatını kaybetmiş, yanan enkazların altından çok sayıda ceset çıkarılmıştır.³⁵⁸

Yunanlılar Uşak'ı terk ederken öldürdükleri kişiler içerisinde Milli Mücadele'nin başlangıcında Uşaklıları işgallere karşı direnişe çağıran ve açılan Birinci Meclis'e Kütahya Milletvekili olarak seçilen Besim (Atalay) Bey'in annesi ve kız kardeşi de bulunmaktadır. Besim (Atalay) Bey'in Uşak'ta yaşadığı ev Yunanlılar tarafından yakılmış. Annesi ve kız kardeşi de Yunan kurşunlarına hedef olmuştur. Kız kardeşi hemen orada ölmüş, annesi de kardeşinden 12 saat sonra şehit düşmüştür. Annesi torunlarına: “*Evlatlarım ağlamayın, işte askerlerimiz giriyor. Beni kızımınla bir mezara gömsünler. Tanrı huzuruna beraber çıkalım*” demiştir. Bu vasiyeti yerine getirilerek aynı mezara defnedilmişleridir. Mezar taşına da: Burası mezar değil bir kalp gibi atıyor, Anne,

³⁵⁶ A.g.t., ss.74-75.

³⁵⁷ Tutsak, a.g.m., ss.304-305.

³⁵⁸ Kaplan, a.g.t., ss.75-76.

kız iki şehit kucaklaşmış yatıyor. 2 Eylül 1922’de Yunanlılar tarafından şehit edilen Alime ve Ayşe’nin ruhuna Fatiha, yazısı yazılmıştır.³⁵⁹

2.8. BÖLGEDE İŞGAL DÖNEMİNDE FAALİYET GÖSTEREN DEMİRCİ KAYMAKAMI İBRAHİM ETHEM (AKINCI) BEY VE AKINCILAR MÜFREZELERİ

2.8.1. Düşmanla Mücadele Kararının Alınması

1921 yılı Ekim ayının ortalarında Demirci’nin işgal edilmesinin arkasından Simav’a gelen ve buranın da Yunanlılar tarafından işgal edilmek üzere iken yanına katılan kalabalıkla Simav’dan ayrılan İbrahim Ethem Bey Akdağ eteklerinde bulunan Efir Köyü’ne gelmiştir. Bu köyün, büyük bir dağ silsilesine yaslandığı için düşman saldırılarına karşı kendilerine güven veriyordu. Bu sebepten dolayı Simav’dan çekildikten sonra bu köye gelmişler ve geceyi burada geçirmişlerdir.³⁶⁰

Simav’dan geldikleri gün, köyde akşamüzeri harman yerinde beraberinde gelen müfreze komutanlarıyla İbrahim Ethem Bey bir toplantı yapmıştır. Gelen rapor ve haberlere göre, atık düşmanın bütün kasabaları işgal ettiğini ve adam akıllı terleştğini, daha önce olduğu gibi bir ay kalıp şehirleri bırakıp gitmeyeceğini artık dağdan inme fırsatlarının olmayacağını belirtmiştir. Ordunun da bu kışı hazırlıkla geçireceğini bildirmiştir. Artık iki seçeneklerinin olduğunu bunların ise, ya Çal ve Çivril üzerinden geçip orduya katılmak ya da buralarda kalarak düşman ile savaşmak ordunun hazırlıklarını tamamlayıp taarruza geçene kadar düşmanla ve zorluklarla mücadele etmek olduğunu söylemiştir. 12 Ekim 1921 Çarşamba günü akşamüzeri Efir Köyü’nün harman yerinde yapılan bu toplantıda, düşmanın işgal ettiği bölgede kalınarak düşmanla savaşmak ve düşman kuvvetlerinden üzerlerine çekerek ordunun üzerindeki yükü birazda olsa hafifletmek ayrıca bölgedeki Türk ve Müslümanların dağlardaki ümidi olunması kararlaştırılmıştır.³⁶¹

³⁵⁹ Ersin, a.g.e., s.22.

³⁶⁰ Akıncı, a.g.e., s.105.

³⁶¹ A.g.e., s.108.

2.8.2. Akıncı Müfrezelerinin Düzenlenmesi ve Görev Bölgelerinin Belirlenmesi

Artık bundan sonraki yaşanacak olan dağ hayatı için daha sabah olmadan silah başına geçilerek Efir'in kuzeyinde, Akdağ'a doğru yürüyüşe geçilmiştir. Dik yamaçlar soğuk ve sis içinde tırmanılarak bir saatlik yürüyüşten sonra çamların içinde "Alan" diye anılan köylülerin ve Yörüklerin yayla olarak kullandıkları yere gelinerek burada mola verilmiş. Burada İbrahim Ethem Bey müfreze komutanlarını toplayarak görev yerlerini ve Akıncılar Yasasını bildirmiştir.³⁶²

Müfrezeler Akıncı ve Gönüllü Müfrezelerinden oluşmaktaydı. Bu müfrezelerin taksimi şu şekildeydi³⁶³:

<u>Akıncı Müfrezeleri</u>	<u>Görev Mıntıkaları</u>	<u>Müfreze Komutanı</u>
6. Akıncı Müfrezesi	- Balat, Yenice, Kirmastı	Arap Ali Osman Çavuş
10. Akıncı Müfrezesi	- Kepsut, Balıkesir	Arslan Ağa
11. Akıncı Müfrezesi	- Simav, Demirci	Parti Pehlivan
12. Akıncı Müfrezesi	- Gördes, Salihli	Halil Efe
<u>Gönüllü Müfrezeleri</u>	<u>Görev Mıntıkaları</u>	<u>Müfreze Komutanları</u>
1. Gönüllü Müfrezesi	- Bigadiç, Konakpınar	Hüseyin Çavuş
2. Gönüllü Müfrezesi	- Kula, Eşme	Kulalı Mehmet Efe
3. Gönüllü Müfrezesi	- Sındırgı	Hacı Veli
4. Gönüllü Müfrezesi	- Akhisar, Gelenbe	Bakırlı Mustafa Efe
5. Gönüllü Müfrezesi	- Kırkağaç, Soma	Bakırlı Ahmet Çavuş
Simav Gönüllü ve		
Jandarma Müfrezesi-	Simav, Sındırgı	Simavlı Yusuf Çavuş

2.8.3. Akıncı Müfrezeleri'nin Simav Bölgesindeki Faaliyetleri

Müfrezelerin düzenlenmesinden sonra İbrahim Ethem Bey "Alan" denen yerden ayrılarak Akdağ'da ormanlık alan içlerinde bir köy olan Kiçir Köyü'ne gelmiştir. Burada önceden beri uğradığı Hacı Mustafa'nın yanına gitmiş ve kendisine hükümetin yazışmalarını, şifreleri, birçok evrak bırakmıştır. Ancak emanet edilen evrakların tamamı

³⁶² A.g.e., s.111., Ayrıca Akıncılar Yasası için Bkz., a.g.e., ss.112-117.

³⁶³ A.g.e., ss.111-112.

Yunan işgali, baskıları hissedildiğinde düşmanın eline geçmemesi için imha edilmiştir.³⁶⁴ Akdağ ve Ulus Dağlarında düşmana karşı kurtuluşa kadar mücadele veren Demirci Akıncıları, Akdağ'da bulunan birçok Simav'ın köyünü zaman zaman konaklama, kimi zamanda Kiçir'de olduğu gibi emanetlerini teslim ettikleri yer olarak kullanmışlardır. Akdağ'ın ormanlarının içinde kurulu olan Çamlık Köyü'de Akıncılar'ın uğradığı köylerden birisi olmuştur. Bu köy halkı onları büyük bir misafirperverlikle ağırlamışlardır. Burada Hüseyin Çavuş'un evinde kalmışlardır. Kendisine Akıncılar tarafından silah da verilmiştir.³⁶⁵ Bu köy Akdağ'da en güvenli yerlerden biri olduğundan İbrahim Ethem Bey sıkıştığı zamanlarda bu köye gelirdi.³⁶⁶ Akıncılar Yunan'a karşı bu dağlarda yapılan mücadelelerde hep galip gelmişti. Artık Yunan'ın bir devlet olarak Akıncılara karşı taarruzlarının şiddetleneceğini bekleyen İbrahim Ethem Bey mevsiminde kış olmasından dolayı barınmanın ve artık köylere gidip hayvanlar içinde bir şeyler almanın zor olacağını düşündüğünden binekleri köylere bırakmayı planlamıştı. Bu amaçla müfrezenin atları Çamlık Köyü'ne karşılıksız bırakılmıştı. Hayvanların eğerleri, İbrahim Ethem Bey'in ve Pehlivan Ağa'nın atları korunması için bu köye bırakılmıştı.³⁶⁷ Akdağ'da Akıncıların uğradığı yardım aldığı köylerden biriside Köseler Köyü'dür. Yine bu köye yardıma amacıyla geldiklerinde köy halkının buraya gelen Yunan kuvvetlerinden kaçarak dağlara gitmesi sonucu boş kalan bir köyle karşılaşmış köyde sadece bir kadın bir erkek kalmıştır. Bu kişilerin erzak yardımı olmuştur. Ayrıca bu köyden müfrezeler içinde bulunan Molla Kamil köyden temin ettiği erzakları İbrahim Ethem Bey'e sunmuştur.³⁶⁸

İşgal altında olmasına rağmen Simav Akıncı Müfrezelerine büyük destek veren yerlerden birisi olmuştur.³⁶⁹ Daha önce bahsettiğimiz gibi Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin bazı isimleri Akıncılara destek gönderdiği gerekçesiyle hapsedilerek çeşitli işkencelere maruz kalmış ve sürgün edilmişlerdir. Akıncılar Simav'la devamlı irtibat içinde olmuşlardır. Yunan'ın attığı adımlar, gelişmeler İbrahim Ethem Bey'e rapor edilmiş. Ayrıca Simav'dan Akıncılara cephanelik tedariki sağlamıştır.³⁷⁰ Akdağ- Ulus

³⁶⁴ Akıncı, a.g.e., s.118.

³⁶⁵ A.g.e., s.143.

³⁶⁶ A.g.e., s.162.

³⁶⁷ A.g.e., ss.163-165.

³⁶⁸ A.g.e., s.199.

³⁶⁹ A.g.e., s.186.

³⁷⁰ A.g.e., s.154.

Dağı bölgesinde durmadan düşmana ve halka zulmeden kişilere karşı devamlı mücadele eden Akıncılar Simav ve köylerinde bu kişilerin rahat hareket edememelerinde etkili olmuşlardır. Akdağ'da Simav'a bağlı Kızılcık'ta halka zulmeden Kürtoğlu adındaki çeteyi kurşuna dizerek öldürmüştür.³⁷¹

İşgal yıllarında bölgedeki düşman kuvvetlerine büyük kayıplar verdiren Akıncı Müfrezeleri, Büyük Taarruz'un başlamasından sonra da Yunan ordusunun kovalanmasında da büyük yararlılıklar göstermiştir. Akıncı Müfrezeleri mücadelenin kazanılmasından sonra artık tahliyesine başlanılmış. Bu Müfrezeler içerisinde yer alan Simavlı Akıncılarda Sındırgı'da terhis edilmişlerdir.³⁷²

Akıncılar Müfrezelerinin komutanlığını yapan Kaymakam İbrahim Ethem Bey, Cumhuriyetin ilanından sonra da Simav ile bağlarını koparmamış 1928 yılında açılan, Simav'ın kurtuluşunu sağlayan 159. Alay Komutanı'nın adını verildiği, Osmanbey İlk Mektebi'nin açılışına da katılmıştır.³⁷³

2.9. SİMAV'IN DÜŞMAN İŞGALİNDEN KURTULMASI

Büyük Taarruz'un başlamasıyla birlikte İbrahim Ethem Bey'de köylere bir yazı ulaştırarak ordumuzun Yunan'a karşı taarruza başladığını ve düşmandan kendilerine zulüm edenlerden korkmamalarını, eli silah tutan herkesin silahını alıp müfrezelere katılmasını istemiştir.³⁷⁴ Yine aynı gün 26 Ağustos tarihinde müfreze komutanlarına da bir emir göndererek, ordunun taarruzunun başladığını ve yazılan gerekli düzenlemelerin yapılmasını istemiştir.³⁷⁵

Akıncılar taarruzun başlamasından sonra İzmir'e doğru kaçacak olan düşmanın Simav havzasına geleceğini bekliyordu. Bunun için bölgeyi dolaşarak düşmanın hareketliliğini takip etmeye başlamışlardır. Diğer yandan çağrı üzerine bölge halkı da silahına sarılmıştı. Bir yandan da bölgedeki işgalci Yunan kuvvetleri köyleri bir bir terk etmeye başlamışlardı. İbrahim Ethem Bey'de kalan düşman kuvvetlerine baskınlar yapma planına başlamış bu amaçla 30 Ağustos günü Yeniköy'deki düşman karakoluna baskın yapılmış ancak gece burada yapılan keşiften düşmanın Simav istikametine kaçtığı

³⁷¹ A.g.e., s.143.

³⁷² A.g.e., s.397.

³⁷³ İbrahim Ethem Bey'in fotoğrafı için, bkz. Ek:14.

³⁷⁴ A.g.e., s.312.

³⁷⁵ A.g.e., s.313.

anlaşılmıştır. 31 Ağustos günü Yeniköy'e girilmiştir. Bu arada Demirci ilçesindeki Yunan kuvvetlerinin de çekildiği haberi İbrahim Ethem Bey'e gelmiştir. Bölgedeki Yunan'ın buraları terk etmesinden dolayı buralara girmeye gerek görülmemiş İsmet Paşa'nın verdiği emir gereği düşmanın olduğu bölgelere yönelmişti. Artık istikamet Sındırgı hattı belirlenmiş ve bu bölgedeki Yunan kuvvetleri ile mücadele ile buraları terki sağlanmıştır.³⁷⁶ 3 Eylül 1922 günü Batı Cephesi Komutanlığı'na İbrahim Ethem Bey tarafından gönderilen raporda, Demirci'nin 30 Ağustos, Simav'ın 31 Ağustos, Sındırgı'nın da 3 Eylül günü düşmandan kurtulduğu bildirilmiştir.³⁷⁷

Büyük Taarruz'un başlamasından sonra İzmir'e doğru çekilmeye başlayan Yunan Ordusu'nun bir kolu da Murat Çayı'nı takip ederek Simav'a doğru yönelmişti. Ancak Ilıcalar mevkiinde 1. Süvari Tümeni tarafından yolu kesilmiştir. Bu Yunan kuvvetleri Kula ve Salihli yönüne gitmeye başlamışlardır.³⁷⁸ Akıncı Müfrezeleri Komutanı İbrahim Ethem Bey 4 Eylül günü Demirci, Gördes, Simav ve Gelenbe'ye gönderdiği yazıyla düşman işgalinden kurtulmuş oldukları için tebrik etmiştir. Ahalinin camide toplanarak beşer kişiden oluşan iâşe ve idare heyeti şeklinde iki heyet kurmalarını istemiştir. İâşe heyetinin de gelecek olan müfreze ve kıta askerleri için iâşe toplamasını istemiştir.³⁷⁹ Gelecek olan birlikler için Simav'da hazırlıklara başlanılmış, evlerden ekmek toplanılmış ayrıca fırınlarda askerler için ekmek yapmaya başlamıştır.³⁸⁰ Ancak ekmek toplayanlar içinde daha önce Yunan'ı Simav'a davet eden İtilafçılar da vardır. Ayrıca Yunan Simav'ı terk etmiş olmasına rağmen belediye başkanı ve kaymakam makamında Yunan'ın atadığı kişiler bulunmaktaydı.³⁸¹ Simav'da bu hareketlilik olurken geceyi Dağyenice civarlarında geçiren 15. Yunan Tümeni 4 Eylül günü akşamüzeri Simav'a gelmiştir. Gelmesi beklenen takipteki Türk birliği 159. Alay ise bu sıralarda Gediz'den Simav'a doğru harekete geçmişti.³⁸² Yeşilköy yolu üzerinde bazı İtilafçılar gözcülük yapmaktaydı. Gelen Yunan'ı karşılayarak Onyeri'nde hazırlanmış olan iâşenin yanına götürülmüştür. Bazı İtilafçılarda halk üzerinde propaganda yaparak halkın maneviyatını yıkmaya çalışmışlardır. Yunan ordusu bu karşılamadan memnun kalmıştır.

³⁷⁶ A.g.e., ss.316-323.

³⁷⁷ A.g.e., s.323.

³⁷⁸ Türk İstiklal Harbi, (1995), *II. Cilt, Batı Cephesi, 6. Kısım, 3. Kitap*, Genel Kurmay Yayınevi, Ankara: s.44.

³⁷⁹ Akıncı, a.g.e., s.329.

³⁸⁰ Özalp, a.g.e., s.19.

³⁸¹ Albayrak, a.g.e., s.197.

³⁸² Türk İstiklal Harbi, a.g.e., s.99.

Aynı günün akşamına Yunan Ordusu, zarar vermeden Simav'ı terk etmişlerdir. Yunan'ın kaçarken birçok yerde yaptığı geçtiği yerleri yakma olayı Simav'da yaşanmamıştır. Ayrıca Yunan'ın atadığı belediye reisi Hacı Arif Efendi'de Yunan ordusuyla birlikte Simav'dan ayrılmıştır.³⁸³ Yunan ordusunun Simav'da yaktığı yer Çitgöl olmuştur. Başka da Simav'da Yunan tarafından yakma olayına rastlanmamıştır.³⁸⁴ Çitgöl'ün yakılması Simav'da ki diğer köylerden de görülmüş ve duyulmuştur. Yunan kuvvetleri Kınık'a vardıklarında buradaki halk Çitgöl'ün yakılmış olmasından dolayı kendi köylerinin yakılmasından korkmuşlar ve uzun yıllardan beri buraya yerleşmiş olan iki yerli Rum'u konuşmaya göndermişler köylerinin yakılmasını engellemesini istemişler. Yunan kuvvetleri kendilerine yemek hazırlanması durumunda burayı yakmayacakları söylemişlerdir. Bunun üzerine yemek hazırlıklarına başlanmış. Kazanlar kurulmuş. Büyük baş hayvanda getirilirken buradaki Yunan kuvvetleri aniden burayı terk etme kararı alarak kazanları tekmeleyip hızla Kınık'tan ayrılmışlardır.³⁸⁵ Yunan kuvvetleri geceyi Simav'ın batısında³⁸⁶ Gölköy, Hisarbey, Ahmetli, Öreğler tarafında geçirirken, 159. Alay'da 4 Eylül gecesini saat 22.00 civarında Simav'ın istikametindeki Taşlık Köyü'nde geçirmiştir.³⁸⁷ 5 Eylül sabahı 159. Alay komutanları Osman Bey ile Simav'a girerken bütün Simavlılar onları çoksuyla karşılamışlardır. Leylekkürü'nde toplanan büyük kalabalığa Osman Bey bir konuşma yapmıştır. Burada gelen Türk Birliğine Simavlılar birçok ikramlarda bulunmuşlardır. Akşamüzeri 159. Alay düşmanı takip etmek için Simav'dan ayrılmıştır. Simavlılar daha sonra bu komutanın adını 1928 yılında açılan Osmanbey İlk Mektebi'ne vermişlerdir.³⁸⁸ Ayrıca Yunan birliklerini kovalayan Akıncı Müfrezelerine gönüllü kuvvet gönderilmekte istenilmiştir. Ancak İbrahim Ethem Bey yeterli askerin olduğu için gerek olmadığını gelen düzenli ordu birliklerine yardımcı olunmasını istemiştir.³⁸⁹

³⁸³ Albayrak, a.g.e., ss.196-197.

³⁸⁴ Akıncı, a.g.e., s.349.

³⁸⁵ Abdullah Aygün ile Yapılan Görüşmeden.

³⁸⁶ Yunan Kuvvetlerinin çekilişini ve 159. Alay'ın Takip krokisi için Bkz. Ek:12.

³⁸⁷ *Türk İstiklal Harbi*, a.g.e., s.99.

³⁸⁸ Albayrak, a.g.e., s.198.

³⁸⁹ Akıncı, a.g.e., s.338.

Simav'ın tahliyesinden sonra Yunanlılar tarafından işgal edilen evlerden biri olan Alaiyeli Sabri Beylerin evlerinin ikinci katlarındaki kapıların birisinin arkasında sık kullandıkları ve Midillili Panalas imzalı şu şiir bulunmuştur:³⁹⁰

“Türk’e fırsat verme Ya Rab

Mısır’a sultan olmasın

Sıksın ayağını çarık

Canı rahat durmasın.”

³⁹⁰ Albayrak, a.g.e., s.201.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİMAV'DA MİLLİ MÜCADELEYE KATILANLAR

3.1. SİMAV KUVA-YI MİLLİYE ÜYELERİ

3.1.1. Hafız Rasih (Atalay) Efendi

1874-1951 yılları arasında yaşamıştır. Demirci'nin İsmailler Köyü'nde doğmuştur. On beşli yaşlarda iken din eğitimi için Yağıllara gelmiştir. Burada Hafız Mehmet'in amcakızı Safiye Hanım ile evlenmiştir. Milli Mücadele'nin başladığı dönemde kurulan Simav Kuva-yı Milliye Heyeti birinci başkanlığına seçilmiştir. Yunanlılar tarafından Girit Hanya'ya sürgün edilmiştir. Esaretten döndükten sonra 1928-1940 tarihleri arasında vaizlik yapmıştır. O zamanlarda valiler ile maaşları eşit tutulmuştur. Simav'da sözü dinlenen saygı duyulan birisi olmuştur.³⁹¹

3.1.2. Mehmet Nuri (Uz) Efendi

1874-1951 tarihleri arasında yaşamıştır. Milli Mücadele'nin başlamasıyla Simav Kuva-yı Milliye ikinci reisliğine seçilmiştir. Yunanlılar tarafından Simav'ın işgal edilmesinden sonra Girit Hanya'ya sürgün edilmiştir.³⁹² Sürgünden döndükten sonra 01.07.1924 tarihinde Maarif Encümenliğine, 24.10.1924 tarihinde Hilal-i Ahmer üyeliğine, 29.10.1924 tarihinde belediye azalıklarına seçilmiştir. 03.11.1924 tarihinde de Türk Ocağı Simav başkanı olmuştur. 05.09.1925 tarihinde iki süren dikiş makinesi satışına başlamıştır. Latin harflerinin kabulünden sonra yeni harfleri halka öğretmek için Millet Mektepleri açılmış Nuri Efendi de Hamzabey, Yeniler ve Eğirler köylerine Latin harflerini öğretmek için görevlendirilmiştir. 23.03. 1930 tarihinde kurulan Milli İktisad ve Tasarruf Cemiyeti katipliğine seçilmiştir. 01.07.1934 tarihinde belediyede elektrik hesap işine başlamıştır. Daha sonra ise Arazi Tahrir Komisyonu üyeliğe seçilerek işe başlamış daha sonra Uşak İlçe Tahrir Arazi komisyonu başkanlığına getirilmiştir. 1941'de Halkevleri ve Halk partisi üyeliğine seçilmiştir. Kütüphaneye memur edilmiştir. 1951 tarihinde de vefat etmiştir.³⁹³

³⁹¹ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.256.

³⁹² A.g.e., s.255.

³⁹³ Uz, a.g.e., ss.320-337.

3.1.3. Alanyalı Sabri Bey

1898-1971 tarihleri arasında yaşamıştır. Kurtuluş Savaşı yıllarında Uşak Cephesinde savaşmıştır. Burada Uşaklı İbrahim (Tahtakılıç) Bey'in mahiyetinde Elvanlar İstasyonu yakınlarındaki köprünün bombayla patlatılmasında görev almıştır. Daha sonra Refet (Bele) Beyle Simav'a gelmiştir. Kuva-yı Milliyesi'nin kuruluşunda yer almış ve üyeliğine seçilmiştir. Simav'ın Yunanlılar tarafından işgal edilmesinden sonra tutuklanmıştır. Babası ile birlikte işkencelere maruz kalmış ve Hanya'ya sürgüne gönderilmiştir.³⁹⁴

3.1.4. Hüseyin (Adev) Efendi

Saatçi Edev Mehmet Efendi'nin oğludur. Simav Kuva-yı Milliye üyesidir. Yunan işgalinden sonra Yunanlılar tarafından hapsedilmiş ve işkence görmüştür. Simav'da girişimci kişiliği ile tanınır. Cumhuriyet döneminde, Simav'da ilk fabrikayı kuran kişilerdendir. Fabrikalarında ürettikleri elektrikten Simav'a da vermişleridir.³⁹⁵

3.1.5. Culuscuların Hüseyin Efendi

Rüştiye mezunudur. Güvenilir birisi olarak tanınmaktadır. Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin de veznedarlığını yapmıştır. Güvenilir bir kişilik olmasından dolayı Simav Ziraat Bankası'nın sorumluluğunu tek başına uzun yıllar yürütmüştür.³⁹⁶

3.1.6. Yağcıoğlu Abbas (Özkaya) Efendi

Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde görev alan önem isimlerden birisidir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, 1924-1926 tarihleri arasında, Simav belediye başkanlığını da yapmıştır. Ticaretle uğraşmış olan Abbas Efendi Simav'ın en eski halıcılarından. Abbas Efendi, 1937 yılında vefat etmiştir.³⁹⁷

³⁹⁴ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.255.

³⁹⁵ A.g.e., s.255.

³⁹⁶ A.g.e., s.256.

³⁹⁷ A.g.e., s.256.

3.1.7. Şahbazoğlu Hacı Mustafa Efendi

Simav'ın eski ve köklü ailelerinden olan Hacı Mustafa Efendi. Milli Mücadele'nin başlamasından sonra kurulan Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde yerini almıştır. Simav eşrafından olan Şahbazoğlu Hacı Mustafa Efendi manifaturacılıkla uğraşmıştır.³⁹⁸

3.1.8. Nasuhoğlu Şevket Bey

Simav'ın yönetici etkin ailelerinden olan Şevket Bey 1911-1912 tarihleri arasında belediye başkanlığı yapmıştır. Çerkez Ethem'in Simav'a geldiğinde yaşanan olaylardan dolayı Simav'ı yakmak istemişti. Ancak Şevket Bey ileri yelenlerle kurdukları bir grup sayesinde Çerkez Ethem'i ikna ederek Simav'ın yakılmasını önleyen kişilerden olmuştur. 1 Kasım 1919 tarihinde kurulan Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde de görev almıştır.³⁹⁹ Yunanlıların işgalden sonra bir süre Simav'ı boşattıkları sırada Demirci Kaymakamı İbrahim Ethem Bey tarafından Simav'da kaymakam, belediye başkanı seçilmesi istenilmişti. Bunun üzerine Eylül 1921'de, Şevket Bey halk tarafından kaymakam olarak seçilmiştir.⁴⁰⁰ Ekim ayında Simav'ın tekrar işgal edilmesi sırasında Şevket Bey Akıncı kuvvetlerine katılıp mücadeleyi silahlı olarak devam ettirmek istemiştir. Ancak İbrahim Ethem Bey, bazı vatanseverlerin düşman içinde kalmasını vatana böyle hizmet etmesini isteyerek ikna etmiş, kalmasını sağlamıştır.⁴⁰¹ Bu işgal sırasında Yunan tarafından hapis edilip işkenceler yapıldıktan sonra diğer yurtsever Simavlılarla beraber sürgün edilmiştir.⁴⁰² Şevket Bey Milli Mücadele döneminde gösterdiği yararlılıklardan dolayı beyaz şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edilmiştir.⁴⁰³

3.1.9. Nasuhoğlu Hulusi Bey

Nasuhoğlu Şevket Bey'in kardeşidir. Telgraf memurudur. Çerkez Ethem'in Simav'ı yakmasını engelleyen grubun içerisinde bulunan kişilerin içerisinde yer almıştır. Bu sırada Çerkez Ethem tarafından Yozgat'a sürgüne gönderilmiştir. Yapılan yazışmalar

³⁹⁸ A.g.e., s.256.

³⁹⁹ A.g.e., s.256.

⁴⁰⁰ Akıncı, a.g.e., s.84.

⁴⁰¹ A.g.e., s.104.

⁴⁰² Albayrak, a.g.e., s.185.

⁴⁰³ Bkz. İstiklal Madalyası Alanlar Listesi.

sonucu affedilmiştir.⁴⁰⁴ Affedildikten kısa süre sonra da Kütahya Meclis Umumi Azası seçilmiştir. ⁴⁰⁵ Nasuhoğlu Hulusi Efendi Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşundan itibaren yer alan, Simav'ın milli mücadeleye katılmasında yer alan isimlerden birisi olmuştur.⁴⁰⁶

3.1.10. Hacıhamzaoğlu Ahmet Efendi

Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluşunda yer alan isimlerdendir. Simav eşrafından olan Ahmet Efendi Simav'ın ünlü tüccar ve manifaturacılarındandır.⁴⁰⁷

3.1.11. Etrakların Ahmet Efendi

Simav eşraflarından olan Ahmet Efendi, Yunan işgalinin başladığı tarihlerde Nasuhağa Camii'nin yan tarafındaki dükkan da bakkal işletmektedir. Simav'da saygın bir kişiliğe sahip olan Ahmet Efendi, Binbaşı İsmail Hakkı Bey Simav'a geldiğinde Ahmet Efendiyi, Ankara Hükümeti'nin, Simav Belediye başkanı olarak tayin etmiştir. Ayrıca Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucularındandır. Yunan işgalinin başlamasından sonra sürgüne gönderilenlerden birisi de Etrakların Ahmet Efendi olmuştur. Ahmet Efendi soyadı kanunundan önce vefat ettiği için bir soyadı bulunmamaktadır.⁴⁰⁸

3.2. SİMAV'DAN MİLLİ MÜCADELE'DE ŞEHİT OLANLAR

Kurtuluş Savaşı boyunca Türk Ordusu tüm cephelerde savaş meydanlarında 9167 şehit vermiştir. Toplam kayıp miktarı cephe gerisi ile 37219 kişidir. Bu kayıp ve yaralıların cephe ve muharebelere dağılımı ise şu şekildedir⁴⁰⁹:

⁴⁰⁴ Yusuf Cemil Bey'in 20.21.22. Teşrinisani 1336 Tarihli Yayınlanmamış Günlüğü.

⁴⁰⁵ Yusuf Cemil Bey'in 18 Kanunievvel 1336 Tarihli Yayınlanmamış Günlüğü.

⁴⁰⁶ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.256.

⁴⁰⁷ A.g.e., s.256.

⁴⁰⁸ Hasan Görgülü ile 26.04.2016 Tarihinde Yapılan Görüşme.

⁴⁰⁹ Sarıkoyuncu ve Değerli, a.g.e., ss.160-161.

Cephe	Muharebeler	Şehit	Yaralı
Doğu Cephesi	Ermeni Harekâtı	46	76
Batı Cephesi	Gediz Muharebesi	181	135
Batı Cephesi	I. İnönü Muharebesi	95	183
Batı Cephesi	II. İnönü Muharebesi	1493	2470
Batı Cephesi	Kütahya-Eskişehir Muh.	1522	4714
Batı Cephesi	Sakarya Muharebesi	3282	13618
Batı Cephesi	Büyük Taarruz	<u>2542</u>	<u>9977</u>
Toplam :		9167	31173

Bütün kayıpların dağılımı ise şu şekildedir:

Ölüm nedenleri	Subay	Er
Muharebe meydanlarında ölen	622	8505
Yaralanma sonunda ölen	53	1665
Çeşitli hastalıklardan hastanelerde ölen	147	22543
Asker alma mıntıklarında ölen	118	2828
Kıt'alarda muhtelif surette ölen	-	<u>688</u>
Toplam:	980	36239

Kurtuluş Savaşı'nda 36239 şehitten yöremizden cephede şehit sayıları da şöyledir: Kütahya 264, Emet 42, Gediz 86, Simav 56, Tavşanlı 49, Uşak 62 şehit vermiştir.⁴¹⁰ Simav'dan Kurtuluş Savaşı'nda şehit düşenlerden isimleri tespit edilenler ise şunlardır⁴¹¹:

⁴¹⁰ Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.278.

⁴¹¹ Şehitlerimiz, (1998), C.3, Milli Savunma Bakanlığı Yayını, Ankara: ss.130-173.

Tablo 3.1: Kurtuluş Savaşında Simav'dan Tespit Edilen Şehit İsimleri

ADI	BABA ADI	LAKABI	D. YILI	ÖLÜM TARİHİ	ŞEHİT OLDUĞU YER	KÖYÜ
AHMET	ALİ	HACI BEKİR	1306	12.05.1921	ALTINTAŞ HARBİ	-
AHMET	HASAN	HACI BEKİR	1315	28.05.1921	SAKARYA MUHARABESİ	-
ARİF	HÜSEYİN	-	1311	21.05.1921	-	-
HAKKI	AHMET	SARAÇ	1315	02.07.1921	TOYDEMİR HARBİ	-
HAKKI	HALİL	HACI ÇAKIR	1314	30.06.1922	ARPACIK GEDİĞİ	-
HALİL	ARİF	-	1315	02.07.1921	KARAKAPI HARBİ	YEŞİLYAYLA
HALİT	OSMAN	EMİR	1307	15.05.1921	ÇÖKÜRLER	-
İBRAHİM	HALİL	CELAL	1311	12.07.1922	AKŞEHİR HASTANESİ	-
İBRAHİM	MUSTAFA	İMAM	1315	27.01.1921	GÜNDÜZBEY HARBİ	DEMİRCİKÖY
İBRAHİM	MEHMET	TEKELİ	1309	21.05.1921	ESKİŞEHİR MUHAREBESİ	GÖKÇELER
İRFAN	AHMET	-	1312	22.12.1920	HAYDARPAŞA HASTANESİ	-
MEHMET	HACI MUSTAFA	SARI MUSTAFA	1315	10.11.1921	I.İNÖNÜ MUHAREBESİ	-
MEHMET	HASAN	GULAM	1315	28.06.1921	BAYRAKLI HARBİ	-
MEHMET	MEHMET ALİ	KOCA MEHMET	1311	30.01.1921	II. İNÖNÜ MUHARABESİ	KÖSELER
MEHMET	YUSUF	-	1314	05.07.1921	2. NOLU SEYYAR HASTANESİ	-
MEHMET	ALİ	TEKELİ	1314	21.05.1921	ESKİŞEHİR MUHAREBESİ	GÖKÇELER
MUSTAFA	ALİ	OSMAN	1314	28.03.1921	II. İNÖNÜ MUHAREBESİ	-
RIZA	HALİL	KÜÇÜK İBRAHİM	1314	07.04.1921	SİVRİ DERE	-
SALİH	İSMAİL	BEKAR	1308	20.05.1921	ÜÇSAYAR HARBİ	KÖSELER
SALİM	MEHMET	-	1306	07.04.1921	SİVRİ DERE	TAŞLIK
SÜLEYMAN	BEKİR	SARI AHMET	1308	1921	MEYDAN HARBİ	DEMİRCİKÖY
TAHİR	YUSUF	KEL İSMAİL	1308	10.07.1921	ÇEKİRDEKSİZ HARBİ	-
VELİ	HALİL	DİKBAŞ	1314	20.11.1921	I. İNÖNÜ HARBİ	-

3.3. SİMAV'DAN İSTİKLAL MADALYASI ALANLAR

Kurtuluş Savaşı'nda çok sayıda yaralı ve şehit verilmiştir. Bunlar içerisinde Simav ve çevresinden savaşa gidenlerde vardır. Savaşın sona ermesinden sonra mücadeleye katılan kişilere TBMM tarafından istiklal madalyası verilmeye başlanılmıştır. Savaşa katılıp bu hakkı olduğu halde "ben mücadeleyi Allah rızası için yaptım ben hakkımı ölümden sonraya saklıyorum" deyip madalya ve maaş almayanlar da olmuştur. Bu ve benzeri şekillerde ismini artık bilmediğimiz çok sayıda isimless kahraman Simavlılar bu savaşa katılmıştır. Hak kazanılan istiklal madalyasına başvurup bugün isimleri elimize ulaşan tespit edilebilen İstiklal madalyası alan kişiler de şunlardır:⁴¹²

Tablo 3.2: Simav'da Tespit Edilen İstiklal Madalyası Alanların İsimleri

ADI	SOYADI	DOĞUM	BABA ADI	KÖY/ MAHALLE	RÜTBESİ
HALİL İBRAHİM	SIDAR	1307	AHMET	-	TĞM (MÜLAZIMSANI)
MEHMET KARDİ	GÖKHAN	-	EYÜP	-	YZB (KOLAĞASI)
MEHMET MECDİ	TUNÇ	-	LÜTFÜ	-	YZB (KOLAĞASI)
MEHMET	GÜRCAN	-	ABBAS	-	BELLİ DEĞİL
MUSTAFA	AKYÜREK	1304	VEHBİ	-	BELLİ DEĞİL
MEHMET KAMİL	GÖÇKAN	1311	ABDULLAH	-	BELLİ DEĞİL
ZİYA HAMDİ	YARBA	-	AHMET HAMDİ	-	TĞM (MÜLAZIMSANI)
AHMET HAŞİM	-	-	SALİH	-	BELLİ DEĞİL
AHMET HAŞİM	-	-	SALİH	-	BELLİ DEĞİL
MEHMET SELAHATTİN	-	-	EMİN	-	BELLİ DEĞİL
HULUSİ	AYDEMİR	-	HÜSEYİN	-	ATĞM (ZABİT VEKİLİ)
MUSTAFA	ERTEM	-	AHMET	-	ATĞM (ZABİT VEKİLİ)
MEHMET İHSAN	-	-	YUSUF AGAH	-	ATĞM (ZABİT VEKİLİ)
MEHMET SABİT	EREN	-	MEHMET ARİF	-	ATĞM (ZABİT VEKİLİ)
BAHATTİN	ŞAHİN	-	İDRİS	-	TĞM (MÜZALIMSANI)
TEYFİK	ERTURAN	-	HÜSEYİN	-	ATĞM (ZABİT VEKİLİ)

⁴¹² Bu bilgiler, Simav Askerlik Şubesi kayıtlarından ve Pala ve Erdoğan, a.g.e., s.279'dan temin edilmiştir.

Tablo 3.2: (Devam) Simav'da Tespit Edilen İstiklal Madalyası Alanların İsimleri

TEVFİK	-	-	AHMET ESAT	-	ATĞM (ZABİT VEKİLİ)
FERİT	OĞUZBAYIR	1315	ALİ	-	TĞM (MÜLAZİMSANİ)
MEHMET KAMİL	GÖÇKAN	1311	ABDULLAH	-	BELLİ DEĞİL
MEHMET ALİ	TUNCAY	1314	AHMET	-	ATĞM (ZABİT VEKİLİ)
ALAATTİN	TÜRKAY	1315	HÜSEYİN	-	TĞM (MÜLAZİMSANİ)
ÖMER	-	-	EMİR ALİ	-	BŞÇVŞ(ZABİT)
YUSUF (ŞEHİT)	-	-	-	-	BELLİ DEĞİL
ŞEVKET	-	-	NASUH	-	SİMAV KAZASI MÜD. HUKUK AZASI (BEYAZ MADALYA)
HAKKI	-	-	VEHBİ	DERE MAH.	ÇAVUŞ
HALİL İBRAHİM	KARATEKE	1309	MUSTAFA	DERE MAH.	ÇAVUŞ
MUSTAFA	-	1314	EMİN	DERE MAH.	ER
HALİL	-	1311	İBRAHİM	TEPECİK MAH.	ER
SALİH	-	1307	AZİZ	TEPECİK MAH.	ÇAVUŞ
ALİ HAYDAR	NAKİPOĞLU	1315	CAFER	TEPECİK MAH.	ONBAŞI
MEHMET RIFAT	TOMBUL	1315	İSMAİL	CUMA MAH.	BŞÇVŞ(ZABİT)
İSMAİL	-	1314	İSMAİL	CUMA MAH.	ER
HALİL İBRAHİM	KARAHAN	1310	MUSTAFA	TABAKHANE MAH.	BŞÇVŞ(ZABİT)
MEHMET	-	1308	MUSTAFA	MURADINLAR	ER
SALİH	-	1306	SALİH	MURADINLAR	ONBAŞI
HALİL İBRAHİM	-	1307	İBRAHİM	MURADINLAR	ER
ŞERİF	-	1313	HALİL	MURADINLAR	ER
İBRAHİM	-	1312	HALİL	KÖPENEZ KÖYÜ	ONBAŞI
MUSTAFA	-	1312	HALİL	KÖPENEZ KÖYÜ	ÇAVUŞ
ŞERİF	-	1313	MUSTAFA	SEBELER KÖYÜ	ER
MEHMET	-	1310	HASAN	SEBELER KÖYÜ	ONBAŞI
ALİ OSMAN	YILDIRIM	1312	ALİ	ŞENKÖY	ER
MEHMET	İMAMOĞLU	1312	EMİN	BEYCE	ÇAVUŞ
ÖMER	-	1308	İSMAİL	YEMİŞLİ	ER
İSMAİL	-	1310	YUSUF	TABAKHANE MAH.	SER ÇAVUŞ
MEHMET	-	1315	KADİR	CUMA MAH.	ER
NURİ	MENCİK	1313	MUSTAFA	TEPECİK- CUMA MAH.	ER

Tablo 3.2: (Devam) Simav'da Tespit Edilen İstiklal Madalyası Alanların İsimleri

HÜSNÜ	-	1313	AHMET	TABAKHANE MAH.	ONBAŞI
MEHMET	-	1311	MEHMET ALİ	CUMA MAH.	ÇAVUŞ
OSMAN	-	1308	OSMAN	TABAKHANE MAH.	ONBAŞI
SALİH	-	1312	AHMET	TABAKHANE MAH.	ER
ALİ	-	1310	AHMET	TABAKHANE MAH.	ER
MUSTAFA	-	1315	ALİ	TABAKHANE MAH.	ER
HALİL	-	1315	MUSTAFA	CUMA MAH.	ER
MUSTAFA	-	1306	SÜLEYMAN	GEBECERLER KÖYÜ	ER
İSMAİL	-	1303	MUSTAFA	TEPECİK MAH.	ER
NURİ	-	1315	MEHMET	YEŞİLOVA	ONBAŞI
AHMET	-	1312	KAMİL	-	ÇAVUŞ
İSMAİL	ARSLAN	1311	ALİ	YEŞİLOVA	ER
RECEP	SEKİZ	1315	-	CUMA MAH.	ER
HALİL İBRAHİM	-	1314	ALİ	TABAKHANE MAH.	ER
AHMET	-	1309	AHMET	DERE MAH.	ÇAVUŞ
KAMİL	-	1315	ABBAS	DERE MAH.	ER
CAFER	OKTAY	1308	ABBAS	TABAKHANE MAH.	ER
SALİH	-	1308	HALİT	TABAKHANE MAH.	ER
HASAN	-	1314	İSMAİL	TEPECİK MAH.	ER
MUSTAFA	EMET	1315	MEHMET	TABAKHANE MAH.	ER
MEHMET	EFENK	1312	HÜSEYİN	-	ER
ALİ	KAMAR	1315	HALİT	TABAKHANE MAH.	ER
İSMAİL	KARADAYI	1314	ABDULLAH	CUMA MAH.	ER
MUSTAFA	CİCİKBEYİN	1311	SÜLEYMAN	ÇAYSİMAV KÖYÜ	ER
MEHMET	ŞAFAK	1311	ALİ OSMAN	ÇAYSİMAV KÖYÜ	ÇAVUŞ
ALİ	DERTLİ	1311	İSMAİL	TABAKHANE MAH.	ER
ABDULKADİR	GİRİŞKİN	1311	ABDULLAH	CUMA MAH.	ER
MEHMET	KAMER	1313	İSMAİL	TABAKHANE MAH.	ER
MUSTAFA	ERDİMEN	1314	AHMET	DERE MAH.	ER
YUSUF	ÇELİK	1310	ALİ	PAZARLAR	ER
HÜSEYİN	ŞEN	1315	SÜLEYMAN	DERE MAH.	ER
ALİ	DEMİREL	1315	MUSTAFA	KESTEL	ER

Tablo 3.2: (Devam) Simav’da Tespit Edilen İstiklal Madalyası Alanların İsimleri

EMİN	KAHRAMAN	1312	MEHMET	KUŞU	ÇAVUŞ
HASAN	VURAL	1315	HASAN	YENİCEKÖY	ER
HÜSEYİN	SARI	1314	MEHMET	NAŞA	ER
HALİL	TUNÇ	1315	HALİL	TABAKHANE/ YENİCEKÖY	ER
HÜSEYİN	KARAKAŞ	1314	HALİL	YEŞİLKÖY	ER
HÜSEYİN	KALAYCIK	1315	ÖMER	CUMA/ TEPECİK MAH.	ER
MEHMET SAİT	ÇAKMAK	1313	İSMAİL	DERE MAH.	ER
ALİ OSMAN	ÖZTÜRK	1313	AHMET	YENİCEKÖY	ER
MEHMET	ÇAVDAR	1313	MUSTAFA	TABAKHANE MAH.	ER
HALİL İBRAHİM	BULUK	1315	OSMAN	DEMİRCİKÖY	ER
İSMAİL	KAYA	1315	HALİL	NAŞA	ER
MEHMET	KABACA	1314	ÖMER	EFİR	ER
MUSTAFA	PERİŞAN	1314	MUSTAFA	CUMA MAH.	ER
MUSTAFA	KAPAN	1313	HALİL	YENİ MAH.	ER
KAMİL	ERTEM	1312	AHMET	YEŞİLKÖY	TĞM.
HALİL	ALTINKAYA	1306	-	KUŞU	ER
KADER	GİRİŞKEN	1311	-	SİMAV	ER
AHMET	KURU	1313	-	ÇAKIRLAR	-
MEHMET	GÖKMEN	1314	-	KUŞU	-
VELİ	UZUN	1314	-	ÇAKIRLAR	ER
HÜSEYİN	YİĞİT	1314	-	KARACAHİSAR	ER
ALİ	ÖZDEMİR	1315	-	YAĞMURLAR	ER
MUSTAFA	AYDINLI	1315	-	SİMAV	ER
HALİL	ÇETİNKAYA	1315	-	SİMAV	ER

3.4. SİMAVLI GAZİ VE ŞEHİTLERDEN BİRKAÇ ÖRNEK

3.4.1. Mustafa Ertem

5 çocuk babasıdır.6 yıl İstanbul Fatih medresesinde eğitim almıştır.1921-1922 gibi Simav’a gelmiş geldikten sonra tekrar askere gitmiş ve Atatürk’ün iâşesinde görev almıştır. Kardeşi Kamil Ertem de aynı yerde görev almıştır. Balkanlarda savaşa da katılmıştır. Romanya’da esir düşmüştür. Esir olduğu süre içinde hastalanmıştır. Hasta olduktan sonra ölecek kişilerin içine atılmış, barakada iken oradan bir doktor her gün kendisine içecek getirirmiş bunun öleceği yok dermiş onunla ilgilenirmiş. Macaristanlı bir subay ölümlerin arasında gezerken Mustafa Bey’i fark etmiş onu hırıldadığını duymuş ve oradan tedavi için alınmasını emretmiştir. Esir düştükleri yerdeki kişilerin yarısı

ölmüştür. Zaten esir edildikleri yer oldukça sağlıksız bir yerdir. Her yerin bit olduğunu belirtmiştir. Hatta bitlerin süpürgeyle süpürüldüğünü beyan etmiştir. Artık kendisinin de öleceğini düşünmeye başlamıştır ve şunu söylemiştir: “öleceğimi bildiğim için söylenmiyordum artık.” Mustafa Bey’i ölüm barakasından almışlar ve tedavisine başlanılmıştır. Onu bulan subay onunla çok ilgilenmiştir. Mübadele sonucunda esaretten kurtulmuştur. Türkiye’ye döndükten sonra Macar subay Türkiye’ye ailesiyle gelmiş ve geldiğinde Mustafa Bey’i de ziyaret etmiştir. Mustafa ve Kamil kardeşler için Önemli bir olayda Bulgaristan’da yaşanmıştır. Farklı birliklerin içerisinde Osmanlı ordusunda savaşan iki kardeş birbirlerini öldü olarak düşünürken Bulgaristan’da karşılaşmışlardır.

Mustafa Bey üç ölüm tehlikesi atlattığından bahseder. Birincisi Bulgaristan’da ki ölüm barakasinda olmuştur. İkincisi ise yaralı bir düşman askerine yardım etmek isterlerken yaralı düşman askeri Mustafa Bey’e süngüyle saldırmak istemiş bu durum karşısında atik davranarak Mustafa Bey silahıyla düşman askerini vurmuştur. Öldürülen askerin üzeri aranmaya başlamış ve bu arama sırasında üzerinden çocuklarıyla resmi çıkmıştır. Bu manzara Mustafa Bey’i çok üzmüştür. Üçüncü ölüm tehlikesini de İstiklal savaşında Sakarya’da atlatmıştır. Bir yerden bir yere nakledilirken düşman kurşunlarına maruz kalmışlardır. Kurşunlar kendisine isabet etmemiş yalnız atın üzerindeki kendisine ait olan sandığa isabet etmiştir. Sakarya’da başka bir hatırası ise nöbete çıktığı sırada, “Sakarya nehrinin kenarında düşman askerinin yığılmış nehrin diğer tarafına Türk askerinin olduğu bölgeye geçmek için Sakarya nehrinin üzerine tek tek askerler ellerinde tahtalarla Sakarya’nın geçilebilecek yerinden köprü kurmuşlar. Biz ise askerlerle onları beklemeye başlamıştık düşman askeri köprüyü bitirip geçmeye başladı ben emir verdim dokunmayalım biraz geçsinler o zaman başlarız makineli tüfekle” diye emir vermiştir. “Epeyce düşman askeri geçince bizim karşı koyabileceğimiz bir kuvveti makineli tüfeklerle taradık ve hepsi nehrin içine kan içinde döküldüler,” diye aktarmıştır. Kurtuluş Savaşı’nda gösterdiği faydalardan dolayı İstiklal madalyası ile taltif edilmiştir.

Savaştan döndükten sonra ise kendisi daha önce İstanbul’da eğitim aldığı için 6 ay Konya’da eğitim aldıktan sonra ise Simav’ın Kalkan Köyünde öğretmen olarak görev almıştır. 1948 yılında vefat etmiştir.⁴¹³

⁴¹³ Mustafa Ertem’in kızı Ülker Ayan ve damadı Hasan Ayan ile 10.10.2015 tarihinde yapılan görüşme.

3.4.2. Halil İbrahim Karahan

1310 Simav doğumludur. Simav rüştiye mezunudur. Afyon menzil hattında karargah yazıcısı olarak görev yapmış. İstiklal madalyası ile taltif edilmiştir.⁴¹⁴ Cepheden döndükten sonra 1952 yılında da kısa bir dönem Simav belediye başkanlığı da yapmıştır. 1973 yılında vefat etmiştir.⁴¹⁵

3.4.3. İsmail Arslan

İsmail Arslan, Semerköy (Yeşilova) doğumludur. I. Dünya Savaşı'nda Yemen cephesinde görev yapmış. Burada İngilizlere esir düşmüş ve gemilerle Çin Hindine götürülmüş. Uzun süre burada esir kalmıştır. Esaretten kurtulduktan sonra İstiklal Savaşı'na da katılmış ve süvari olarak görev almıştır. Büyük Taarruz'un sonunda İzmir'e giren ilk süvari birliğin içinde yer almıştır. İstiklal Madalyası ile onurlandırılmıştır.⁴¹⁶

3.4.4. Mehmet Rifat Tombul

Mehmet Rifat Tombul, 1315(1899) Simav doğumludur. Simav Rüştiye mezunudur. İstiklal savaşında Sakarya savaşında yararlılık göstermiştir. Burada Atatürk'ü gördüğünü beyan etmiştir. Başçavuş olarak görev almış. İstiklal savaşında göstermiş olduğu yararlılıktan dolayı istiklal madalyası ile taltif edilmiştir. Savaş sonrası devlet memuru olarak görev almış ayrıca Simav Hastane Yaptırma Derneği üyeliği de yapmıştır. 1988 yılında vefat etmiştir.⁴¹⁷

3.4.5. Karaoğlanların (Şehit) Yusuf Çavuş

Karaoğlanoğlu Ömer Ağa'nın oğludur. 1896 doğumlu olan Yusuf Çavuş, dört kardeşidir.⁴¹⁸ Birçok yurtsever Simavlılardan biri olan Yusuf Çavuş, Kuva-yı Seyyare birlikleri içerisinde Kako Mehmet'in müfrezesinde yer almıştır. Kuva-yı Seyyare ile Simav'a gelerek Demirci'deki Yunan kuvvetlerine karşı taarruza katılan askerlerden birisidir. Müfreze komutanları Kako Mehmet'in Ahmetli-Bahtıllı arasında Yunanlılarla yapılan çatışmalarda şehit düşmesi üzerine müfreze komutanlığına getirilmiştir. Çerkez

⁴¹⁴ İstiklal Madalyası Vesikası için Bkz. Ek:6.

⁴¹⁵ Mustafa Karahan ile 13.10.2015 Tarihinde Yapılan Görüşme. Ayrıca Bkz. Ek:9.

⁴¹⁶ Mustafa Karahan ile 13.05.2015 Tarihinde Yapılan Görüşme.

⁴¹⁷ Mehmet Cemal Tombul ile 05.11.2015 Tarihinde Yapılan Görüşme. Bkz. Ek:11.

⁴¹⁸ Albayrak, a.g.e., s.180.

Ethem'in Yunanlılara sığınmasından sonra Parti Pehlivan ile birlikte İbrahim Ethem (Akıncı) Bey'in emrine girmiştir.⁴¹⁹

Akıncı müfrezesi iken çok sefer Simav'a ailesinin yanına da gelerek onları ziyaret etmiştir. Atının üzerinde bulunan altınları gören kardeşlerinde Rıza Bey, hoşuna giderek bu altınlardan birini vermesini ister Yusuf Çavuş, "bu milletin hakkıdır veremem, kim alırsa hakkımı helal etmem" demiştir.⁴²⁰ Akıncılar kuvvetleri içinde önemli görevler üstlenen Yusuf Çavuş yaptığı birçok baskınlarla Yunan'a kayıplar verdimiş, Yunan Birliklerinin çekindiği bir isim olmuştur. Simav'da ailesinin yaşadığı ev Yunan'ın devamlı gözetimine girmiştir. Simav işgal komutanı Pipsos Yusuf Çavuşla görüşmek için haber göndermiş. Yusuf Çavuş da bu istek üzerine Pipsosla görüşme yapmıştır. Pipsos, "Kuva-yı Milliye'den ayrılıp İzmir'de rahat bir hayat yaşaması vaadinde" bulunur. Yusuf Çavuş'ta bu talebi değerlendireceğini belirterek buradan ayrılır. Ancak Yusuf Çavuş Akdağ'da müfrezesinin başına geri döner. Bu durumu öğrenen Yunan, Yusuf Çavuş'un annesini ve kardeşlerini sürgüne gönderir.⁴²¹

23 Aralık 1921 tarihinde yörede zulümlerini artıran Yunan Kuvvetlerinin geçeceği yol üzerine Kükimdere'de Akıncı Müfrezeleri tarafından pusu kurulmuştur.⁴²² Kurulan pusuda Yunan kuvvetleriyle girilen akşam yediden gece bire kadar süren çatışmalarda Yusuf Çavuş yüzünden yara almıştır. Genç ve yakışıklı olan Yusuf Çavuş güzelliğinin gitti ve artık nişanlısının kendisine bakmayacağını düşünerek orada canına kıymıştır.⁴²³ Yusuf Çavuş'un hayatını kaybetmesiyle ilgili bir başka görüş ise, pusuda girilen çatışmada Yunan ve yerli işbirlikçileri tarafından iyice sıkıştırılmış durumdadır. Düşmanın eline canlı olarak geçmemek için orada silahını ateşleyerek hayatına son vermiştir.⁴²⁴ Ertesi günü naşı müfrezeler tarafından olayın olduğu yerden alınarak düşman tarafından bulunmaması için buradan yarım saat uzaktaki bir yere ulu çamların altına gözyaşlarıyla defnedilmiştir.⁴²⁵

Şehit Yusuf Çavuş Cumhuriyet yıllarında kurtuluş savaşında verdiği mücadelelerden dolayı istiklal madalyası ile onurlandırılmıştır. 1950'li yıllarda devlet

⁴¹⁹ Pala ve Erdoğan, a.g.e., ss.261-262.

⁴²⁰ Zekiye Önder ile 14.11.2015 Tarihinde Yapılan Görüşme.

⁴²¹ Albayrak, a.g.e., s.180.

⁴²² Pusu Krokisi için Bkz. Ek: 13.

⁴²³ Akıncı, a.g.e., ss.159-160.

⁴²⁴ Albayrak, a.g.e., s.180.

⁴²⁵ Akıncı, a.g.e., s.161.

tarafından Yusuf Çavuş'un hatıraları toplanılmak istenilmiş. Ancak dindar bir hayat yaşayan annesi *"ben oğlumun hatıralarını satmam o günaha girmem"* demiştir. Ayrıca yine bu yıllarda Adapazarı'nda bir banka hesabında Yusuf Çavuş adına yüksek miktarda para çıkmış ve bu para varisleri aranarak bulunmuş ve verilmek istenilmiş annesi Nazife Hanım, *" bu para benim oğlumun adına yatırılmış ama bu parada yetimin hakkı var bu parayı alamam"* demiştir.⁴²⁶ Kurtuluş Savaşı yıllarında İtalyanlardan silah almak için Yusuf Çavuş adına bankaya yatırılan bu paranın, Kuva-yı Milliye'nin parası olduğu dolayısıyla devletin parası olduğu için, hazineye aktarılması sağlanılmıştır.⁴²⁷

3.4.6. Ali Kamar

1899 yılında Simav'da doğmuştur. Simav'da İdadiden mezun olmuştur. Kurtuluş Savaşı'nın başlamasından sonra askere alınmıştır. Kastamonu'ya götürülerek burada askeri eğitime alındıktan sonra Yunan işgalinin genişlemeye başlamasından sonra hava kış olmasına rağmen yaya olarak 40. Alay olarak yola çıkmışlardır. Burada II. İnönü Muharebelerine katılmıştır. Yunanlılarla çetin bir mücadeleye girişmişleridir. Savaş esnasında askerimizin geri çekilme taktiği sırasında diyalog kopukluğundan geri çekilemeyen askerlerimiz Yunan'a esir düşmüş bu askerlerin içinde Ali Kamar'da bulunmaktadır. Ali Kamar ve arkadaşları esir olarak Uşak'a getirilmişler, burada Yunanlılar tarafından ekmek fırınında çalıştırılmaya başlamışlardır. Burada bir fırsatını bularak kaçarak yaya olarak Simav'a gelmiş. İşgal süresince evinde saklanmıştır. Simav'ın Yunan işgalinden kurtulmasından sonra evinden çıkmış ve tekrar birliğine dönmüştür. Kurtuluş Savaşı'nda gösterdiği yararlılıklardan dolayı İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmiştir.⁴²⁸ Milli Mücadeleden sonra dericilikle uğraşan Ali Kamar 1977 yılında vefat etmiştir.⁴²⁹

3.5. SİMAV MÜFTÜSÜ MEHMET ARİF (EREN) EFENDİ

Simav müftüsü ve kadısı olan Hacı İbrahim Efendi'nin oğlu olan Mehmet Arif Efendi, 1855 yılında Cuma Mahallesi'nde doğmuştur. İlk öğreniminden sonra Cami Kebir (Ulu Cami) Medresesi'ne devam etmiştir. Burada dokuz yıl eğitim alan Mehmet

⁴²⁶ Zekiye Önder ile Yapılan Görüşme.

⁴²⁷ Albayrak, a.g.e., s. 179.

⁴²⁸ İstiklal Madalyası Vesikası için Bkz. Ek:7.

⁴²⁹ İhsan Kamar ile 30.11.2015 Tarihinde Yapılan Görüşme. Bkz. Ek:9.

Arif Efendi daha sonra eğitim için Bursa'ya gitmiştir. Bursa'da İvaz Paşa Medresesi'ne kaydolmuş. Bu medresede dönemin tanınmış kişilerinden olan İmamzade Mehmet Sabit Efendi'den dersler alarak müderrislik icazeti almıştır. Buradaki öğrenimini tamamladıktan sonra Simav'a dönen Mehmet Arif Efendi, Cami Kebir Medresesi'nde hocalığa başlamış, Simav Müftüsü Mehmet Efendi'nin vefatı üzerine 4 Ekim 1885 tarihinde Simav Müftülüğüne tayin edilmiştir. Ekim 1902 tarihinde de Bursa'dan İbtiday-i Hariç müderrisliği unvanını almıştır.⁴³⁰

İşgal dönemlerinde Simav Müftülüğünü yapan Mehmet Arif Efendi, Milli Mücadele'ye ilk başlarından itibaren destek veren kişilerdendir. Ankara Müftüsü Rıfat (Börekçi) Bey tarafından yayınlanan Ankara Fetvası'na imzasını koyan Arif Efendi Milli Mücadele'nin meşru olduğunu duyurmuştur.⁴³¹ Ayrıca Yunan'ın Simav'ı işgalini önlemeye yönelik hareketleri olmuş. Yunan'ı Simav'a davet etmek isteyen halka nasihatlerde de bulunmuştur. Mehmet Arif Efendi, Çerkez Ethem'in Simav'a geldiğinde birçok kişinin Çerkez Ethem tarafından asılmasını da engellemiştir.⁴³²

Kurtuluş Savaşı'ndan sonra da görevine devam eden Mehmet Arif Efendi 65 yaşına geldiğinde 2 Aralık 1936 tarihinde yaş haddinden dolayı emekliliğe ayrılmıştır.⁴³³ Mehmet Arif (Eren) Efendi, 11 Ocak 1944 tarihinde vefat etmiştir ve Harmancık mezarlığında defnedilmiştir.

⁴³⁰ Ali Sarıkoyuncu, *Milli Mücadele'de Din Adamları-II*, Diyanet İşleri Başkanlığı 3. Baskı, Ankara: s.227.

⁴³¹ A.g.e., s.228.

⁴³² Azmi Eren'in Notu.

⁴³³ Sarıkoyuncu, a.g.e., s.228.

SONUÇ

Birinci Dünya Savaşı sonunda İtilaf Devletleri ile Osmanlı Devleti arasında 30 Ekim 1918 tarihinde 25 maddeden oluşan Mondros Mütarekesi imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Osmanlı topraklarının işgalinin yolu açılmış ve yapılacak bu işgaller sırasında Osmanlı Devleti'nin adeta hareketsiz kalması için İtilaf güçleri gerekli önlemleri almıştır. Daha savaş devam ederken İtilaf Devletleri kendi aralarında imzaladıkları gizli anlaşmalarla Osmanlı topraklarını paylaşmışlardı. Mütarekenin imzalanmasından sonra da bu amaçlar doğrultusunda Osmanlı topraklarında işgaller başlamıştır. Ancak Osmanlı Orduları terhis edildiği için hiçbir müdahalede bulunulamamıştır. Bununla birlikte işgallere karşı başta Mustafa Kemal Paşa olmak üzere bazı komutanların öncülüğünde Kurtuluş Savaşı, Doğuda Ermenilere, Güneydoğu'da Fransızlara Batı'da ise Yunanlılara karşı bir mücadele verilmiştir.

Osmanlı topraklarında işgaller başlamış devam ederken, Birinci Dünya Savaşı galipleri mağlup devletlere imzalatacakları barış anlaşmalarının şartlarını belirlemek üzere Paris'te bir Barış Konferansı düzenlemişlerdir. Bu konferansta en önemli konulardan birisi Yunanlıların Anadolu topraklarından pay istemesi meselesi oldu. İzmir daha önce yapılmış olan gizli anlaşmalarla İtalyanlara verilmiş olmasına rağmen burasının bu kez Yunanlılar tarafından işgal edilmesine karar verildi. Yunan kuvvetleri 15 Mayıs 1919 ABD, İngiliz ve Fransız donanmasının koruması altında İzmir'e çıkmışlardır. Yunanlılar "Megali İdealarını" gerçekleştirmek için böylelikle büyük bir fırsat yakalamış oldular.

İzmir'in işgal edilmesi ve burada meydana gelen katliam ve zulümler, o günlerde faaliyete başlayan İzmir Reddi İlhak Cemiyeti tarafından yurdun dört bir yanına duyurulmuştur. Bunun üzerine Anadolu'da bu işgale karşı tepkiler hızla büyümüştür. Yunanlılar çeşitli bahanelerle işgallerini Anadolu'nun içlerine doğru yaymaya başlamışlardır. Bir yandan Yunan işgali Batı Anadolu Bölgesi'nde yayılırken bir yandan da bağımsızlığına düşkün olan Türk halkı tarafından Reddi İlhak ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurmaya başlamıştır. Türk halkı bir yandan kurulan bu cemiyetler etrafında örgütlenmeye çalışırken bir yandan da Yunan işgalini destekleyen ve Kuva-yı Milliye'ye karşı olanlar ile mücadele edilmiştir. Daha İzmir'in işgal edildiği 15 Mayıs 1919 tarihinde işgali haber eden telgrafın Emet'e ulaşmasıyla aynı gün Emet Müdafaa-i Vatan Cemiyeti

kurulmuştur. İzmir'in işgal edilmesi ve Yunan işgalinin Ege'nin içlerine doğru yayılmaya başlamasından sonra Uşaklı yurtseverler de harekete geçerek gizli bir örgüt kurmuşlar ve daha sonra 17. Kolordu'dan katılan, isimlerini yukarıda bahsettiğimiz, subayların da katkılarıyla Uşak Reddi İlhak Cemiyetini kurmuşlardır. Yunanlıların Uşak'ı işgaline kadar faaliyetlerini sürdüren bu cemiyet bölgedeki Yunan'a karşı verilen mücadeleye önemli katkı sağlamış. Ayrıca Milli Mücadele'nin örgütlenmesinde de önemli rol üstlenmiştir. Gediz ve Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin kurulmasını bu cemiyet sağlamış ve Simav ve Gediz Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'ni kendi bünyesine bağlamıştır.

Simav'da işgallere karşı tepkisini koyan yerlerden biri olmuştur. Henüz Yunanlıların buraya gelip işgal etmiş olmamasına rağmen, Temmuz 1919 sonlarına doğru Simav'da da Kuva-yı Milliye örgütü kurulmuş ve İngilizlere karşı Kütahya'da yapılan operasyona da katılmıştır. Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti de 1 Kasım 1919 tarihinde kurulmuştur. Gediz'de de 1919 Ağustos ayında kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti burada olması muhtemel Yunan işgaline karşı önlemler almış, cepheden firar edenlere ve Yunan yanlılarına karşı mücadele etmiştir.

Simav'da da Kuva-yı Milliye karşıtları ortaya çıkmış ve Kuva-yı Milliye'nin faaliyetlerini engellemek için çaba sarf etmişlerdir. Çerkez Ethem hem bu Kuva-yı Milliye karşıtlarını dağıtmak hem de Demirci'ye kadar gelmiş olan Yunan kuvvetlerini durdurmak için Simav'a gelmiş ve bu karşı çıkanları dağıtmıştır. Birçoğunu sürgüne göndermiş, bazılarını idam etmiş, bazıları da kaçarak kurtulmuştur. Bu Kuva-yı Milliye karşıtları ve Çerkez Ethem'e karşı çıkanlar daha sonra Çerkez Ethem'in Ankara Hükümeti'ne isyan etmesinden sonra bu durumdan faydalanmışlar ve cezalandırılmaktan da kurtulmuşlardır.

Buna karşın Simav'ın Yunan işgalinden kurtarılması için pek çok Simavlı görev almıştır. Bunlardan birisi de Yusuf Cemil Bey'dir. Yusuf Cemil Bey TBMM'de de milletvekili olarak da görev yapmıştır. Yine o günlerde Simav Müftülüğü'nü yapan Mehmet Arif Efendi de Ankara Müftüsü Rıfat (Börekçi) Bey'in fetvasına imzasını koyarak Milli Mücadele'ye destek vermiştir. Birçok isimde cepheye koşarak Milli Mücadele de aktif rol oynamıştır. Birçok isim şehit düşmüş, birçoğu da görevini tamamlayıp mücadelenin sona ermesinden sonra memleketlerine geri dönmüşlerdir. Milli

Mücadele'ye destek veren birçok isim de sürgüne gönderilmiş ve birçoğu da işkencelere maruz kalmışlardır. Düşmanın yurttan kovulmasından sonra esir değişimine kadar zulümleri devam etmiştir. Yunanla işbirliği yapanlar Kuva-yı Milliye karşıtlığı yapanlar ise işgal günlerinde rahat ettikleri gibi Lozan Anlaşması gereği İstiklal Mahkemeleri'nin kaldırılmasından sonra buralardaki davaları da düşmüş ve kurtuluş günlerinden itibaren de rahatlık içinde yaşamlarını devam ettirmişlerdir.

Yunan işgalinden nasibini alan yerlerden biri de Simav olmuş, metinde de belirtildiği üzere farklı tarihlerde üç kez Yunanlıların işgaline uğramıştır. Yunan işgalinin amacı Ankara'ya kadar ulaşmak olduğundan ilerlettikleri işgal bölgesinde arkalarında işgal edilmemiş bir Simav'ın kalması Yunan ordusu için bir tehdit olacağından bu bölgeyi işgal altında tutmuşlardır. İşgal altında olmasına rağmen Simav'daki Kuva-yı Milliyeciler o günlerde Türk Ordularına ellerinden geldiğince yardım ulaştırmaya çalışmışlardır. Özellikle bu işgal bölgesinde faaliyet gösteren Demirci Akıncıları ile devamlı irtibatlı olmuşlar. Onlara köylerde barınma ve hayvanlarını saklama imkânı tanımışlar. Silah ve malzeme desteği sağlamışlardır.

Simav Büyük Taarruz'un başlamasıyla 31 Ağustos 1922 günü Demirci Akıncıları sayesinde işgalden kurtulmuştur. Ancak Meydan Muharebesinden kaçan Yunan Kuvvetlerinin bir kolu 4 Eylül günü Simav'a gelmiş ve Simav yine Yunan tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu arada bölgede bulunan Türk kuvvetleri kaçan Yunanlıların arkasından Sındırgı istikametine gitmiştir. Bu yeni gelen Yunan kuvvetlerinin arkasından da asıl gelmesi beklenen Türk Ordu Kuvvetleri beklenmektedir ve bunun için hazırlıklar yapılmıştır. Yeni Yunan tehlikesi karşısında savunmasız durumda olan Simavlılar ses çıkaramamış ve çaresizce arkadan gelecek olan Türk Kuvvetlerini beklemeye başlamışlardır. Bu arada Türk Kuvvetleri için yapılan iaşe hazırlıklarından Yunan Kuvvetleri faydalanmışlardır. Yunan ordusunun 4 Eylül 1922 günü Simav merkezinde bir eylemi olmamış ancak Çitgöl Beldesi merkez kadar şanslı olmamıştır. Merkeze 3 km uzaklıkta bulunan bu belde Yunanlılar tarafından kaçarken ateşe verilmiştir. Simav 5 Eylül 1922 günü 159. Alay tarafından ve bu alayın komutanı Osman Bey tarafından Yunan işgalinden son kez kurtarılmıştır. Metinde de belirtildiği gibi 30 Ağustos 1922'de Kütahya, 1 Eylül 1922'de Uşak ile Gediz ve 3 Eylül 1922'de Emet Yunan işgalinden kurtarılmıştır.

EKLER

Ek 1:

Merhum Yusuf Cemil'in Öz geçmişi

Yusuf Cemil 1868 yılında Bergama'nın Kınık nahiyesinde(Şimdi İzmir-
de kaza) doğdu. Babası oranın egrafından Halil Kamil efendi, annesi de Ayşe
hanım. Halil Kamil efendi nevahe'i Bergama kâtib'i umumi ve aynı zamanda
naibi idiki naiplik makamı padişahın orada vekili demektir. Bu nedenle çok
varlıklı bir kişi idi. Yusuf Cemil Ailenin en küçük bir evladıydı. Babası ve
annesi henüz 15 yaşlarında iken birbiri ardından ölünce Cemil ablası Duda
hatun ve eniştesi Kamil hoca'nın yanlarına sığındı. Yusuf Cemil baba ve an-
nesinden büyük bir servete nâil olmuş zengin bir gençti. Fakat eniştesi ara-
cılığı ile bir aşar ortaklarına kefil yapıldı, aşarcılar iflâs edince nesi
var, nesi yok satıldı, varlıktan birdenbire yokluğa düşen Cemil bu hâle çok
üzülmüştü. O sıralarda 18 yaşına girmişti ki gönüllü olarak asker oldu. İyi
bir öğretim görmüş, medresede de okumuştur, yazısı, okuyup yazması çok güzeldi.
Onu Sima v redif taburunun kaleminde görev aldı, zamanla taburun Başçavuşu
oldu. İmam'ı Yahya'nın başlattığı Yemen isyanını bastırmak üzere tertip
olunan orduya Simav taburu da katıldığından 1890 lı yıllarda Yemene gitti,
Orada iş sona erince 1897 Yunan harbine yine Simav taburu ile iştirak etti.
Savaş sona erince terhis olduğu ve Simav'ı çok sevmekle oraya dönünce Simav
yerleşti fakat çapta ticarete başladı ve 1901 yılında orada İbrahim hoca oğlu
İsmail Çavuş'un kızı Emine hanımla evlendi.

Yusuf Cemil okuma ve yazmayı seven aydın bir kişi olduğundan Simavda
Cemiyet işlerinde görev aldı, İttihat Terakki fırkasında, donanma cemiyetinde
fahri olarak çalışıyordu, okumayı çok sevdiğinden yeni çıkan kitap, mecmua ve
günlük gazeteleri getirtiyor, dükkanında toplanan kişilere günün konularını
anlatıyor, bir taraftan da istidatlı gençleri tahsile teşvik ediyordu. Şimdi
Edav oğlu Akif in ticarethanesinin olduğu yerde üç katlı o zamana göre
modern bir ev yaptırmıştı. Memleketin seçkin bir siması olarak Maarif En-
cümeni Başkanlığı olarak işi görevini de yapıyordu. O günlerde memlekette Çe-
kirge Afetiyle f-Geni de baş göstermişti. Çekirge ile mücadele için de ön
ayak oldu. Milyonlarla çekirge bir sürü halinde havada uçarak ekili yerlere
saldırıyor, tarla ürünlerini bir anda silip süpürüyordu. Kurulan mücadele he-
yetini o idare ediyor, bu zararlı mahluklar imha ediliyor. O dönemlerde
memlekette bir de kolera hastalığı belirmişti. Bu hastalığa yakalananlar bir
kaç saat içinde ölüyor. Çok okuyan bir kişi olarak yine onun hastalıktan
korunma yöntemleriyle hareket edilerek yine bu hastalıkla mücadele de baş

Birinci Meclis Milletvekili olan Yusuf Cemil Altay'ın oğlu Muhasin Özata'nın
babasını hayatını anlattığı yazısı, kendi daktilo yazısı.

Ek:1/1

elde edildi, halk hastalıktan korunma için dellallar la dıyuruldu. Basıralarda Tarablus ve balkan savaşlarında ordularımız yenilmiş memleket büyük bir matem havasına bürünmüştü. Felâketler birbirini izliyordu. Netekim 18 kasım 1911'de Cumartesi günü öğle saatlerinde Dere mahallesi Tekke bayırında çıkan bir yangın çok şiddetli esen lodos'un etkisiyle bir anda bütün kasabayı sardı, Sonbaharda samanlıklar saman ve mısır sapı ile dolu olduğundan 4-5 saat içinde bütün kasabayı sardı. Ahşap olan evler bir anda tıtaştı. Halkın meydanlara taşınan bahçelere taşıyabildiği eşyalarıda havadan yağan tahta parçaları, çiviler, kül-lerle yandı. Cemil bey yangınla mücadele için çapalarken yepyeni evi, dükkânı da yanıp kül oldu. Zavallı, talihsiz adamın memleketinde ki malları bir kefalet yüzünden satılmıştı, işte bu yangından önce kendini henüz toparlayabildiği bir anda yine yokluğa ermişti. Simavlılar onu çok sevdiğinden o zamanlar Hüdavendigar eyaleti merkezi vilâyetiz olan Bursa'ya genel meclis üyesi seçtilen. Bir yıl sonra Kütahya müstakil sancak olunca oraya geçti, mecliste boş dırma. Simavda Taşköprü caddesi ozamahlılar açık dere dururundaydı, encümenenden ödenek alarak dereyi kapattırdı, kaza merkezinde köylerde okullar açtırdı, Fatih, Yusu-bey okulu gibi. Birinci cihan harbinde yenik sayıldık, Mondros mütarekesi sonun-yırdığımız yer yer düşman işgaline uğramıştı, Kütahyada İngiliz, İtalyan askerle-ri gelmişti. Mustafa Kemal Anadolu mücadelesine başlamıştı, Ankarada bir meclis toplanacaktı, Yusuf Cemil 23 nisan 1920'de açılan birinci meclise Kütahya adı-na katılmıştı. Ankara meclisinde de boş durmadı. Çok taktir (önerge) sunduğun-dan adı ebüttekarir (taktir babası) oldu. 1924 yılında ani bir kalb krizi so-nunda vefat etti. Oğlu Muhasin ve kızı Sabahat öğretmenlik mesleğine girdiler. Diğer oğlu S. avî Tekel eksperliği yaptı, Sabahat Sanater, Suavi Altay hâlen hayat-ta olmayıp, Muhasin Özata babasının yazdığı şiirleri derlemektedir.

Sayın Yazar: Boztepe

Birinci Meclis Milletvekili olan Yusuf Cemil Altay'ın oğlu Muhasin Özata'nın babasını hayatını anlattığı yazısı, kendi daktilo yazısı.

Ek:2

23 Mart 1336 (1920)

Havalar soğukça gidiyor. Bu dokuz gün zarfında Ankara Heyet-i temai - liyesi namına Mustafa Kemal paşadan hükûmete gelen bir telgrafta İstanbul'un İngilizler tarafından işgali ve İstanbul'la muhaberatın kesilmesi sebebiyle Anadolu'da bulunan vilâyetler ile müstakil sancaklar başsız bir vücut gibi kalmış olduklarından milli idârede birliği te'min etmek üzere Heyet-i Meb - use olarak ve İstanbul'dan kaçarak Ankara'ya kadar gelebilmiş olan İstan - bul meclisi Meb'uslarının da katılması ile bir meclis-i fevkalâde-i milli teşkil edilmek üzere her livâ'dan salâhiyet-i fevkalâdeyi hâiz 5 er meb'us intihabı ile Ankara'ya gönderilmesi ve için acele ele alınması isteniyordu.

Mes'ele livâ'ca nazar, i ehemmiyete alınarak hükûmette mutasarrıf Nâ - ci beyin riyasetinde bir toplantı yapılarak müzâkere sonuncu Mustafa Kemal paşa hazretleri'nin teklifi kabul ve mülhakat'a tâmin olundu. Kütahya müdâ - faa-i hukuk heyet-i merkeziyesi'nin teklifi üzerine ben de işbu âzâlık için namzetliğimi koydum. Tahminlere göre bu meclisin mevcudu 300 ün üstünde bu - lunacaktı..

2 Nisan 1336 (1920) cuma

Kütahya merkezinden rey alamamakla beraber bugün Uğak, Gediz, Simav kazalarından 108 rey alarak Ankara meclisi âzâlığını kazandığını ilettiler. Livâ namına diğer kazananlar : Kütahya Belediye reisi Seyfi, Dârülmualiminin sâbık müdürü Cevdet, Eski Saruhan meb'usu Haydar, Uğaklı Besim Atalay ve Ra - şip beylerden ibaretti.

3 Nisan 1336 (1920) cumartesi

Livâ encümenine vardığında Uğak'tan Yılanca sâde Bekir, Çaphaneli Mâbil zâde Funt beylerden tebrik telgrafları aldım. İstanbul ile hâiz muha - bere yoktu. İngilizler İstanbul meb'usan meclisi âzâlarından ele geçirdikle - rini Malta'ya sürmek suretiyle denâatlerini göstermişlerdi. Gönderilenler arasında Haridiye kahramanı Rauf bey, Kara Vâsif, Çürüksulu Mahmut paşa, Rıman Usta, 102 doktoru Esat paşa ve daha pek çok münevveran vardı

Yusuf Cemil Altay'ın oğlu Muhasin Özata tarafından transkrip edilmiş günlüklerinden örnek.

Ek:2/1:

13 kânunsani Pergebe § 1337)
 Bu gün Mustafa Kemal ve Fevzi paşa hazarâtı'nın verdikleri izahata nazaran düşman'ın bir çok mühimmat ve ehya terkeylenek suretiyle çekilmekte devam eylediği anlaşılmıyordu.
 Erzurum mebusu Salih efendinin cephedeki askerlere hediye gönderilmesi için mebusların 25 or lira itası hakkındaki teklifi benimsendi.

14 / 15 kânunsani cuma ve cumartesi
 Düşman'ın Bozüyük tahliye ile Karaköye doğru ric'atta devam eylediği, diğer bir habere göre ise Yenigöllerle İnegöl'ün tarafımızdan istirdat olunduğu bildiriliyordu. Çivril tarafında da Yunanlıların tardedildiği gelen haberler arasında idi.

16 / 18 kânunsani tarihleri arası
 Havalarda gâh açık ve iyi, gâh yağmur ve kar yağışlı devam ediyor. Hâsılı kış icabını ve gereğini yapıyor. Kış'alarımızın Bursa civarında düşman'ın tel örgülerine kadar dayandığı muharebe'nin lehimize devam ettiği bildiriliyor. Gediz'in de tarafımızca işgal olduğu da gelen haberler arasında.

19 / 23 kânunsani tarihleri arası
 Kış mevsimi olması hasebiyle havalarmevsime uygun bir şekilde hükümür mü sürdürüyor. Yunanlılara casusluk yaptığı anlaşılan Eskişehirli Rumlardan Hambos oğlu Leonidas asılmıştı. Simav'ın da tarafımızdan istirdat olduğu haberini aldım. Kütahya'dan Muhasinden çoktandır bir haber ve mektup alamadığından çok üzülüyordum. Bilhassa harp sahnesi coreyan etmesinden endişe de duyuyordum.

İstiklâl marşı müsabakasına âile efradından olanlar namına da sekiz parça hazırlıyarak katılmış ve nazımları Maarif vekâletine sunmuştum.

24 kânunsani pazartesi - 25 kânunsani salı
 Havanın tutumu belli olmuyordu. Bu yıl daha iyi gitmekte olan zehiri efe acaba ara sıra neden hırçınlaşıyordu ?
 Pazartesi günü meclise sarhoş olarak gelen Malatya mebusu Feyzâ efendi'ye gizli celsede takbih cezası verildi..

Yusuf Cemil Altay'ın oğlu Muhasin Özata tarafından transkrip edilmiş günlüklerinden örnek.

Ek:2/2:

- 2 -

7 Nisan 1336 (1920) çarşamba
 Bugün masbatalarımızı ve zaruri masraflarımız karşılığı 75'er lira
 aldık ..

10 Nisan 1336 (1920) cumartesi
 Bugün hava soğuktu. Arkadaşlarla Mutasarrıf'a giderek veda ettik.
 İngiliz işgali dolayısıyla trenler düzgün çalışmadığından trenle gidemiyor -
 duk.

11 Nisan pazar 1336 (1920)
 Bugün hava güzeldi. Sabah alaturka saat yarında oğlunu, oğulların Mu-
 hasin, Suavi ve kızım Sabahat'e veda ederek arkadaşların Seyfi ve Cevdet bey-
 lerle İbrahim ağa'nın yaylı arabasına bindik. Eskişehir'e doğru yola çıktık .
 Aslında eg, dost bizim Ankara'ya gitmemizi önlemeye çalıştılar. gitmemizin
 sakıncaları hakkında menfi propağanda yaptılar. Çünki Ankara yolcuları önünde
 sonunda idam edileceklermiş. Fakat biz vatanımızın kurtuluşuna ve istiklâli -
 nizin elde edilmesine ve bu uğurda mücadeleye kararlı idik. Esir yaşamaktansa
 (ya istiklâl, ya ölüm) parolasınca kendimizi adamıgtık.

Akköprü'ye varmadan önümüzde bir kurt, bir de tilki çıktı. sür'atle
 kaçtılar. Bu durumu uğur saydık. Ahnetoluk 'da birer kahve içtikten sonra Sof -
 çu'ya vardık. Porsuk çayı kenarında olan bir köyde karnımızı doyurduk. Akşam
 üzeri Eskişehir'e vâsıl olarak Hacı Mahmut oteline indik. Geceyi Eskişehirde
 geçirdik. Yollarda birçok leğleğe rastlamıgtık.

12 Nisan 1336 (1920) pazar
 Eskişehirde sabahleyin treni kaçırdığımızdan bir gün de mehur
 maarifçi Kâzım Nâmi'nin işlettiği TÜRKİLİ oteline yerleştik. Akşam Hocasade
 Kenan bey'in hânesine ziyafete gittik. Nüfus memuru Mustafa bey'in d a v u d u
 sesiyle okuduğu garkıları zevkle dinledik.

13 N i s a n 1336 (1920) s a l ı
 Sabahdan istasyon'a geldik. 14 cü kolordu kumandanı Yusuf İzzet
 Paşa'ya Ankara'ya götüren trene bindik. Gece alaturka saat 2 de Ankara'ya vâ -
 sıl olduk. Bir polis delâletiyle Dârülmualimin'e vardık. Ankara'da toplanacak
 meclis âzâlarına burada yataklar hazırlandı. Ne i n t i s a m ?

Padışah Vahdettin tarafından Sadrazanlığa tâyin olunan devlet
 Ferit paşa'ya hitaben yazılan fermana Kuvvey-i Milliye'yi âsi ve bâ'î ilan
 ediyordu. Heyrette kaldık. İşbu ferman acaba padişah'a tazyikle mi verdirilmiş
 t i ?

Yusuf Cemil Altay'ın oğlu Muhasin Özata tarafından transkrip edilmiş
 günlüklerinden örnek.

Ek:2/3:

2 / 3 / 4 (ocak) salı, çarşamba, perşembe

Salı günü : Lozan konferansı muahhaslarından (dölece) heyetimizin maliye müğaviri Hasan bey Ankara'ya gelmişti. Kütahya mutasarrıfı Hilmi bey de Ankara'da bulunuyordu.

çarşamba günü : Bugün mecliste maliye müğaviri Hasan bey konferans'ın gidişatı üzerinde açıklamalarda bulundu.

Perşembe günü Lozan müzâkereleri üzerindeki konuşmalara mecliste bugün de devam olundu. Daha sonra heyet'i vekile reisi (Bağbakan) Rauf bey efendi bu konudaki düşüncelerini beyan etti. Bundan sonra varidat bütçesinin geri kalan müzakeratına devam olundu. Bugün Jandarma Genel kumandanlığı birinci gube müdürü kaymakam (yarbay) Ziya bey vefat etmiş ve cenazesi ihtifalat'ı lââyika ile (lââyık olduğu merasimle) kaldırılmıştı. Girit Hanya'sında sürgündeki Simavlı eşraftan Nasuh zâde Şevket beyden mektup aldım. Simav'ın Yunanlılar tarafından işgalinde tutukladığı ve türlü işkenceler yaptığı vatanperverlerden Anadolu ve Ege Rumeli Müdafî-i hukuk cemiyeti başkanı hoca Rasih efendi, Nasuhzâde Şevket, Ala-iyeli zâde Sabri beylerle, Arap hâfız oğlu Muri efendi'yi Girit adasının Hanya şehrine ve yine milis kuvveti olarak parti pehlivan müfrezesinde akla sığmayacak gecant (yiğitlik) ve kahramanlıklar göstererek cephe gerisinde Yunan ikmâl kollarını perigan ederken şehadet mertebesine ulaşan fedâkâr Karaoğlan oğlu Yusuf çavuş'un kardeşi Rıza , anne ve hemşirelerini de Atina'ya sürgün etmişti. İşte osıralarda milli kuvvetlere silâh geçen ve işgal sırasında Yunanlıları kan-gilamağa giden bir takım vatan hâinleri de düşman işgali altında evlerinde ve işlerinin bağında serbest bir hayat sürüyorlardı. Kurtuluştan sonra herkesin bir birini Yunancılıkla suçlamalarının önünü almak üzere çıkarılan bir af kararıyla hâinlerin elebagıları dışındakiler afv'e uğratılmıştı ki Simavdakiler bu karardan faydalanmışlardı. Destiyi dolduran da, kıran da bir ata sözügereğince hâinler serbest kalmış, fakat kuvvey'i milliyeciler barış andlaşması yapılınca onları sürgünde gile doldurmağa mecbur idiler.

Yusuf Cemil Altay'ın oğlu Muhasin Özata tarafından transkrip edilmiş günlüklerinden örnek.

Ek 3:

ri Oldüğünü sanırım.
 izmir eansızın yunan Ördü
 Baskını Olunca yurdun her yerinde
 vrandı Düşman adimini uzadıyor si
 nsi dūrūmlayayıl diğidūyūlyör
 telaş artıyordū. Simav silah-
li Basi Bözūklar ile Basılınca
iş anlaşıldı.
 1/11/1919 günü Simav Davran-
 ma işine atılarak Hürülsecdi'ö
 evlendi Müda Fadi Hükük Cemiyeye
 Li adıyla Hürula ülema Kışiden
 biri Birinci Reis Olması tüzüh ile
 Belli edilmiş Olmakla ikincisi
 istek seçim Oyuyla ayrılup Banda
 verilmişdir. Baskı altında se
 çilen Hürül üyeleri sessiz dinler
 iken "Olunan tehlikeleri Kabûl
 etdiğim için Cemiyet Beni Söğü
 k Karşıladığını Fakat ses çikara
 madıkları seziyor. "Ofke" Onle
 digimi anlamazken sert bir ses

Mehmet Nuri Uz'un kendi el yazısı ile yazdığı ve "Hayat'uz Beti" adını verdiği
 hatıralarından örnek.

Ek 3/1:

Müda Faai Hükük Kürülü
 ülusal işlere el saldı inzibatı eli
 ne alıp Öteberi Ölürleri Önlene
 Bahâna siyle Halki sikdi Köyler Ba
 silarak üzüntü arttığı için tik
 sindim mevkî amirinin yetkesi
 ni Büzme çaresini suçlunun ma
 hkemeye verilme yolunda Bülüp
 Önlene geç çalışdım sövsüz ala
 yının Faydalarına geçitmiş Oldu
 güm için yalınız Kalarak Baslı
 başıma göre bildigimi Dayak, k
 apıdan saldim Buhâl üzüldüğü
 için Örneği de üzündür. Bu öl
 ürlar Beni Halka pekiyi açıklan
 nitliğini açıklanar, Hayat Be
tim i Bezeklerim.
 Üst Kat Kürül Onbeş lise ay
 Lih Ödeme Büyrüğü ile Beni Övü
 nce Kürül üyeleri, inzibat adam
 lari değerimin ağırlığı altında
 püstular, Her sözüme süstular.

Mehmet Nuri Uz'un kendi el yazısı ile yazdığı ve "Hayat'uz Beti" adını verdiği hatıralarından örnek.

Ek 3/2:

Geri sayfa da ilk ve ikinci
 tehlike savdığım anmış Kapalı
 geçmişdim Bū iki gece Hayat
 Betimin siyasâlişleiminde edin
 digim ün ve yetkenin üstünlük
 etkisine şahid ve Onayı Oldū-
 ğu için Oldū ğu gibi Betikle-
 me ği uygun buldum.

1914/1920 gününü ikinci vak-
 tinde evde açık Pencile Onūn-
 de yoldan gelüp geçene Bakarken
 at naalları ahenkli seslerini dū-
 ydum eğilerek Bakdım sıralı
 Binekli tabûnî zamî almış siv-
 il silahlı Bir Kıtâ âdele yo-
 rü yüşle geliyordū eve yakında-
 dılar Onlarında Hisar Köyefe
 si selâm alma da arandım hep
 Bildik gözler amaci iken selâm
 vermek sizin geçdiler gitdiler Bū
 geliş Müdafaa-i Hükûkû Dağıt-
 mak için geldi ği Pek tezanla-

Mehmet Nuri Uz'un kendi el yazısı ile yazdığı ve "Hayat'uz Beti" adını verdiği hatıralarından örnek.

Ek 3/3:

Bir elin Dürmesi Beni üyan dırdı
 Hiç kulllanmadığım şekilde im-
 zayı yazdım Göya saygı suna r g
 ibi da ile Otürp vardı met mek
 Ligimi Redd etdiler Esinlendiği
 mi sezdirmeden yardımlı kabûl ve
 geleceğimi bildirüp sivişdim Fakat
 Silahie in gene çağrılarak EFenin B
 eni körüdüğünü, "Onur deslerin
 dileğine gersilüpele dönerken si-
 lahli Birinin Eve girince zarar
 dönməsinden anladım Halbuki
 kendini sezdirmeyen Redi Fi se-
 zipin hinalı adimlarla küşkü
 içinde yürürken Onun Kırk a
 dim gezinti Dürümü, yabancıli-
 gi iyisarı Lazdı Bir gün Sonra
 Karşın yara Li "Olüsüne Fatih a
 üFledim,
 24/7/1920 gün ilçe baycağ-
 rı sızle akşamüstü gizli Kürül
 da idim Jandarma Şefi de geldi

Mehmet Nuri Uz'un kendi el yazısı ile yazdığı ve "Hayat'uz Beti" adını verdiği hatıralarından örnek.

Ek 3/4:

Dutsak laidi alnından Kırşu
 nlayüp Beni Hendegite rek
 adinne deyüp silah amaci eti
 ler Haya Edan ümid yök Fakat
 içaci sidayök çünkü Hristiyan
 sanıldigima Kailim Beş Dehika
 nin Beş saat gibi uzunlugu için
 Metanetim in pikligi Onların
 sanıları çevirdi Kolumdan yapı
 şup Hendekden çıkarup Eve ge
 tirirken sokaklarda Rüm Olüle
 rinigördüm ev Onüdede Birinin
 vürüldüğünü Birinin Bahçe içi
 ne götürüldüğünü gördüm Bir
 atım ahirdan Bir Filinta ile
 Bir Köllü Müşamma Kuvvayi
 seyyare elinde gitdi müdaf
 ai Hükük çevirgeni Oldüğün
 m Öğrenilince Atım aranup Bū
 lünamamış yerine tarzı ve ile
 Bir at getirildi almadım de
 dimki ben atımı aramadım, Şik-

Mehmet Nuri Uz'un kendi el yazısı ile yazdığı ve "Hayat'uz Beti" adını verdiği
 hatıralarından örnek.

Ek 3/5:

43
 in çeşidi Fakat Ben Masabasin-
 Olduğum için hiç şey göremeyor-
 düm. Oğlesönü yemeğe eve g-
 ittiğimde Eviçi Hristiyan
 Kadın ve çocukları ile doluydu
 Bune? Evlerinden alinan hris-
 tiyan Kadınları evkarsisinde
 Dest Bardak yapılan kâr nava
 töblanüp Erkekleri telef edilir-
 Ken Hereve söhulan çetelelerin
 Bizim eve gelince geri döndük-
 lerini görmüşler kapı açıldı
 sırada hücum edüp Odaya siki-
 şüp çimamışlar mış daha me-
 diven Basamagına ayagımı Ba-
 smadan üç çete belir di Kөлü-
 lüma yapı sarak söhaga endirü-
 p Şeflebinin yanına elledi çeşke-
 see ne köpüsdü Bilman Şefinin
 el işaretiyile Kışla altı tarla-
 clerine Kadar götürdü yolda
 katılan arkadaşları Bir rüm genci

Mehmet Nuri Uz'un kendi el yazısı ile yazdığı ve "Hayat'uz Beti" adını verdiği hatıralarından örnek.

Ek 3/6:

yunan ege illerini işgal
 eyleyerek yâkînimize sökülün
 ca yûrdsüz, söysüzlar bir araya
 gelerek Helife Ordüsü adıyla
 yunan Bölüklerine "Öncü Olar-
 ak simavi Basdi ilk tehlike be-
 ni avla elde etmek iken Kuvvayı
 Seyyarenin Başkını ile Kürtülüp
 Onların Kürşünkamçisi etkisiyle
 "Ölü, yaralı, diri sinüp yök Oldü-
 kların gördüm Onlara katılan
 Dütülüp habs edilen Kendi gençle-
 rini uçayaklı Ölüm salıncığı ipin-
 den Kürtardım Kendimde ikinci
 bir tehlike savaşıdır üryanlık
 ile Hristiyan sanilüp Birân Kür-
 şün damaç koldım.

yunan taburlarının Batı dağ-
 larımıza sardığı zaman Kuvvayı
 Seyyare savaşı için seyirledi yuna-
 nın "Onünde iken üşakı Kürtarım
 gayöneldi fakat geç kaldı.

Mehmet Nuri Uz'un kendi el yazısı ile yazdığı ve "Hayat'uz Beti" adını verdiği hatıralarından örnek.

Ek 3/7:

39
 şildi. Evden dışa çıkmadım
 in üstünü karargâhetmişler
 Mahallatı kara kılaltında almi
 slarevin Dört yönü Bekci ile kü
 şadıldı Enis dem gece yarısı eve
 geldi Beni in üstüne çağır dı
 ar gitdim Oradan gelivörüm
 senin silahi isteyörler ver ele
 teyim dedi Odanı iki köşesinde
 mermili ihimavzeri gören Rahm
 eliye Benim silâhim yöhki vere
 yim dedim hiç tınmadı gitdi.
 Sabah Oldu dışa çıkmadım Ola
 nları duyüyörüm egeicintöpla
 nüp yöllanamayan etlik koyun k
 ecileri alüp yimege Başlamışlar
 Silahdutan gençleri göğüllü gö
 nülsüz silahlamışlar ilkin be
 nişar saraya çağır dılar gitdim
 Hep Oy dutanlar Orada il mev
 ki Kumandanına sert sözlü tel
 yazıyı imzalamağı söylediken

Mehmet Nuri Uz'un kendi el yazısı ile yazdığı ve "Hayat'uz Beti" adını verdiği hatıralarından örnek.

Ek 3/8:

gürledi Bune Düyğü Sözlük Bura
 seksen kimse var Fakat Bir Ses
 ile Konuşurken Hincartıyor di
 linizi Kismayın, Söylenene Kizma
 yın yetkemi Kullandirmayın ismi
 zin "Onemi var Kürülikine i Reisi
 yetkemi sizlere get meseydi ...
 Sar Hanayında Kırk, Söka k,
 şarsaray avlisi yüzelli silahli
 le kışadılmış Kesinde klerin
 cevabsizliği Ofhe uyandırır di.
 Dileklerin ikisini Kabül Biri
 nintalkın verişine Biragılması re
 casözleri iditinma di memnün Ola
 rak Banateşekkür, Cemiyetete ess
 ürle altı cizgili yökari sözleri iclive
 seft Olarak söyleyüp yirmi döküz si
 Lahliyi kürülemrine verüp git di.
 Teklif ettiği dilekler:
 1 - ikiyüz silah, yeter mermi.
 2 - ikiyüz taallimli gençler.
 3 - sekiz Bin Lir e vârdım dular.

Mehmet Nuri Uz'un kendi el yazısı ile yazdığı ve "Hayat'uz Beti" adını verdiği hatıralarından örnek.

Ek 4:

27.02.99.

3) Ulu camii bk. bilgisi

Yunan geldiği zaman evimize bir heyet gelir. Bu heyet Hırsır topu olan M. Arif Efendi'nin yanına gelir. Yunan'ı karşılamaya giderler. Dedem: "Yunanı karşılamaya giterseniz dininizi kaybedersiniz" der. Menliket ismi kötü olur. Müslüman Hristiyanı karşılamaya gitmez." der.

Dedemi dinlemeyenler, giderler. Bugünkü hastane yolu üzerinde köca mezar ağacının dibinden Hırsır topunu atarlar. Hoş geldin diye.

Bir kısmı da Yunan'ı karşılamak için çıkarılır. Bu insanlar mahallelerde Yunana olmak toplanırlar. Simav'a gelen Çerkez Ethem bu olayı duyar ve dedemi çağırır. Dedem Hacıhan'ın yanına gider. Çerkez Ethem ağaca kalkan dedemin elini öper. "Efendim! Bu Yunan karı gelenler sana gelince Hacı efendi senin müslüman'ı alıp gitmeye gidecek" der. Sen onlara: müslüman Hristiyanı karşıya gitmez olmak kaybedersiniz." der. Ben de bu kadar diğerye serar.

Dedem: Vallahi bay efendi. Gök zaman geçti Hacıhanı yorurum. demi, dedem de ki "Ömrü hayatım da ilk defa yalan söyledim. Dinlerini bildiğim kurtale vermedim. Versen zaten hepsini alacaktı."

Simav Müftüsü Mehmet Arif Eren Efendi'nin torunu Azmi Eren'in 27.02.1999 tarihinde Yaşar Bozyiğit'e verdiği not.

Ek 5:

1) Simav'da, kimin ihanet ettiğini (milli mücadelede) biliyordu. Kuşayi Milliye'ye karşı sıkıntılarda, uyarılarına tabi idi. Bir kaç defa kurulan pusulardan, kur-
tuluşunu bilmişti.
İstiklal gazasının bütün safhala-
rında, Simav'ın başlıkları peşinlerince,
öldürülmeğe istendi.

2) Kuşayi-Milliye'den Kemal bey (Yüzbaşı),
Simav'da teşkilatın durumunu tesbit
işinde idi, pusuya düşürmek isten-
di. O tarihte Simav'da çok depoluk,
çete ve başı bozuklar vardı.

Kuşayi-Milliye'den görünüp, Kuşayi
milliye çalışanlarını; bu çetelere
hedef gösteren, ihanet evbabının
varlığı bilinmekte idi.

Kemal bey, zor durumda kalınca.
Kaçmaya karar verdi, Mustafa Mustafa
Yüzbaşı Kemal beyi, hendeklerde
gizliyerek, emet üzerinden
Kütahya'ya taşıdı.

Kemal bey daha sonra, emet-
deki birliklerle beraber, Simav'a

Sami Boz'un büyük dayısı Mustafa Temizer (Mirt Mustafa) ile ilgili kendi el yazısı ile verdiği not.

Ek 5/1:

-2- Tekrar geldi. Gefe ve başıboşuk-
ları dafeffolar. Simav'da kuvayı
miliye aleyhine çalışan bir kısım
elaman, Simav'ın uzak köylerine kaçı-
lar. Simav'da sükunet sağlandı.

3- Kemal bey (Kızbaşı) Kuvayı Milli-
yenin, epeye, özellikle, Demirci ve
Akşehir bölgelerine gönderilen
paralardan da sorumlu idi. Kemal
bey, Murt Mustafanın da, içinde
bulunduğu bir ekip ile, Kütahya-
dan teslim aldığı, Milli Kuvvetlerin
ihtiyacı olan paraları, Demirci-
ye kadar götürüp, oradaki yofhili-
lere teslim eder idi.

Bu paralar, bir beggir sırtın-
da heybe içinde peşirilir. Boz
geceler, ~~paraları~~ Bozulu Süleyman
ağının, "Onyerindeki" Kanna ~~evinde~~
evinde gecelerlendi. Tünlü
Bozulu Süleyman esig ~~evinde~~ Hatife
manım, Murt Mustafanın kardeşi
idi. Kanna evi ise, O tarihte
Simav'ın dışında idi. Zürcüniye

Sami Boz'un büyük dayısı Mustafa Temizer (Murt Mustafa) ile ilgili kendi el yazısı ile verdiği not.

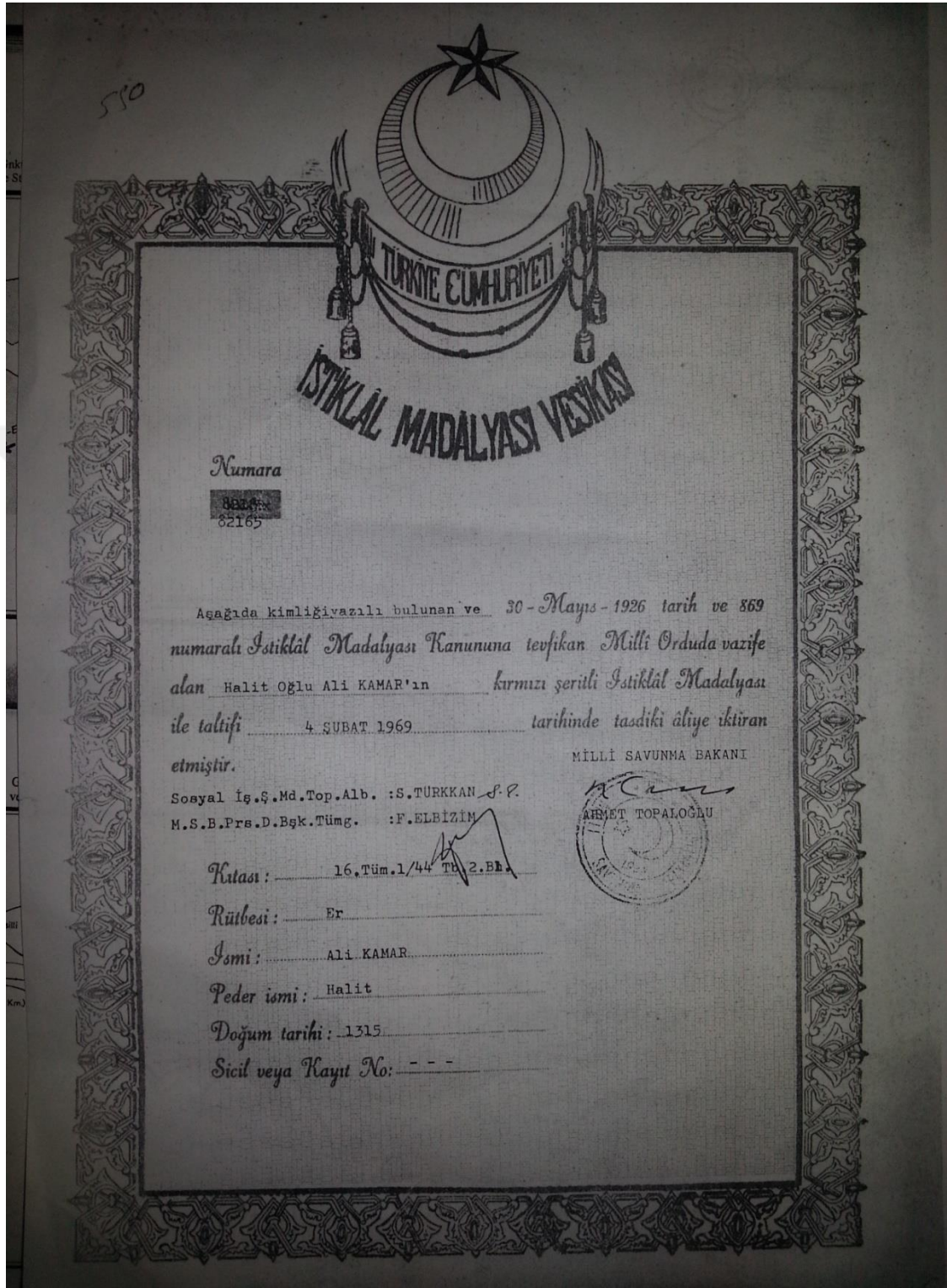
Ek5/2:

ise tam idi. - 3 -

~~4~~ 4 - Ellif Mustafa, ~~Sav~~ Milli Kurvet-
lere, destek vermeyen başı ileri pelen-
lere, halkın karşı çıkmasına ve
ya çıkmasına çok işlevli -
idi. Bu sebeble, Beykoz kundura
fabrikasındaki pöresiinden emeli
olunca, ölüme yobun ^{bir süre} Simavla
feldi. Sadece evinden, namaz
vahiitlerinde, Nisuhopu camiine
namaz kuluahisin ekli. Namaz
bitince, beuon evine çekilirdi.
~~Simav~~ Simav ve Simavlı ile Jozba diyaloga
olmadı. Kemal bey ile intibatları
ise, hiç kesilmedi.

Sami Boz'un büyük dayısı Mustafa Temizer (Mirt Mustafa) ile ilgili kendi el yazısı ile verdiği not.

Ek 7:

Ali Kamar'a ait İstiklâl Madalyası vesikası.(Kaynak: İhsan Kamar.)

Ek- 8: İHSAN KAMAR'IN ANLATTIKLARI

Adı: İhsan

Soyadı: Kamar

Doğum Tarihi ve Yeri:1937-Simav

İkamet: Simav

Meslek: Emekli-Astsubay

-Babanız doğum ve ölüm tarihinden bahsedebilir misiniz?

-Ali Kamar, 1315 doğumlu, ölüm tarihi 1977.

-Eğitim durumu nedir?

-İlk okul mezunu idadi mezunu. Simav'da okumuş. Simav doğumlu. Okur yazardı. Mektup falanda yazardı. Tarih bilgisi falanda vardı. Bize nasihatler ederdi.

-Savaşa gitmeden önceki buradaki durumla ilgili anlattıkları var mıydı?

-Savaşa bunları toplamışlar on beşliler diye eğitime Kastamonu ya götürmüşler birkaç ay eğitim yapmışlar o arada Yunanlılar işgal etmeye başlamışlar bunlar bir kış günü Kastamonu'dan yaya olarak 40. Alay olarak İnönü ye gelmişler. Birinci İnönü yeni bitmiş. Demişler Birinci İnönü'yü tamamladık siz ikinciye hazırlanın bakalım böyle anlatırdı. İkinci İnönü'ye katılmış oradan tabi olay anlatır. Yunanlılarda çok iyi savaşıyormuş yani baya savaşıyormuş. Diyor ki biz bir ara baya zayıf duruma düştük yani bozulmak üzereydik bir baktık karşımızdaki Yunan askerleri ellerini havaya kaldırıp teslim oldular neyse getirdiler bizim orada getirdik bizim subaylar soruyor, ya siz iyi savaşıyordunuz biz de bozulmak üzereydik siz birden ellerinizi kaldırıp teslim oldunuz noldu. Biz size teslim olmadık ki arkanızda uzun boylu sarıklı yalım kılıç takviye geldi kurşunda işlemiyordu onlara teslim olduk. Yani babamın anlatmasıyla askerler geldi biz onları kaldırdık bu savaşlar öyle kazanılmış. Bizzat yaşıyor. Bir ara esir düşmüş Uşak'ta ondan sonra bir fırsatını bulmuş ekmek yüklüyorlarmış Uşak tan ekmek gidiyor artık Yunan kuvvetlerine akşam demişler birkaç arkadaş şöyle tren yolunun kenarına yatalım tren geçince kaçalım. Kaçmışlar, yaya Simav'a gelmiş diğerleri Simavlı değilmiş herhalde anlatır gizlenmiş evde ondan sonra bu Yunanlılar çekilince tekrar demiş anlatmış bunu Bandırmaya göndermişler oradan terhis etmişler.

-Bandırma'ya gidince mücadeleye katılıyor mu?

-Yok, savaşın sonu zaten orada savaşmamışlar yani artık Yunanlılar Türkiye'yi terk etmişler zaten.

-Esir düşmüş demiştiniz nerede esir düşmüş?

-İkinci İnönü'de, savaşın sonuna doğru nasıl olduysa bunlar bir geri çekilmede onu da anlatır geri çekiliyoruz diye birbirlerini uyarıyorlarmış gece vakti geri çekiliyoruz, geri çekiliyoruz bir tanesi yanındakini duymayınca ondan sonrakiler duyamamış. Kaç kişiye babamda duyamayanlar içerisinde kaç kişiye onlar artık çekilmişler nasıl olduysa diğerleri çekilmişler bunlar kalmış. Bölük müdür takım mıdır nedir. Bunlar Uşak'ta çalıştırmışlar bunları bunlar Uşakta fırında ekmek yapıyorlarmış trenle ekmek götürüyorlarmış bu arada demişler birkaç kişi kaçalım bir gece vakti tren yoluna yatalım tren gidince kaçalım, firar etmişler firar etmeyenleri götürmüşler Atina'ya bizimkiler kurtulmuşlar Simav'da Yunanlılar var Simav'ı terk edince tekrar askere dönmüş.

-Firar ettikten Simav'a geldikten sonra Simav'da ki manzarayla ilgili anlattıkları oldu mu?

-Şöyle anlatıyor, tabi gizleniyor. Yunanlılarda köşede bir bina var şimdi orası yıkıldı da.

-Yer olarak neresi oluyor?

-Bizim evin sokağın köşesinde Yunan birliği var orada. İşte anlatırdı şey yapmamışlar yalnız kötü davranışta bulunmamışlar halka onu anlatırdı. Katliam falan yapmamışlar. Yunan ordusu bozulunca haberde geliyor Yunanlılar hazırlanıyor diye hazırlanıyorlar bir gece gitmişler onlar arkadan bizim birlik gelmiş onları takip eden Leylekküründe biraz konaklamışlar onu anlatırdı.

-Yemek verilme olayı da vardı?

-Onu anlatırdı, babamın anlattığına göre Yunanlılar kaçıyor arkadan bizim birlik geliyor yani hazırlanan yemek aslında bizim birliğe ama bizimkiler arkadan geliyor tabi. Yunanlılar görmüşler yemeği artık size hazırladık bu yemeği demişler o sayede yakıp yıkmamışlar öyle anlatırdı. Türkçe bilenleri Kemal geliyor seviniyor musunuz diyorlarmış korkudan yok falan denince sevinin sevinin Kemal geliyor diyorlarmış yani Simav'ı yakmadan geçmişler. Öyle deniyor bir yemeğin sayesinde deniyor.

-Babanız Kastamonu'ya gitmeden önce başka yere gitmiş mi savaşmış mı?

-Hayır, doğru Kastamonu'ya götürmüşler bunları eğitime. Orada kaç ay kaldı bilmiyorum İnönü Savaşları başlamak üzereyken Kastamonu'dan bunları yaya ayağımızda çarık diyor yaya bir ayda falan gelmişler herhalde İnönü'ye. Demişler Birinci İnönü bitti İkinci İnönü'ye hazırlanın bakalım.

-Babanız Çerkez Ethem'in gelişine de şahitlik etmiş mi anlatır mıydı?

-Çerkez Ethem'i anlatıyordu, diyor ki Çerkez Ethem geliyor demişler Karşıyaka tarafına birileri ramazan topunu götürmüşler. Ramazan topunu patlatmaya başlamışlar biraz karşı gelmişler birileri gelmiş tabi gelince Çerkez Ethem'in adamları bir yerden top sesi geliyor ama bize mermi gelmiyor şaşırarak kaldık demişler meğer kuru sıkı ramazan topu yani ondan sonra birazını çınarlara asıyorlar bir kısmını da ileri gelenler kurtarıyorlar. Bunları görmüyor ama biliyor olaylara şahit olmuş. Karşı gelmişler ileri gelenler kurtarmış şöyle böyle kafadan sakat falan bir kısmını kurtarmışlar ama bazılarını da asmışlar çınarlara bunları anlatıyordu. Onun çocukluğunda bizim bitişiğimizde Çerkez Ethem gelmeden yerli Yunanlılar varmış onları asmış mı kesmiş mi kaçmışlar mı ne olmuş hatırımda kalmadı.

-Bu Rumlar Simav işgale uğrayınca nasıl davranmışlar?

-Sevinmişler derdi babam fakat zulüm falan yaptılar diye bir şeyden bahsetmezdi. Yerli Rumlarla komşuymuş zaten dip komşuymuş.

Savaş esnasından şunlardan da bahsederdi: Bir Çerkez köyü diyor. Bir gün önünden geçiyoruz nöbete gidiyoruz geliyoruz Çerkezce konuşuyorlar karı koca diyor. Ekmek yapıyorlarmış bana ekmek verdiler fırından çıkmış. Bu asker namaz kılıyor dediler diyor şuna biz sıcak ekmek verelim demişler. Daha anlatırdı çokta aklıma gelmiyor şimdi.

-Esirken bir hatırası var mı?

-Ekmek fırınında çalışıyorlar ya bunlar ekmekleri şey yaparlarmış fırından çıkınca kenarından koparırlarmış. Gelirmiş komutanları Türkçe biliyorlarmış. Türkler koparmayın ya kafasını çıkan ekmeğin kafasını koparırlarmış, buyurun alın bir ekmek istediğiniz gibi yiyin kenarını koparıp ta bırakmayın iyi davranmışlar yani kötü davranmamışlar.

-Savaştan geldikten sonra ne işi ile uğraştı babanız?

-Babam tabaktı. Deri işiyle uğraştı uzun süre tabak esnafıydı. İşlenmiş derileri hayvana yüklerdi Tavşanlı'ya kadar götürürdü. Tarlamız da vardı ikinci dünya savaşı sırasında bir sıkıntıda çekmedik. Buğdayımız arpamız vardı. Gazilik maaşı vardı güzel para alıyordu o zaman için.

-Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

Ek- 9: MUSTAFA KARAHAN'IN ANLATTIKLARI

Adı: Mustafa

Soyadı: Karahan

Doğum Tarihi ve yeri:1952-Simav

İkamet: Simav

Meslek: Esnaf

Röportaj tarihi:13.10.2015

(İstiklal madalya sahibi Halil İbrahim Karahan ve İsmail Arslan'nın torunu)

-Halil İbrahim Karahan mezuniyet durumu nedir nerede okumuş?

-Rüştiye mezunu Simav da bitirmiş.

-Nere doğumludur?

-Simav doğumlu ve kendisi 1952 yılında da kısa dönem Simav belediye başkanlığı yapmıştır.

-Savaşa gidiş yıllarıyla ilgili anlattıkları var mıydı size?

-Onunla bu konuda çok fazla sohbet etme imkânı bulamadık.

-Peki, asker olarak nereye gitmiş?

-Afyon menzil hattı karargâh yazıcısı konumundadır.

-Başka anlatabilecekleriniz var mı acaba?

-Aklımda kalan başka bir şeyde kalmadı.

-Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

-Diğer dedenizle ilgili bilgi alabilir miyim?

-Ali oğlu İsmail Aslan Semerköy nüfusuna kayıtlı.01.01.1311 malum 1311'dir de o gün bilinmediği zaman 01.01'dir o, nüfusa göre.

-Kurtuluş Savaşı gazisi mi kendisi?

Kurtuluş Savaşı.ne tür görevde olduğunu bilemiyorum tabi bu dedemin Yemen cephesinde görev yaptığını orada İngilizlere esir düştüğünü ayrıca gemilerle Çin Hindine

götürüldüğünü orada uzun yıllar esir hayatı yaşadığını ne kadar esir kaldığını bilmiyoruz. İzmir'e ilk giren süvari birliği içinde olduğunu, demek ki aynı zamanda bu Afyon'dan Uşak'tan gelip İzmir'e giden ordunun içerisinde.

-Anlattıklarından savaş sırasında neler yaşadığından anlatabilir misiniz?

-Keşke dünkü gibi olsa hemen hatırlayabilme imkanımız olsa,arada geçti hepsi şekillenmiyor tabi.hatta şekillenen bir konu var,ilk giren ordu tabi orda Yunanlılar var İzmir içerisinde ordu girince ufak tefek bir şeyler almaya çalışmış İsmail ya sende al demişler bir maşrapa almış bununla su içerim diye.

-Başka anlatabilecekleriniz var mı?

-Aklımda kalan başka da bir şey yok aklımda kalanlar bunlardı.

-Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

Ek- 10: KEMAL BÜTÜN'ÜN ANLATTIKLARI

Adı: Kemal

Soyadı: Bütün

Doğum Tarihi ve yeri: 19.05.1946-Simav Yeşilköy

İkamet: Simav

Meslek: Emekli-İnşaat mühendisi

Röportaj tarihi:13.10.2015

Dedeniz Kamil Ertemden bahsedebilir misiniz?

Benim dedem Kamil Ertem Kamil Hoca bunlarda hocalık dört erkek kardeş dördü de din tahsili yapmış bunların bir tanesi öğretmendi dedem de öğretmendi iki tanesi Yeşil köyde o günkü şartlarda o günün imamlarını yetiştirirlerdi. Dedem çok okurdu. Dedem Atatürk'le beraber olduğunu söylerdi. Atatürk'ün içki içtiğini bütün herkes bilir ya ona yemek hazırladığını ona meze hazırladığını söylerdi. Bizde o zaman çocuktuk o zaman dede hangi savaş zamanında nerede demezdik o belki söylüyordu ama biz onu bilemediğimiz için şunu öğrenelim diyemezdik aklımızdan geçmiyordu o zaman dede hangi savaştaydı bu nerdeydi demedik. Şimdi hatırlıyorum keşke deseydim aklıma gelseydi ya da o üstüne basa basa oğlum bu sana yarın lazım olur şunu böyle bil deseydi ya da düşündükleri anlattıklarını burada orta okulda hangi senesinden sonra müfredat değişti bilmiyorum orta okul ve liselerde Çarşamba ve Cuma günleri yarım gün tedrisat vardı o yarım günlük tedrisatta dedem Çarşamba günleri gelirdi eski orta okul binası ortadaki koridor sınıf genişliğinden daha büyük uzun o binayı görmemişsiniz sen o bina yıkıldı o binanın ortasında en başında öğretmenler odası kapısının önünde bir tane masa sandalye koyarlar bütün dersten çıkan sınıflar boşalınca hiç kimse dışarıya gitmez sekiz tane sınıf vardı zannediyorum o zaman orda bende ikide miydim üçte miydim orta ikideydim zannedersen.

Dedem hatıralarını anlatırdı. Yani işte şurada şunu ettik de burada bunu ettik de falan. İşte orda anlatırken de Atatürk'e meze hazırladığından söz ederdi. Arada ne zaman yalnız olduysa dedemde çok farklı bir karakterde vardı onda insan olarak da farklı bir şeydi hadi bakalım Kamil getir nerdesin diye seslenirmiş. Yalnız olunca mutfakta herhalde başka birileri de var ama dedem hizmet ediyor herhalde ona birazda yatkın eli

dili filan. Her neyse şimdi burada hem ilim var irfan var hem de bilim var bir tarafta bir tarafta dediğim gibi dünya ilmi bir tarafta da ahret ilmi her ikisi birden dedem de var. Hadi bakalım Kamil nerdesin diye seslenirmiş dedemde o zaman bardağa ayran koyar götürürmüş rakı beyaz ya bende ayran yapar götürürdüm hadi bakalım Kamil derdi bardakları tokuştururduk derdi bunları anlatırdı. İznik'te meydana bir kavşak vardır surdan yeni şehir kapısı dediğimiz Yenişehir kapısından girdiğinizde o dört yol ağzına geldiğinizde şimdi kalıntısı var bir metre genişliğinde taş duvarlar o taş duvarların üzerine orda bir kilise inşa edilmiş kilise var ve bu kilisenin imha edilmesi söz konusu oğlum derdi. Dört köşesine dört tane sandık dinamit yerleştirdik dört sandık dinamit yerleştiriyorlar ve fünyeyle patlatıp kiliseyi yok ediyorlar. Bu arada ben liseyi Bursa'da okudum liseyi okurken iki tane arkadaşım var biri İznikli biri Mudanyalı onlar beni hiçbir zaman orada yalnız bırakmazlardı.

İznik'e ya da Mudanya ya giderdim. İznik'e daha sık giderdim. Okul bittikten sonrada her sene İznik'e gelirdim. Dedem dedikten sonra oraya dikkat ettim gördüm keşke dede dedim o fünyeler patlamasaydı. Yani o yapı orda kalsaydı. Zaten biz Yunanı Rum'u bir şekilde atmışız gitti gidiyor, o yapı orda duruverseydi var ya Türkiye'nin hali çok farklı olurdu Türkiye'nin kültür açısından yeri çok farklı olurdu. Dedemin ordudayken asker olarak istihkâm olduğunu da biliyorum. İstihkâm lafı geçerdi cümleyi kullanırdı. Başka türlü gidip onu patlatamaz. Bende inşaat mühendisiyim askerdeyken bende istihkâm oldum çünkü istihkâm okulunda okudum.

Kamil Ertem Yeşilköy'de anneannemin hem de onun adını taşıyan küçük camii yaptırdı vakf etti. Gitti kendisi imam tahsisini de Ankara'dan aldı geldi. Köye meydana girdiğiniz zaman köşede o cadde de Kamil Ertem Caddesi diye de köyde ismi var. Evinin bitişiğindedir zaten bu mescid cami. Orada kendisi namaz kıldırırdı o çok seri okurdu onun için yıldırım camisi derlerdi diğer hocalar daha okurken daha kılınacak namazı varken dedem çabuk kıldırırdı çok seriydi onun için yıldırım camisi derlerdi.

Savaş hatıralarıyla ilgili farklı başka anlattıkları var mıydı acaba? Okulda da anlatmış ya hatıranızda kalanlar var mı?

Anlattıklarından ben de şuan da hiçbir şey yok her halde bende bu zaten benim dedem anlatıyor ben bunları bilirim öğrenirim diyerekten kulak vermedim.

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

Ek-11: MEHMET CEMAL TOMBUL'UN ANLATTIKLARI

Adı: Mehmet Cemal

Soyadı: Tombul

Doğum Tarihi ve yeri:1931-Simav

İkamet: Simav

Meslek: Emekli-Esnaf

Röportaj tarihi:05.11.2015

-Babanız hakkında bilgi verebilir misiniz?

-Babam 1315'li. Mehmet Tombul Sarı Mehmet Tombul deriz. Babam askerliğini Sakarya'da yapmış, Rüştüye mezunu.

-Nerede okumuş?

-Simav'da, eski yazıyla okuyorlar. Ondan sonra askerden geldikten sonra memuriyete giriyor burada maliyede tahsilâta orada çalışıyor Sonra tapuya geçiyor 1988de ölüyor yani 38 senelik memurluk yapmış.

-Askerde iken yaralanma olayı yaşamış mı?

-Askerde Sakarya harbine girmiş, oradan madalya maaşı alırdı. Atatürk'ü orada görmüş. Orada konuşmamış ama görmüş geçmiş. Harpte Sakarya'daymış.

-Başka verebileceğiniz bilgiler var mı?

-Sakarya harbine iştirak etmiş sonra buraya geliyor.

-Askerde rütbesi neydi?

-Rüştüye mezunu olduğu için bunlara rütbe veriyorlar. Harbe 1315'li olarak giriyor. Mehmet Rıfat Tombul diye geçiyor. Babası İsmail.

-Sakarya'dan İzmir'e kadar gitmiş mi Yunan'ın arkasından?

-Gitmemiş, Sakarya'da orada kalmış oradaydım diyor. Biz geçmedik İzmir'e diyor. Askerlik şubesi Tire'ye kayıtlıydı. Madalya alanlar emekli alanlar Tire'den kayıt çıkartıyorlardı o şekilde emekli oluyorlardı.(Simav Askerlik şubesi yandığı için yedek kayıtlar Tire'de olduğu için)Harbe girip girmediğini bilmiyorum Sakarya'da yazıcı

olduğu için oradan ayrılmadığını düşünüyorum. Burada babasının tarlası var çiftçilikle uğraşüyor tabakhanede deride çalışıyor bu arada memuriyete giriyor.

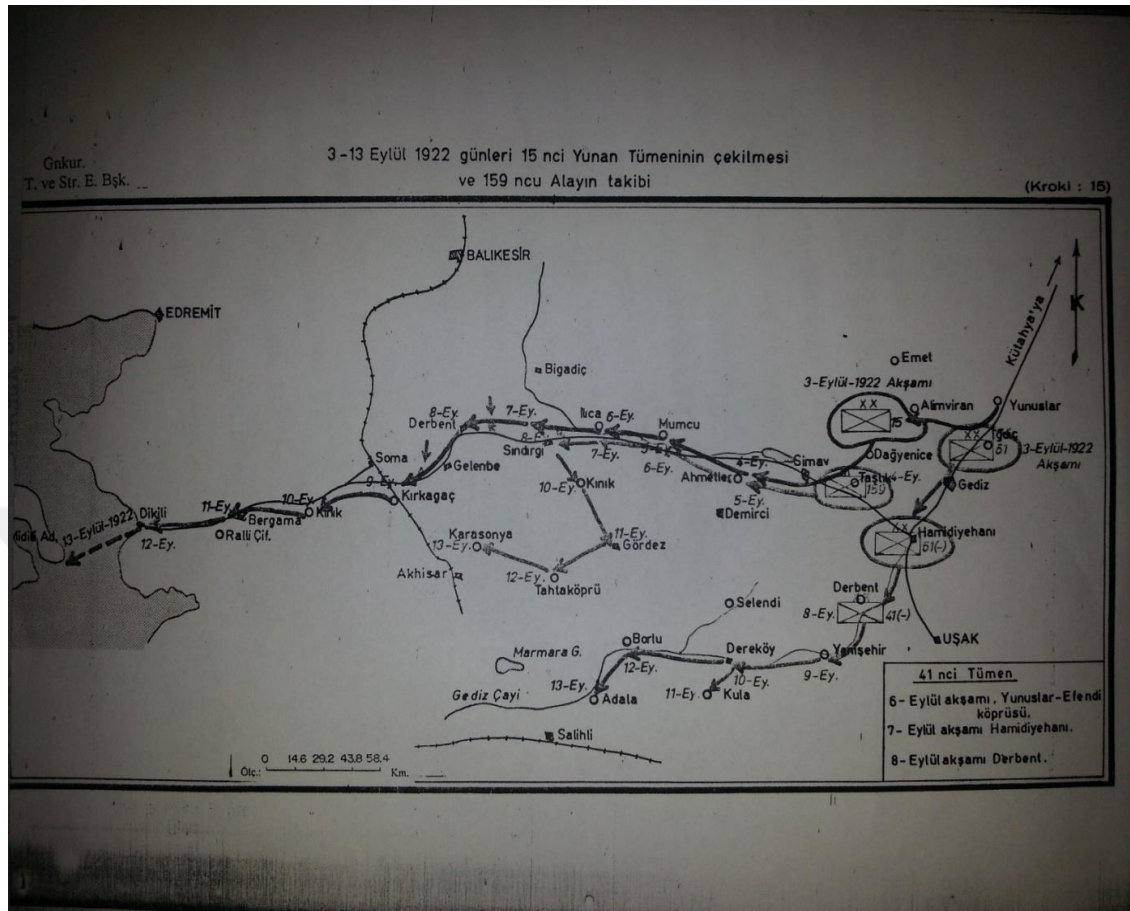
-Geldikten sonra bu işlerle uğraşiyor öyle mi?

-Evet. Memurluğa devam ediyor hem bu işlerle de devam ediyor. Geldikten sonra çiftçilik falan yapmış sonra memuriyet almış.

-Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.

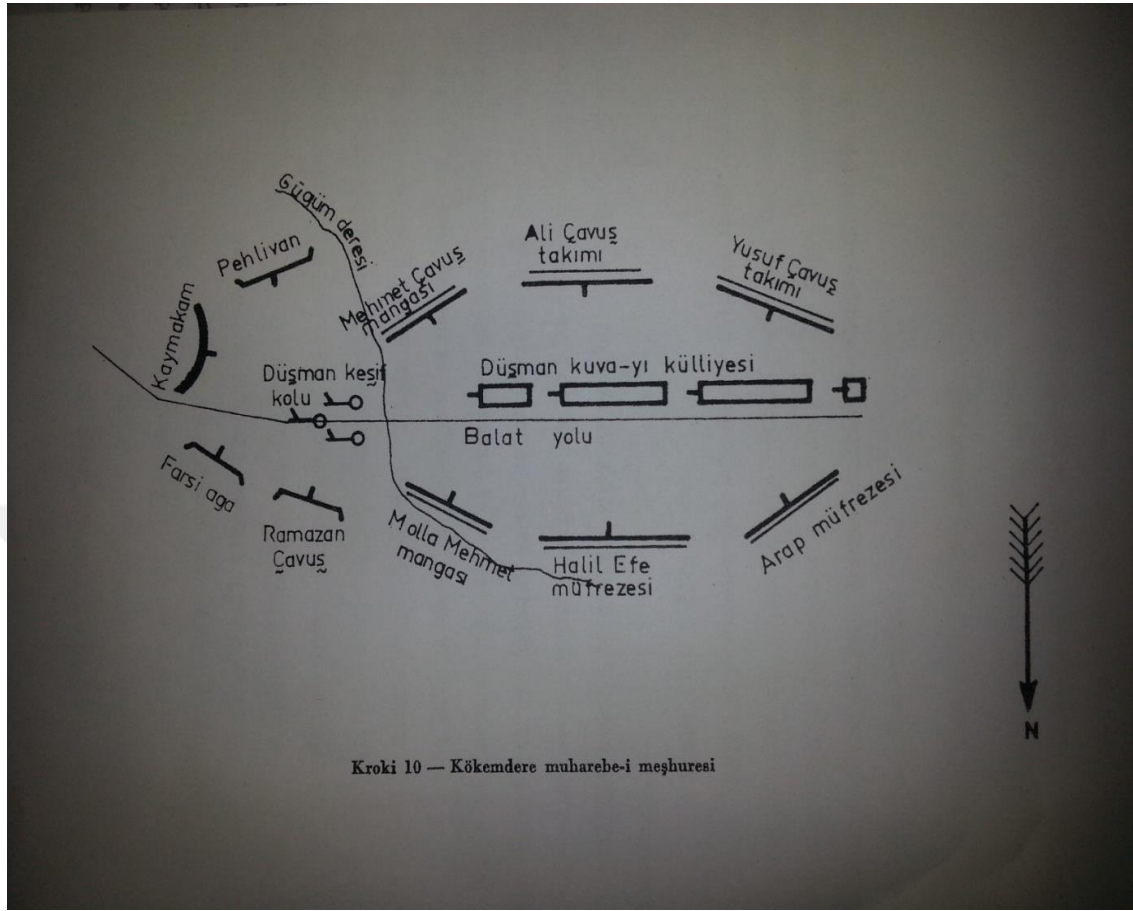
Ek- 12:

Büyük Taarruz'dan sonra çekilen Yunan Ordusu'nun, 15. Tümeni'nin 3-13 Eylül 1922 tarihlerinde geçtiği güzergâh ve bu Tümeni takip eden 159. Alay'ın takibi.

Kaynak: Türk İstiklal Harbi, (1995), II. Cilt, Batı Cephesi, 6. Kısım, 3. Kitap, Genel Kurmay Yayınevi, Ankara.

Ek- 13:

Demirci Akıncılarının K k mdere'de Yunanlılara Kurdu u Pusuyu g steren kroki. Bu pusuda Simavlı Yusuf  avuş hayatını kaybetmişt r.

Kaynak: Akıncı, a.g.e., s.464.

Ek- 14:

1928 yılında açılan ve Yunan Kuvvetlerini Simav'dan çıkaran 159. Alay Komutanı Osman Bey'in adının verildiği, Osmanbey İlk Okulu'nun İbrahim Ethem Akıncı'nın da katıldığı açılışında çekilmiş resim karesi.

Kaynak: Metin İmren arşivi.

Ek-15:

Simav Müftüsü Mehmet Arif Eren Efendi.

Kaynak: Sarıkoyuncu, *Milli Mücadelede Din Adamları-II*, s.227.

Ek- 16:

Simav Müftüsü Mehmet Arif Eren Efendi'nin Harmancık'taki kabri. (Erkan Açıkgöz tarafından 20.05.2016 tarihinde çekilmiş fotoğraf.)

KAYNAKÇA

Abdullah Aygün’ün Hatıraları (Ses Kaydı Olarak Şahsi Arşivimizde)

ACUN, Fatma, Adnan, SOFUOĞLU, Mustafa, YILMAZ, Yonca, ANZERLİOĞLU, Yasemin, DOĞANER, Saime, Selenga, GÖKGÖZ, Mehmet, Derviş, KILINÇKAYA, Ayten, Sezer, ARIĞ, Sadık, ERDAŞ, Nilgün, ERDAŞ, Yunus, KOBAL, Süleyman, TÜZÜN, Seyfi, Yıldırım, Dilek, YÜKSEL, Nedret, KARAYEL ve Ayşe Önder, AKTAŞ, (2010), **Atatürk ve Türk İnkılâp Tarihi**, Siyasal Kitabevi, 11. Baskı, Ankara.

AKINCI, İbrahim Ethem, (2009), **Demirci Akıncıları**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 3. Baskı, Ankara.

AKŞİN, Sina, (1986), “Barış Konferansı’nın Yunanlıları İzmir’e Çıkarma Kararı” **Üçüncü Askeri Tarih Semineri: bildiriler: Tarih boyunca Türk-Yunan ilişkileri, (20 Temmuz 1974’e kadar)**, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara.

ALBAYRAK, Recep, (2004), **Ethem Bey’in Sürgün Yılları ve Simav Olayları (1919-1948)**, Berikan Yayınevi, Ankara.

ALPER, Ethem Ruhi, (1956), **Yeşil Simav**, Selüloz Basımevi, İzmit.

ALTAY, Yusuf Cemil, **Yayınlanmamış Günlükleri**, (Yaşar BOZYİĞİT arşivinden temin edilmiştir.)

Ana Britannica, (1989), **Kütahya Maddesi**, C.20, Ana Yayıncılık A.Ş., İstanbul.

ARIKAN, Zeki, (2000), “Büyük Taarruz Öncesi Türkiye’nin Durumu”, **X. Milli Egemenlik Sempozyumu Büyük Taarruz ve Sonuçları**, 7 Mayıs 1996, Afyon, ss.20-38.

ARMAOĞLU, Fahir, (1983), **20. Yüzyıl Siyasi Tarih**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

AYBARS, Ergün, (2003), **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I**, Ercan Kitapevi, İzmir.

AYDINEL, Sıtkı, (1993), **Güneybatı Anadolu’da Kuva-yı Milliye Harekatı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Azmi Eren’in Yayınlanmamış Notu (Yaşar BOZYİĞİT arşivinden, Ek: 4)

- BAYKAL, Şevki, (1966), **Dünden Bugüne-Bugünden Yarına İşte Simav**, Çamlıca Matbaa, Kütahya.
- BELEN, Fahri, (1983), **Türk Kurtuluş Savaşı- Askeri, Siyasi ve Sosyal Yönleriyle**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- BOZKURT, Abdurrahman, (2011) “Yunanistan’ın İstanbul’u İşgal Planı(1922)”, **Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi**, İstanbul, ss.133-153.
- CEBESÖY, Ali Fuat, (2000), **Milli Mücadele Hatıraları**, Temel Yayınları, İstanbul.
- ÇOKER, Fahri, (1994), **Türk Parlamento Tarihi**, C.III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara.
- DALGALI, Fatih, (2008), “45 Numaralı Tapu Tahrir Defterine Göre Simav Nahiyesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Kütahya.
- DEMİRÖZÜ, Damla, (2005), “Megali İdea’dan Ankara Antlaşmasına (1930) Eleftherios Venizelos”, **Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı.35-36, Ankara, ss.291-312.
- DİNÇEL, Ömer Faruk, (2007), **Milli Mücadelede Tavşanlı ve Emet**, Uyum Ajans, 1.Baskı, Tavşanlı.
- DÖNMEZ, Yusuf, **Kütahya, Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılına Armağan**, Kütahya İli 100. Yıl Kutlama Komitesi, (Kütahya Belediyesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Enstitüsü işbirliği ile hazırlanıp yayınlanmıştır), Formül Matbaası, İstanbul, 1981-1982.
- ERGÜL, Teoman, (1991), **Kurtuluş Savaşında Manisa(1919-1922)**, Manisa Kültür Sanat Kurumu Yayını, İzmir.
- ERSİN, Mehmet, (2013), **Kurtuluş Savaşı’nda Uşak Anıları**, Meta Basım, 3. Baskı, İzmir.
- EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ, (2011), **Hac Kitabı**, Yedi Tepe Yayınları, İstanbul.
- EVLİYA ÇELEBİ, (2000), **Seyahatname**, İstanbul.
- GÖNLÜBOL, Mehmet ve Cem, SAR, (1996), **Olaylarla Türk Dış Politikası(1919-1995)**, Siyasal Kitabevi, 9. Baskı, Ankara.

GÜNEŞ, Ayşegül, (2010), “Simav Ovası(Eski Simav Gölü-Simav) Ekolojik özellikleri”,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri
Enstitüsü**, Kütahya.

GÜNEŞ, Günver, (2007), “İzmir’in İşgali ve Aydın’daki Yankıları”, **Genel Kurmay
Başkanlığı Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi**, Yıl:5, S.9, Ankara, ss.23-57.

Hasan Görgülü Hatıraları, (Ses kaydı şahsi arşimizde)

HÜRKUŞ, Vecihi, (2014), **Bir Teyyarecinin Anıları**, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı,
İstanbul.

İhsan Kamar’ın Hatıraları (Ses kaydı olarak şahsi arşivimizde, Ek:9)

KALELİ, Oğuz, (2008), “Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea”, **Atatürk Yolu Dergisi**,
Sayı.41, Ankara, ss.105-123.

Kamil Muştı’nun Hatıraları (Ses Kaydı Olarak Şahsi Arşivimizde)

KAPLAN, Ferit, (2007), “Yunan İşgalinin Kütahya ve Çevresindeki Etkileri”,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü**, Kütahya.

KAYMAKLI, Hulusi, (1997), **Havacılık Tarihinde Türkler 2**, Ankara.

Kemal Bütün’ün Hatıraları (Ses kaydı olarak şahsi arşivimizde, Ek: 11)

KILAVUZ, Nuran, (2011), “Kahramanlıktan Vatan Hainliğine, Çerkez Ethem, Kuvve-i
Seyyare’nin Teşkili ve Tasfiyesi”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**,
C.21, Sayı:1, Elazığ, ss.273-288.

KOCAOĞLU, Bünyamin, (2008), **Kurtuluştan Kuruluşa Batı Anadolu’da TBMM
Yardımları**, Değişim Yayınları,1. Baskı, İstanbul.

Mehmet Cemal Tombul’un Hatıraları (Ses kaydı olarak şahsi arşivimizde, Ek: 12)

ÖZALP, Reşat, (1984), **Simav Camileri ve Hayratı İmar Derneği**, Yenigün Matbaası,
Ankara.

ÖZATA, Muhasin, Yayınlanmamış Notları, (Yaşar BOZYİĞİT arşivinden temin
edilmiştir.)

- ÖZKAYA, Yücel, (1988), “Milli Mücadele Sırasında Yararlı ve Zararlı Dernekler”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, S. 10, Ankara.
- ÖZTÜRK, Ahmet, (2013?), **Milli Mücadele’de Zor Yıllar (1919-1922) Kütahya ve Havalisi**, Egemen Yayınevi, 1. Baskı, Tavşanlı.
- PALA, Cihat ve Ertuğrul, ERDOĞDU, (2007), **Doğası, Tarihi ve Folkloruyla Simav**, Simav Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Yayınları, Akmat Matbaacılık, İzmir.
- PINAR, Mehmet, (2012), **Gediz Ansiklopedisi**, Gediz Belediyesi Kültür Yayınları, Gediz.
- Sami Boz’un Yayınlanmamış Notu** (Yazılı Olarak Şahsi Arşivimizde, Ek: 5)
- SARIHAN, Zeki, (1996), **Kurtuluş Savaşı Günlüğü I**, Ankara.
- SARIKOYUNCU, Ali ve Esra, SARUKOYUNCU DEĞERLİ, (2009), **Milli Mücadelede Uluborlu (Şehit ve Gazileriyle)**, Uluborlu Belediyesi Kültür Yayınları, Isparta.
- SARIKOYUNCU, ALİ, AKSANYAR, Necati, BIYIKLI, Mustafa, DEĞERLİ S., Esra ve İLGAZİ Abdullah, (2009), **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi**, Gazi Kitabevi, 1. Baskı, Ankara.
- SARKOYUNCU, Ali, (2002a), **Milli Mücadelede Din Adamları-I**, Diyanet İşleri Başkanlığı, 4. Baskı, Ankara.
- SARKOYUNCU, Ali, (2002b), **Milli Mücadelede Din Adamları-II**, Diyanet İşleri Başkanlığı, 3. Baskı, Ankara
- SELVİ, Haluk, (2007), **İşgal ve Protesto İzmir’in İşgali İle İlgili Protesto Telgrafları**, Değişim Yayınları, İstanbul.
- SOYSAL, İsmail, (1989), **Türkiye’nin Siyasal Andlaşmaları (1920-1945)**, C.I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Şehit Fethi Bey Kimdir?. **Yeni Asır**. (20.08.2012).
- Şehitler**, (1998), C.3, Milli Savunma Bakanlığı Yayını, Ankara.

- ŞİMŞİR, Bilal N., (1990), **Lozan Telgrafları**, C.I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- TANSEL, Selahattin, (1991), **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, C.I, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- TEKELİ, İlhan ve Selim İLKİN, (1989), **Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara.
- TURAN, Osman, (1993), **Selçuklular Zamanında Türkiye- Siyasi Tarih Alp Arslan'dan Osman Gazi'ye (1071-1318)**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- TUTSAK, Sadiye, (1995), "Milli Mücadelede Uşak", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, C.10, S.1, İzmir, ss.289-311.
- Türk İstiklal Harbi I, (1992), **Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı**, Genel Kurmay Yayınevi, Ankara.
- Türk İstiklal Harbi, (1991), **Batı Cephesi**, II. Cilt 2. Kısım, Genel Kurmay Yayınevi, Ankara.
- Türk İstiklal Harbi, (1995), II. Cilt, **Batı Cephesi**, 6. Kısım, 3. Kitap, Genel Kurmay Yayınevi, Ankara.
- Türk İstiklal Harbi, (1999), **Kısım I**, C.II, Genelkurmay Yayınevi, Ankara.
- Türk İstiklal Harbi, (1999), **Kısım II**, C.II, Genelkurmay Yayınevi, Ankara.
- UZ, Mehmet Nuri, **Hayat'uz Beti**, Yayınlanmamış Eser, (Faliş UZ arşivinden temin edilmiştir.)
- UZ, Mehmet Nuri, **Renksiz Kitabım**, Yayınlanmamış Eser, (Faliş UZ arşivinden temin edilmiştir.)
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, (1932), **Kütahya Şehri**, İstanbul.
- ÜRER, Levent, (2005), **Mondros'tan Mudanya Mütarekesi'ne Türk Dış Politikası**, Altın Kitaplar Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul.
- VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet, (1990), **İlk Meclis ve Milli Mücadele'de Anadolu**, İstanbul.

YEŞİL, Mustafa, (1954), **Kütahya Mebusu Simavlı Cemil Bey'in Manzum Bir Mektubu**, Kütahya Vilayet Matbaası, Kütahya.

Yurt Ansiklopedisi, (1982-1983), **“Kütahya”** Maddesi, C.VII, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.

Zekiye Önder'in Hatıraları (Ses Kaydı Olarak Şahsi Arşivimizde)

Elektronik Kaynaklar

Ali Nadir Paşa, https://tr.wikipedia.org/wiki/Ali_Nadir_Pa%C5%9Fa, (18.05.2016).

Bahri Sarıtepe, <http://www.manisa.bel.tr/icerik/1/bahri-saritepenin-adi-genclik-merkezine-verildi.html>, (12.05.2016).

Doktor Fazıl (Doğan), www.ecdad.org.tr/tr/milli-direnis.ppsx, (18.05.2016).

Hürriyet ve İtilaf Fırkası, https://tr.wikipedia.org/wiki/H%C3%BCrriyet_ve_%C4%B0tilaf_F%C4%B1rkas%C4%B1, (18.05.2016).

İbrahim (Tahtakılıç) Bey, <http://www.fmartuklu.org/konu/%C4%B0brahim-tahtak%C4%B1%C3%A7-kimdir-%C4%B0brahim-tahtak%C4%B1%C4%B1%C3%A7-biyografisi.211256/>, (05.06.2016).

İbrahim Ethem Akıncı, http://www.demirci.gov.tr/default_B0.aspx?id=247, (18.05.2016).

Salaten Tüncina Duası, <http://www.blog.namazsitesi.com/salaten-tuncina-duasi.html>, (05.06.2016).

Sultan V. Mehmet, <http://www.millisaraylar.gov.tr/portalmain/Sultans.aspx?KisiId=6>, (18.05.2016).

DİZİN

-1-

159. Alay, 93, 94, 95, 115

-A-

ABD, 20, 21, 24, 25, 29, 30, 113
 Ahmet Hulusi Efendi, 29, 30
 Ahmetli, 44, 95, 109
 Akdağ, 1, 2, 3, 5, 90, 91, 92, 110
 Akhisar, 44, 54, 75, 91
 Akıncı Müfrezeleri, 76, 91, 93, 94, 110
 Alaşehir, 44
 Albay Fethi Bey, 27
 Ali Nadir Paşa, 25, 26, 158
 Amiral Calthorpe, 25
 Anadolu, 1, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 18, 19,
 21, 23, 24, 25, 28, 29, 31, 36, 40, 41,
 44, 51, 54, 57, 59, 61, 113, 153, 157,
 158
 Ankara, 11, 12, 15, 18, 19, 20, 21, 22,
 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 52, 53, 56,
 57, 59, 63, 64, 65, 66, 73, 76, 79, 81,
 94, 101, 112, 114, 115, 145, 148, 153,
 154, 155, 156, 157
 Antalya, 10
 Arap, 21, 91
 Aydın, 24, 25, 26, 31, 38, 39, 52, 155
 Ayvalı, 77
 Ayvalık, 39, 40, 55, 56, 69
 Ayvalık Tümeni, 69

-B-

Bahri (Saritepe) Bey, 37
 Bahtıllı, 2, 5, 71, 109
 Balıkesir, 1, 3, 4, 31, 32, 40, 76, 91
 Balkan Savaşları, 15
 Batı Cephesi, 57, 94, 102, 148, 157
 Bayramiç, 29
 Beyşehir, 32
 Bilecik, 7
 Birinci Dünya Savaşı, 21, 24, 27, 28,
 113
 Boğazköy, 3, 5, 6, 7, 10, 76, 78
 Bozoklu Süleyman Ağa, 74
 Burdur, 8, 32
 Bursa, 4, 10, 32, 75, 112, 145
 Büyük Taarruz, 19, 93, 94, 102, 109,
 115, 153

-C-

Calthorpe, 26

-Ç-

Çal, 31, 90
 Çamlık Köyü, 92
 Çanakkale, 9, 10, 15, 19
 Çaysimav, 2, 3
 Çerkez Ethem, 55, 56, 57, 58, 59, 60,
 62, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 77, 79,
 100, 110, 112, 114, 140, 155
 Çiftlik, 69
 Çitgöl, 5, 65, 67, 95, 115
 Çivril, 90

-D-

Dahiliye Nazırı Ali Kemal Bey, 32
 Damat Ferit Paşa, 25, 29, 40, 78
 Delhadır, 59
 Demirci Akıncıları, 66, 92, 115, 153
 Demirciköy, 2
 Denizli, 8, 29, 30, 38
 Doktor Fazıl Bey, 56

-E-

Efir, 66, 90, 91
 Ege, 1, 4, 5, 6, 9, 10, 25, 29, 40, 41, 57,
 157
 Eğrigöz, 1, 2
 Eğrigöz Dağı, 2
 Emet, 1, 2, 4, 11, 47, 55, 56, 75, 77,
 102, 113
 Ermeni, 18, 19, 21, 25, 28, 82, 102
 Erzurum, 30, 32, 37
 Eşref Ağa, 59, 64
 Eynal, 2, 3, 5

-F-

Fransa, 21, 22, 24, 25, 28, 30
 Fransız, 20, 22, 51, 113
 Friky, 6

-G-

Gediz, 1, 2, 3, 4, 8, 44, 47, 53, 54, 56,
 65, 71, 73, 82, 94, 102
 Gediz Vadisi, 2

Gölcük Dağı, 2, 3, 5
 Gölköy, 95
 Gördes, 32, 54, 56, 69, 75, 76, 91, 94

-H-

Hacı Arif Efendi, 78, 95
 Hacı Hafizoğlu Hamı, 75
 Hacı İbrahim Ağa, 76, 78
 Hafız Kamil, 64, 78
 Halide Edip, 33
 Halil Efe, 76, 77, 91
 Hamzabey, 2, 3, 98
 Hamzabey Deresi, 4
 Hanya, 83, 98, 99
 Hisarbey, 5, 56, 60, 66, 67, 70, 71, 95
 Hisarcık, 1
 Hüsüm, 3

-I-

I. Dünya Savaşı, 15, 20, 23, 56, 109
 Isparta, 7, 8, 156

-İ-

İbrahim Ethem Bey, 76, 77, 90, 91, 92,
 93, 94, 100
 İn Üstü, 55, 58
 İngiliz, 19, 20, 22, 28, 37, 38, 39, 40,
 45, 51, 113
 İngiltere, 15, 19, 20, 21, 22, 24, 28, 30
 İsmail Hakkı, 6, 44, 45, 68, 69, 71, 101,
 157
 İstanbul, 1, 3, 6, 11, 13, 15, 16, 19, 20,
 22, 23, 25, 27, 30, 32, 33, 40, 44, 51,
 52, 56, 57, 63, 65, 72, 76, 107, 108,
 153, 154, 155, 157, 158
 İstanbul Hükümeti, 20, 40
 İtalya, 21, 24, 25, 30
 İtalyan, 17, 20, 31, 51
 İtilaf devletleri, 15, 23, 25
 İzmir, 1, 8, 15, 21, 24, 25, 26, 27, 28,
 29, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 44, 52,
 56, 57, 59, 75, 76, 82, 93, 94, 109,
 110, 113, 143, 146, 153, 154, 155,
 156
 İzmir Valisi, 25
 İzmir Valisi İzzet Bey, 25, 26, 37
 İzmit, 6, 9, 45, 153
 İzzet Bey, 25, 26, 37

İzzet Paşa, 15, 19

-K-

Kako Mehmet, 44, 45, 109
 Kalkan, 2, 3, 108
 Kastamonu, 7, 29, 32, 111, 138, 140
 Katrancı Dağı, 2
 Kayseri, 7, 65
 Kelemyenice, 72, 78
 Keskin, 32, 65
 Kızılıçık, 93
 Kocaçay, 2, 3
 Konya, 32, 73, 74, 108
 Köşeler, 92
 Kurtuluş Savaşı, 19, 24, 25, 29, 37, 44,
 53, 99, 101, 102, 104, 108, 111, 112,
 113, 142, 154, 156, 157
 Kuşu, 4
 Kuva-yı Milliye, 18, 38, 41, 44, 46, 47,
 54, 55, 56, 58, 59, 61, 62, 65, 66, 78,
 79, 80, 81, 82, 83, 98, 99, 110, 111,
 113, 114, 153
 Kuva-yı Seyyare, 56, 57, 58, 59, 60, 61,
 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 109
 Kütahya, 5, 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 11, 12, 13,
 27, 31, 44, 52, 53, 55, 56, 57, 64, 65,
 68, 69, 70, 71, 73, 74, 101, 102, 114,
 153, 154, 155, 157, 158

-M-

Malta, 51
 Manisa, 1, 7, 8, 37, 75, 82, 154
 Mebusan Meclisi, 51, 52
 Megali İdea, 22, 23, 154, 155
 Mehmet Arif Efendi, 58, 59, 66, 111,
 112, 114
 Mehmet Nuri (Uz) Efendi, 46, 54, 61,
 62, 98
 Mehmet Nuri Efendi, 46, 58, 62, 66, 73,
 75, 78, 79, 80, 81, 82, 83
 Mırt Mustafa, 54
 Milli Cephe, 44
 Milli Kuvvetler, 39, 44
 Mondros Mütarekesi, 15, 18, 19, 22, 25,
 26, 78, 113, 157
 Murat Dağı, 2
 Mustafa Kemal, 20, 29, 51
 Mutasarrıf Hüsnü Bey, 37

Müdafaa-i Hukuk, 29, 30, 37, 45, 46,
54, 56, 64, 70, 71, 74, 75, 76, 82, 92,
99, 100, 101, 113

Müftü Ahmet Hulusi Efendi, 29, 30
Müftü Mehmet Arif (Eren) Efendi, 58

-N-

Nasuhoglu Şevket Bey, 76, 100
Naşa, 3, 5
Nurettin Paşa, 24

-O-

Osman Bey, 95, 115
Osmanlı Devleti, 15, 18, 19, 20, 21, 22,
23, 40

-Ö-

Ödemiş, 31, 32
Öregler, 10, 67, 95

-P-

Paris Barış Konferansı, 20, 21, 24, 25
Parti Pehlivan, 76, 91, 110
Pazarlar, 1, 2
Pipsos, 75, 78, 79, 80, 110

-R-

Rasih (Atalay) Efendi, 45, 98
Rasih Efendi, 81
Rauf Bey, 15, 19
Reddi İlhak, 31, 32, 37, 45, 56, 113
Rum, 21, 23, 24, 28, 61, 62, 65, 79, 81,
83, 95, 145
Rusya, 21, 22

-S-

Salihli, 44, 57, 70, 75, 91, 94
Selendi, 2, 4
Seydişehir, 29
Sındırgı, 2, 69, 75, 76, 91, 93, 94, 115
Simav, 3, 4, 5, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,
10, 11, 12, 13, 44, 45, 46, 47, 52, 53,
54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63,
64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73,
74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83,
90, 91, 92, 93, 94, 96, 98, 99, 100,
101, 102, 104, 107, 108, 109, 110,

111, 112, 114, 115, 138, 139, 140,
142, 144, 146, 153, 154, 155, 156

Simav Çayı, 3

Simav Dağı, 1, 2, 3, 5, 8, 68, 70, 71

Simav Gölü, 1, 3, 6, 65, 155

Simav Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, 99,
101, 114

Simav Ovası, 1, 3, 5, 66

Süleyman Sami, 47, 59, 64, 78

Süleymanşah, 10, 11

-Ş-

Şalgamoğlu İsmail, 54
Şaphane, 1, 3, 47, 58

-T-

Talat Paşa, 15
Tavas, 29, 30
Tavşanlı, 1, 11, 75, 102, 141
TBMM, 37, 52, 104, 154
Türk, 5, 10, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22,
24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 36, 37,
39, 40, 41, 42, 52, 56, 57, 58, 61, 63,
67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 90, 94,
95, 96, 98, 101, 108, 113, 115, 140,
148, 153, 154, 155, 156, 157
Türk Ocağı, 25, 56, 98

-U-

Ulus Dağı, 93
Uşak, 8, 29, 44, 46, 53, 65, 72, 73, 74,
75, 78, 82, 98, 99, 102, 111, 138, 139,
154, 157

-V-

Venizelos, 21, 23, 24, 27, 28, 38, 39,
154

-W-

Wilson, 24, 29

-Y-

Yakup Bey, 11, 12
Yeniköy, 3, 68, 70, 93
Yeşilköy, 3, 94, 144, 145
Yıldırım Beyazıt, 11
Yunan, 9, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 32,
36, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 52, 54, 55,

56, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 65, 67, 68,
69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78,
79, 80, 81, 82, 92, 93, 94, 95, 99, 100,
101, 109, 110, 111, 112, 113, 114,
115, 138, 139, 146, 153, 155
Yunan işgali, 81

Yunan Ordusu, 59, 63, 65, 75, 95
Yunanistan, 21, 22, 23, 24, 28, 38, 62,
63, 154
Yusuf Cemil Bey, 52, 53, 101, 114
Yusuf Çavuş, 83, 91, 109, 110
Yüzbaşı Kemal Bey, 54

